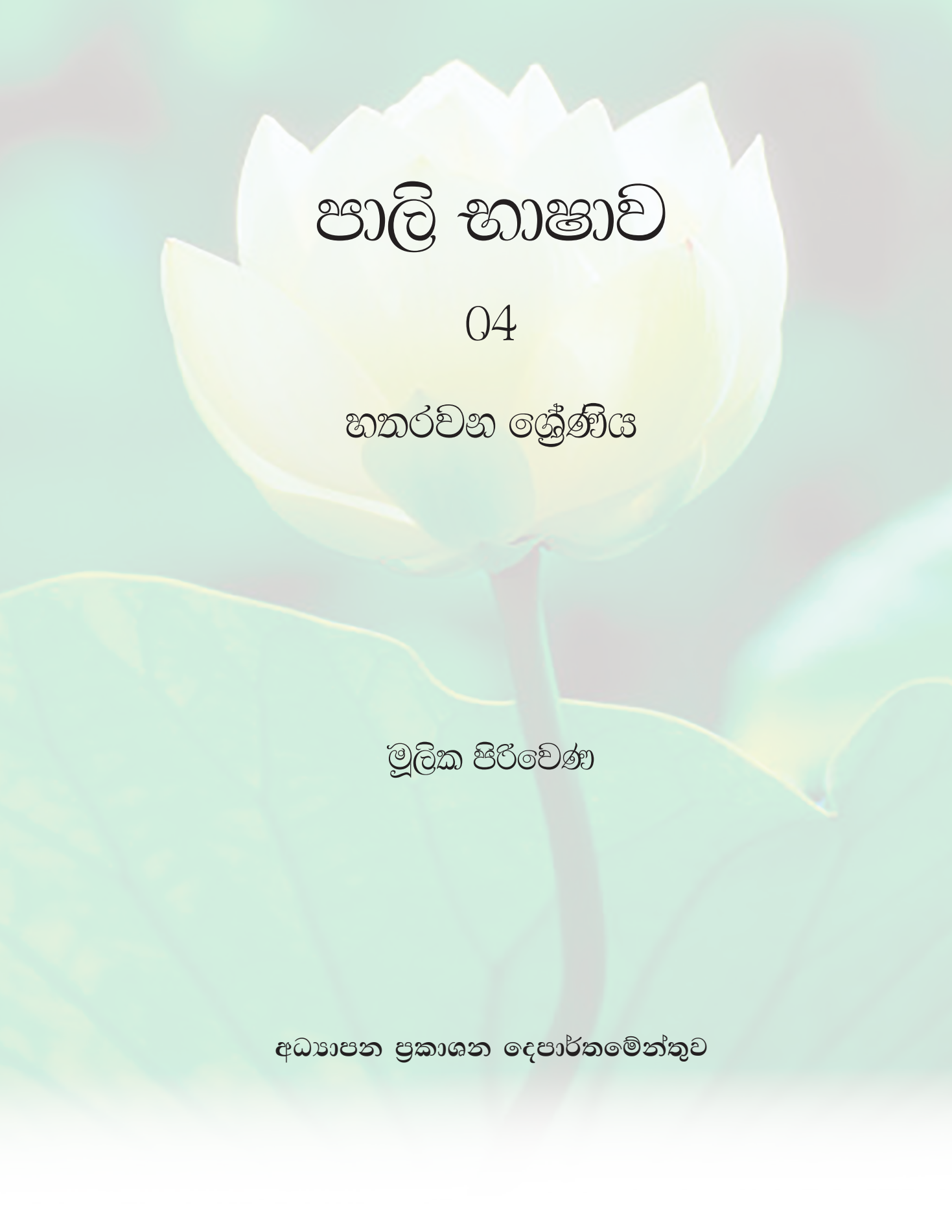

පාලි භාෂාව

04

හතරවන ශ්‍රේණිය

මූලික පිරිවෙණ

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2017

සියලු හිමිකම් ඇවිරිණි.

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව විසින්
අංක 343, කොළඹ පාර, වැහැර, කුරුණෑගල
චම්පිකා ප්‍රින්ටර්ස් ආයතනයේ මුද්‍රණය කරවා ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී

ශ්‍රී ලංකා ජාතික ගීය

ශ්‍රී ලංකා මාතා

අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා
සුන්දර සිරිබරිනී, සුරැඳි අති සෝබමාන ලංකා
ධාන්‍ය ධනය නෙක මල් පලතුරු පිරි ජය භූමිය රම්‍යා
අපහට සැප සිරි සෙත සදනා ජීවනයේ මාතා
පිළිගනු මැන අප හක්කි පූජා
නමෝ නමෝ මාතා
අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා
ඔබ වේ අප විද්‍යා - ඔබ ම ය අප සත්‍යා
ඔබ වේ අප ශක්ති - අප හද තුළ හක්කි
ඔබ අප ආලෝකේ - අපගේ අනුප්‍රාණේ
ඔබ අප ජීවන වේ - අප මුක්තිය ඔබ වේ
නව ජීවන දෙමිනේ නිතින අප පුබුදු කරන් මාතා
ඥාන විරිය වඩවමින රැගෙන යනු මැන ජය භූමි කරා
එක මවකගෙ දරු කැල බැවිනා
යමු යමු වී නොපමා
ප්‍රේම වඩා සැම හේද දුරුර ද නමෝ නමෝ මාතා
අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා

ගරු අධ්‍යාපන අමාත්‍යතුමාගේ පණිවුඩය

පිරිවෙන් මගින් ගිහි පැවිදි දෙපක්ෂයට ම භාෂා, ආගමික හා සාරධර්ම අධ්‍යාපනය ලබා දීම විරාත් කාලයක සිට පැවත ආ බැවින්, පිරිවෙණ යනු ශ්‍රී ලාංකික අධ්‍යාපනයේ කේන්ද්‍රස්ථානය බවට පත් විය. එය දේශීය ගිහි පැවිදි ශිෂ්‍ය පරම්පරාව පමණක් නොව විදේශීය විද්‍යාර්ථීන් ද ඥානය කළ විශ්වවිද්‍යාලයක් බඳු ස්ථානයක් විය. එක් එක් යුගයේ අවශ්‍යතා අනුව සකස් වූ විෂයමාලාවක් පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය මගින් සිසුන් වෙත ප්‍රදානය කරනු ලැබිණි. එබැවින් ම එවැනි අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථාන විශ්ව සම්භාවනාවට පත් විය.

විදේශීය ආක්‍රමණ හමුවේ - විශේෂයෙන් ම පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසි ආක්‍රමණ හමුවේ - පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ගුණාත්මක වශයෙන් හීන වී ගිය බව සැබෑ ය.

එහෙත් 1753 දී ශ්‍රී ලංකාවේ මහණ උපසම්පදාව යළි පිහිටුවීමට ක්‍රියාකළ අසරණ සරණ සරණකර සංඝරාජ මාහිමිපාණන්ගේ කැපවීම මත පිරිවෙණ නැමැති අධ්‍යාපන ආයතනය ශිෂ්‍ය දියුණුවකට පත් ව දෙස් විදෙස් කීර්තියට පත්වීම අප ලැබූ ජයග්‍රහණයකි.

අනෙකුත් අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රවලට මෙන් ම පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයට ද නිදහස් අධ්‍යාපන සංකල්පය වචනයේ පරිසමාප්ත අර්ථයෙන් ම අර්ථවත් කිරීම අපගේ පරම අපේක්ෂාවයි. පිරිවෙන් පෙළපොත් නොමිලයේ සැපයීමෙන් රජය ඉහළ වැයක් දැරූව ද එමගින් සමස්ත ජනතාවගේ විනය, සදාචාරය හා යහපැවැත්ම පිරිවෙන් ශිෂ්‍ය ප්‍රජාව වෙතින් ඉටු වනු ඇතැයි උදක් ම අපේක්ෂා ඇති ව මෙම පොත ඔබ අතට පත් කිරීමට ලැබීම භාග්‍යයක් කොට සලකන අතර මෙම පොත පරිහරණය කිරීමෙන් ගිහි පැවිදි දෙපාර්ශ්වයට ම අයත් ශිෂ්‍ය ශිෂ්‍යාවන්ගේ නැණ ගුණ දියුණු වේවායි ද පතමි.

අකිල විරාජ් කාරියවසම්
අධ්‍යාපන අමාත්‍ය

පිරිවෙන් අධ්‍යාපන අධ්‍යක්ෂ නාහිමිපාණන්ගේ පණිවුඩය

මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබූ අපි වාසනාවන්තයෝ වෙමු. අප ලැබූ වාසනාවන්ත ජීවිතය තව දුරටත් සාර්ථක කර ගත යුතු ය. ඒ සඳහා අනුගමනය කළ හැකි නිවැරදි ක්‍රම බොහෝ ඇත. ඒ අතරින් ළමා වියේ දී නොවරදවා ම කළ යුතු වන්නේ ඉගෙන ගැනීමයි. ඔබගේ ජීවිතයේ ඉදිරි කාලය සතුටෙන් සිටිනවා ද දුකෙන් ගතකරනවා ද කියා තීරණය වන්නේ බාල වියේ ඉගෙනීමට දක්වන උනන්දුව මතයි. ඉගෙනීමට ඇති ළමා කාලය ඉතා ඉක්මනින් ගෙවී යන බව සිහියේ තබා ගන්න.

පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ලබන ගිහි පැවිදි දරුවන් වැඩි දෙනෙක් දුප්පත් දෙමාපියන්ගේ දරුවෝ ය. එබඳු දරුවන්ට පිරිවෙනක ඉගෙනීමට අවස්ථාව සැලසීම ම කොතරම් භාග්‍යයක් ද? අප මෙලොවට බිහිකළ දෙමාපියන්ටත් පැවිදි කළ ගුරු උතුමන් ඇතුළු ඉගෙනීමට උදවු කළ සැමටත් මේ රටටත් අප කළගුණ දක්විය යුතු ය. එසේ කළ හැකි වන්නේ අප බණ දහම් හා ශිල්ප ශාස්ත්‍ර ඉගෙන උසස් තත්ත්වයකට පත්වුවහොත් පමණකි.

ශ්‍රී ලංකාවේත් වෙනත් රටවලත් උගතුන්, ධනවතුන් හා බලවතුන් බවට පත්ව ඇති බොහෝ ගිහි පැවිදි වර්ත දෙස බලන්න. ඒ හැම කෙනෙක් ම පාහේ දුක් මහන්සි වී ඉගෙන ගත්තෝ ය. ඔවුන් ආහාරපාන පොත්පත් ආදිය සපයා ගෙන ඇත්තේ ඉතා දුක සේ ය. එහෙත් අලස නොවී, වෙහෙස නොබලා, කාලය අපතේ නොහැර ඉගෙනීම නිසා අද ඔවුන් තමන්ගේ ජීවිත තමන්ට උපකාර කළ අයගේ ජීවිත සතුටුදායක කොට ගෙන ඇත.

වර්තමාන ලෝකයේ මිලියන ගණනක් දරුවන්ට ජීවත් වීමට නිවසක් නැත; කුසට ආහාර නැත; අසනීපයකට බෙහෙත් ගන්නට මුදල් නැත; ඉගෙනීමට පොත්පත් නැත. එහෙත් ඔවුහු බොහෝ දුෂ්කරතා මැද ඉගෙන ගනිති. එසේ වුවත් අප කොතරම් වාසනාවන්ත ද? අපට පිරිවෙනෙන් හෝ දායකයන්ගෙන් හෝ නොමිලේ ම ආහාරපාන ලැබෙයි. රජය මගින් නොමිලේ පොත්පත් හා ඇඳුම් සැපයේ. පිරිවෙනෙන් පාසලේත් ඉගෙනීමට මුදල් අය කරන්නේ නැත. එපමණක් නොව රජයේ සුරක්ෂා සිසු රක්ෂණ ක්‍රමය නිසා මෙම වර්ෂයේ පටන් අපට සෞඛ්‍ය රක්ෂණයක් ද ලැබී ඇත.

අද වන විට ලෝකයේ බොහෝ මිනිස්සු ආහාර පමණක් නොව බීමට ජලය ද නොමැති ව දුකට පත්ව සිටිති. ආහාර, ජලය, සිවුරු ආදිය අපතේ නොහැර ඒවායින් උපරිම ප්‍රයෝජන ගත යුතු යැයි අපගේ ශාස්තෘ වූ බුදුන් වහන්සේ විසින් අපට උගන්වා ඇත. ඒවා නාස්ති කිරීම වරදක් පමණක් නොව පාපයක් ද වේ. මේ පෙළපොත් ඔබට ලැබෙන්නේ ද නොමිලේ ය. ඒ සඳහා රජය මේ රටේ මිනිසුන්ගෙන් එකතු කර ගත් විශාල මුදලක් වැය කර ඇති බව අමතක නොකරන්න.

මෙම පෙළපොත් ප්‍රවේසමෙන් හා වුවමනාවෙන් පරිහරණය කරන්න; දැනුමෙන් පෝෂණය වන්න; විභාග සමත් වන්න. මේ රටට ආදරය කරන ලෝකයේ ජීවත් වන සැම කෙරෙහි කරුණා මෙමිත්‍රියෙන් යුක්ත සත්පුරුෂයකු වීමට ඔබත් අධිෂ්ඨාන කර ගන්න.

මහාචාර්ය පූජ්‍ය නාබිරිත්තන්කඩවර ඤාණරතන හිමි,
අධ්‍යාපන අධ්‍යක්ෂ (පිරිවෙන්),
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය.

පෙරවදන

ශ්‍රී ලංකාව තුළ බුද්ධ ධර්මය ස්ථාපිත වීමත් සමග ම වාගේ විහාරාරාම ගොඩනැංවීම ආරම්භ විය. දිවයිනේ ප්‍රධාන විහාරස්ථාන කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් “පිරිවෙණ” නැමැති විද්‍යායතනය බිහි වී ඇත. ගිහි පැවිදි දෙපක්ෂයට ම අවශ්‍ය වූ කලා ශිල්ප, භාෂා හා සමය සමයාන්තර ශූන්‍යයන්, යහපත්, ගුණගරුක සමාජයක් බිහි කිරීමට අවශ්‍ය සාරධර්ම අධ්‍යාපනයන් බෙදා දුන්නේ පිරිවෙණ මගිනි. එම සාම්ප්‍රදායික අනන්‍යතාව රැක ගනිමින් ම, කාලීන අවශ්‍යතා ද සපුරාලමින් යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීමේ කාර්යය ඉදිරියට ගෙන යාමට පිරිවෙණ ඉටු කරන කාර්යභාරය සුළු කොට තැකිය නොහැකි ය.

සම්භාවනීය අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදායයන් රැක ගනිමින් ශිෂ්‍ය භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ මෙන් ම ගිහි සිසුන්ගේත් අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගෙන අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව පිරිවෙන් සඳහා මෙම පාඨග්‍රන්ථය සම්පාදනය කර ඇත. එම කාර්යය සඳහා දයකත්වය සැපයූ උපදේශක, ලේඛක හා සංස්කාරක මණ්ඩල සාමාජිකයන් සියලු දෙනාට ද අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීන්ට ද මාගේ ස්තූතිය පිරිනමනු කැමැත්තෙමි.

අයි.එම්.කේ.බී. ඉලංගසිංහ

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් ජනරාල්

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

ඉසුරුපාය

බත්තරමුල්ල

2017.05.02

නියාමනය හා අධීක්ෂණය :-

අයි.එම්.කේ.බී. ඉලංගසිංහ මයා	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් ජනරාල්
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව |
|-----------------------------|--|

මෙහෙයවීම :-

මහාචාර්ය ජූජා නාබිරිත්තන්කඩවර
ඥාණරතන හිමි	- අධ්‍යාපන අධ්‍යක්ෂ (පිරිවෙන්)
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය
ඩබ්.ඩී. පද්මිණි නාලිකා මිය	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස්
(නිෂ්පාදන හා බෙදාහැරීම්)
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව
ඩබ්ලිව්.ඒ. නිර්මලා පියසිලි මිය	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් (සංවර්ධන)
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

උපදේශකත්වය :-

මහාචාර්ය ජූජා මකුරුප්පේ
ධම්මානන්ද හිමි | - පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශය
කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය |
|---|---|

සම්බන්ධීකරණය :-

ජූජා බණ්ඩාරවෙල රතනසාර හිමි	- පාලි විෂය උපදේශක (පිරිවෙන්)
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය
ඩී.එම්.ජේ. පුෂ්පකුමාර මයා	- නියෝජ්‍ය කොමසාරිස් (පාලන)
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව
කේ.ඒ. සුමිත් ධර්ම ශ්‍රී මයා	- පාලි විෂය උපදේශක (පිරිවෙන්)
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය

සංස්කරණය :-

මහාචාර්ය ජූජා මකුරුප්පේ
ධම්මානන්ද හිමි	- පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශය
කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
ජූජා විජිතපුර ගුණරතන හිමි	- කටිකාවාර්ය
බෞද්ධ හා පාලි විශ්ව විද්‍යාලය

ලේඛක මණ්ඩලය :-

කේ.ඒ. සුමිත් ධර්ම ශ්‍රී මයා
(සහාපති) | - පාලි විෂය උපදේශක (පිරිවෙන්)
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය |
|---|---|

පූජ්‍ය චල්පොල පියරතන හිමි

- පරිවේණිකවාරිය
විද්‍යාදය පිරිවෙණ,
මාලිගාකන්ද, මරදාන.

පූජ්‍ය කුඹල්ගොඩ ධම්මාලෝක හිමි

- පරිවේණිකවාරිය
සිරි ධම්මානන්ද මහා පිරිවෙණ,
නිහිළුව, බෙලිඅත්ත.

පූජ්‍ය වරාපිටියේ පියරතන හිමි

- පාලි ගුරු උපදේශක
මාර/සිරිරතනසාර පිරිවෙණ
බඹරැන්ද, කෝට්ටෙගොඩ.

සෝදුපත් කියවීම :-

පූජ්‍ය බණ්ඩාරවෙල රතනසාර හිමි

- පාලි විෂය උපදේශක (පිරිවෙන්)
අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය.

පිටු නිර්මාණය සහ පිට කවරය :-

ක්‍රිෂ්නි සමුද්ධිකා නවරත්නයේ මෙය

- පරිගණක අංශය,
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව.

පරිගණකගත කිරීම :-

ක්‍රිෂ්නි සමුද්ධිකා නවරත්නයේ මෙය

- පරිගණක අංශය,
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව.

ඉසුරංගි කතකරත්න මෙය

- පරිගණක අංශය,
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව.

පටුන

01	නමාමි සථාරමනනගොවරං	01
02	දානං සගගසස සොපාණං	08
03	රත්තකඛදමනො	19
04	වාරණරාජා	29
05	පුඤ්ඤකරණසස සභායො	37
06	පිකුසිනෙහං	44
07	දෙවෙන මය්‍යං පුත්තසස ජාතකාලෙ වරො දිනෙනා	52
08	කනතාරතරණං	58
09	නඤ්ඤි පුච්චෙව පචෙය්‍යාසි	66
10	ජයං තෙ දමමි	73
11	චූලෙකසාටක බ්‍රාහ්මණසස දානං	83
12	මහාබොධිපතිට්ඨාපනං	91
13	නිග්‍රොධසාමණෙරො	101
14	ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජ රත්තිභාගෙ එකො අමනුසෙසා ආගච්ඡති	109
15	තණ්හාය අභිභුතො කුමාරො	116
16	පාළි පාඨාවලී	124
17	මහාවංසය (පාළි වංස කථා)	140
18	මහාවංසො (6 පරිච්ඡේදය)	146
19	කච්චායන ධාතුමඤ්ඤසා	156-157
20	බාලාවතාර	158-181
21	ධම්මවකකප්පවත්තන සූත්තං	182-186

ලිපි සකැකැ

- i. නා - නාම පදයකි
- ii. සං - සන්ධි පදයකි
- iii. කි - කිත්ත පදයකි
- iv. ස - සමාස පදයකි
- v. ත - තද්ධිත පදයකි
- vi. නි - නිපාත පදයකි
- vii. ක්‍රි - ක්‍රියා පදයකි
- viii. තු - තුමනන ක්‍රියාවකි
- ix. පු.ක්‍රි - පූර්ව ක්‍රියා පදයකි
- x. ස.නා - සර්වනාම පදයකි

විසාරදං වාදපථාතිවත්තිනං
තිලොකපජ්ජාතමසය්‍යසාහිනං,
අසෙසඤ්ඤායාචරණප්‍රහාසිනං
නමාමි සථාරමනනගොවරං.

තිලොකනාථප්‍රභවං භයාපහං
විසුද්ධච්ඡාචරණෙහි සෙවිතං,
පපඤ්චසඤ්ඤාඡනඛන්ධනච්ඡේදං
නමාමි ධම්මං නිපුණං සුදුද්දසං.

පසාදමතෙතන'පි යථ පාණිනො
ඵ්‍රසන්නි දුක්ඛකඛයමචචුතං පදං,
තමානුණෙය්‍යං සුසමාහිතින්ද්‍රියං
නමාමි සංඝං මුනිරාජසාවකං.

(දායාවංසො)

පදමාලාව

විසාරදං	(නා)	- විශාරද වූ
වාදපථාතිවත්තිනං	(ස)	- වාද මාර්ගයන් ඉක්මවන්නා වූ
තිලොකපජ්ජාතං	(ස)	- තුන්ලොවට පහනක් වූ
අසය්‍යසාහිනං	(ස)	- ඉවසිය නොහැකි දෑ ඉවසන්නා වූ
ඤ්ඤායාචරණප්‍රහාසිනං	(ස)	- ඤ්ඤා මණ්ඩලයට බාධක වූ (අවිද්‍යා ආදී) පාපධර්ම ප්‍රභාණය කරන
අනනගොවරං	(ස)	- කෙළවරක් නැති විෂය පථය ඇති
සථාරං	(නා)	- ශාස්තෘන් වහන්සේ
තිලොකනාථප්‍රභවං	(ස)	- තුන්ලොවට පිහිට වූ බුදුන් කෙරෙන් උපන්
භයාපහං	(ස)	- භය දුරුකරන
විසුද්ධච්ඡාචරණෙහි	(ස)	- පාරිශුද්ධ ච්ඡාචරණ ධර්මයන් ඇත්තවුන් විසින්
සෙවිතං	(කි)	- සෙවුනා ලද
පපඤ්ච	(නා)	- ප්‍රපඤ්ච ධර්ම (තණ්හා, මාන, දිට්ඨි)
සඤ්ඤාඡනඛන්ධනච්ඡේදං	(ස)	- සංයෝජන බැඳී සිඳින්නා වූ
නිපුණං	(කි)	- සියුම් වූ
සුදුද්දසං	(ස)	- දැකීමට අතිශයින් අපහසු වූ

පසාදමකෙන	(ස)	- පැහැදීම් මාත්‍රයකින්
පාණිනෝ	(නා)	- සත්වයෝ
දුක්ඛකඛයං	(ස)	- දුක් දුරු කරන
අවචුතං පදං	(නා)	- නිර්වාණපදය
ඵසනති	(ක්‍රි)	- ස්පර්ශ කරති
ආනුණෙය්‍යං	(ත)	- දුරබැහැරින් ගෙනත් දීමට සුදුසු වූ
සුසමාහිතින්‍ද්‍රියං	(ස)	- මනාව සංසුන් ඉඳුරන් ඇති
මුනිරාජසාවකං	(ස)	- බුද්ධශ්‍රාවක වූ

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- පඨමාය ගාථාය දාඨාවංසකතතා කං නමස්සති ?
- දුතියාය ගාථාය කතතා ධම්මස්ස කති ගුණාති දසෙසති? තාති උදධරිකවා දෙසෙසතු.
- ධම්මො කෙහි සෙවිතො හොති ?
- පාණිනො කාති ඵසනති ?
- කෙ සුසමාහිතින්‍ද්‍රියා ආනුණෙය්‍යා භවනති?

2. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- බුදුරදුන් පිළිබඳ මෙහි දක්වා ඇති විශේෂ ගුණ මොනවා ද?
- සංයෝජන ධර්ම නම් කරන්න.
- ඉන්ද්‍රිය සංවර කළෝ කවරහු ද?
- තුන්ලොව නම් කරන්න.
- තෙවන ගාථාවෙහි එන සඟගුණ කවරේද?

අක්‍ෂර මාලාව

භාෂාවකට අනන්‍ය වූ වර්ණ මාලාවක් ඇත. ව්‍යාකරණ සම්ප්‍රදායයන් අනුව පාලි වර්ණමාලාවෙහි වෙනස් කම් පවතී. එබඳු සම්ප්‍රදායයන් තුනකි.

කවචායන සම්ප්‍රදාය
මොග්ගලාන සම්ප්‍රදාය
සඤ්ඡිති සම්ප්‍රදාය වශයෙනි.

මෙම සම්ප්‍රදායයන්ගෙන් ලංකාවේ වඩාත් ජනප්‍රිය වූයේ කච්චායන හා මොග්ගල්ලාන සම්ප්‍රදායයන් දෙකයි.

කච්චායන නම් තෙරනමකගේ කෘතියකින් ඇරඹෙන කච්චායන සම්ප්‍රදාය අක්ෂර 41ක් දක්වයි. මෙම සම්ප්‍රදායට අයත් වඩාත් ප්‍රකට ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ තුනක් ඇත. කච්චායන, රූපසිද්ධි හා බාලාවතාරය වශයෙනි.

කච්චායන සම්ප්‍රදායට අනුව ස්වර 08කි.

අ ආ ඉ ඊ උ ඌ ඵ ඩ යනුවෙනි.

මොග්ගල්ලාන නම් තෙරනමකගේ කෘතියකින් ඇරඹෙන මොග්ගල්ලාන සම්ප්‍රදාය අක්ෂර 43ක් දක්වයි. ප්‍රකට ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ වන්නේ මොග්ගල්ලායනය, පදසාධනය හා පයොගසිද්ධියයි.

මොග්ගල්ලාන සම්ප්‍රදායට අනුව ස්වර 10 කි. අ ආ ඉ ඊ උ ඌ ඵ ඩ ඞ ඩ වශයෙනි. එය කච්චායන සම්ප්‍රදායෙන් වෙනස් වන්නේ ඒ සහ ඩ යනුවෙන් දීර්ඝ ස්වර දෙකක් දැක්වීම නිසාය.

පාලි අක්ෂරමාලාව

බාලාවතාරයට අනුව පාලි භාෂාවට අයත් වන අකුරු සංඛ්‍යාව 41කි. (අකඛරාපාදයො එකවත්තාලීසං)

අ	ආ	ඉ	ඊ	උ	ඌ	ඵ	ඨ
ක	ඛ	ග	ඝ	ඞ	ඟ		
ච	ඡ	ජ	ඣ	ඤ			
ට	ඨ	ඩ	ඪ	ණ			
ත	ථ	ද	ධ	න			
ප	ඵ	බ	භ	ම			
ය	ර	ල	ව	ස	හ	ළ	(අ)ං

ස්වර 08 (කපොදනතා සරා අට්ඨ)

අ ආ ඉ ඊ උ ඌ ඵ ඩ

හ්‍රස්ව හා දීර්ඝ යනුවෙන් ස්වර කොටස් දෙකකට බෙදේ.

ලඝු (හ්‍රස්ව) 03	අ ඉ උ	ලහුමත්තා තයො රසසා
ගුරු (දීර්ඝ) 05	ආ ඊ ඌ ඵ ඩ	අඤ්ඤ දීසා

ව්‍යංකෘතීන්

ඉතිරි වර්ණ සියල්ල ව්‍යංකෘතීන් ය. (සෙසා බ්‍යංකෘතීන්) හල් අකුරු හෙවත් ව්‍යංකෘතීන් තනි ව ශබ්ද කළ නො හැකි ය. ස්වරයක ආධාරය අවශ්‍ය ය. එබඳු ව්‍යංකෘතීන් 33කි. ක යන්නේ පටන් බිත්දුව දක්වා ඇති අක්ෂර එයට අයත් වේ.

වර්ගාකෘතීන් 25

ව්‍යංකෘතීන් 25ක් වර්ගාකෘතීන් ය. ඒවා 'ක' වර්ගය ආදී ලෙස පහ බැගින් ගෙන මුල ඇති අකුරේ නමින් හැඳින්වේ. එබඳු වර්ග පහකි. එහි අක්ෂර 25 කි. (වග්‍යා පඤ්චපඤ්චසො මනනා)

ක වග්‍ය -	ක	ඛ	ග	ඝ	ඞ
ච වග්‍ය -	ච	ඡ	ජ	ඣ	ඤ
ට වග්‍ය -	ට	ඨ	ඬ	භ	භූ
ත වග්‍ය -	ත	ථ	ද	ධ	න
ප වග්‍ය -	ප	ඵ	බ	භ	ම

අල්පප්‍රාණ (සිථිල) සිථිලං නාම වග්‍යෙහි පද්මකතියා (රූපසිද්ධිටිකා)	මහප්‍රාණ (ධනිත) ධනිතං නාම දූතිය වතුපා (රූපසිද්ධිටිකා)
අඩු උත්සාහයකින් උච්චාරණය කළ හැකි ය.	උච්චාරණයේදී වැඩි උත්සාහයක් දැරිය යුතු ය.
ක ග, ච ඡ, ට ඨ, ත ද, ප බ	ඛ ඝ, ජ ඣ, ඬ භ, ඵ ඞ, භ ඹ

වර්ගාන්තරාකෘතීන් 05:-

වර්ගවල අවසානයට ඇති ඛ ඤ භ න ම අකුරු වර්ගාන්තර නම් වේ. නාසික්‍ය යනු ද මේවාට තවත් නමකි.

ඊෂන්පාෂ්ට අක්ෂර:-

උච්චාරණයේ දී මඳක් උත්පත්ති ස්ථානය ස්පර්ශ ව උත්පත්තිය සිදුවන්නේ ඊෂන්පාෂ්ට නම් වේ. අන්තරාස්ථ නමින් ද මේවා හැඳින්වේ.

ය ර ල ව යනු යි.

අසෝෂාකර 11 'වග්ගානං පට්ඨකියා සොවාසොසා' (වර්ගාකරවල පළමු හා දෙවන අකුරුත් 'ස' අකුරත් අසෝෂ ය.)	ක ඛ ච ඡ ට ඨ න ට් ප ඵ ස
සෝෂාකර 21 'ළනතාඤ්ඤ සොසා ' (ළ අන්තකොට ඇති ඉතිරි අකුරු සෝෂ ය.)	ග ස ඩ ජ ඤ ඩ ඩ් ණ ද ධ න බ හ ම ය ර ල ව හ ළ

නිග්ගහිතය:-

නිග්ගහිතය යනු 'ට' (බිත්දුව) තවත් නමකි. පූර්ව යුගයන්හි මෙය අකුර උඩ ලියා ඇත. එනිසා බිත්දුව සිළුමණක් බඳුයැයි කියනු ලැබේ.

“බිඤ්චුළාමණාකාරො - නිග්ගහිතනි වුවවති
කෙවලසසාපයොගතතා - අකාරොසනනිධියතෙ”

තනි ව ශබ්ද කළ නොහැකි නිසා බිත්දුව මුලට 'අ' කාරයක් යොදා උච්චාරණය කරනු ලැබේ. (අං ඉති නිග්ගහිතං)

අකුරු උපදින ස්ථාන:-

සෑම අකුරක් ම උච්චාරණය වනුයේ යම් ස්ථානයක් හෝ කීපයක් ඇසුරු කරගෙන ය. අකුරු උපදින ස්ථාන මෙසේ ය.

අකුරු උපදින ස්ථාන	උපදින අකුරු	බාලාවතාර නියමය
උගුර - කණ්ඩ	අ ආ ක ඛ ග ස ඩ හ	අකවගහා කණ්ඩජා
තල්ල - තාලු	ඉ ඊ ච ඡ ජ ඤ ය	ඉචවගයා තාලුජා
තල්ලේ මුදුන -මුද්ධ	ට ඨ ඩ ඩ් ණ ර ළ	ටචගරලා මුද්ධජා
දත් - දන්ත	ත ට් ද ධ න ල ස	තචගලසා දන්තජා
තොල් - ඔට්ටි	උ උභ ප ඵ බ හ ම	උපචගා ඔට්ටිජා
නහය - නාසිකා	ඩ ඤ ණ න ම (අ)ං	
උගුර හා තල්ල - කණ්ඩ තාලු	ඵ	ඵකණ්ඩතාලුජො
උගුර හා තොල් - කණ්ඩ ඔට්ටි	ඔ	ඔකණ්ඩාට්ටිජො
දත් හා තොල් - දන්ත ඔට්ටි	ව	වොදන්තාට්ටිජො

විශේෂ

ඡන්දස් ශාස්ත්‍රයේ දී අක්ෂර භාවිතය වැදගත් වේ. එහි දී අකුරු තුනක් 'ගණ' නමින් හැඳින්වේ. අලංකාර ශාස්ත්‍රයේ දී, විශේෂයෙන් පද්‍ය බන්ධනයේ දී මෙය වැදගත් වේ. එහි දී ලඝු (තනි මාත්‍රාව හෙවත් හ්‍රස්ව) ගුරු (මාත්‍රා දෙකක් හෝ වැඩි ප්‍රමාණයක්) වශයෙන් අකුරු ගණනය කරනු ලැබේ. ස්වර ප්‍රස්ථාර ඇඳීමක් ද මෙහි දී සිදු කෙරේ. එම ස්වර ප්‍රස්ථාර සඳහා යොදාගනු ලබන සංකේත අනුව හ්‍රස්වාක්ෂරය නම් කරනුයේ කෙටි ඉරකිනි. (-) එවන් අකුරු තුනක් ගණයක් ලෙස සැලකේ.

උදා:-

සරණ (---) මෙහි ඇත්තේ ලඝු ම අකුරු තුනකි.

ඡන්දස් ලකුණු කිරීමේ දී දීර්ඝාක්ෂරය සඳහා 'ගුරු' යන්න භාවිත කරන අතර එය සලකුණු කරනුයේ වක්‍ර රේඛාවකිනි. ()

උදා:-

ආරාම () () ()

ඡන්දසේ දී ගුරු අකුරු නියමයන් පහත සඳහන් පරිදි වේ.

- දීර්ඝාක්ෂර ගුරු වේ. ආචරියා () () ()
- සංයෝගාක්ෂරයකට පෙර ඇති හ්‍රස්ව අකුර ගුරුකි. ඵ්‍රසනි () () ()
- නිශ්ගභිතයට පූර්ව අකුර ගුරුකි. අවුතං පදං () () () ()
- ගාථාවක පාදාන්තය ගුරුකි. ඉමිනා පුකුකුකමමන () () () () () ()

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- පාලි ව්‍යාකරණ සම්ප්‍රදායයන් අනුව ස්වර පිළිබඳ වෙනස දක්වන්න.
- පහත වචන අකාරාදී පිළිවෙළට ලියන්න.
මාසෙ, රමෙම, ලංකා, සුගතො, උපාගතො, සිරොපරි,
ධානං, විසොධෙතුං, එකයොජන, ගංගාතීරෙ,
- සෝෂ හා අසෝෂ භේදය පැහැදිලි කරන්න.
- උප්පත්ති ස්ථාන අනුව වර්ණමාලාව ප්‍රභේදකර දක්වන්න.

2. පහත ගාථා පාඨ නිවැරදි ව ලියන්න.

- i. කායොච්ඡවිජෝ සකලො සුගඤ්ඤා
- ii. එතතාවතාව අමෙමහි
- iii. එතං කුසුම සනෙතාසිං
- iv. ඉචචිතං පචචිතං
- v. අජ්ජයං කම මෙ භනෙන

3. පහත සූත්‍රවල සිංහල තේරුම ලියන්න.

- i. අං ඉති නිගගහීතං
- ii. ලුනතාඤ්ඤා සොසා
- iii. වගගනං පඨමදුතියා සොවාසොසා
- iv. තඤ්ඤාදනතා සරා අට්ඨ
- v. අකඛරාපාදයො එකචතතාලීසං

4. පහත සඳහන් වචනවල අක්ෂර වින්‍යාසය නිවැරදි කරන්න.

අනනො	-----	විරත්ථචිත්තා	-----
බබ්බව	-----	සත්ථා සදාහන්තු	-----
සුඛිසත්තා	-----	සත්තාරො	-----
සථසහස්ස	-----	පුරිසධම්මසාරති	-----
විඤ්ඤාහි'ති.	-----	විබුසයං	-----

- i. සිථිල හා ධනිත අකුරු වෙන වෙන ම ලියන්න.
- ii. 'ඉච වගගයා තාලුජා' යනු කුමන අකුරුදැයි ලියන්න.
- iii. බිත්දුව පුරාණ පොත්වල ලියා ඇති අයුරු දැක්වෙන බාලාවතාර ඉගැන්වීම කුමක් ද?
- iv. නාසිකාක්ෂර ලියා ඒවාට එසේ පවසන්නේ කුමක් නිසාදැයි පැහැදිලි කරන්න.
- v. ලංකාවේ ජනප්‍රිය වූ පාලි ව්‍යාකරණ සම්ප්‍රදායයන් දක්වා, ඒවාට අදාළ ප්‍රකට ග්‍රන්ථ ලියා දක්වන්න.

අමහාකං භගවති පරිනිබ්බතෙ පාටලීපුත්තසමීපෙ අඤ්ඤාතරො ගාමෙ අඤ්ඤාතරො දුගගතමනුසෙසා වසති. සො පනෙකදිවසං අඤ්ඤාතරං ගාමං ගච්ඡන්තො දෙව සාටකෙ නිවාසෙත්වා මහනතං අටචිං පාපුණි. තදෙවං දිස්වා එතස්ස වත්ථං ගණ්හිස්සාමිති එකො වොරො අනුබන්ධි. සො දුරතොව ආගච්ඡන්තං වොරං දිස්වා විනෙතසි. අභමෙතසමා පලායිතුං වා තෙන සද්ධිං යුජ්ඣයිතුං වා න සකෙකාමී අයමාගන්ත්වා අවස්සං අනිච්ඡන්තස්සාපි මෙ වත්ථං ගණ්හිස්සති. මයාපිස්ස නිරත්ථකෙන හරිතුං න සකකා දානවසෙනස්ස දස්සාමිති සන්තිට්ඨානමකාසි. අථ වොරො ආගන්ත්වා වත්ථකං පරාමසි. අථ සො පුරිසො විතතං පසාදෙත්වා ඉමං මම වත්ථදානං භවභොගසුඤ්ඤාය පව්වයො භොතුති වත්ථං දත්වා දුච්ඡාදිතත්තා මහාමග්ගං පහාය අඤ්ඤාතරං ජංසාමගෙගන ගච්ඡන්තො ආසිවිසෙන දට්ඨො කාලං කත්වා හිමවන්තප්පදෙසෙ දවාදසයොජ්ඣිකෙ කණ්කවිමානෙ තෙකච්ඡරාසහස්සපරිවුත්තො නිබ්බන්ති. විමානං පතස්ස පරිවාරෙත්වා තියොජ්ඣිකෙ ධානෙ කප්පරුකඛා නිබ්බන්තිංසු. සො මහනතං දිබ්බසම්පත්තිං දිස්වා සොමනස්සං පවෙදෙන්නො ආහ.

“පරිණාමිතමතෙතන, දානස්ස සකස්සනකං,
දදාති විපුලං භොගං, දිබ්බමිස්සරියං වරං.”

(රසවාහිනී)

පදමාලාව

සොපාණං	(නා)	-	ඉණිමග
අමහාකං	(ස නා)	-	අපගේ
භගවති පරිනිබ්බතෙ	(භාව සන්තමී)	-	භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවි කල්හි
පාටලීපුත්තසමීපෙ	(ස)	-	පාටලීපුත්ත නගරය සමීපයේ
අඤ්ඤාතරො	(ස නා)	-	එක්තරා
දුගගතමනුසෙසා	(ස)	-	දුප්පත් මනුෂ්‍යයෙක්
ගච්ඡන්තො	(කි)	-	යන්නේ
සාටකෙ	(නා)	-	සඵ
නිවාසෙත්වා	(පු කි)	-	හැඳ
අටචිං	(නා)	-	වනයකට
තදෙවං	(සං)	-	එදා මෙසේ
එතස්ස	(ස නා)	-	මොහුගේ
ගණ්හිස්සාමි	(කි)	-	ගන්නෙමිසි
අනුබන්ධි	(කි)	-	ලුහුබැන්දේ ය
දුරතොව	(සං)	-	දුරින් ම

ආගව්‍යන්තං	(ක්‍රි)	-	එන්නා වූ
අභමෙතසමා	(සං)	-	මම මොහු කෙරෙන්
පලායිතුං	(තු)	-	පලායන්නට
යුජ්ඣිතුං	(තු)	-	යුද්ධ කරන්නට
අයමාගන්තවා	(සං)	-	මොහු අවුත්
අවසසං	(නි)	-	ඒකාන්තයෙන්
අනිව්‍යන්තසසා' පි	(සං)	-	අකමැතිවූයේ නමුත්
මයාපිසස	(සං)	-	මා විසින් ද මොහුට
නිරුපකෙන	(නා)	-	නිෂ්ඵල වූවෙකු මෙන්
හරිතුං	(තු)	-	ගෙනයන්නට
න සකකා	(නි)	-	නො හැකි ය
දානවසෙනසස	(සං)	-	දානයක් වශයෙන් මොහුට
සනනිට්ඨානමකාසි	(සං)	-	තීරණය කළේ ය
පරාමසි	(ක්‍රි)	-	අතහැරවේ ය/පරාමර්ශනය කළේ ය
භවභෝගසුඛස්වාය	(ස)	-	භවභෝග සැප පිණිස
හොතුති	(සං)	-	වේවා යැයි
දුච්ඡාදිතතතා	(සං)	-	(ශරීරය) මනාව නොවසන ලද බැවින් (නිර්වස්ත්‍ර හෙයින්)
මහාමග්ගං	(ස)	-	ප්‍රධාන මාර්ගය
ජංඝාමග්ගෙන	(ස)	-	අඩි පාරකින්
ද්වාදසයොජනිකෙ	(ස)	-	යොදුන් දොළොසක්
කණකවිමානෙ	(ස)	-	රන් විමනෙක
නෙකව්‍යරාසහසසපරිවුතො	(ස)	-	නොයෙක් දහස් ගණනක් දිව්‍ය අප්සරාවන් පිරිවරණ ලද්දේ
නිබ්බතති	(ක්‍රි)	-	ඉපදුණි
පරිවාරෙඤා	(පු.ක්‍රි)	-	පිරිවරා
තියොජනිකෙ	(ස)	-	යොදුන් තුනක් වූ
කප්පරුකඛා	(ස)	-	කල්ප වෘක්ෂයෝ
පච්චෙදෙනෙතා	(ක්‍රි)	-	ප්‍රකාශ කරන්නේ
සකසන්තකං	(ස)	-	තම සන්තකයේ ඇති
දිබ්බමිසසරියං	(සං)	-	දිව්‍යමය සැප සම්පත්
වරං	(නි)	-	උතුම් වූ

අභ්‍යාස

01. “දානං සගගස්ස සොපාණං” යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

02. පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. දුගගතමනුසෙසා කසමිං ගාමෙ වසති ?
- ii. ගාමං ගව්‍යනො සො කිත්තකානි වත්ථානි පාරුපි?
- iii. එකො වොරො කිමත්ථාය තං අනුබ්බි ?
- iv. වොරං දිසවා සො කිං විනොසි ?
- v. කාලකතො සො කත්ථ නිබ්බන්ති?

03. පිළිතුරු සපයන්න.

- i. පාටලීපුත්‍ර නගරය සම්බන්ධ ඓතිහාසික ශාසනික සිද්ධියක් නම් කරන්න.
- ii. බුදුදහම අනුව දුප්පත්ව ඉපදීමට හේතු කවරේද?
- iii. බුදුරදුන් වදාළ පරිදි වස්ත්‍ර දැරීමේ ප්‍රයෝජන මොනවා ද ?
- iv. අල්ප දෙයක් දන් දී මහේශාකාර සම්පත් විඳි තවත් වර්ත දෙකක් නම් කරන්න.
- v. මෙම කථා පුවතින් ගතහැකි ජීවිතාදර්ශ දෙකක් ලියන්න.

04. මුල් පාලි ඡේදයේ වාක්‍ය රීතිය අනුගමනය කරමින් පහත ඡේදය පාලියට නගන්න.

පෙර ලක්දිව අනුරාධපුරයේ මහවැව නම් ගමක් විය. එහි වෙසෙන එක්තරා දුප්පත් ගොවියෙක් දිනපතා කුඹුරට යන්නේ බත්මුලක් (හත්තපුටං) රැගෙන යයි. ඉක්බිති එක් දවසක් එක් මගියෙක් (අද්ධිකො) දුර දී ම ඔහු දැක බත්මුල ඉල්ලන්නට ඔහු ලුහුබැන්දේ ය. මොහු අවුත් අනිවාර්යෙන් මාගේ බත්මුල ඉල්ලන්නේ ය. මම දානයක් ලෙස මොහුට මෙය දෙන්නෙමි'යි සිතී ය. ඉක්බිති ඒ ගොවියා සිත පහදාගෙන මේ දානය සැප පිණිස වේවා'යි දන් දී යන්නේ අතරමග දී සර්පයෙකු විසින් දෂ්ට කරන ලද්දේ කළුරිය කොට දිව්‍ය ලෝකයේ උපන්නේ ය.

නාමපද

යම් කෙනෙකු හෝ යම් දෙයක් හෝ යම් ගුණයක් හෝ යම් සිද්ධි මාත්‍රයක් හෝ හැඳින ගැනීම සඳහා යොදනු ලබන සංඥාවන්ට නාම යැයි කියනු ලැබේ.

උදා :-

බුද්ධ, මනුස්ස, සෙන, ගව්‍යන, රුක්ඛ

නාමපද ප්‍රභේද

නාම නාම, සමාස නාම, තද්ධිත නාම, කෘදන්ත නාම යැයි නාම පද පිළිබඳ ප්‍රභේද හතරක් වේ. ඊට අමතරව තවත් විවිධ ප්‍රභේදයන් ද දැකගත හැක. බාලාවතාරයේ නාම පිළිබඳ දක්වා ඇති ප්‍රභේදයන් මෙසේ ය.

නාමපද ප්‍රභේද		උදාහරණ
පුලිංග නාම		බුද්ධ, නාග, දෙව, මනුසස, අත්ත, රාජ, ගුණවතතු, අගගි, දණ්ඩි, හිකබු, නතතු
ඉත්ථිලිංග නාම		කඤ්ඤා, රත්ති, නදී, ජම්බු, මාතු, ධිතු, අජා, ඵලකා, මාතුලානි, ගොතමී, ගුණවතී, මහනතී
නපුංසකලිංග නාම		විත්ත, පුඤ්ඤ, පාප, ඵල, වකබු, වසු, ධනු, මන, සිර, උර, තෙජ, යස, තප, පය, අට්ඨි
ද්විලිංග නාම	පුම්භිලිංග (පුරුෂ - ස්ත්‍රී ලිංග)	කට, සට, යට්ඨි, මුට්ඨි, සිණු, රෙණු,
	පුමනපුංසකලිංග (පුරුෂ නපුංසක ලිංග)	ධම්ම, කම්ම, කුසුම, සංඝ, පදුම, අසුසම, විහාර, සරීර, සුවණණ, වණණ, කභාපණ, හවන, භුවන, යොබ්බන, ආයන, සයන, ඔදන, ආකාස
	ඉත්ථි නපුංසකලිංග (ස්ත්‍රී නපුංසක ලිංග)	නගර, අවච්චි
සබ්බනාම (සර්ව නාම)		සබ්බ, කතර, කතම, උභය, අඤ්ඤ, අඤ්ඤතර, පුබ්බ, පර, අපර, දකඛිණ, උත්තර, ය, ත, ඵත, කිං, ඉම, අමහ, තුමහ
සංඛ්‍යානාම (සංඛ්‍යා ශබ්ද නාම)		එක, ද්වි, ති, චතු, පංච, අට්ඨාරස
අලිංග නාම (මේවා ලිංග හජනය නොකරන නාමපද වේ. මේ සඳහා අව්‍ය තද්ධිතපද යෙදේ)		සබ්බස්ථ, එස්ථ, කුහිං, සබ්බදා, කස්ථ, කදා, කුදාවනං

නාම වරනැගීම

නාම පදයක මූලික ස්වරූපය ශබ්ද ප්‍රකෘතිය යි. එයට විභක්ති ප්‍රත්‍යය එක් කළ විට නාම පදයක් සාදාගත හැකි ය. එසේ සාදාගනු ලබන නාමපදය විභක්තින්හි වරනැගිය හැකි ය. බාලාවතාරයේ එම විභක්ති ප්‍රත්‍යය මෙසේ දක්වා ඇත.

සි යො ඉති පදමා,
අං යො ඉති දුතියා,
නා හි ඉති තතියා,
ස නං ඉති චතුතී,
සමා හි ඉති පඤ්චමී,
ස නං ඉති ඡට්ඨී,
සමීං සු ඉති සතතමී, ලෙසිති.

විභක්ති ප්‍රත්‍යය මාලාව

බාලාවතාරයේ ප්‍රත්‍යය දක්වා ඇත්තේ විභක්ති හතකට පමණි. එහෙත් සාමාන්‍ය වරනැගීමේ දී විභක්ති නවයක් භාවිත වේ. එහි දී ආලපන හා කරණ යනුවෙන් විභක්ති දෙකක් ගැනේ. ආලපන විභක්ති ප්‍රත්‍යය වන්නේ ප්‍රථමාවේ ප්‍රත්‍යයන් ම ය. කරණ විභක්ති ප්‍රත්‍යය වන්නේ තතියා විභක්ති ප්‍රත්‍යයන් ම ය. ඒ අනුව විභක්ති නවයේ ප්‍රත්‍යය මෙසේ ය.

විභක්ති	එකවචන	බහුවචන	බාලාවතාර සූත්‍රය	අර්ථය
පදමා	සි (ඔ)	යො (ආ)	ලිංගතෝ පදමා	ලිංගාර්ථය
ආලපන	සි (අ, ආ)	යො (ආ)	ආලපනෙ ච	ආලපනාර්ථය
දුතියා	අං (අං)	යො (එ)	කමමතෝ දුතියා	කර්මාර්ථය
තතියා	නා (එන)	හි (එහි, එහි)	කතතරී ච	කර්තෘ අර්ථය
කරණ	නා (එන)	හි (එහි, එහි)	කරණෙ තතියා	කරණ අර්ථය
චතුතී	ස (ආය, අස්ස)	නං (ආනං)	සමපදානෙ චතුතී	සම්ප්‍රදාන අර්ථය
පඤ්චමී	සමා (මහා, සමා)	හි (එහි, එහි)	අපාදානෙ පඤ්චමී	වෙන්වීමේ අර්ථය
ඡට්ඨී	ස (සස)	නං (ආනං)	සාමීසමීං ඡට්ඨී	ස්වාමීන්ව අර්ථය
සතතමී	සමීං (මහි, සමීං)	සු (එසු)	ඔකාසෙ සතතමී	ආධාර අර්ථය

විභක්ති ප්‍රත්‍යය යොදා නාමපදයක් සාදාගන්නා ආකාරය මෙසේ ය.

- බුද්ධ + සි - තතො ච විභත්තියො
 බුද්ධි + අ + සි - පුබ්බමධොධීතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ
 බුද්ධි + ඔ - සො
 බුද්ධි + ඔ - සරලොපො මාදෙසස්සච්චයාදිමහි සරලොපෙ තු පකති
 බුද්ධො - නයෙ පරං යුතෙන

බුද්ධ + යො - තතො ව විහතති යො
 බුද්ධ + අ + යො - පුබ්බමධොධීතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ
 බුද්ධි + අ + ආ - සබ්බයොනීන මා එ
 බුද්ධි + ආ - සරලොපො මාදෙසප්පවයාදිමහි සරලොපෙ තු පකති
 බුද්ධා - තයෙ පරං යුතෙන

මේ අයුරින් නාමපද සාධනයේ දී විහක්ති ප්‍රත්‍යයන්ට ආදේශ සිදුවන ආකාරය බාලාවතාරයේ නාම කාණ්ඩයේ දක්වා ඇත.

උකාරන්ත ගුණවනතු සද්දො - පුල්ලිංග

විහතති	එකවචන	බහුවචන
පඨමා	ගුණවා, ගුණවනො (ගුණවතා)	ගුණවනො, ගුණවතා (ගුණවත්හු)
ආලපන	(හෙ) ගුණවං, ගුණව, ගුණවා	(භවනො) ගුණවනො, ගුණවතා, (පිංචත් ගුණවතුනි)
දුතියා	ගුණවතං (ගුණවතා)	ගුණවනෙ (ගුණවතුන්)
තතියා	ගුණවතා, ගුණවනෙන (ගුණවතා විසින්)	ගුණවනෙහි, ගුණවනෙහි (ගුණවතුන් විසින්)
කරණ	ගුණවතා, ගුණවනෙන (ගුණවතා කරණකොට)	ගුණවනෙහි, ගුණවනෙහි (ගුණවතුන් කරණකොට)
චතුර්ථී	ගුණවතො, ගුණවතාස්ස (ගුණවතාට)	ගුණවතං, ගුණවතානං (ගුණවතුන්ට)
පඤ්චමී	ගුණවතා, ගුණවතාමහා, ගුණවතාසමා (ගුණවතාගෙන්)	ගුණවනෙහි, ගුණවනෙහි (ගුණවතුන්ගෙන්)
ඡට්ඨී	ගුණවතො, ගුණවතාස්ස (ගුණවතාගේ)	ගුණවතං, ගුණවතානං (ගුණවතුන්ගේ)
සත්තමී	ගුණවති, ගුණවනෙ, ගුණවනමහි, ගුණවතාසමිං (ගුණවතා කෙරෙහි)	ගුණවනෙසු (ගුණවතුන් කෙරෙහි)

ඉතිරි

විභාග	එකමය	බහුවචන
පද්ම	ගුණවතී	ගුණවතී, ගුණවතියෝ
ආලපන	(හොඳ) ගුණවතී	(හොඳයා) ගුණවතියෝ
දුතිය	ගුණවතී	ගුණවතී, ගුණවතියෝ
තතිය	ගුණවතියා	ගුණවතීහි, ගුණවතීහි
කරුණ	ගුණවතියා	ගුණවතීහි, ගුණවතීහි
චතුර්ථ	ගුණවතියා	ගුණවතීනං
පඤ්චමී	ගුණවතියා	ගුණවතීහි, ගුණවතීහි
ඡට්ඨ	ගුණවතියා	ගුණවතීනං
සත්තමී	ගුණවතියං, ගුණවතියා	ගුණවතීසු

නමුත් සකස්

විභාග	එකමය	බහුවචන
පද්ම	ගුණවං	ගුණවතා, ගුණවතානි
ආලපන	(හොඳ) ගුණවං, ගුණව, ගුණවා	ගුණවතා, ගුණවතානි
දුතිය	ගුණවතං	ගුණවතො, ගුණවතානි
තතිය	ගුණවතා, ගුණවතො	ගුණවතොහි, ගුණවතොහි
කරුණ	ගුණවතා, ගුණවතො	ගුණවතොහි, ගුණවතොහි
චතුර්ථ	ගුණවතො, ගුණවතොසා	ගුණවතං, ගුණවතානං
පඤ්චමී	ගුණවතා, ගුණවතොහි, ගුණවතොසා	ගුණවතොහි, ගුණවතොහි
ඡට්ඨ	ගුණවතො, ගුණවතොසා	ගුණවතං, ගුණවතානං
සත්තමී	ගුණවතී, ගුණවතො, ගුණවතොහි, ගුණවතොසා	ගුණවතොසු

මසවා	-	ශක්‍රයා	කුලවා	-	කුලවතා
ඵලවා	-	ඵල ඇත්තා	යසවා	-	කීර්ති ඇත්තා
ධනවා	-	ධනවතා	සුභවා	-	ඇසුතැන් ඇත්තා
භගවා	-	භාග්‍ය ඇත්තා	හිමවා	-	හිම ඇත්තා
බලවා	-	බල ඇත්තා	සීලවා	-	සිල් ඇත්තා
පක්‍ෂ්‍ය්‍යවා	-	නුවණ ඇත්තා	සතිමා	-	සිහි ඇත්තා
ධිතිමා	-	ධෛර්ය ඇත්තා	ගතිමා	-	ගමන් ඇත්තා
මුතිමා	-	ප්‍රඥාව ඇත්තා	මනිමා	-	නුවණ ඇත්තා
ජුතිමා	-	ශෝභා ඇත්තා	හිරිමා	-	ලජ්ජා ඇත්තා
ථුතිමා	-	ස්තුති කරන්නා	රතිමා	-	ඇලුම් ඇත්තා
යතිමා	-	තපස් ඇත්තා	සුවිමා	-	පිරිසිදුකම ඇත්තා
කලිමා	-	කිලිටු ඇත්තා	බලිමා	-	බලි ඇත්තා
කසිමා	-	සිසැම් ඇත්තා	රුවිමා	-	කැමැත්ත ඇත්තා
බුද්ධිමා	-	බුද්ධිමතා	චක්‍රමා	-	ඇස් ඇත්තා
බණ්ඩුමා	-	නෑයන් ඇත්තා	හෙතුමා	-	කාරණ ඇත්තා
සෙනුමා	-	හේදඬු ඇත්තා	කෙතුමා	-	කොඩි ඇත්තා
රාහුමා	-	රාහු	භාහුමා	-	රශ්මි ඇත්තා
බාණුමා	-	කණු ඇත්තා	විජුමා	-	විදුලි ඇත්තා

යනාදී ශබ්ද ගුණවන්ත ශබ්දය මෙන් වර්තැගේ.

ඒ ඒ පද පඨමා ආදී විභක්තිවල යෙදෙන ආකාරය පහත දැක්වේ. කළු අකුරින් මුද්‍රිත පද අදාළ විභක්තිය නියෝජනය කරයි.

විභක්තිය	විස්තරය	උදාහරණය
පඨමා	වාක්‍යයක උක්ත පදය තබනුයේ පඨමා විභක්තියෙනි. ලිංගාර්ථයේ ද යෙදේ.	බුද්ධො ධම්මං භාසති. සාමණෙරෙන පාඨො පටියතෙ.
ආලපන	ආමන්ත්‍රණ අර්ථය යෙදේ.	හෙ කුමාර උට්ඨාහි. හෙ පුරිස ගවස්.
දුතියා	වාක්‍යයක ක්‍රියාවට යටත්වන පදය හෙවත් කර්ම පදය දුතියාවෙන් යෙදේ.	දාසො ඔදනං පවති. පුරිසො රුක්ඛං ඡන්ති.
තතියා	කර්තෘ අර්ථය යොදනුයේ තතියාවෙනි. කර්මකාරක වාක්‍යවල දී මෙය යෙදේ.	උපාසකෙන පදිපො ජාලියතෙ. කසසකෙනි බෙත්තානි කසියතෙ.

කරණ	කරණාර්ථය ප්‍රකාශ කරනුයේ කරණ විභක්තියෙනි.	සිසෙසා ලෙඛනියා ලිඛති. අහං පාදෙහි ගවණාමි.
චතුස්ථී	යම් දෙයක් කැමැත්තෙන් ප්‍රදානය කිරීමේ දී එය ලබන්නා තබනුයේ චතුස්ථී විභක්තියෙනි.	උපාසකො භික්ඛුස්ස දානං දෙති. වාගි යාවකස්ස ධනං දෙති.
පඤ්චමී	වෙන්වීමේ අර්ථය ප්‍රකාශ කරනුයේ පඤ්චමී විභක්තියෙනි.	එලං රුක්ඛමහා පතති. වනිකායො වනමහා දාරුං ආහරන්ති.
ෂට්ඨී	යමක අයිතිය ප්‍රකාශ කරනුයේ ෂට්ඨී විභක්තියෙනි.	බුද්ධස්ස සාවකා සප්පුරිසා භොනති. දාරුකස්ස මාකා ආහාරං ආහරති.
සත්තමී	ක්‍රියාව සිදුවීමට ආධාර වන තැන යොදනුයේ සත්තමී විභක්තියෙනි.	සාමණෙරා පරිවෙණෙ උගගණහන්ති. ගාමවාසී භික්ඛු ආරාමෙ වසති.

විශේෂණ පද

භාෂා ව්‍යවහාරයේ දී නාමපදයක් මූලට විශේෂණ පද යොදා ලිවීමට හා කථා කිරීමට සිදු වේ. එහි දී විශේෂණ පද හා විශේෂ්‍ය පද යනුවෙන් දෙකක් ඇත. යම් පදයක් විස්තර කරන පද විශේෂණ පද නම් වේ. මෙහි දැක්වූ ගුණවන්තු ආදී ශබ්දත් ගවස්නන ආදී ශබ්දත් සර්වනාම ශබ්දත් බොහෝ විට විශේෂණ පද වශයෙන් යෙදේ. පාලි චිතියට අනුව විශේෂණ විශේෂ්‍ය පද හැම විට ම ලිඛිතයෙන්, විභක්තියෙන් හා වචනයෙන් සමාන විය යුතු ය.

පුලලිඛන	ඉත්තිලිඛන	නපුංසකලිඛන
ගවස්නෙතා පුරිසො	ගවස්නතියො වනිකායො	රත්තං වස්ථං
ධාවනතා බාලකා	ධාවතී බාලිකා	පතිතානි එලානි
ලිඛනං ලෙඛකං	ලිඛතී ලෙඛිකායො	ධාවනං රථං

විශේෂණ පද වාක්‍යවල යෙදෙන අයුරු පහතින් දැක්වේ.

පුලිඬ :-

සො ගව්‍යනො පුරිසො මුහුතං නිවතති.
(ඒ ගමන්කරන පුරුෂයා මොහොතක් නැවතී සිටියි.)

ඉත්ථිඬ :-

සා ගව්‍යනති වනිතා අත්තනො ගෙහං ගව්‍යති.
(ඒ යන්නා වූ වනිතාව තමන්ගේ නිවසට යන්නීය.)

නපුංසකලිඬ :-

තං පතිතං ඵලං අමෙතො.
(ඒ වැටුණු ගෙඩිය අඹ ය.)

අභ්‍යාස

01. සිංහලට නගන්න.

- i. සුදේශාදනමහාරාජා කපිලවස්ථුපුරෙ වසී.
- ii. මහාමායාදෙවී කාලං කතො තුසිතපුරෙ නිබ්බතති.
- iii. රාහුලකුමාරො දහරකාලෙයෙව අරහත්තං පාපුණී.
- iv. සිද්ධත්ථකුමාරො ඡ වසසං දුක්කරකිරියං අකාසී.
- v. භගවා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවතෙතසී.

02. සිංහලට නගන්න.

- i. භගවා පඤ්ඤාවනතානං ධම්මං දෙසෙසී.
- ii. සුභවා අරියසාවකො සීලවනිනං උපාසිකානං අභිධම්මකථං කථෙසී.
- iii. බණ්ඩුමා යසවන්තං සෙට්ඨිං උපසංකම්භා ධීතරං යාචී.
- iv. ථාමවන්තා කුමාරා ඵලවන්තං රුක්ඛං ආරුහිංසු.
- v. බලවා පුරිසො වෙගෙන ගන්තො ධජං ගණ්හී.

03. පහත නාම පදයන්හි විභක්තිය හා වචනය ලියන්න.

i. භගවති	ii. අඤ්ඤතරසම්මං	iii. ගව්‍යන්තානං	iv. අට්ඨං
v. වත්ථං	vi. අහං	vii. විතෙතන	viii. අඤ්ඤකුත
ix. මගෙගන	x. විමානෙ		

04. ධනවතකු ශබ්දය පුල්ලිංගයේ සියලු විභක්තිවල වර්තන අර්ථය ද ලියන්න.

05. පිළිතුරු සපයන්න.

- i. පුම්භීලිංග ශබ්ද 5ක් නම් කරන්න.
- ii. ප්‍රශ්නවාචී සර්වනාම තුනක් නම් කරන්න.
- iii. ඉඤ්චිලිංග නාම 5ක් නම් කරන්න.
- iv. 'සබ්බයොනීන මා ඵ' සූත්‍රයේ අර්ථය ලියා උදාහරණ දෙන්න.
- v. ගුණවතකු ශබ්දය මෙන් වර්තනගෙන ශබ්ද 5ක් නම් කරන්න.

සෝ යකෙබා මතමනෙ නිරාසබ්බකා බාදති. තං යකබං අදිසවාපි යෙ යෙ නරා තෙන රොගෙනාතුරා තෙ පසසනති, තෙපි සෝ රොගො ආවිසති. එවං නචිරෙනෙව යකබහයෙන රොගෙන ව ජනපදො විරලජනො ජාතො. රාජා තං පචතතිං සුඤ්ඤා මයි රජ්ජං කාරෙතෙන පජානං ඊදිසසස භයසස උපපජ්ජනං අනනුවජ්ජිකනති මඤ්ඤාමානො තදහෙව අට්ඨංගසීලං සමාදිසිත්වා අත්තනා නිවචං කරියමානානි දසකුසලකමමානි අනුසසරිත්වා අහං ධම්මවිජයී භවිස්සාමිති තං රකබසං අදිසවා න උට්ඨංගිස්සාමිති දළහතරං අධිධාය වාසගබ්බෙ සයී. තස්ස තෙන ආචාරධම්මතෙජෙන රාජානුභාවෙන ව සෝ රකබසො සත්තතෙනා උත්තසිත්වා බණ්ණමිපි යාතුං අසහනෙනා ආකාසෙනාගන්ත්වා බලවපච්චුසසමයෙ අනෙතාගබ්බං පවිසිතුමසකෙකානෙතා බාහිරෙ යත්තා රඤ්ඤා අත්තානං දසෙසසී. රඤ්ඤා ව කොසි ත්වනති පුට්ඨො ආහ. රත්තකෙබා නාමාහං රකබසො දුරජනපදෙ ධිතො අසමි, අහං බණ්ණමිපි යාතුං අසකෙකානෙතා තවානුභාවෙන බද්ධො විය හුත්වා ඉධානීතො, භායාමි දෙව තච දසසනෙති.

(හස්ථවනගලවිහාරවංස)

මතමනෙ	(කි)	-	මැරුණු මැරුණු අය
නිරාසබ්බකා	(ස)	-	සැක රහිත ව
අදිසවාපි	(සං)	-	නොදැක ම
ආවිසති	(ක්ව)	-	වැළඳගනී
නචිරෙනෙව	(සං)	-	නොබෝ දිනකින් ම
විරලජනො	(ස)	-	ජනයා විරල වූවක්
මයි රජ්ජං කාරෙතෙන	(භාවසත්තමි)	-	මා රජ කරන කල්හි
පජානං	(නා)	-	ප්‍රජාවට
ඊදිසසස	(නි)	-	මෙබඳු
මඤ්ඤාමානො	(කි)	-	හඟිමින්
තදහෙව	(සං)	-	එදින ම
සමාදිසිත්වා	(පු.ක්ව.)	-	සමාදන් වී
දසකුසලකමමානි	(ස)	-	දශකුසලකර්ම
අනුසසරිත්වා	(පු.ක්ව.)	-	සිහිකොට
ධම්මවිජයී	(ස)	-	ධර්මයෙන් ජයගත් තැනැත්තෙක්
දළහතරං	(ත)	-	දෑව්ලෙස
අනනුවජ්ජිකං	(ස)	-	නුසුදුසු
වාසගබ්බෙ	(ස)	-	යහන්ගැබ
ආචාරධම්මතෙජෙන	(ස)	-	ආචාර ධර්ම තේජසින්

සන්නතො	(කි)	-	තැවුණේ
උත්තසිඤා	(පු.කි.)	-	තැතිගෙන
බණ්ඩ	(සං)	-	මොහොතක්වත්
යාතුං	(තුං)	-	සිටීමට
අසන්නො	(කි)	-	නොහැක්කේ
බලවපච්චසසමයෙ	(ස)	-	උදෑසන ම
අනෙතාගබ්භං	(ස)	-	ගෙය තුළට
අසකෙකානො	(කි)	-	නො හැක්කේ
පුට්ඨා	(කි)	-	විමසන ලද්දේ
දුරජනපදෙ	(ස)	-	දුර ජනපදයක
ධීතො	(කි)	-	සිටියේ
තවානුභාවෙන	(සං)	-	ඔබගේ අනුභවයින්
බද්ධො	(කි)	-	බැඳුනේ
ඉධානීතො	(සං)	-	මෙහි පමුණුවන ලද්දේ

අභ්‍යාස

01. “රත්තකඛදමනො” යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

02. පහත ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- කො දළහතරං අධිට්ඨාය වාසගබ්භ සයි ?
- කො අනෙතාගබ්භං පච්චිකුමසකෙකානො බාහිරෙ අට්ඨාසි ?
- යකෙකො කානි අබාදි ?
- කො දුරජනපදෙ ධීතො ?
- යකෙකො කසමිං සමයෙ රාජගෙහං පාචිසි ?

03. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- ජනපදය ජනශූන්‍ය වූයේ කුමක් නිසා ද ?
- දඟකුඟල කර්මපටි මොනවා ද ?
- රජ්‍ය යක්ෂඛිය දුරුකිරීම සඳහා කුමක් කළේ ද?
- රකුසා බියට පත්වූයේ කුමක් නිසා ද?
- තුන් බිය නම් කරන්න.

නාම වරනැගීම II

ලිංගත්‍රයේ වරනැගීම.

පාලි භාෂාව තුළ නාම කාණ්ඩය විශේෂ තැනක් හිමිකර ගනියි. නාම යනු ශබ්දයන්ගේ මුල් ස්වභාවය හෙවත් ශබ්ද ප්‍රකෘතිය යි. එම නාම ප්‍රකෘතියට විභක්ති ප්‍රත්‍යය එක් කළ විට විභක්ති අර්ථයන්ට අනුව නාම පද නිපද වේ.

	ශබ්ද ප්‍රකෘතිය	විභක්ති ප්‍රත්‍ය		වරනැගීම	
		එකවචන	බහුවචන	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	බුද්ධ	සි (ඔ)	යො (ආ)	බුද්ධො	බුද්ධා
ආලපන	බුද්ධ	සි (අ , ආ)	යො (ආ)	(හෙ) බුද්ධ	(හවනො) බුද්ධා
දුතියා	බුද්ධ	අං (අං)	යො (එ)	බුද්ධං	බුද්ධෙ
තතියා	බුද්ධ	නා (එන)	හි (එහි, එහි)	බුද්ධෙන	බුද්ධෙහි, බුද්ධෙහි
කරණ	බුද්ධ	නා (එන)	හි (එහි, එහි)	බුද්ධෙන	බුද්ධෙහි, බුද්ධෙහි
චතුසී	බුද්ධ	ස (ආය, සස)	නං (ආනං)	බුද්ධාය, බුද්ධසස	බුද්ධානං
පඤ්චමී	බුද්ධ	සමා (මහා)	හි (එහි, එහි)	බුද්ධා, බුද්ධමහා, බුද්ධසමා	බුද්ධෙහි, බුද්ධෙහි
ෂට්ඨී	බුද්ධ	ස (සස)	නං (ආනං)	බුද්ධසස	බුද්ධානං
සත්තමී	බුද්ධ	සමිං (මහි, සමිං)	සු (එසු)	බුද්ධෙ, බුද්ධමහි බුද්ධසමිං	බුද්ධෙසු

මේ ආකාරයට ඕනෑම ශබ්ද ප්‍රකෘතියක් විභක්ති ප්‍රත්‍යය ගත්වා වරනැගිය හැකි ය. එහි දී ඒ ඒ ශබ්ද ප්‍රකෘතිවලට අනුව විභක්ති ප්‍රත්‍යයන්ට විශේෂ ආදේශ ආගමාදිය වේ.

නාමය හා නාමපදය අතර වෙනසක් ඇත. නාම යනු ධාතු ප්‍රත්‍යය විභක්තිවලින් තොර ශබ්දයන්ගේ මුල් ස්වභාවය හෙවත් ශබ්දප්‍රකෘතිය යි. ඒවායේ අර්ථයක් වේ. විභක්ති ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ලිංග භේදයෙන් යුතු ව ඒකවචන බහුවචන පද සාදාගත හැකි ය. ඒවා අර්ථයෙන් සම්පූර්ණ වූ නාමපද නම් වේ.

නාම ප්‍රභේද

නාම කොටස් හයකි.

නාම නාම	-	(රාජ, අතත, පුරිස, ලොක, විතත)
සබ්බ නාම	-	(සබ්බ, කතර, කතම, අඤ්ඤතර)
ගුණ නාම	-	(සෙත, දීස, ආදී, කල්‍යාණ)
ද්‍රව්‍ය නාම	-	(මඤ්ච, පීඨ, බෙලමලල)
ක්‍රියා නාම	-	(ගවජනන, ඔලොකෙනන, නිසීදනන)
සඤ්ඤා නාම	-	(බිම්බිසාර, සුද්ධොදන, කොසල)

නාම ප්‍රභේදගත කිරීමේ දී ලිංග, විභක්ති, ගුණ, සඤ්ඤා, ද්‍රව්‍ය, ක්‍රියා ආදිය ඇසුරු කරගනී. භාෂාවේ ඇති සියලු ම නාමපදයෝ ලිංග භේදය අනුව වර්ගකර ඇත. පාලි භාෂාවේ ලිංග තුනකි. ඒ ඒ ලිංගයන්ට අයත් නාමයන් විශේෂ වරන්‍යැගිම් සහිත ශබ්ද පහත වගුවෙහි දැක්වේ.

පුලිංග (නාම)	ඉත්ථිලිංග (නාම)	නපුංසකලිංග (නාම)
බුද්ධ (අකාරන)	කඤ්ඤා (ආකාරන)	චිත්ත (අකාරන ත)
අත්ත (අකාරන)	රත්ති (ඉකාරන)	මන (අකාරන ත)
රාජ (අකාරන)	නදී (ඊකාරන)	ගුණවන්තු (උකාරන ත)
ගුණවන්තු (උකාරන)	යාගු (උකාරන)	ගව්‍යන්ත (අකාරන ත)
ගව්‍යන්ත (අකාරන)	මාතු (උකාරන)	අට්ඨි (ඉකාරන ත)
අග්ගි (ඉකාරන)	ධීතු (උකාරන)	දණ්ඩි (ඊකාරන ත)
ආදි (ඉකාරන)	දුහිතු (උකාරන)	ආයු (උකාරන ත)
දණ්ඩි (ඊකාරන)	ජම්බු (උකාරන)	
හික්කු (උකාරන)	මාතුලානී (ඊකාරන)	
ජන්තු (උකාරන)	භොති (ඉකාරන)	
සත්ථු (උකාරන)	ගහපතිනී (ඊකාරන)	
නන්තු (උකාරන)	මෙධාවිනී (ඊකාරන)	
පීතු (අකාරන)	ධම්මවාරීනී (ඊකාරන)	
අභිභු (උකාරන)		
සබ්බඤ්ඤා (උකාරන)		
ගො (ඔකාරන)		

ශබ්ද වරන්‍යැගිම

අකාරානපුලිංගො ගව්‍යන්තසද්දො

විභක්ති	එකවචන	බහුවචන
පඨමා	ගව්‍යං, ගව්‍යන්තො	ගව්‍යන්තො, ගව්‍යන්තා
ආලපන	(භෙ) ගව්‍යං, ගව්‍යා	(භවන්තො) ගව්‍යන්තො, ගව්‍යන්තා
දුතියා	ගව්‍යන්තං	ගව්‍යන්තෙ
තතියා	ගව්‍යතා, ගව්‍යන්තෙන	ගව්‍යන්තෙහි, ගව්‍යන්තෙහි
කරුණ	ගව්‍යතා, ගව්‍යන්තෙන	ගව්‍යන්තෙහි, ගව්‍යන්තෙහි
චතුත්ථි	ගව්‍යන්තො, ගව්‍යන්තසස	ගව්‍යන්තං, ගව්‍යන්තානං
පඤ්චමි	ගව්‍යතා, ගව්‍යන්තමහා ගව්‍යන්තසමා	ගව්‍යන්තෙහි, ගව්‍යන්තෙහි
ෂට්ඨි	ගව්‍යන්තො, ගව්‍යන්තසස	ගව්‍යන්තං, ගව්‍යන්තානං
සත්තමි	ගව්‍යති, ගව්‍යන්තෙ, ගව්‍යන්තමහි, ගව්‍යන්තසමි	ගව්‍යන්තෙසු

අකාරන සබ්බන්තො තසද්දො පුමෙ

විභතී	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	සො	තෙ, නෙ
දුතියා	තං, නං	තෙ, නෙ
තතියා	තෙන, නෙන	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
කරුණ	තෙන, නෙන	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
චතුස්ථී	තස්ස, නස්ස	තෙසං, තෙසානං, නෙසං, නෙසානං
පඤ්චමී	තමහා, තසමා, නමහා, නසමා	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
ඡට්ඨී	තස්ස, නස්ස	තෙසං, තෙසානං, නෙසං, නෙසානං
සත්තමී	තමහි, තසමිං, නමහි, නසමිං	තෙසු, නෙසු

ඉත්ථියං

විභතී	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	සා	තා, තායො, නා, නායො
දුතියා	තං, නං	තා, තායො, නා, නායො
තතියා	තාය, නාය	තාහි, තාහි, නාහි, නාහි
කරුණ	තාය, නාය	තාහි, තාහි, නාහි, නාහි
චතුස්ථී	තිස්සා, තිස්සාය, තස්සා, තාය, නාය	තාසං, තාසානං, නාසං, නාසානං
පඤ්චමී	තාය, නාය	තාහි, තාහි, නාහි, නාහි
ඡට්ඨී	තිස්සා, තිස්සාය, තස්සා, තාය, නාය	තාසං, තාසානං, නාසං, නාසානං,
සත්තමී	තිස්සං, තස්සං, නායං, තායං	තාසු, නාසු

නපුංසක

විභතිය	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	තං, නං	තෙ, තානි, නෙ, නානි
දුතියා	තං, නං	තෙ, තානි, නෙ, නානි
තතියා	තෙන, නෙන	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
කරුණ	තෙන, නෙන	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
චතුර්ථී	තස්ස, නස්ස	තෙසං, තෙසානං, නෙසං, නෙසානං
පඤ්චමී	තමහා, තස්මා, නමහා, නස්මා	තෙහි, තෙහි, නෙහි, නෙහි
ෂට්ඨී	තස්ස, නස්ස	තෙසං, තෙසානං, නෙසං, නෙසානං
සත්තමී	තමහි, තස්මිං, නමහි, නස්මිං	තෙසු, නෙසු

අකාරාන්ත - සබ්බන්තමිනො එත - සද්දො පුමේ

විභතිය	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	එසො	එතෙ
දුතියා	එතං, එතං	එතෙ
තතියා	එතෙන	එතෙහි, එතෙහි
කරුණ	එතෙන	එතෙහි, එතෙහි
චතුර්ථී	එතස්ස	එතෙසං, එතෙසානං
පඤ්චමී	එතමහා, එතස්මා	එතෙහි, එතෙහි
ෂට්ඨී	එතස්ස	එතෙසං, එතෙසානං
සත්තමී	එතමහි, එතස්මිං	එතෙසු

ඉත්ථියං

විභතිය	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	එසා	එතා, එතායො
දුතියා	එතං, එතං	එතා, එතායො
තතියා	එතාය	එතාහි, එතාහි
කරුණ	එතාය	එතාහි, එතාහි
චතුර්ථී	එතිස්සාය, එතිස්සා, එතාය	එතාසං, එතාසානං
පඤ්චමී	එතාය	එතාහි, එතාහි
ෂට්ඨී	එතිස්සාය, එතිස්සා, එතාය	එතාසං, එතාසානං
සත්තමී	එතිස්සං, එතස්සං, එතායං, එතාය	එතාසු

නපුංසක

විභතිය	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	එතං	එතෙ, එතානි
දුතියා	එතං	එතෙ, එතානි
තතියා	එතෙන	එතෙහි, එතෙහි
කරණ	එතෙන	එතෙහි, එතෙහි
චතුර්ථී	එතස්ස	එතෙසං, එතෙසානං
පඤ්චමී	එතමහා, එතස්මා	එතෙහි, එතෙහි
ෂට්ඨී	එතස්ස	එතෙසං, එතෙසානං
සත්තමී	එතමහි, එතස්මිං	එතෙසු

සබ්බන්තමිනො පුලිංගො ඉම - සද්දො

විභතිය	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	අයං	ඉමෙ
දුතියා	ඉමං	ඉමෙ
තතියා	අනෙන, ඉමිනා	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
කරණ	අනෙන, ඉමිනා	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
චතුර්ථී	අස්ස, ඉමස්ස	එසං, එසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං
පඤ්චමී	අස්මා, අමහා, ඉමමහා, ඉමස්මා	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
ෂට්ඨී	අස්ස, ඉමස්ස	එසං, එසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං
සත්තමී	අස්මිං, අමහි, ඉමමහි, ඉමස්මිං	එසු, ඉමෙසු

ඉත්තියං

විභතියෝ	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	අයං	ඉමා, ඉමායෝ
දුතියා	ඉමං	ඉමා, ඉමායෝ
තතියා	ඉමාය	ඉමාහි, ඉමාහි
කරණ	ඉමාය	ඉමාහි, ඉමාහි
චතුර්ථී	අස්සාය, අස්සා, ඉමිස්සාය, ඉමිස්සා, ඉමාය	ඉමාසං, ඉමාසානං
පඤ්චමී	ඉමාය	ඉමාහි, ඉමාහි
ෂට්ඨී	අස්සාය, අස්සා, ඉමිස්සාය, ඉමිස්සා, ඉමාය	ඉමාසං, ඉමාසානං
සත්තමී	අස්සං, ඉමිස්සං, ඉමායං	ඉමාසු

නපුංසකලිංගො

විභක්ති	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	ඉදං, ඉමං	ඉමෙ, ඉමානි
දුතියා	ඉදං, ඉමං	ඉමෙ, ඉමානි
තතියා	අනෙන, ඉමිනා	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
කරණ	අනෙන, ඉමිනා	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
චතුර්ථී	අස්ස, ඉමස්ස	එසං, එසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං
පඤ්චමී	අස්මා, අමහා, ඉමමහා, ඉමස්මා,	එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි
ඡට්ඨී	අස්ස, ඉමස්ස	එසං, එසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං
සත්තමී	අස්මිං, අමහි, ඉමමහි, ඉමස්මිං	එසු, ඉමෙසු

සබ්බන්තමිනො පුලලිංගො කිං - සද්දො

විභක්ති	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	කො	කෙ
දුතියා	කං	කෙ
තතියා	කෙන	කෙහි, කෙහි
කරණ	කෙන	කෙහි, කෙහි
චතුර්ථී	කස්ස, කිස්ස	කෙසං, කෙසානං
පඤ්චමී	කමහා, කස්මා	කෙහි, කෙහි
ඡට්ඨී	කස්ස, කිස්ස	කෙසං, කෙසානං
සත්තමී	කමහි, කස්මිං	කෙසු

ඉත්ථිලිංගො

විභක්ති	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	කා	කා, කායො
දුතියා	කං	කා, කායො
තතියා	කාය	කාහි, කාහි
කරණ	කාය	කාහි, කාහි
චතුර්ථී	කස්සා, කාය	කාසං, කාසානං
පඤ්චමී	කාය	කාහි, කාහි
ඡට්ඨී	කස්සා, කාය	කාසං, කාසානං
සත්තමී	කස්සං, කායං, කාය	කාසු

නපුංසකලිංගො

විභතී	එකවචන	බහුවචන
පද්මා	කං	කෙ, කානි
දුතියා	කං	කෙ, කානි
තතියා	කෙන	කෙහි, කෙහි
කරණ	කෙන	කෙහි, කෙහි
චතුර්ථී	කසස, කිසස	කෙසං, කෙසානං
පඤ්චමී	කමහා, කසමා	කෙහි, කෙහි
ඡට්ඨී	කසස, කිසස	කෙසං, කෙසානං
සත්තමී	කමහි, කසමිං	කෙසු

මෙම සර්වනාම ශබ්ද බොහෝ විට යෙදෙනුයේ විශේෂණ පද වශයෙනි. එහි දී සර්වනාම පදය හා විශේෂණ පදය ලිංගයෙන් විභක්තියෙන් වචනයෙන් සමානව යෙදේ. පහත සඳහන් පරිද්දෙනි.

සො පුරිසො	-	ඒ පුරුෂයා
සා ඉත්ථී	-	ඒ ස්ත්‍රිය
තං එලං	-	ඒ ගෙඩිය
ඉමෙසං භික්ඛූනං	-	මේ භික්ෂූන්ගේ
ඉමාසානං වනිතාතං	-	මේ වනිතාවන්ගේ
ඉමෙසං රූපානං	-	මේ රූපයන්ගේ
කෙසං භික්ඛූනං	-	කවර භික්ෂූන්ට
කාසං භික්ඛූනීනං	-	කවර භික්ෂූණීන්ට
කෙසං එලානං	-	කවර ගෙඩිවලට ආදී වශයෙනි.

පහත වාක්‍ය කියවා අවබෝධ කර ගන්න.

කො නාම ථෙරො කාසං භික්ඛූනීනං කසස ධම්මං දෙසෙති.
ආනඤ්ඤා නාම ථෙරො තාසං භික්ඛූනීනං බුද්ධස්ස ධම්මං දෙසෙති.

සා වනිතා තෙන බාලකෙන සද්ධිං තං ආපනං ගව්‍යති.
අයං දාරකො ඉමාය වනිතාය පුතොහා හොති.

අභ්‍යාස

1. සිංහලට නගන්න.

- i. අයං රාජා නභායිකුං එතං නදිං ගව්‍යති.
- ii. සො හික්ඛු පුරෙහතතං ඉමං නගරං ආගමිස්සනති.
- iii. සො කුමාරො තස්ස සත්ථනො ධම්මං සුත්වා තං ගෙහං ගව්‍යති.
- iv. තස්ස සෙට්ඨස්ස පුතෙනා තෙසං ගහපතීනං ධනං දෙති.
- v. තෙ කුමාරා තාහි කුමාරීහි සද්ධිං වනං පවිසනති.

2. පාලියට නගන්න.

- i. රතු ගොණා නිල් තණ වේගයෙන් කයි.
- ii. සිල්වත් හික්ඛුව සැ මළුව හොඳින් අමදයි.
- iii. කළු වඳුරා ඉදුණු ගෙඩි සෙමින් කඩයි.
- iv. ගුණවත් උපාසිකාව සිල්වත් හික්ඛුවට නිතර දන් දෙයි.
- v. ශ්‍රද්ධාවන්තයෝ සුදු මලින් නිතර බුදුන් පුදති.

3. සුදුසු නාමපදය හිස් තැනට යොදන්න.

- i. තාවතිංසභවනෙ පටිවසති.
- ii. මගෙහ ධාවනති.
- iii. දෙසිතො ධම්මො
- iv. ධාරෙථ වරාථ ධම්මෙ.
- v. වාරිකං වරථ.

4. පිළිතුරු සපයන්න.

- i. නාම ප්‍රභේද නම්කර උදාහරණ එක බැගින් ලියන්න.
- ii. 'ත' ශබ්දය යෙදුණු පාලි වාක්‍ය පහක් උපුටා ලියන්න.
- iii. 'ඉම' ශබ්දය යෙදුණු පාලි වාක්‍යය පහක් උපුටා තේරුම ද ලියන්න.
- iv. ලිංගත්‍රයට අයත් නාමපද පහ බැගින් ලියන්න.

5. පහත වාක්‍යාංශ පාලියට නගන්න.

i. ඒ හික්ඛුන්ගේ	ii. ඒ සත්‍රීන් සමඟ
iii. කවර යක්‍ෂයන්ගේ	iv. මේ පින්කමින්
v. ඒ රජතුමාට	vi. මේ මල් සමූහය
vii. එම රටවල්වල	viii. කවර හික්ඛුන්ට
ix. මේ සත්‍ය වචනයෙන්	x. කවර හික්ඛුණින්ගේ

එකසමී. කිර සමයෙ ලඛකායං දුට්ඨගාමිණී අභයො නාම රාජා රජු. කාරෙසි. තදා තසස තිසෙසා නාමෙකො චුලපට්ඨාකො අඛන්තරිකො හුත්වා රාජකමම. කරොති. තදා රඤ්ඤා කණ්ඩුලො නාම වාරණො නිගලඤ්ඤ ආලානඤ්ඤ භිඤ්ඤා පාචිතපසසං ගන්ත්වා වනං පච්ඡිත්වා කිසලපත්තාදයො ඡිඤ්ඤා භිඤ්ඤා ඛාදනො අනුකකමෙන මහානිජ්ඣාරවිහාරං ගන්ත්වා තෙසු තෙසු ධාතෙසු රුක්ඛමූලිකසුඤ්ඤාගාරිකාදයො යුත්තයොගෙ ඤානංගධරෙ භික්ඛු දිස්වා පසන්නමානසො තෙසං ඵලාථාලාදයො ආහරිත්වා උපට්ඨානං කරොනො විහාසි. රාජා කිර තං හත්තීනං ගතට්ඨානං උපපරිකඛාපෙනො අදිස්වා වත්තාරො අමචෙව චතුර්දිසං පෙසෙනො චුලපට්ඨාකතිස්සාමචං පාචිතපසසං පෙසෙසි. සෙසදිසාසු ගතා හත්තීං න පසසිංසු. සො පනෙස අමචෙවා ගාමනිගමපරමපරාය විවරනො තමෙව විහාරං සමපාපුණී. තතො කණ්ඩුලො නාම වාරණරාජා තදා සුපකං කාරථලසහිතං කාරසාධං භිඤ්ඤා භික්ඛුනං පතිගණ්හාපෙසි. අමචෙවා රඤ්ඤා සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව, නිජ්ඣාරවිහාරෙ භික්ඛුනො වෙය්‍යාවචං කරොනො හත්තීනාගො මයා දිට්ඨොති කපෙසි. තං සුත්වා රාජා තමෙව හණෙ හත්තීං ගහොත්වා ආගවණ්හිති නියොපෙසි.

(චුලතිස්සවතථු රසවාහිනී)

පද මාලාව

චුලපට්ඨාකො	(ස)	-	සුඵ සේවකයෙක්
අඛන්තරිකො	(ත)	-	ඉතා විශ්වාස කටයුතු
රාජකමම.	(ස)	-	රජගෙදර කටයුතු
වාරණො	(නා)	-	ඇතා
නිගලඤ්ඤ	(සං)	-	ඇතුන් බඳින දම්වැල ද
ආලානඤ්ඤ	(සං)	-	ඇතුන් බඳින කණුව ද
පාචිතපසසං	(නා)	-	නැගෙනහිර දිසාව
කිසලපත්තාදයො	(සං)	-	දළකොළ ආදිය
යුත්තයොගො	(ස)	-	යෝග භාවනාවෙහි යෙදුණු
ඤානංගධරෙ	(ස)	-	ධ්‍යානංගධාරී
පසන්නමානසො	(ස)	-	පහන් සිතැත්තේ
විහාසි	(ක්‍රි)	-	වාසය කළේ ය
උපපරිකඛාපෙනො	(කි)	-	සොයා බලන්නේ
ඵලාථාලාදයො	(ස)	-	පලවැල ආදිය
ගතට්ඨානං	(ස)	-	ගියා වූ ස්ථානය

සෙසදිසාසු	(ස)	- සෙසු දිසාවන්හි
ගාමනිගම	(ස)	- ගම් නියමිගම්
සුපකකං	(කි)	- මනාව ඉදුණු
කාරඵල	(ස)	- කරගෙඩි
කාරසාධං	(ස)	- කරඅත්තක්
වෙය්‍යාවච්චං	(ස)	- උපස්ථානය
හස්සිනාගො	(ස)	- ඇත්රජු
දිට්ඨො	(කි)	- දක්නා ලදී
නියොජෙසි	(ක්‍රි)	- යෙදවී ය

අභ්‍යාස

1. වාරණරාජා යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

2. පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. කො නාම රාජා තදා ලංකායං රජ්ජං කාරෙසි ?
- ii. වාරණො තෙසු තෙසු ධාතෙසු කිං අපසසි ?
- iii. රාජා ගජං උපපරිකඛිතුං කති අමච්ච පෙසෙසි ?
- iv. වාරණරාජා භික්ඛුනං කාති පතිගණාපෙසි ?
- v. වාරණරාජා කෙසං උපට්ඨානං අකාසි ?

3. පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. දුටුගැමුණු රජුගේ විශ්වාසදායී සුළු සේවකයාගේ නම කුමක් ද?
- ii. දුටුගැමුණු රජුගේ ඇතාගේ නම කුමක් ද ?
- iii. භාවනාවට යෝග්‍ය ස්ථාන මොනවා ද?
- iv. බුදුරජාණන් වහන්සේට තිරිසන් සතුන් විසින් උපස්ථාන කළ අවස්ථාවන් සඳහන් කරන්න.
- v. සතර දිසාවන් නම් කරන්න.

ආබ්‍යාතය I

කිසියම් විමක් හෝ කිරීමක් හැඟවෙන පද ආබ්‍යාත නම් වෙයි. අර්ථවත් කථනය සහ ලේඛනය සඳහා ආබ්‍යාතය අත්‍යන්තයෙන් උපකාරී වෙයි. පාලි ආබ්‍යාත පදයන්ගේ සාමාන්‍ය ලක්ෂණ මෙසේ ය.

“යං තිකාලං තිපුරිසං ක්‍රියාවාචි තිකාරකං

අතතිලිංගං දවිච්චනං තදා’බ්‍යාතනති චුච්චති.” ඒ අනුව ආබ්‍යාතය

කාල තුනකින් යුක්ත ය. - වර්තමාන කාල, අතීත කාල, අනාගත කාල වශයෙනි.

පුරිස තුනකින් යුක්තය. - පඨම පුරිස, මජ්ඣිම පුරිස, උත්තම පුරිස වශයෙනි.

ක්‍රියාවාවි. - යම්කිසි විමක්/කිරීමක් ඇඟවීම ක්‍රියා වාවි නම් වේ.

කාරක තුනකින් යුක්තය. - කර්තෘ කාරක, කර්ම කාරක, භාව කාරක යනුවෙනි.

ආබ්‍යාතය ලිංග භජනය නො කරයි.

වචන දෙකකින් යුක්ත ය. - ඒක වචන, බහු වචන වශයෙනි.

මෙසේ කාල පුරුෂ ආදී වශයෙන් යෙදෙන ආබ්‍යාතයන්හි මූලය හඳුන්වනුයේ ධාතු යන නමිනි. ධාතූන් වරනැගෙන ස්වරූපය සලකා භූවාදී ගණ ආදී වශයෙන් ප්‍රභේදගත වෙයි. ධාතූමංජුසාවේ දැක්වෙන්නේ එබඳු ක්‍රියා මූලයන් ය.

පව	- පාකෙ	- පව ධාතුව	- පිසීමෙනි
සප්ප	- ගතිමහි	- සප්ප ධාතුව	- ගමනෙනි
සු	- සවණෙ	- සු ධාතුව	- ඇසීමෙනි
රඤ්ජ	- රාගෙ	- රඤ්ජ ධාතුව	- සායම් කිරීමෙනි
මුව	- මොචනෙ	- මුව ධාතුව	- මිදීමෙනි

මේ ආදී ධාතූමූලයන් ක්‍රියා විභක්තීන්හි වරනැගේ. විවිධාර්ථ නිපදවන එබඳු ආබ්‍යාත විභක්ති 8ක් පාලි භාෂාවේ ඇත. ඒවා මෙසේ ය.

වත්තමානා
අජ්ජනනී
භවිසසනනි
පඤ්චමී
සත්තමී
පරොක්කා
භියත්තනී
කාලාතිපත්ති

මෙම ක්‍රියා විභක්ති 8 අතුරෙන් මෙහි දී අවධානයට ලක්වන්නේ වර්තමාන අජ්ජනනී හා භවිසසනනී යන කාලත්‍රයට අයත් ක්‍රියා විභක්තින් ය. විවිධ ධාතූන් ඒ ඒ ක්‍රියා විභක්තින්හි වගුගත කිරීම හා අර්ථ ගැන්වීම පහත සඳහන් පරිදි වේ.

වත්තමානා ආබායාතය

වර්තමාන කාලය යනු දැන් පවතින කාලය යි. එම කාලයට අයත් ක්‍රියා ප්‍රත්‍යය හා වර්තමානම පහත පරිදි වේ.

වත්තමානකාල කතනරි පරසසපද

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියාපදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියාපදය
පඨම පුරිස	ති	පවති	නති	පවනති
මජ්ඣම පුරිස	සි	පවසි	ථ	පවථ
උත්තම පුරිස	මි	පවාමි	ම	පවාම

වත්තමාන කාල කතනරි පරසසපද වාක්‍ය

සො ඔදනං පවති.	- ඔහු බත පිසයි.
තෙ ඔදනං පවනති.	- ඔවුහු බත පිසති.
ඤං ඔදනං පවසි.	- නුඹ බත පිසහි.
තුමෙහ ඔදනං පවථ.	- නුඹලා බත පිසහු.
අහං ඔදනං පවාමි.	- මම බත පිසමි.
මයං ඔදනං පවාම.	- අපි බත පිසමු.

වත්තමානකාල කතනරි අත්තනොපද

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියාපදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියාපදය
පඨම පුරිස	තෙ	පවතෙ	නෙත	පවනෙත
මජ්ඣම පුරිස	සෙ	පවසෙ	වෙහ	පවවෙහ
උත්තම පුරිස	ඵ	පවෙ	මෙහ	පවාමෙහ

වර්තමාන කාල කතනරි අත්තනොපද වාක්‍යය

සො ඔදනං පවතෙ.	- හේ බත පිසයි.
තෙ ඔදනං පවනෙත.	- ඔවුහු බත පිසති.
ඤං ඔදනං පවසෙ.	- නුඹ බත පිසහි.
තුමෙහ ඔදනං පවවෙහ.	- නුඹලා බත පිසහු.

- අහං ඔදනං පච්චෙ. - මම බත පිසමි.
මයං ඔදනං පවාමෙහ. - අපි බත පිසමු.

අජ්ජනනී ආබ්‍යාතය

අතීත කාලය යනු ගෙවී ගිය කාලය යි. එම කාලයට අයත් ක්‍රියා පද හැඟවීම සඳහා අජ්ජනනී ආබ්‍යාතය යෙදෙයි.

අතීතකාල කතතර් පරසසපද

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය
පදම පුරිස	ඊ	අපච්/පච් අපච්/පච්	උං	අපච්ඃසු / පච්ඃසු අපච්ඃ/පච්ඃ
මජ්ඣම පුරිස	ඔ	අපචො/පචො	ඤ්	අපච්ඤ්/පච්ඤ්
උත්තම පුරිස	ඉං	අපචිං / පචිං	මහා	අපචිමහ/පචිමහ අපචිමහා/පචිමහා

අතීත කාල කතතර් පරසසපද වාක්‍යය

- සො ඔදනං පච්චි. - ඔහු බත පිසීය.
තෙ ඔදනං පච්චං. - ඔවුහු බත පිසූහ.
ඤ් ඔදනං පච්චො. - නුඹ බත පිසුවෙහි.
තුමෙහ ඔදනං පච්චිඤ්. - නුඹලා බත පිසුවෙහු.
අහං ඔදනං පච්චිං. - මම බත පිසුවෙමි.
මයං ඔදනං පච්චිමහා. - අපි බත පිසුවෙමු.

අතීත කාල කතතර් අත්තනොපද

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය
පදම පුරිස	ආ	අපචා / පචා/ අපචිඤ් / පචිඤ්	උආ	අපචු / පචු
මජ්ඣම පුරිස	ඤ	අපචිඤ / පචිඤ	චතං	අපචිචතං/ පචිචතං
උත්තම පුරිස	අ	අපචං / පචං / අපචි / පචි	මෙහ	අපචිමෙහ/පචිමෙහ

සො ඔදනං අපවා. - හේ බත පිසී.
 තෙ ඔදනං අපවු. - ඔවුහු බත පිසී.

ත්වං ඔදනං අපවිසෙ. - නුඹ බත පිසිහි.
 තුමෙහ ඔදනං අපවිචනං. - තෙපි බත පිසූහු.

අහං ඔදනං පව. - මම බත පිසිමි.
 මයං ඔදනං පවිමෙහ. - අපි බත පිසූමු.

හවිසසනති ආබ්‍යාතය

අනාගත කාලය යනු නොපැමිණි කාලය යි. එම කාලයට අයත් ක්‍රියා පද නැගවීම සඳහා පහත ප්‍රත්‍යය යොදා ගනියි.

අනාගත කාල කතතර් පරසසපද

පූර්ව	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය
පඨම පූර්ව	සසති	පවිසසති	සසනති	පවිසසනති
මජ්ඣම පූර්ව	සසසි	පවිසසසි	සසථ	පවිසසථ
උත්තම පූර්ව	සසාමි	පවිසසාමි	සසාම	පවිසසාම

අනාගතකාල කතතර් පරසසපද වාක්‍යය

සො ඔදනං පවිසසති - ඔහු බත පිසන්නේ ය.
 තෙ ඔදනං පවිසසනති - ඔවුහු බත පිසන්නෝ ය.
 ත්වං ඔදනං පවිසසසි - නුඹ බත පිසන්නෙහි.
 තුමෙහ ඔදනං පවිසසථ - නුඹලා බත පිසන්නෙහු.
 අහං ඔදනං පවිසසාමි - මම බත පිසන්නෙමි.
 මයං ඔදනං පවිසසාම - අපි බත පිසන්නෙමු.

අනාගතකාල කතතර් අත්තනොපද

පූර්ව	එක වචන		බහු වචන	
	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය
පඨම පූර්ව	සසතෙ	පවිසසතෙ	සසනෙන	පවිසසනෙන
මජ්ඣම පූර්ව	සසසෙ	පවිසසසෙ	සසවෙන	පවිසසවෙන
උත්තම පූර්ව	සසං	පවිසසං	සසාමෙන	පවිසසාමෙන

අනාගතකාල කතකරි අත්තනෝපද්‍ය වාක්‍ය

සො ඔදනං පච්ඡස්සනෙ	- හේ ඛත පිසන්තෝ ය.
තෙ ඔදනං පච්ඡස්සනෙත	- ඔවුහු ඛත පිසන්තෝ ය.
ත්වං ඔදනං පච්ඡස්සසෙ	- නුඹ ඛත පිසන්තෙහි ය.
තුමෙහ ඔදනං පච්ඡස්සවෙහ	- නුඹලා ඛත පිසන්තෙහුය.
අහං ඔදනං පච්ඡස්සං	- මම ඛත පිසන්තෙමි.
මයං ඔදනං පච්ඡස්සාමෙහ	- අපි ඛත පිසන්තෙමු.

අභ්‍යාස

1. පහත සඳහන් ඒකවචන ක්‍රියාපද බහුවචනයට හරවන්න.

i.	කාරෙසි	-
ii.	පච්ඡස්සති	-
iii.	භිඤ්ඤා	-
iv.	පසසි	-
v.	ආහරිස්සති	-
vi.	පෙසෙසි	-
vii.	සමපාපුණි	-
viii.	සුඤ්ඤා	-
ix.	භිඤ්ඤාස්සං	-
x.	පතිගණනාපෙසි	-

2. පහත වාක්‍ය අතීත හා අනාගත කාලයට හරවා ලියන්න. අර්ථය ද ලියන්න.

- සොමපාලො නාමෙකො උපාසකො අඛන්තකරිකො හුත්වා ථෙරස්ස වෙය්‍යාවච්චං කරොති.
- පරිවෙණෙ සාමණෙරා තෙසු තෙසු යානෙසු නිසීදිත්වා පොඤ්ඤාති පඨනති.
- සංචාරකජනා ගාමනිගමරාධානීසු විචරිත්වා කොළමඛනගරමෙව පාපුණන්ති.
- මයං පසන්නමනස්සා ඵලාඵලාදයො ආහරිත්වා භික්ඛූනං පුජෙම.
- තුමෙහ චතුර්දිසං ගන්ත්වා වොරෙ උපපරිකබ්ථං.

3. හිස්තැනට සුදුසු ක්‍රියාපදය යොදා මෙම වාක්‍යය සිංහලට නගන්න.

(පටිසෙවාම්, වැනෑ, ආමනෙතසි, අභිනන්දං, අනුසාරෙථ)

- i. තනු බො හගවා පඤ්චවග්ගියෙ හික්කු -----
- ii. අත්තමනා පඤ්චවග්ගියා හික්කු හගවතො භාසිතං -----
- iii. ----- සමබ්බද්ධං භයං තුමහාකං නො සියා
- iv. පටිසංඛායොනියො සෙනාසනං -----
- v. අහං ----- තං බොධිපාදපං

4. පාලියට නගන්න.

- i. මම හැමදා ම පිරිවෙණට යමි.
- ii. අපි සියලු දෙනා ම දිනපතා බුදුන් වදිමු.
- iii. ඔබ ගෙදර යන්න කැමති ද ?
- iv. නුඹලා මවුපියන්ට සලකනු.
- v. ඔබ පාලි භාෂාව ඉගෙනීමට කැමති වන්නෙහි ද?

5. සිංහලට නගන්න.

- i. රාජානො අත්තානං කුමාරෙ නා නා සිප්පානි සිකඛාපෙසුං.
- ii. මනුසසා ආයුකඛයෙන ච පුඤ්ඤකඛයෙන මරන්ති.
- iii. 'තයො මෙ හික්කවෙ ගිලානා සංවිජ්ජමානා ලොකසමිං'
- iv. අනාර්පිණ්ඩිකො නිබ්බදං දිවසස්ස දෙව වාරෙ තථාගතස්සුපට්ඨානං ගව්ඡති.
- v. බොධිසතෙනා භාවිකසතස්ස කනිට්ටො අහොසි.

පක්ෂවමෝ පාඨෝ

පුඤ්ඤකරණසස සහායෝ

අථ අපරභාගෙ එකො අසසවාණිජකො අසසවණිජ්ජාය පුබ්බන්තාපරන්තං ගච්ඡන්තො ආගමම ඉමිසසා ගෙහෙ නිවාසං ගණ්හි. අථ සො වාණිජො තං දිසවා ධිතුසිනෙහං පතිට්ඨාපෙඤා ගන්ධමාලවඤාලංකාරාදීහි තසසා උපකාරකො හුඤා ගමනකාලෙ අමම, එතෙසු අසෙසසු තච රුවන්තකං අසසං ගණ්හාහිති ආහ. සා'පි අසෙස විලොකෙඤා එකං සිත්ථවපොතකං දිසවා එතං මෙ දෙහිති ආහ. වාණිජො අමම, එසො සිත්ථවපොතකො අප්පමන්තා හුඤා පටිජගගාහි'ති වඤා තං පටිපාදෙඤා අගමාසි. සා'පි තං පටිජගගමානා ආකාසගාමීභාවං ඤාඤා සමමා පටිජගගන්ති එවං විනෙතසි. "පුඤ්ඤකරණසස මෙ සහායෝ ලද්දෝ"ති. අගතපුබ්බා ව මෙ භගවතො සමාරං මාරබලං විධිමෙඤා බුද්ධභූතසස ජයමහාබොධිභූමි. යනනුනාහං තඤ්ඤා ගන්තො භගවතො ජයමහාබොධිං වඤ්ඤායන්ති විනෙතඤා බහුරජතසුචණ්ණමාලාදයො කාරාපෙඤා එකදිවසං අසසමහිරුඤා ආකාසෙන ගන්තො බොධිමාලකෙ ධාතො ආගච්ඡන්තු අය්‍යා සුචණ්ණමාලා පුප්පෙතනති උගෙසාසෙසි.

(රසවාහිනි)

පදමාලාව

අපරභාගෙ	(ස)	-	පසුකලෙක
අසසවාණිජකො	(ස)	-	අග්ච වෙළෙන්දෙක්
අසසවණිජ්ජාය	(ස)	-	අග්ච වෙළඳාම පිණිස
පුබ්බන්තාපරන්තං	(ස)	-	පෙර අපර
ගච්ඡන්තො	(කි)	-	යන්නේ
ආගමම	(පු.කි)	-	පැමිණ
ධිතුසිනෙහං	(ස)	-	දූවට සෙනෙහස
පතිට්ඨාපෙඤා	(පු.කි)	-	පිහිටුවා
වඤාලංකාරාදීහි	(ස)	-	වස්ත්‍ර අලංකාර ආදියෙන්
ගමනකාලෙ	(ස)	-	යන කල්හි
අමම	(නි)	-	දරුව
රුවන්තකං	(කි)	-	රුවි
විලොකෙඤා	(පු.කි)	-	බලා
සිත්ථවපොතකං	(ස)	-	සෙසන්ධව පැටවෙකු
අප්පමන්තා	(කි)	-	නොපමාව
පටිජගගාහි	(කි)	-	පෝෂණය කරව
පටිපාදෙඤා	(පු.කි)	-	සකසා දී
ආකාසගාමීභාවං	(ස)	-	අහසින් යන බව
සමාරං	(ස)	-	මරුන් සහිත

මාර්ගලං	(ස)	-	මාර් බලය
විධමෙතො	(පු.කි)	-	නසා
රජතසුවණණමාලාදයො (ස)		-	රන්රිදි මල් මාලා ආදිය
අසසමහිරුයා	(සං)	-	අසුපිට නැගී

අභ්‍යාස

(1) 'පුඤ්ඤකරණස්ස සභායො' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

(2) පාලි භාෂාවෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- කො ඉමිස්සා ගෙහෙ නිවාසං ගණිති ?
- අසසවාණිජො තස්සා කිං අදාසි ?
- සා සිඤ්චපොතකස්ස කිදිසං විසෙසං අඤ්ඤාසි ?
- සා කථං බොධිමාලකං අගමාසි ?

(3) ඡේදය ඇසුරින් සිංහලෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- නිවැසි කාන්තාවට වෙළෙන්දාගෙන් ලැබුණු දේ මොනවා ද?
- "ජයමහාබොධිභූමිං" ලෙස එම ස්ථානය හැඳින්වීමට හේතුව ලියන්න.
- ආර්යයන් වහන්සේලාට බෝධිමලුවට වඩින්නැයි අයැද සිටියේ කුමක් සඳහාද?
- 'අරියසාවක' යන්නට අයත් ආර්ය පුද්ගලයෝ කවරහු ද?

ආබ්‍යාන II

පඤ්චමි ආබ්‍යානය

'පඤ්චමි' තු අනතු හි ථ මි ම, තං අනතං සසු වෙහා එ ආමසෙ ඉති පඤ්චමි සඤ්ඤා' යනුවෙන් බාලාවතාරයේ තු ආදී ප්‍රත්‍යය පඤ්චමියේ යෙදෙන බව දැක්වෙයි. පඤ්චමි, ආබ්‍යානය අණකිරීම, ආශීර්වාද කිරීම යන ප්‍රධාන අර්ථ දෙකක යෙදේ. (ආණන්‍යාසිට්ඨනුත්තකාලෙ පඤ්චමි) පඤ්චමි ප්‍රත්‍යයමාලාව එක්වී ක්‍රියාපද සෑදෙන අයුරු මෙසේ ය.

කත්තුකාරක පරස්සපද - වරන්ගීම

පුරිස	ධාතුව	එකවචන		බහුවචන	
		ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍ය	ක්‍රියා පදය
පඨම පුරිස	වැ	තු	වැතු	අනතු	වැනතු
මජ්ඣම පුරිස		හි	වැහි	ථ	වැථ
උත්තම පුරිස		මි	වැමි	ම	වැම

කතනර් අත්තනොපද - වරනැගීම

පුරිස	ධාතුව	එකවචන		බහුවචන	
		ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පඨම පුරිස	වන්ද	තං	වන්දතං	අන්තං	වන්දන්තං
මජ්ඣම පුරිස		සසු	වන්දසසු	වෙහා	වන්දවෙහා
උත්තම පුරිස		ඵ	වන්දෙ	ආමසෙ	වන්දාමසෙ

පඤ්චමී ආධ්‍යාත පද වාක්‍යවල යෙදෙනවිට අර්ථ දක්වන්නේ මෙසේ ය.

භුඤ්ජතු භවං ගොතමො.	- පින්වත් ගොතමයන් වහන්සේ වළඳන සේක්වා.
රක්කන්තු සබ්බදෙවතා.	- සියලු දෙවියෝ රකිත්වා.
එහි සාරථී නගරං ගච්ඡති.	- රියදුරාණනි, එන්න නගරයට යන්න.
නිකම්ම සමණ පටිස සමණ.	- ශ්‍රමණය නික්මෙන්න, ශ්‍රමණය පිවිසෙන්න.
ආරහථ නිකම්මථ යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ.	- අරඹව් නික්මෙව් බුදු සසුනෙහි යෙදෙව්.
අහං සුඛී භවාමි.	- මම සැප ඇත්තෙක් වෙමිවා.
මයං සුඛී භවාම.	- අපි සැප ඇත්තෝ වෙමුවා.

සත්තමී ආධ්‍යාත

සත්තමී එය්‍ය, එය්‍යං, එය්‍යාසි, එය්‍යාථ , එය්‍යාමි, එය්‍යාම, එථ එරං එථො එය්‍යවෙහා එය්‍යං එය්‍යාමෙහ එය්‍යාදීනං සත්තමී සඤ්ඤා (බාලාවතාරය) යනුවෙන් සත්තමී ආධ්‍යාත ප්‍රත්‍යය මාලාව දැක්වෙයි.

සත්තමී ආධ්‍යාතයෙන් පැවසෙන්නේ හොඳයි, යහපතැයි කරන්න, යනුවෙන් අනුදැනීම යි. චේදෝ හෝ නොචේදෝ හෝ යන තීරණයක් නොමැති අවස්ථා ද පැවසෙයි. (අනුමති පරිකප්පතොසු සත්තමී) කිං, සවෙ, යදි, සෙය්‍යථාපි වැනි නිපාත පද සත්තමී ආධ්‍යාත පද යෙදෙන වාක්‍යයන් සමඟ යෙදේ. සත්තමී ක්‍රියාපද සහිත වැකි මෙසේ දැක්වේ.

- යනනුනාහං සයමෙව එකං කුමරිකං ආනෙය්‍යං.
යම්භෙයකින් මම ම එක් කුමාරිකාවක ගෙනෙන්නේ නම් මැනවි.
- යදි පන මෙ පරාජයො භවෙය්‍ය මතං සෙය්‍යො.
ඉදින් මාගේ පරාජය වන්නේ නම් මරණය ශ්‍රේෂ්ඨ ය.
- සවෙ සො පවෙය්‍ය මයං භුඤ්ජය්‍යාම.
ඉදින් හේ පිසන්නේ නම් අපි අනුභව කරන්නෙමු.
- සවෙ ඤං රොදෙය්‍යාසි නාහං කපෙය්‍යාමි.
ඉදින් ඔබ අඩන්නේ නම් මම නො කියන්නෙමි.

කතාරි පරසසපද - චරන්ගීම

පූර්ව	එකඟතාවය		බහුවචන	
	ප්‍රකාශය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රකාශය	ක්‍රියා පදය
පරිසර පූර්ව	එය	පවසන පිසන්නේ නම්	එය	පවසන පිසන්නේ නම්
මානව	එය	පවසන පිසන්නේ නම්	එය	පවසන පිසන්නේ නම්
උපකරණ පූර්ව	එය	පවසන පිසන්නේ නම්	එය	පවසන පිසන්නේ නම්

කතාරි අත්තනෝපද් - චරන්ගීම

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පශ්ඨ පුරිස	එථ	පවෙථ පිසෙන්නේ නම්	එරං	පවෙරං පිසෙන්නෝ නම්
මජ්ඣම පුරිස	එථො	පවෙථො පිසන්නෙහි නම්	එය්‍යවෙහා	පවෙය්‍යවෙහා පිසන්නෙහු නම්
උත්තම පුරිස	එය්‍යං	පවෙය්‍යං පිසන්නෙම් නම්	එය්‍යාමෙහ	පවෙය්‍යාමෙහ පිසන්නෙමු නම්

හිටපු තනි ආබාසය

අතිත කාල ක්‍රියා සිද්ධියක් පැවසෙයි. “හියොපහුනි අතිතකාලෙ හියතනනි හොනි” ඊයේ පටන් ප්‍රත්‍යක්ෂ අතිතකාලය පැවසීමේ දී හියතනනි ආබ්‍යාතය යෙදේ. එහි ප්‍රත්‍යය මාලාව මෙසේ ය.

මියතතනි “ආ උඹ ඔබ සඳු මහා, සඳු සුදුසු වෙලාවට ඉං මහසේනි ආ ආදිනං මියතතනි සඳුසුදු” (බාලාවතාර) ඒ අනුව ක්‍රියා වර්තනයෙන් පහත පරිද්දෙනි.

කතනරී පරසසපද - වරනැගීම

පූර්ව	එකවර		බහුවර	
	ප්‍රකාර	ක්‍රියා පදය	ප්‍රකාර	ක්‍රියා පදය
පශ්චාත් පූර්ව	ආ	අපවා (පිසි)	උභ	අපවු (පිසු)
මජ්ඣිම පූර්ව	ඔ	අපවො (පිසුවෙහි)	ඤ	අපවඤ (පිසුවෙහි)
උත්තම පූර්ව	අ	අපව (පිසිමි)	මහා	අපවමහා (පිසුමු)

කතනර් අත්තනොපද - වරනැගීම

පූර්ව	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පද්ම පූර්ව	ඤා	අපචඤා (පිසි)	ඤාං	අපචඤාං (පිසි)
මජ්ඣම පූර්ව	සෙ	අපචසෙ (පිසිවෙහි)	වහං	අපචවහං (පිසිවෙහි)
උත්තම පූර්ව	ඉං	අපචිං (පිසිමි)	මහසෙ	අපචමහසෙ (පිසිමු)

පරොක්කා ආබ්‍යාතය

“අක්ක” (පච්ච+අක්ක) යනු ඉන්ද්‍රියයන්ට කියන නමකි. ඉන්ද්‍රියන් ඇසුරු කළේ “පච්චක්ක” නම් වේ. ඉන්ද්‍රියන් ඇසුරු නොකළේ “අපච්චක්ක” නම් වේ. තමන් නුදුටු ස්ථිර ලෙස නොදත් දේ කීමට පරොක්කා ආබ්‍යාතය යොදයි. (“අපච්චක්කෙ පරොක්කාතිතෙ”). “පරොක්කා අ උ එ ඤා අ මහ, ඤා රෙ වොහා ඉ මෙහ” ති අ ඉත්‍යාදීනං පරොක්කා සංකෘතා” යනුවෙන් බාලාවතාරයේ ප්‍රත්‍යය මාලාව දක්වේ. ඒ අනුව ක්‍රියා වරනැගෙන්නේ පහත පරිද්දෙනි.

කතනර් පරසසපද - වරනැගීම

පූර්ව	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පද්ම පූර්ව	අ	පපච (පිසිවේලු)	උ	පපචු (පිසිවාහුලු)
මජ්ඣම පූර්ව	එ	පපචෙ (පිසිවෙහිලු)	වහං	අපචවහං (පිසිවෙහුලු)
උත්තම පූර්ව	අ	පපච (පිසිවෙමමිලු)	මහ	පිපචිමහ (පසිවෙමිලු)

කතනර් අත්තනොපද - වරනැගීම

පූර්ව	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පද්ම පූර්ව	ඤා	පපචිඤා (පිසිවෙව්වෙලු)	රෙ	පපචිරෙ (පිසිවාහුලු)
මජ්ඣම පූර්ව	ඤො	පපචිඤො (පිසිවෙහිලු)	වොහා	පපචිවොහා (පිසිවෙහිලු)
උත්තම පූර්ව	ඉ	පපචි (පිසිවෙමිලු)	මෙහ	පපචිමෙහ (පිසිවෙමිලු)

කාලාතිපත්ති ආබ්‍යාසය

කිසියම් හේතුවකින් ක්‍රියාව වැළකීගිය අතීත කාලයක් වේ නම් එය කාලාතිපත්ති නම් වේ. 'ක්‍රියාතිපනෙන් තිතෙ කාලාතිපත්ති'. විරුද්ධ සාධක නිසා බාධා පමුණුවන හේතු නිසා ක්‍රියා සිද්ධිය අභාවයට යාම මෙහි ලක්ෂණය යි. බාලාවතාරයේ සසා සසංසු සස සසථ සසං සසමහා, සසථ සසිංසු සසවෙන සසාමහසෙ'ති සසාදීනං කාලාතිපත්ති සඤ්ඤා යනුවෙන් ප්‍රත්‍යය මාලාව දැක්වේ. කාලාතිපත්ති ආබ්‍යාස පද සෑදෙන්නේ පහත පරිද්දෙනි.

කතතරි පරසසපද - වරන්තූම

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පඨම පුරිස	සසා	අපචිසසා (පිසුවේ නම්)	සසුං	අපචිසසංසු (පිසුවෝ නම්)
මජ්ඣම පුරිස	සෙස	අපචිසෙස (පිසුවෙහි නම්)	සසථ	අපචිසසථ (පිසුවෙහු නම්)
උත්තම පුරිස	සසං	අපචිසසං (පිසුවෙමි නම්)	සසමහා	අපචිසසමහා (පිසුවෙමු නම්)

කතතරි පරසසපද - වරන්තූම

පුරිස	එකවචන		බහුවචන	
	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය	ප්‍රත්‍යය	ක්‍රියා පදය
පඨම පුරිස	සසථ	අපචිසසථ (පිසුවේ නම්)	සසිසුං	අපචිසසිංසු (පිසුවෝ නම්)
මජ්ඣම පුරිස	සසසෙ	අපචිසසසෙ (පිසුවෙහි නම්)	සසවෙන	අපචිසසවෙන (පිසුවෙහු නම්)
උත්තම පුරිස	සසං	අපචිසසං (පිසුවෙමි නම්)	සසාමහසෙ	අපචිසසාමහසෙ (පිසුවෙමු නම්)

අභ්‍යාස

(1) පහත සඳහන් වාක්‍ය සිංහලට නගන්න.

- අනුරාධපුරෙ මහාවෙතියානි සනති.
- බුද්ධා ලංකාභූමියං තිකඛතතුං පාපුණි.
- තුමෙන පතිදිනං මාතාපිතුනනං උපධංභථ.
- සො විහාරං ගනත්වා බුද්ධං වන්දිත්වා පුන ගෙනං ගව්ඡති
- පුඤ්ඤවනෙතා කුමාරො පුඤ්ඤං කරිස්සති.

(2) පහත සඳහන් වාක්‍ය පාලියට නගන්න.

- i. සියලු පව් නො කරන්න, කුසල් වඩන්න, සිත දමනය කරගන්න, යන මෙය බුදුරදුන්ගේ අනුශාසනාව යි.
- ii. පමාවීම මරණයට හේතුවයි. නොපමාව නිවණට හේතු වෙයි.
- iii. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුල මැද අග යහපත් වූ ධර්මය දෙසු සේක.
- iv. සෝක නො කරන්න. නො වැළපෙන්න. ඒ මහා ශ්‍රමණයාගෙන් මිදුණේ වෙමු.
- v. සියලු සත්වයෝ සතුටු සිතැත්තෝ වෙත්වා.

(3) පහත වචන යොදා වාක්‍ය සකස් කරන්න.

i. ගවේෂයා	vi. දදිසානි
ii. පපච්ඡා	vii. භවෙය්‍යාම
iii. පපව	viii. අකාසි
iv. ලිඛිතා	ix. සුණාතු
v. ධාවිසාසං	x. අදදිං

(4) භූ, ලිඛ, සු, ධා, කර, යන ධාතු අස්ථිතී, පරොක්කා, භවිසානති යන ආධ්‍යාතවල පරසපදයෙහි වර්තගන්න.

අතීතෙ උත්තරාපථෙ කංසහොගෙ අසීතඤ්ජනනගරෙ මහාකංසො නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි. තස්ස කංසො ච, උපකංසො චාති දෙවපුත්තා අහෙසුං, දෙවගබ්බා නාම එකා ධීතා. තස්සා ජාතදිවසෙ නෙමිත්තකබ්බාහමණා 'එතිස්සා කුච්ඡියං නිබ්බත්තපුත්තො කංසගොත්තං කංසවංසං නාසෙස්සති'ති බ්‍යාකරිංසු. රාජා බලවසිනෙහෙන ධීතරං නාසෙතුං නාසකඛි, 'භාතරො ජාතිස්සනති'ති යාවතායුකං ධ්වං කාලමකාසි. තස්මිං කාලකතෙ කංසො රාජා අහොසි, උපකංසො උපරාජා. තෙ චිත්තයිංසු 'සවෙ මයං හගිනිං නාසෙස්සාම, ගාරය්‍යා හවිස්සාම, එතං කස්සචි අදත්වා නිස්සාමිකං කත්වා පටිජගගිස්සාමා'ති. තෙ එකථුණකං පාසාදං කාරත්වා තං තත්ථ වසාපෙසුං. නන්දගොපා නාම තස්සා පරිවාරිකා අහොසි. අනුකච්ඡෙණු නාම දාසො තස්සා සාමිකො ආරකඛමකාසි. තදා උත්තරමධුරාය මහාසාගරො නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි. තස්ස සාගරො, උපසාගරො චාති දෙවපුත්තා අහෙසුං. තෙසු පිතු අවචයෙන සාගරො රාජා අහොසි, උපසාගරො උපරාජා. සො උපකංසස්ස සභායකො එකාවරියකුලෙ එකතො උගගිතසිප්පො. සො භාතු අනෙතපුරෙ දුබ්භිත්වා ගය්‍යමානො පලායිත්වා කංසහොගෙ උපකංසස්ස සන්තිකං අගමාසි. උපකංසො තං කංස රඤ්ඤා දස්සෙසි, රාජා තස්ස මහත්තං යසං අදාසි. සො රාජ්‍යපට්ඨානං ගව්ජනො දෙවගබ්බාය නිවාසං එකථුණකපාසාදං දිස්වා 'කස්සෙස්සො නිවාසො'ති පුච්ඡිත්වා තං කාරණං සුත්වා දෙවගබ්බාය පටිබද්ධවිත්තො අහොසි.

(සත ජාතක, ජාතකට්ඨකථා)

පදමාලාව

උත්තරාපථෙ	(ස)	-	උතුරු පෙදෙසෙහි
අසීතඤ්ජනනගරෙ	(ස)	-	අසීතඤ්ජන නුවර
ජාතදිවසෙ	(ස)	-	උපන්දා
නෙමිත්තකබ්බාහමණා	(ස)	-	නිමිති කියන බමුණෝ
කුච්ඡියං	(නා)	-	කුසෙහි
නිබ්බත්තපුත්තො	(ස)	-	උපන් පුතා
බ්‍යාකරිංසු	(ක්‍රි)	-	ප්‍රකාශ කළහ
බලවසිනෙහෙන	(ස)	-	බලවත් සෙනෙහසින්
යාවතායුකං	(ස)	-	දිවිඇතිතාක්
ගාරය්‍යා	(කි)	-	ගැරහිය යුතු වූවෝ
නිස්සාමිකං	(ස)	-	ස්වාමි පුරුෂයා නැති තැනැත්තියක
පටිජගගිස්සාම	(ක්‍රි)	-	රැක බලා ගන්නෙමු / පෝෂණය කරන්නෙමු
එකථුණකං	(ස)	-	එක්ටැම්න් යුතු
වසාපෙසුං	(ක්‍රි)	-	වාසය කරවූහ

පරිවාරිකා	(ස)	-	පරිවාර ස්ත්‍රියක්
අවවයෙන	(නා)	-	ඇවෑමෙන්
එකතො	(නි)	-	එකට
උගහිතසිප්පො	(ස)	-	උගත් ශිල්ප ඇත්තා
අනෙතපුරෙ	(ස)	-	අන්ත:පුරය
දුබ්බිකා	(පු.ක්‍රි.)	-	ද්‍රෝහ වී
ගසාමානො	(කි)	-	අල්ලා ගනු ලබන්නේ
පට්ඨදානිකො	(ස)	-	බැඳුණු සිතැත්තේ

අභ්‍යාස

01. 'පිතුසිනෙහං' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

02. ඡේදය ඇසුරෙන් පාලියෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. මහාකංසො රාජා කසමිං නගරෙ රජං කාරෙසි?
- ii. මහාකංසරඤ්ඤා කා නාම ධීනා අහොසි?
- iii. මහාකංසරඤ්ඤා කෙ නාම පුත්තා අහෙසුං?
- iv. උත්තරමුදුරායං කො රජං කාරෙසි?
- v. දෙවගබ්බාය කා නාම පරිවාරිකා අහොසි?

03. සිංහලෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. මහාකංස රජුගේ දියණිය උපන්දා නිමිති පාඨකයෝ රජුට කුමක් කීවාහු ද?
- ii. සහෝදරවරු නැගණිය නොමරා පෝෂණය කළේ කුමක් නිසාද?
- iii. උපසාගර යුවරජු උත්තරමුදුරාවෙන් පැන ආවේ කුමක් නිසා ද?
- iv. උපසාගර හා උපකංස අතර වූයේ කවර හිතවත් බවක් ද?

03. ඡේදයේ වාක්‍ය රටාව අනුගමනය කොට පාලියට නගන්න.

පෙර ලක්දිව මාගම් නුවර කාවන්තිස්ස (කාකවණ්ණතිස්ස) නම් රජෙක් රාජ්‍ය කරවීය. ඔහුට අභය හා තිස්ස යැයි කුමාරවරු දෙදෙනෙක් වූහ. එක දියණියක් ද වූවා ය. අභය කුමාරයා පියරජුගේ වචනයට ද්‍රෝහී වී (දුබ්බිකා) දීඝවාපියට පලා ගියේ ය. දියණිය ගිහිගෙන් නික්ම පැවිදිවූවා ය. පියරජුගේ ඇවෑමෙන් අභය කුමාරයා රජ විය. තිස්ස කුමරු යුවරජ විය.

සරල වාක්‍ය රචනා නිර්මාණය

රචනයක් යනු යමක් විසිතුරු ලෙස කීම සඳහා වචන ගැළපීම යි. වාක්‍ය සමූහයක් උචිත පරිදි ගැළපීම වාක්‍ය රචනාවකි. මල් සමූහයක් පිළිවෙළකට ගෙතීම, මුතු ඇට සමූහයක් නිසි පරිදි ඇමිණීම ද රචනාවකි. තැනට උචිත පරිදි මුතු මල් ආදිය යොදා ගෙතීමෙන් මාලය අලංකාර වේ. එමෙන් ම වාක්‍ය රචනය ද උචිත වැකි නිසි තැනට යොදා ගැළපීමෙන් අලංකාර වේ. උපමා රූපක උද්ධෘත පාඨ මඟින් රචනය වඩාත් විසිතුරු කළ හැකි ය.

රචනාවක් ලියන්නේ රචකයා දන්නා වාක්කෝෂය උපයෝගී කොට ගෙන ය. පාලි රචනා ලිවීමේ දී ද අප විසින් අනුගමනය කළ යුත්තේ තමා දන්නා වචනමාලාව උපයෝගී කරගෙන වාක්‍යය නිර්මාණය කිරීමයි. නිර්මාණය කළ වාක්‍යය උචිත පරිදි ගැළපීමෙන් හොඳ රචනාවක් බිහි වේ. පාලි වාක්‍ය රචනයේ දී විශේෂයෙන් උපයුක්ත වන වචනමාලා, නිපාත හා සංඛ්‍යා භාවිතය පිළිබඳ කරුණු කීපයක් මෙහි ලා උගනිමු.

නිපාත

රචනය විසිතුරු කර ගැනීමට නිපාත උපයෝගී වේ. එනිසා මෙහි ලා පාලියේ නිතර භාවිත නිපාත කීපයක් අර්ථ සහිතව දක්වමු.

අවිරං	- වැඩි කලක් යන්නට පෙර	අස්ස	- අද
අඤ්ඤා	- වෙන තැනක	අඤ්ඤා	- වෙන ක්‍රමයකින්
අනු	- මෙහි	අදා	- ඒකාන්තයෙන්
අධුනා	- දැන්	අධො	- යට
අනෙතා	- ඇතුළත	අභිකම්මං	- නිතර
අබ්‍භුමෙම	- අපොයි	අලං	- කම් නැත
ආරා	- දුරින්	ආවි	- ප්‍රකට
උදං	- උඩ	එකකම්මං	- එක්වරක්
එකදා	- එක්කලෙක	එතරහි	- දැන්
එතතාවතා	- මෙපමණකින්	කතිධා	- කී ආකාරයකින්
කතිකම්මං	- කීවරක්	කිතතාවතා	- කොපමණකින්
බිප්පං	- වහා	විරෙන	- බොහෝ කලකින්
තසමා	- එහෙයින්	තිරියං	- හරහට
දිවා	- දවල්	ධුවං	- ඒකාන්තයෙන්
නනු	- නොවේ ද	පච්ඡා	- පසුව
පටිගච්චව	- කල් ඇතිවම	පාතො	- උදෑසන
පුනපුනං	- නැවත නැවත	පුරතො	- ඉදිරියෙන්
පුරා	- පෙර	බහුසො	- බොහෝ සෙයින්
මිච්ඡා	- මිථ්‍යාව	මුඛා	- නොමිලේ, නිකම්ම
මුසා	- බොරුව	යදා	- යම්කලෙක
යථා	- යම්සේ	යාව	- යම් පමණ

වන	- ඒකාන්තයෙන්	විනා	- නැතිව
සකකා	- හැකිය	සද්ධි	- සමග
සබ්බසු	- හැමතැනම	සමනතා	- හත්පස
සායං	- සවස	සුවෙ	- හෙට
හියො	- ඊයේ		

යුගල පද

අනනපාන	- ආහාරපාන
අක්කධර	- අද බිහිරි
උච්චාරපසසාව	- මළ මුත්ර
කයවිකකය	- මිළදී ගැනීම විකිණීම
බජ්ජභොජ්ජ	- කෑ යුතු අනුභව කළ යුතු දේ
බයවයං	- විනාශය හා ගෙවියාම
බෙතනවත්ත	- කෙත් වතු
කෙසමසසු	- කෙස් රවුල්
දෙවමනුසස	- දෙව් මිනිස්
පතනවිවර	- පා සිවුරු
පුතතදාර	- අඹු දරු
මඤ්චපීඨ	- ඇඳ පුටු
රතනිඤ්චා	- රැ දවල්
වධබන්ධන	- හිංසාව හා හිරකිරීම
වාතාතප	- වාතය හා අවිව
සුරාමෙරය	- පෙරු මත්පැන් හා පැසවූ මත්පැන්
හිසිබිමෙහාහන	- කොට්ට මෙට්ට
හත්පාද	- අත් පා
හට්ඨපහට්ඨ	- තුටු පහටු

විරුද්ධාර්ථ විශේෂණ පද

අණු	කුඩා	දූල	මහත්
අපසස්සුත	නූගත්	බහුසස්සුත	උගත්
අප්පාබාධ	අල්පරෝග ඇති	බවහාබාධ	බොහෝ රෝග ඇති
අප්පච්ඡ	අල්පේච්ඡ	මහිච්ඡ	මහත් ආශා ඇති
උච්ච	උස්	නීච	මිටි / පහත්
උජ්ජ	සෘජු	වඬක	වක් වූ
උභන	අඩු	අධික	වැඩි
කිස	කෙටිටු	දූල	මහත්
ථාවර	නිශ්චල	ජඬගම	චංචල

දහර	බාල	මහලලක	මහලු
නිව්ව	වෙනස් නොවන	අනිව්ව	වෙනස් වන
පිය	ප්‍රිය වූ	අප්‍රිය	අප්‍රිය වූ
බාල	මෝඩ	පණ්ඩිත	නුවණැති
විවට	විවෘත වූ	පට්ට්ඡනන	වැසුණු
සාවජ්ජ	වැරදි සහිත	අනවජ්ජ	වැරදි රහිත

දින මාස හා සංඛ්‍යා යෙදීම

නිවැරදි ව දින මාස සංඛ්‍යා ආදිය යෙදීම සාර්ථක රචනයකට අවශ්‍ය වෙයි. එනිසා මෙහි ලා ඒ පිළිබඳ ව කෙටි හැඳින්වීමක් දැක්වේ.

සතියේ දවස්

රවිවාරො	ඉරිදා
චන්ද්‍රවාරො	සඳුදා
කුජවාරො	අඟහරුවාදා
බ්‍රහ්මවාරො	බදාදා
ගුරුවාරො	බ්‍රහස්පතින්දා
කම්බුවාරො/ සුක්කවාරො	සිකුරාදා
සනිවාරො	සෙනසුරාදා

මාස 12

චු්ඝ්ඝ	දුරුතු
මාස	නවම්
එගගුණ	මැදින්
චිතත	බක්
වෙසාබ්	වෙසක්
ජෙට්ඨ	පොසොන්
ආසාලහ	ඇසළ
සාවණ	නිකිණි
පොඨ්ඨපාද	බිනර
අසසුප්ප	වප්
කත්තික	ඉල්
මාගසිර	උදුවප්

සංඛ්‍යාවක් පාලියෙන් ලිවීමේ දී අනුගමනය කරන්නේ අග සංඛ්‍යාවේ සිට ලිවීමේ ක්‍රමය යි. මෙහි දී සංඛ්‍යාවන්හි සම්බන්ධතාව දැක්වීමට අධික හෝ උත්තර යන පද යොදා ගැනේ.

1932 යන්න පාලියෙන් ලිවීමේ දී

32	-	දවනතිංස
900	-	නවසත
1000	-	සහසස

දවනතිංස + අධික + නවසත + උත්තර + සහසසං යන මෙය සන්ධි කොට දවනතිංසාධිකනවසතුත්තරසහසසං යනුවෙන් යොදයි.

2556 යන්න

56	-	ඡපඤ්ඤාස
500	-	පඤ්චසත
2000	-	ද්විසහසස

ඡපඤ්ඤාසාධිකපඤ්චසතුත්තරද්විසහසසං යනුවෙන් ලිවිය යුතු ය.

ඒ අනුව වර්ෂ මාසාදිය පහත සඳහන් පරිදි පාලියෙන් ලිවිය හැකි ය.

2017 හි උදාවූ මස 18 වැනි සඳුදා අනුරාධපුරයේ මහා පූජොත්සවයක් පැවැත්වේ.

සත්තරසාධිකද්විසහසසෙ වසෙස මාගසිරෙ අධ්‍යාරසමෙ වජ්‍රවාලෙ අනුරාධපුරෙ මහාපූජොත්සවං පවත්නති.

බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් වර්ෂ 236 දී පොසොන් මස පුර පසළොස්වක දා මිහිඳු හිමි ලක්දිවට පැමිණියේ ය.

භගවතො පරිනිබ්බානතො ඡන්තිංසාධිකද්විසතෙ වසෙස ඡෙට්ඨමාසෙ සුක්කපකෙඛ පණණරසියං මහාමහිඤ්ඤෙථරො ලඛ්ඛාදීපං ආගමී.

බුද්ධ වර්ෂ 2565 දී වෙසක් මස පළමු වෙනි සඳුදා අපගේ පිරිවෙණෙහි පූජාවක් වන්නේ ය.

සමුද්ධපරිනිබ්බානතො පඤ්චසට්ඨාසාධිකපඤ්චසතුත්තරද්විසහසසෙ වසෙස වෙසාඛමාසෙ පඨමසමී. වජ්‍රවාලෙ අමහාකං පරිවෙණෙ මහාපූජා භවිසසති.

සරල රචනා ලිවීම

යම්කිසි මාතෘකාවක් අනුව අප දන්නා වචන උපයෝගී කරගෙන නිවැරදි උක්තාබාහත ගැලපීමෙන් වාක්‍යය ලියා එම වාක්‍යය නිසි පිළිවෙළට ගැලපීමෙන් වාක්‍ය රචනයක් බිහි වේ. ආදර්ශ රචනා කීපයක් මෙහි දැක් වේ.

සීහෝ

සීහෝ පන වතුප්පදෝ සතොතා. සීහා වනෙ වසනති. අප්‍රිකාමහාදවීපෙ සීහා බහුසෝ ජීවනති. සීහසස මිගරඤ්ඤා නාදං සීහනාදනති වොහරනති. සීහනාදං සුඤ්ඤා තිරවණානගතා සත්තා යෙභුයොන භයං සංවෙගං සත්තාසං ආපජ්ජනති. සීහා පන මංසබ්බාදකා සත්තා භවනති. තෙ කදා'පි තිණානි න බාදනති. සීහෝ පන මහෙසකෙබ්බා මහානුභාවො සතොතො හොති. තසමා සීහෝ මිගරාජා'ති වදනති.

පාලිභාසා

පාලිභාසා පන මාගධිභාසා තත්තිභාසා ආදී නාමෙහි ව වොහරනති. සමමාසමබ්බදො පාලිභාසාය ධම්මං දෙසෙසි. බුද්ධසාවකා බුද්ධධම්මං ව පාලිභාසා ව භාණකපරමපරාය ආනෙසුං. පච්ඡා තෙ බුද්ධධම්මං පාලිභාසාය පොඤ්ඤාසු ලබ්බංසු. තෙපිටකං අට්ඨකථා ටීකා ව පකරණග්‍රන්ථා ව වංසකථායො ව පාලිභාසාය රචිතා හොනති. අජ්ජා'පි සොගතා ජනා පාලිභාසාය තෙසං ආගමිකකිවචානි කරොනති. පාලිභාසා පන කොමලා මනොරමා භාසා භවති. අට්ඨකථාවරියා 'සා මාගධී මූලභාසා'ති පාලිභාසා එව ආදිකප්පිකානං මනුස්සානං භාසා'ති ආහංසු.

අභ්‍යාස

01. සුදුසු පද වරහන් තුළින් තෝරා හිස්තැන් පුරවා සිංහලට නගන්න.

(නිවාසිතත්තා/ නාම/ රඤ්ඤා/ පට්ඨාය/ අකංසු/ උත්තරමජ්ඣිමපදෙසෙ/ නකඛතෙතන/ සිරිලංකායං/ චිරකාලං/ මහාමහිඤ්ඤෝරො/ අජ්ජා'පි/ වජ්‍රිකුං/ බුද්ධසාසනං/ විදෙසීය/ පසසිකුං)

අනුරාධපුරං

අනුරාධපුරං පන පතිට්ඨිතං හොති. අනුරාධනාම අමච්චෙන වා අනුරාධ පතිට්ඨාපිතත්තා ව අනුරාධපුරං හොති. පණ්ඩුකාභය කාලෙ ඉදං පුරං අගගරාජධානි අහොසි. තතො බහවො සීහලරාජානො අගගරාජධානිං කඤ්ඤා රට්ඨපරිපාලනං දෙවානම්පියතිස්සරඤ්ඤා කාලෙ ලඛකාදීපෙ පතිට්ඨාපෙසි. තතොපභූති අසම්මං නගරෙ චෙතිශාරාමපසාදමඤ්ඤා කාරාපිතා හොනති. සිරිමහාබෝධිං ව සොචණ්ණමාලිමහාවෙතිං ව අනුරාධපුරෙ දිස්සති. එතරහි දෙසීය සංචාරකා පූජනීයධ්‍යානානි නට්ඨාවසිට්ඨානි අනුරාධපුරං ගවජනති.

02. පහත සඳහන් වාක්‍යය සිංහලට නගන්න.

- i. සිද්ධත්කූමාරෝ ආසාද්‍රාප්‍රණණමායං රතතියං සරාහිනිකම්.
- ii. සංඝමිත්තාථෙරී දකඛිණබොධිසාධං ගහෙනා මාගසිරෙ පණණරසියං ලංකාදීපමුපාගමි.
- iii. හගවා එකසමිං ඵුසසමාසෙ වඤ්චාරෙ ලංකාදීපමාගනවා යකෙක දමෙසි.
- iv. හගවතො පරිනිබ්බානතො චත්තාලිසාධිකචතුසතෙ වසෙස ථෙරා මාතුලපදෙසෙ ආලොකගුහායං තෙපිටකං පොත්තකෙසු ලිඛිංසු.
- v. මයං වඤ්චාරතොප්පභුති යාව සුක්කචාරො පරිවෙණං ගතවා තත් සිප්පං ගණ්හාම.

03. පහත සංඛ්‍යා පාලියෙන් ලියන්න.

- i. 276
- ii. 2568
- iii. 3264
- iv. 5635
- v. 84000

04. පහත මාතෘකා සඳහා වාක්‍ය 06කට නොඅඩු රචනා පාලියෙන් ලියන්න.

- i. මම පරිවෙණං
- ii. සිරිලංකාදීපං
- iii. පුලන්ද්‍රපුරං
- iv. සාරිපුත්තතපෝරො
- v. ගජො

සත්‍යමො පාඨො

දෙවෙන මය්‍යං පුත්තස්ස ජාතකාලෙ වරො දිනෙනා

අතීතේ කාසිරට්ඨො බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තො රාජා අහොසි. තදා බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡසමීං පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස නාමග්ගනග්ගණදිවසෙ මහිංසාසක්‍රමාරොති නාමං අකංසු. තස්ස ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විචරණකාලෙ රඤ්ඤා අඤ්ඤාපි පුත්තො ජාතො. තස්ස චන්ද්‍රකුමාරොති නාමං අකංසු. තස්ස පන ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විචරණකාලෙ බොධිසත්තමාතා කාලමකාසි. රාජා අඤ්ඤං අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ධිපෙසි. සා රඤ්ඤා පියා අහොසි, මනාපා. සා පියසංවාසමන්ත්‍රියා එකං පුත්තං විජායි. සුරියකුමාරොතිස්ස නාමං අකංසු. රාජා පුත්තං දිස්වා තුට්ඨවිත්තො භද්දෙ, පුත්තස්ස තෙ වරං දමමිති ආහ. දෙවි වරං ඉච්ඡිතකාලෙ ගහෙනබ්බං කත්වා ධිපෙසි. සා පුත්තෙ වයප්පත්තෙ රාජානං ආහ. දෙවෙන මය්‍යං පුත්තස්ස ජාතකාලෙ වරො දිනෙනා. පුත්තස්ස මෙ රජ්ජං දෙහිති. රාජා මය්‍යං දෙව පුත්තා අග්ගිකකුට්ඨො විස ජලමානා විචරන්ති. න සකකා තව පුත්තස්ස රජ්ජං දාතුන්ති පටිකඛිපිත්වා තං පුත්තපුත්තං යාවමානමෙව දිස්වා අයං මය්‍යං පුත්තානං පාපකමපි විනේශයාති පුත්තෙ පකෙකාසාපෙත්වා ආහ. තාත, අහං සුරියකුමාරස්ස ජාතකාලෙ වරං අදාසිං. ඉදානිස්ස මාතා රජ්ජං යාවති. අහං තස්ස න දාතුකාමො. මාතුගාමො නාම පාපො. තුමහාකං පාපකමපි විනේශය. තුමෙහ අරඤ්ඤං පටිසිත්වා මමචවයෙන කුලසන්නකෙ නගරෙ රජ්ජං කරෙය්‍යාමාති කන්දිත්වා රොදිත්වා සිසෙ චුම්බිත්වා උයොයාපෙසි. තෙ පිතරං චන්දිත්වා පාසාදා ඔරොහත්තො රාජංගණේ කීළමානො සුරියකුමාරොපි දිස්වා තං කාරණං ඤ්ඤත්වා අහමපි භාතිකෙහි සද්ධිං ගමිස්සාමිති තෙහි සද්ධිං යෙව නිකම්මි. තෙ හිමවනතං පටිසිංසු. බොධිසත්තො මග්ගා ඔක්කමම රුක්කමුලෙ නිසීදිත්වා සුරියකුමාරං ආමනේසි. තාත සුරිය, එතං සරං ගත්ත්වා නහත්වා ච පිවිත්වා ච පදුමිනිපණ්ණෙහි අමහාකමපි පානියං ආනෙහිති. තං පන සරං වෙස්සවණස්ස සන්නිකා එකෙන දකරකඛසෙන ලද්ධං හොති. වෙස්සවණො ච තං ආහ. ධිපෙත්වා දෙවධම්මජානනකෙ යෙ අඤ්ඤා ඉමං සරං ඔතරන්ති තෙ බාදිතුං ලහසි. අනොතිණ්ණෙන න ලහසිති.

(දෙවධම්මජාතක - ජාතකට්ඨකථා)

පදමාලාව

නාමග්ගනග්ගණදිවසෙ	(ස)	-	නම් තබන දිනයෙහි
ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා	(පු.ක්‍රි)	-	දුව පැන
විචරණකාලෙ	(ස)	-	ඇවිදින කාලයේ
පියසංවාසමන්ත්‍රියා	(ස)	-	ප්‍රිය සංවාසය නිසා
තුට්ඨවිත්තො	(ස)	-	සතුටු සිතැත්තේ
දමමි	(ක්‍රි)	-	දෙමි
ඉච්ඡිතකාලෙ	(ස)	-	කැමති කාලයක

ගහෙකබ්බං	(කි)	-	ගතයුත්තක්
වයප්පතෙත	(ස)	-	වියපත් කල්හි
අග්ගිකබ්බො විය	(ස)	-	ගිනිකඳක් මෙන්
ජලමානා	(කි)	-	දිලෙමින්
පටිකබ්බිකා	(පු.ක්‍රි)	-	ප්‍රතිකේෂ්ප කොට
ඉදානිසස	(සං)	-	දෑන් මොහුගේ
දාතුකාමො	(කි)	-	දෙනු කැමැත්තේ
පකෙකාසාපෙකා	(පු.ක්‍රි)	-	කැඳවා
මාතුගාමො	(නා)	-	මාගම, කාන්තාව
විනෙතයා	(ක්‍රි)	-	සිතන්නේය
මමව්වයෙන	(සං)	-	මගේ ඇවැමෙන්
කුලසන්නකෙ	(ස)	-	කුලයට අයත්
කඤ්ඤා	(පු.ක්‍රි)	-	හඬා
රොදිකා	(පු.ක්‍රි)	-	වැළඹී
චුමබ්බිකා	(පු.ක්‍රි)	-	සිඹ
උයොයාපේසි	(ක්‍රි)	-	පිටත් කළේ ය
ඔරොහනෙතා	(කි)	-	බසිනුයේ
රාජාඛගණෙ	(ස)	-	රජමිදුලේ
කිළමානො	(කි)	-	ක්‍රීඩා කරන
ඔකකමම	(පු.ක්‍රි)	-	ඉවත් වී
පදුමිනිපණෙණහි	(ස)	-	නෙළුම් කොළවලින්
දකරකබ්බෙත	(ස)	-	දිය රකුසෙකු විසින්
ලද්ධං	(කි)	-	ලබන ලදී
ජානනකකෙ	(කි)	-	දන්නවුන්
අනොතිණෙණ	(කි)	-	නො බැස්සවුන්
ඔකරනති	(ක්‍රි)	-	බසිති

අභ්‍යාස

01. "දෙවෙන මයනං පුත්තසස ජාතකාලෙ වරො දිනෙනා" යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.
02. පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.
 - i. බ්‍රහ්මදත්තරඤ්ඤා කෙ නාම කුමාරා අහෙසුං ?
 - ii. රාජා කාය වරං අදාසි ?
 - iii. කා රඤ්ඤා පියා මනාපා අහොසි ?
 - iv. සුරියකුමාරො කෙහි සද්ධිං වනං ගව්ඡ් ?
 - v. කෙන එකං සරං ලද්ධං හොති?

03. සිංහලෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. මෙම ඡේදයෙහි සඳහන් වරයන් දෙක මොනවාද ?
- ii. මෙහි එන උපමාවක් උපුටා විස්තර කරන්න.
- iii. 'වෙස්සවණ' යන්න විස්තර කරන්න.
- iv. ඡේදයෙන් ලැබෙන උපදේශ දෙකක් ලියන්න.

කර්තෘකාරක හා කර්මකාරක වාක්‍යය

එක ම අදහසක් ප්‍රකාශ කරන විධි දෙකක් කර්තෘකාරක වාක්‍යය හා කර්මකාරක වාක්‍යය යනුවෙන් හඳුන්වයි.

මම ගස කපමි - (අභං රූකඛං ඡිඤාමි)

යන වාක්‍යයේ 'කපමි' යන ක්‍රියාවෙන් කියවෙන පදයේ (උක්තපදයේ) ක්‍රියාව කරන්නා හෙත් කර්තෘ 'මම' (අභං) යන්න යි. ක්‍රියාවෙන් කියවෙන පදය කර්තෘ වන බැවින් එම වාක්‍යය කර්තෘකාරක වෙයි.

මව්සින් ගස කැපේ - (මයා රූකෙඛා ඡිඤ්ඤතෙ)

මෙහි කපනු ලැබේ (ඡිඤ්ඤතෙ) ක්‍රියාවෙන් උක්ත වන්නේ රූකෙඛා යන කර්ම පදය යි. එනිසා එය කර්මකාරක වාක්‍යයකි. පාලි භාෂාවේ කර්මකාරක කර්තෘකාරක වාක්‍යයන්හි වෙනස්කම් පහත වගුවෙහි දැක්වේ.

කර්තෘකාරක වාක්‍යය	කර්මකාරක වාක්‍යය
කර්තෘ පදය උක්ත වී පඨමා විභක්තියෙන් සිටී. උදා:- බුද්දො ධම්මං දෙසෙති.	කර්තෘ පදය අනුක්ත වී තතියා විභක්තියෙන් සිටී. උදා:- බුද්දොන ධම්මො දෙසීයතෙ.
කර්මපදය දූතියා විභක්ති වේ. උදා:- බුද්දො ධම්මං දෙසෙති.	කර්මපදය උක්ත වී පඨමා විභක්ති වේ. උදා:- බුද්දොන ධම්මො දෙසීයතෙ.
උක්ත කර්තෘගේ පුරුෂයට, වචනයට අනුව ක්‍රියාපදය තබනු ලැබේ. උදා:- බුද්දො ධම්මං දෙසෙති.	උක්ත කර්මයේ පුරුෂයට, වචනයට අනුව ක්‍රියාපදය යෙදේ. උදා:- බුද්දොන ධම්මො දෙසීයතෙ.

මේ ලක්ෂණ අනුව කර්මකාරකයට යොමු වූ පහත වාක්‍යය බලන්න.

සීහො මීගෙ මාරෙති.	>	සීහෙන මීගා මාරියනෙන.
අහං ඔදනං පවාමි.	>	මයා ඔදනො පව්වතෙ.
මයං පොඤ්ඤෙ පඨාම.	>	අමෙහෙහි පොඤ්ඤානි පඨියනෙන.
කුමාරා අමෙහ පහරන්ති.	>	කුමාරෙහි මයං පහරියාම.

මේ වාක්‍යවල උක්තපද අනුව ක්‍රියාපදවල පුරුෂ වචන වෙනස් වී ඇති අයුරු අවබෝධ කර ගත යුතු ය.

කර්මකාරකයේ දී ක්‍රියාපද සාධනය හා භාවිතය ගැන අවබෝධයක් තිබිය යුතු ය. කර්මකාරක ක්‍රියාපද සාධනයේ දී ධාතුවටත් ප්‍රත්‍යයටත් අතරට 'ය' යන ප්‍රත්‍යය යෙදිය යුතු ය. (භාවකමෙමසු යො) 'ය' ප්‍රත්‍යය යෙදෙන විට බොහෝ තැන්වල ප්‍රත්‍යයට මුලින් ඊකාරයක් ආගම වේ.

කර	+	ඊය	+	ති	>	කරියති	-	කරනු ලැබේ
වඤ්ඤ	+	ඊය	+	ති	>	වඤ්ඤියති	-	වඤ්ඤනු ලැබේ
කස	+	ඊය	+	ති	>	කසියති	-	සීසානු ලැබේ
බන්ධ	+	ඊය	+	ති	>	බන්ධියති	-	බඳිනු ලැබේ
ධොව	+	ඊය	+	ති	>	ධොවියති	-	සෝදනු ලැබේ

කර්මකාරක පද සාධනයේ දී ඇතැම් ක්‍රියාපදවල ධාතූන්තය සමග 'ය' ප්‍රත්‍යයට සන්ධිකාරිය වී පහත සඳහන් පරිදි පද සිද්ධ වේ.

පව	+	ය	+	ති	>	පව්වති	-	පිසිනු ලැබේ
සජ්ජ	+	ය	+	ති	>	සජ්ජියති	-	සරසනු ලැබේ
හන	+	ය	+	ති	>	හඤ්ඤති	-	නසනු ලැබේ
හිද	+	ය	+	ති	>	හිජ්ජති	-	බිඳිනු ලැබේ
බුධ	+	ය	+	ති	>	බුජ්ජති	-	අවබෝධ කරගනු ලැබේ
ලහ	+	ය	+	ති	>	ලබ්බති	-	ලැබේ
දම	+	ය	+	ති	>	දම්මති	-	දමනය කරනු ලැබේ
වව	+	ය	+	ති	>	වුච්චති	-	කියනු ලැබේ
දිස	+	ය	+	ති	>	දිසසති	-	දක්නට ලැබේ
ගහ	+	ය	+	ති	>	ගහ්ගති	-	ගනු ලැබේ

කර්මකාරකයේ දී ක්‍රියාපද වෙනුවට කිතක පද ද භාවිත වේ. අතීත කාලයේ දී බහුල ව යෙදෙන්නේ කිතක පද යි. වර්තමාන කාලයේ දී ද කිතක පද භාවිත වේ. එසේ භාවිත වන වර්තමාන කිතක පද කීපයක් මෙසේ ය.

ඡ්ඤායමාන	-	සිදිනු ලබන
වුවමාන	-	කියනු ලබන
දියමාන	-	දෙනු ලබන
භුඤ්ජයමාන	-	අනුභව කරනු ලබන
කරියමාන	-	කරනු ලබන

කිතක පද ක්‍රියා පද වශයෙන් යෙදෙන විට උක්ත පදය හා ලිංගයෙන් විභක්තියෙන් වචනයෙන් සමාන ව යෙදේ.

උදා:- සුදෙන ඔදනො පවමානො හොති.
 වානරෙහි රුකකමහා එලානි පාතියමානානි හොනති.
 දායකෙහි හිකඛුනියො හොජියමානායො හොනති.
 ආදී වශයෙනි.

අතීත කිතක පද කීපයක් මෙහිලා දැක්වේ.

භූෂ	+	ත	>	භූෂත	-	අනුභව කරන ලද
මද	+	ත	>	මතත	-	මත් කරන ලද
මුව	+	ත	>	මුතත	-	මිදෙන ලද
බධ	+	ත	>	බදධ	-	බඳන ලද
දුහ	+	ත	>	දුදධ	-	දොවන ලද
පුර	+	ත	>	පුණණ	-	පුරවන ලද
හිද	+	ත	>	හිනන	-	බිඳින ලද
ජද	+	ත	>	ජනන	-	වසන ලද
සු	+	ත	>	සුත	-	අසන ලද
දා	+	ත	>	දිනන	-	දෙන ලද
ලිබ	+	ත	>	ලිබිත	-	ලියන ලද
වඤ	+	ත	>	වඤ්ඤ	-	වඳින ලද
බාද	+	ත	>	බාදිත	-	කන ලද
ඤා	+	ත	>	ඤාත	-	දන්නා ලද

අතීත කිතක පද ද ලිංගයෙන් විභක්තියෙන් වචනයෙන් උක්තපදය හා සමානව යෙදේ.

උදා:- බුද්ධෙත ධම්මො දෙසිනො.
 අමෙහෙහි හිකඛුනං වජ්ජානි දිනනානි.
 පුතෙතෙහි මාතෘපිතරො වඤ්ඤා.

අභ්‍යාස

01. පහත වාක්‍යය සිංහලට නගන්න.

- i. තාය දාසියා ධෙනුයො ඛන්ධියනති.
- ii. මයං අමහාකං ධීතරෙහි වන්දියාම.
- iii. සදෙධති උපාසකෙහි හික්ඛුනං දානං දිනනං අහොසි.
- iv. හියො අහිනා දඬො බාලො වෙජ්ජස්ස සන්තිකං තීතො හොති.
- v. එකං සරං වෙස්සවණස්ස සන්තිකා එකෙන දකරකඛසෙන ලදධං හොති.

02. පහත වාක්‍යය පාලියට නගන්න

- i. බුදුරදුන් විසින් දෙවියන්ට ද මිනිසුන්ට ද ධර්මය දෙසන ලදී.
- ii. සිංහයන් විසින් වනයෙහි මුවෝ මරන ලදහ.
- iii. දාසිය විසින් බත පිසනු ලබයි.
- iv. අප විසින් බොහෝ ළමුන්ට පාඩම් කියා දෙන ලදී.
- v. තොප විසින් බුදුරදුන්ට මල් පූජා කරන ලදී.

03. කර්මකාරකයට හරවා ලියන්න.

- i. අයං පුරිසො එකං වත්ථං යාවති.
- ii. සුවෙ මයං නගරං ගන්ත්වා හණ්ඩානි කිණිස්සාම.
- iii. සීහො ධාවිත්වා මිගං මාරෙසි.
- iv. ගොපාලො ගොණො වික්කිණාති.
- v. වොරා මනුස්සානං අස්සෙ වොරෙන්නි.

04. කර්තෘකාරකයට හරවා ලියන්න.

- i. මුනිනා ධම්මො දෙසිතො.
- ii. අමෙහෙහි වන්දො පසසියති.
- iii. තුමෙහෙහි හික්ඛුනං ආහාරො දිනෙතො.
- iv. වොරෙන්න ගොණො වොරියති.
- v. දාසෙහි මිත්තානං සුනබො හරියතෙ.

05. සුදුසු වචන යොදා හිස්තැන් පුරවන්න.

(ගතො/ මනුස්සෙහි/ අහිනා/ ආහටානි/ දිනෙතො/ ධොවියනති/ වත්ථානි/ වනිකානි/ හගවතො/ විවරානි/ සත්ථාරා/ පුගලො/ දෙවෙන)

- i. හියො අරඤ්ඤං පුරිසො දඬො කාලකතො හොති.
- ii. වාණිජෙහි නගරතො හණ්ඩානි කීතානි හොතති.
- iii. මයං පුත්තස්ස ජාතකාලෙ වරො හොති.
- iv. අජ්ජ බහුනි ගංගායං
- v. ආවුසො තිණි අනුඤ්ඤාතානි.
- vi. වත්තාරො කට්ඨා.

අට්ටමො පාට්ටො

කනතාරතරණං

අතීතේ කාසිරට්ටො බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තේ රජ්ජං කාරෙතේ බොධිසත්තො සත්ථවාහකුලේ පටිසන්ධිං ගහේතො වයප්පතේතො පඤ්චනි සකට්ඨසතේනි චණීජ්ජං කරොතේතො විචරති. සො ඵකදා සට්ඨියොජනිකං මරුකනතාරං පටිපජ්ජී. තස්මිං කනතාරෙ සුබ්බමවාලිකා මුට්ඨිනා ගතිතා හතො න තිට්ඨති. සුරියුගගමනතො පට්ඨාය අභිගාරරාසිවීය උණහා හොති න සකකා අකකමිතුං. තස්මා තං පටිපජ්ජනතා දාරුදකතිලනණ්ඩුලාදිනි සකට්ඨි ආදාය රතතිමෙව ගතො අරුණුගගමණේ සකටානි පරිචතං කත්වා මස්මකේ මණ්ඩපං කාරේතො කාලසෙසව ආහාරකිච්චං නිට්ඨාපේතො ඡායාය නිසින්නා දිවසං බෙපේතො අත්ථංගතේ සුරියෙ සායමාසං භුඤ්ජේතො භුමියා සිතලාය ඡාතාය සකටානි යොජේතො ගච්ඡන්ති. සමුද්දගමණසදිසමෙව ගමනං හොති. ථලනියාමකො නාම ලඤ්ඤං වට්ටති. සො තාරකසඤ්ඤාය සත්ථං තාරෙසි.

(වණණුපථජාතක ඡාතකට්ඨකථා)

පදමාලාව

සත්ථවාහකුලේ	(ස)	-	ගැල්ගෙන යන කුලයක
පටිසන්ධිං ගහේතො	(පු.කු.)	-	පිළිසිඳ ගෙන
වයප්පතේතො	(ස)	-	වැඩිවියට පත්වූයේ
චණීජ්ජං	(ත)	-	වෙළඳාම
සට්ඨියොජනිකං	(ස)	-	සැට යොදුනක් පමණ වූ
මරුකනතාරං	(ස)	-	වැලි කාන්තාරයට
පටිපජ්ජී	(කු)	-	පිළිපන්නේ ය
සුබ්බමවාලිකා	(ස)	-	සියුම්වැලි
මුට්ඨිනා	(නා)	-	මිටින්
ගතිතා	(කි)	-	ගන්නා ලද්දේ
සුරියුගගමනතො	(ස)	-	හිරු උදාවීමේ පටන්
අභිගාරරාසි	(ස)	-	ගිනි අගුරු ගොඩක්
අකකමිතුං	(තු)	-	පාගන්නට
සකකා	(නි)	-	හැකි ය
පටිපජ්ජනතා	(කි)	-	පිවිසෙන්නෝ
දාරුදකතිලනණ්ඩුලාදිනි	(ස)	-	දර ජලය තල සහල් ආදිය
රතතිමෙව	(සං)	-	රාත්‍රියේ ම
අරුණුගගමණේ	(ස)	-	හිරු උදාවීමේ දී
පරිචතං කත්වා	(පු.කු.)	-	වටකොට

මත්කෙ	(නා)	-	මත්තෙහි (උඩ)
කාලසෙසව	(සං)	-	කල් ඇතිව
ආහාරකිව්ව	(ස)	-	අහරකිස
බෙපෙතා	(පු.ක්‍රි)	-	ගෙවා
අත්‍යං ගතෙ	(කි)	-	අස්තයට ගිය කල්හි
සායමාසං	(ස)	-	රාත්‍රී ආහාරය
සමුද්දගමණසදිසං	(ස)	-	මුහුදු ගමනක් මෙනි
ඵලනියාමකො	(ස)	-	ගොඩබිම නියමුවා
තාරකසඤ්ඤාය	(ස)	-	තරු ලකුණින්

අභ්‍යාස

01. 'කන්තාරතරණං' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

02. පාලියෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- අතීතෙ බාරාණසියං කො රජං කාරෙසි?
- මරුකන්තාරං කිත්තකප්පමාණං අහොසි?
- සුරියුගගමනතො පට්ඨාය වාලිකා කිදිසා අහොසි?
- සත්ථවාහො කසමීං සමයෙ කන්තාරං තාරෙති?
- වාණිජා දිවා කන්තාරෙ කථං වසන්ති?

03. ඡේදය ඇසුරෙන් සිංහලෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- 'සත්ථවාහකුල' යන්න පැහැදිලි කරන්න?
- කාන්තාරයෙහි වැලි සියුම් බව ජාතකකරු කීවේ කෙසේ ද?
- ඡේදයෙහි එන උපමා පද දෙකක් උපුටා ලියන්න.
- කාන්තාරයෙන් එතරවන අය කවර ලකුණකින් එතර වේ ද?
- දවල් කාලයෙහි වෙළෙන්දෝ කාන්තාරයේ වාසය කළේ කෙසේ ද?

04. ඡේදයේ එන වාක්‍ය රටාව අනුව පාලියට නගන්න.

- සිරිසගබෝ රජතුමා රාජ්‍යය කරවන විට අනුරාධපුර මහත් රෝගෝපද්‍රවයක් විය.
- රාජපුත්‍රයා රථ පන්සියකින් නගරයේ හැසිරෙයි.
- අපි හිරු අවරට ගිය කල්හි ගෙදර ගොස් රාත්‍රී ආහාර ගනිමු.
- ළමයි පුටු වටේට තබා මණ්ඩපයක් කොට සෙල්ලම් කරයි.

වාක්‍ය පරිවර්තනය

පාලි ලිවීමේ දී සහ දේශනා කිරීමේ දී පරිවර්තනය කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. පරිවර්තකයා මාධ්‍ය භාෂාවක් පාලි භාෂාවක් දෙක ම දැනගෙන සිටිය යුතු ය. මෙතෙක් උගත් ව්‍යාකරණ ප්‍රයෝගත්, තවත් සුවිශේෂී ප්‍රයෝගත් මෙහි දී හඳුනාගත යුතු ය. මෙම පාඩමේ දී අපේක්ෂා කරන්නේ පාලි භාෂාවේ ඇති සුවිශේෂී වාක්‍ය රටා කීපයක් හඳුනාගෙන එබඳු වාක්‍ය රටාවන් පාලියෙන් සිංහලටත් සිංහලෙන් පාලියටත් නැගීමට පුරුදු වීමයි.

වාක්‍ය රටා - I

සාමාන්‍යයෙන් පාලි භාෂාවේ යම් තැනකට යේ නම්, බසී නම්, නගී නම් එම ස්ථාන හෝ වෙන යන යන අදහස හැඟවෙන පදය දුනියාවෙන් තැබීම සිදු වේ.

i.	සාරිපුතො සාවථීං ගව්ඡති.	- සැරියුත් තෙර සැවැත්තුවරට යයි
ii.	බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං උපසංකම්	- බමුණා බුදුරදුන් වෙත එළඹියේ ය.
iii.	වානරො රුක්ඛං ආරුහති	- වඳුරා ගසට නගී.
iv.	ගජා නදිං ඔතරන්ති.	- ඇත්තු නදියට බසිති.

සාමාන්‍ය රීතිය මෙසේ වුව ද ත්‍රිපිටක පාලියේ 'ය' හා 'ත' ශබ්ද උපයෝගී කරගෙන සුවිශේෂී වාක්‍ය රටාවකින් මේ අදහස ප්‍රකාශ කෙරේ. 'යෙන' සහ 'තෙන' යන පද දෙක යොදා වාක්‍ය සාදා ගන්නා ආකාරය පහත වගුවෙන් තේරුම් ගන්න.

නිද: අඤ්ඤතරා දෙවතා යෙන භගවා තෙනුපසංකම්.

	උක්ත පදය	'ය' ශබ්දය තනියා	පඨමා	'ත' ශබ්දය තනියා	
i	අඤ්ඤතරා දෙවතා	යෙන	භගවා	තෙන	උපසංකම්
ii	භාරද්වාජො බ්‍රාහ්මණො	යෙන	භගවා	තෙන	උපසංකම්
iii	සුද්දොදනො සකෙකා	යෙන	සාවථී	තෙන	උපසංකම්
iv	වතනාරො මහාරාජා	යෙන	භගවා	තෙන	උපසංකම්ංසු
v	භගවා	යෙන	රාහුලො	තෙන	උපසංකම්

එවිට වාක්‍යයන්හි අර්ථය මෙසේ වේ.

- i. එක්තරා දෙවියෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එතනට එළඹියේ ය.
- ii. භාරද්වාප් බමුණා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එතනට එළඹියේ ය.
- iii. ශුද්ධාදන ශාක්‍ය තෙම සැවැත්නුවර යම් තැනක ද එතනට එළඹියේ ය.
- iv. සතරවරම් මහරජවරු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එතනට එළඹියහ.
- v. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රාහුල යම් තැනක ද එතනට එළඹී සේක.

‘ය’ හා ‘ත’ ශබ්ද භාවිතයෙන් පාලි භාෂාවේ නාම විශේෂණ අවයව වාක්‍යය යෙදී තිබෙනු දැක ගත හැකි ය. ඒවා පරිවර්තනය කරන්නේ පහත සඳහන් පරිදි ය.

- i. යෙසං ලජ්ජා නත්ති තෙසං සාමඤ්ඤං ඊතතං හොති.
යමෙකුට ලජ්ජාව නැද්ද ඔවුන්ගේ මහණකම හිස් වෙයි.
- ii. යො අප්පමාදො හොති සො සග්ගං උපෙති.
යමෙක් අප්‍රමාදී වේ නම් හේ දෙව්ලොව යයි.
- iii. යසස්ස පසිදති තසස්ස දාතබ්බං.
යමෙකුට පහදී ද ඔහුට දිය යුතු ය.
- iv. යො ධම්මං පසස්සති සො මං පසස්සති.
යමෙක් ධර්මය දකී ද හේ මා දකියි.
- v. යසම්මං දෙසෙ මයං පබ්බජ්මහා තසම්මං දෙසෙව උපසම්පජ්ජිසාම.
යම් රටක අපි පැවිදි වීමු ද එහි ම උපසම්පදා වන්නෙමු.

යමෙකුගේ සිතෙහි යම් සිතුවිල්ලක් පහළ වූ බව පැවසීමට ‘එතදහොසි’ යන සාම්ප්‍රදායික යෙදුම භාවිත වේ. එකී වාක්‍ය රටාවේ දී අදහස පහළවුණු තැනැත්තා පැවසෙන පදය වතුරටි විහක්තියෙන් තැබීමත් සිතුවිල්ල පැවසෙන අන්තර්වාක්‍යය ‘එතදහොසි’ යන්නට පසුව යෙදීමත් පාලි රීතිය යි.

- i. මය්‍යං එතදහොසි ‘අහමපි පබ්බජ්ජාමි’ති.
මට ‘මම ද පැවිදි වන්නෙමි’ යන සිතුවිල්ල විය.
- ii. දීසාවුසස්ස කුමාරස්ස එතදහොසි ‘විරද්ධ්වා බො මෙ මාතාපිතරො’ති.
දීසාවු කුමාරයාට ‘මවිසින් මව්පියෝ බොහෝ කලකට පසු දක්නා ලදහ’ යන සිතුවිල්ල විය.
- iii. තසස්ස මය්‍යං එතදහොසි ‘සුවෙ අහං ආවරියස්ස සනතිකං ගච්ඡිසාමි’ති.
ඒ මට ‘හෙට මම ගුරුවරයා වෙත යන්නෙමි’ යන සිතුවිල්ල විය.

- iv. සයනගතාය තාය වනිතාය එතදහොසි 'කදාහං භගවතො සාසනෙ පබ්බජ්ඣාමි'ති. යහනට ගියා වූ ඒ වනිතාවට 'කවදා මම බුදුරදුන්ගේ ශාසනයෙහි පැවිදිවන්නෙමි ද' යන සිතුවිල්ල විය.

නිර්ධාරණාර්ථය

'නිර්ධාරණාර්ථය' නම් යම් ගොඩකින් හෝ කණ්ඩායමකින් එක් දෙයක් හෝ කෙනෙක් වෙන් කර ගැනීම යි. මෙහි දී සමූහවාචී පදය ඡට්ඨි හෝ සත්තම් බහුවචනයෙන් තබනු ලැබේ.

- i. සාරිපුතො භික්ඛුනං පඤ්ඤාවනතරො අහොසි. (ඡට්ඨි)
සාරිපුතො භික්ඛුසු පඤ්ඤාවනතරො අහොසි. (සත්තම්)
(සැරියුත් තෙර භික්ෂූන් අතුරෙන් වඩා නුවණැත්තේ විය.)
- ii. කො සිසසානං වුදධතරො හොති ? (ඡට්ඨි)
කො සිසෙසසු වුදධතරො හොති ? (සත්තම්)
(ශිෂ්‍යයන් අතුරෙන් කවරෙක් වඩා වැඩිමහල් වේ ද?)
- iii. දාරුචීරියො අරහන්‍යානං අඤ්ඤතරො අහොසි. (ඡට්ඨි)
දාරුචීරියො අරහන්‍යෙසු අඤ්ඤතරො අහොසි. (සත්තම්)
(දාරුචීරිය රහතුන් අතරෙහි එක්තරා කෙනෙක් විය)
- iv. සිවන්ති ධාවන්‍යානං බාලිකානං සීසතමා අහොසි. (ඡට්ඨි)
සිවන්ති ධාවන්තිසු බාලිකාසු සීසතමා අහොසි. (සත්තම්)
(සිවන්ති තොමෝ දුවන්නා වූ බාලිකාවන් අතරෙහි වේගයෙන් ම දුවන්නී වූවා ය.)

භාවසත්තම් ප්‍රයෝගය

එකිනෙකට වෙනස් උක්ත පද දෙකක් සහිත වාක්‍යය දෙකක් තනිවාක්‍යයක් බවට පත් කිරීමේ දී යෙදෙන වාක්‍ය රටාව භාවසත්තම් නම් වේ. මෙහි දී මූලින් යෙදෙන වාක්‍යයේ උක්ත පදය සත්තම් විභක්තියෙන් තැබේ. එම වාක්‍යයේ ක්‍රියාපදය වෙනුවට යෙදෙනුයේ කිතක පදය යි. එය ද සත්තම් විභක්තියෙන් යෙදේ.

බ්‍රහ්මදතො රාජා රජ්ජං කාරෙති
බොධිසතො සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බතති.

මෙම වාක්‍යය දෙක ඉහත දැක්වූ පරිදි භාව සත්තම් ප්‍රයෝගයට පත් කළ පසු

බ්‍රහ්මදතො රාජ්ජති රජ්ජං කාරෙනො බොධිසතො සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බතති.
බ්‍රහ්මදත්ත රජ රාජ්‍යය කරවන කල්හි බෝසත්තෙම සිටුකුලයේ උපන්නේ ය.

අහං ගාමං ගවස්සං.

එකො මිත්තො අන්තරාමගෙහ සම්මුඛී භවි.

මයි ගාමං ගවස්සෙන එකො මිත්තො අන්තරාමගෙහ සම්මුඛී භවි.

මා ගමට යන කල්හි මාගේ එක් මිත්‍රයෙක් මට හමුවිය.

රාහුලකුමාරො පබ්බජි.

සුද්දොදනො මහාරාජා දුක්ඛං වසී.

රාහුලකුමාරෙ පබ්බජිනෙ සුද්දොදනො මහාරාජා දුක්ඛං වසී.

රාහුල කුමාරයා පැවිදි වූ විට සුද්ධෝදන මහරජකුමා දුකින් විසිය.

නිපාත පද කීපයක් ඒ ඒ විභක්ති සමග ම යෙදිය යුතු ය.

■ 'නමො', 'සොඤ්ඤි' යන නිපාත පද චතුර්ථී විභක්තිය සමග ම යෙදේ.

නමො තසස භගවතො - ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නමස්කාර වේවා !

සොඤ්ඤි තෙ භොතු ! - ඔබට සෙත් වේවා !

■ 'සන්තිකෙ', 'සන්තිකං', 'සමීපං', 'සමීපෙ', 'අවිදුරෙ' යන නිපාත ඡට්ඨී විභක්තිය සමග යෙදේ.

කුමාරො ආචරියසස සන්තිකෙ උගගණ්ණාති. - කුමාරයා ගුරුවරයා ළඟ උගනී.

විහාරසස සමීපෙ වාසිං භවති.

- විහාරය ළඟ වැඩක් වෙයි.

සාරිපුත්තො භගවතො සමීපං උපගවස්සති. - සැරියුත්ත තෙර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට එළඹෙති.

නගරසස අවිදුරෙ නාවාපට්ඨනං භවති. - නගරයට නොදුරෙහි නැවතොටක් වෙයි.

■ 'සහ', 'සද්ධං', 'සමං', 'විනා', 'නානා', 'අඤ්ඤානු' නිපාත සමග තතියා විභක්තිය යෙදේ.

මනුසෙසා හරියාය සද්ධං වසති.

- මිනිසා බිරිය සමග වසයි.

ආනන්දෙන විනා සංගීතිං කාතුං න සකකා.

- ආනන්ද නැතිව සංගීතිය කළ නො හැකි ය

අඤ්ඤානු භගවතා අහං උපොසථං කරිසාමි.

- භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැතිව මම පොහොය කරමි.

■ පඤ්චමී විභක්ති අර්ථය 'කො' යන ප්‍රත්‍යය නාමයන්ගෙන් පසුව යෙදේ.

හයං රාජකො වා අග්‍හිකො වා චොරකො වා භවති.

බිය රජුන්ගෙන් හෝ ගින්නෙන් හෝ සොරුන්ගෙන් හෝ වෙයි.

හඤ්ඤකො නු කචං ආගව්‍යසි දිවා දිවස්ස.

නුඹ මහදවල් කොහි සිට එන්නෙහි ද?

මනුස්සා රුකකො පතනති.

මිනිස්සු ගසෙන් වැටෙති.

පරිවර්තනය සාර්ථක හා නිවැරදි එකක් වීමට මෙම ව්‍යාකරණ සිද්ධාන්ත පිළිබඳ අවබෝධය තිබිය යුතු ය.

අභ්‍යාස

01. පහත වාක්‍ය සිංහලට නගා ව්‍යාකරණ සිද්ධාන්තය පැහැදිලි කරන්න.

- i. නඤ්ඤ පබ්බජිතෙ මහනතං දුකඛං අහොසි.
- ii. මෙතනං මෙ අපාදකෙහි සද්ධිං භවති.
- iii. භගවා සායණසමයං යෙන අමබලට්ඨිකා තෙනුපසංඝමි.
- iv. යෙසං නත්ථි සමපජානමුසාවාදෙ ලජ්ජා තෙසං සාමඤ්ඤං පරිත්තං භවති.
- v. එකදිවසං තස්සා එතදහොසි, අහමපි භික්ඛුනී උපස්සයං ගතවා පබ්බජ්ජාමි'ති.
- vi. නගරතො කීවදුරෙ සකාශානං නිගමො භවති ?

02. සාම්ප්‍රදායික පාලි ව්‍යාකරණ සිද්ධාන්ත අනුගමනය කරමින් පාලියට නගන්න.

- i. අජාසත් මහරජතුමා එදවස ම බුදුරදුන් යම් තැනක ද එතනට එළඹිණි.
- ii. ස්වාමීනි, ඊයේ රාත්‍රියෙහි මට 'තෘෂ්ණාව නිසා මිනිස්සු දුකසේ වසන්නාහ' යන සිතුවිල්ල විය.
- iii. යමෙක් උත්සාහවත් ද ඔවුහු සියලු තන්හි ජය ලබති.
- iv. භික්ෂූන් අතුරෙහි ආනන්ද තෙර වඩාත් බහුශ්‍රැත වෙයි.
- v. මා කොළඹ ගිය කල්හි මගේ පසුමිබිය සොරෙක් ගත්තේ ය.

03. හිස්තැන් පුරවා සිංහලට නගන්න.

(එතදහොසි/ අරඤ්ඤං /එළකෙසු /අවිදුරෙ /පුබ්බණ්ණසමයං /අඤ්ඤානු)

- i. එකො සාවතීවාසී බ්‍රාහ්මණො අවිරවතී නදියා බෙතතකරණථාය කොටෙය්සි.
- ii. තසස වාණිජසස 'අතී නු බො මෙ එවරුපෙ පතිට්ඨාති.
- iii. මෙළමාතා නාම එළිකා ව්‍යතතා අහොසි උපාය කුසලා.
- iv. ආයසමා ආනන්දො නිවාසෙත්වා සාවතීයං පිණ්ඩාය පාවිසි.
- v. අජ්ජතගෙහ අහං ආවුසො ආනන්ද හගවතා උපොසථං කරිස්සාමි.

04. භාව සත්තම් ප්‍රයෝගය භාවිත කර තනි වාක්‍යය සේ ගළපා ලියන්න.

- i. අහං පාතො'ව පාඨං පඨාමි. මෙ ආවරියො තථාගන්ත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡි.
- ii. රාජා පරිසං ආමනෙතසි. තදා මනුසසා අපෙචා ටෙසුං (අත්පුඩි ගැසුහ)
- iii. ථෙරො ධම්මං දෙසෙති. උපාසකා සාධුකාරමදංසු.
- iv. නාවා පටටනං ආගච්ඡි. වාණිජා තථ සන්තිපතිංසු.
- v. මණිඅකඛිකො රාජා කල්‍යාණියං රජ්ජං කාරෙති. හගවා හිකඛුහි සද්ධිං ලඛකාදීපමුපාගමි.

05. ව්‍යාකරණ රීති අනුගමනය කොට පාලියට නගන්න.

පෙර ලක්දිව දේවානම්පියතිස්ස රජ රාජ්‍යය කරවීය. පොසොන් පොහොය දිනයෙහි රජතුමා මන්ත්‍රීවරුන් සමග මිස්සක පර්වතය යම් තැනක ද එතනට දඩයම් පිණිස (වධථාය) ගියේ ය. රජතුමා මුවකු ලුහු බඳින විට (අනුබන්ධන්තෙ) මහා මහින්ද තෙර ඔහු දුටුවේ ය. එවිට මහා මහින්ද තෙරුන්ට 'මම දැන් රජතුමාට තිස්ස යයි අමතම්'යි සිතුවිල්ල විය. මහා මහින්ද තෙර 'තිස්ස තිස්ස' යයි ඇමති ය. එවිට රජතුමාට කවරෙක් මහවනයෙහි මට 'තිස්ස' යයි අමතන්නේ දැ'යි සිතුවිල්ල විය.

නගරපරිගහනිකා දෙවතා විනෙතසුං අනුරුද්ධසකෙකන අනනභාරකාලෙ අත්තනො භාගහතං උපරිධ්වපවෙවකඛුද්ධසස දත්තා 'නතීති' මෙ වචනසස සවණං මා හොතු හොජනුපපතියා ජානනං මා හොතු'ති පඤ්ඤා කතා. සවා'යං තුවස්පාතිං පසසිසසති, දෙවසමාගමං පවිසිතුං. න ලභිසසාම, සීසමපි නො සත්තධා ඵාලෙයා'ති. අථ නං පාතිං දිබ්බපුවෙහි පුණ්ණං අකංසු. තසසා ගුළමණ්ඩලෙ ධ්වපෙත්වා උග්ගාටිතමත්තාය පුවගන්ධො සකල නගරෙ ඡාදෙත්වා ධීතො. පුවබණ්ඩං මුඛෙ ධ්වපිතමත්තමෙව සත්තරසහරණීසහසසානි අනුචරි. සො විනෙතසි "නාහං මාතු පියො, එත්තකං මෙ කාලං ඉමං නතීපුවං නාම න පවි, ඉතො පට්ඨාය අඤ්ඤං පුවං නාම න ඛාදිසසාමි'ති ගෙහං ගන්ත්වාපි මාතරං පුවඡ්; "අමම තුමහාකං අහං පියො, අපපියො'ති "තාත එකකඛිනො අකඛි විය ව හදයං විය ව අතිපියො මෙ'ති අථ කසමා එත්තකං කාලං මය්හං නතීපුවං න පවිත්ථ අමමා'ති. සා චුලලුපට්ඨාකං පුවඡ්. අතී කිඤ්චි පාතියං තාතා'ති ? පරිපුණ්ණා අයෙහ පාති පුවෙහි, එවරුපා පුවා නාම මෙ න දිට්ඨපුබ්බා'ති. සා විනෙතසි "මය්හං පුත්තො පුඤ්ඤවා, කථාහිනීහාරො හවිසසති"ති අථ නං පුත්තො අමම ඉතො පට්ඨායාහං අඤ්ඤං පුවං නාම න ඛාදිසසාමි, නතී පුවමෙව පවෙයාසි දෙවෙනාහි පාතිං පුරෙත්වා පුවා පහිතා හවිසසනති'ති. සා පි'සස තතො පට්ඨාය" පුවං ඛාදිතු කාමොමහිති චුත්තෙ තුවස්පාතිමෙව අඤ්ඤාය පාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පෙසෙති, යාව ආගරමජෙක්ඛ වසි, තාවසසදෙවතා දිබ්බපුවෙ පහිණිංසු.

(දෙවදත්තපෙරවත්තු, ධම්මපද්ධකථා)

පදමාලාව

අනුරුද්ධසකෙකන	(ස)	-	අනුරුද්ධ ශාක්‍යයා විසින්
අනනභාරකාලෙ	(ස)	-	අන්තභාර නමින් උපන් කල්හි
භාගහතං	(ස)	-	බත් කොටස
උපරිධ්වපවෙවකඛුද්ධසස	(ස)	-	උපරිධ්ව පසේ බුදුන්ට
නගරපරිගහනිකා	(ස)	-	නගරය ආරක්‍ෂා කරන
හොජනුපපතියා	(ස)	-	බොජුන් උපදින ආකාරය ගැන
ජානනං	(කි)	-	දැනීමක්
මා හොතු	(කි)	-	නොවේවා
පඤ්ඤා	(කි)	-	ප්‍රාර්ථනය
තුවස්පාතිං	(ස)	-	හිස් පාත්‍රය
පසසිසසති	(කි)	-	දක්නේය
දෙවසමාගමං	(ස)	-	දේවසභාවට
පවිසිතුං	(තු)	-	පිවිසෙන්නට
ලභිසසාම	(කි)	-	ලබන්නෙමු
සත්තධා	(න)	-	සත්කඩකට

එාලයා	(ක්‍රි)	-	පැලෙන්තේ ය
දිබ්‍යපුවෙහි	(ස)	-	දිව්‍ය කැවුමෙන්
පුණණං	(ක්‍රි)	-	පිරුණක්
ගුළුමණ්ඩල	(ස)	-	ක්‍රීඩා පිට්ටනියෙහි
උග්‍යාරිතමන්තාය	(ස)	-	වැසුම් හැරි පමණින්
සුවගන්ධා	(ස)	-	කැවුම් සුවඳ
ජාදෙක්වා	(පු.ක්‍රි)	-	වසා
ධීතො	(ක්‍රි)	-	සිටියේ
සුවඛණ්ඩං	(ස)	-	කැවුම් කැල්ලක්
සත්තරසහරණිසහසානි	(ස)	-	සත්දහසක් රස නහර
නඤ්චං නාම	(ස)	-	නැති කැවුම් නම්
එකකතො	(ස)	-	එක ඇසක් ඇත්තහු
එඤ්ඤං	(නි)	-	මෙපමණ
න දිට්ඨපුබ්බා	(ස)	-	නොදුටු විරූය
පුඤ්ඤවා	(න)	-	පින් ඇත්තෙකි
කථානිනිභාරො	(ස)	-	කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තෙකි
ඉතො පට්ඨාය	(නි)	-	මෙතැන් පටන්
බාදිතුකාමො	(ක්‍රි)	-	කනු කැමැත්තේ
ආගරමජේඤ්ඤා	(ස)	-	ගිහිගෙය
පහිණිංසු	(ක්‍රි)	-	යැවුහ

අභ්‍යාස

1. "නඤ්චං සුවමෙව පවෙය්‍යසාසි" යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.
2. ඡේදය ඇසුරෙන් පාලියෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. කෙ තුවෂ්පාතිං දිබ්‍යපුවෙහි පුරෙසුං ?
- ii. රසහරණියො කිත්තකප්පමාණා භවන්ති ?
- iii. යදි දෙවා තුවෂ්පාතිං දිබ්‍යපුවෙහි න පුරෙය්‍යුං තෙ කිං න ලභෙය්‍යුං ?
- iv. අනුරුද්ධා කෙන කමෙමන දිබ්‍යපුවානි ලභි ?
- v. මාතා තතො පට්ඨාය කිං කඤ්චා නඤ්චං පෙසෙසි.

3. ඡේදය ඇසුරෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. අනුරුද්ධ ශාක්‍යයා කළ පුණ්‍ය කර්මය කුමක් ද?
- ii. 'අනිනිහාර' යන්න පැහැදිලි කරන්න.
- iii. අනුරුද්ධ කුමාරයා තමාගේ මවගෙන් ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය විසීමට හේතුව කුමක් ද?
- iv. ඡේදයේ එන උපමා දෙකක් උපුටා ලියන්න.
- v. 'භොජනුප්පත්තියා ජානනං මා භොතු' යන්නේ තේරුම ලියන්න.

වාක්‍ය පරිවර්තනය II

හැඳින්වීම:-

වාක්‍ය පරිවර්තනයේ දී ක්‍රියාපද සම්බන්ධ සුවිශේෂී ප්‍රයෝග හඳුනා ගැනීම වැදගත් වෙයි. භාෂාවේ නිවැරදි ව භාවිතය ඒ සඳහා ඉවහල් වේ. මෙහි දී ආබ්‍යාත විභක්තීන්හි සුවිශේෂී අර්ථ, ද්විකර්මක ධාතු යෝගය, මා නිපාත යෝගය හා ක්‍රියා විශේෂණ භාවිතය පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයෙන් පරිවර්තන කාර්යය සිදු කරන අයුරු හඳුන්වා දෙමු.

විශේෂ ධාතු ප්‍රයෝග:-

ද්විකර්මක ධාතු

‘දුහ යාව රුධි පුවජ - හිකක සාසු වවාදයො
නි වහ හරාදයො ව - උභයෙ තෙ දවිකමමකා’

යනුවෙන් ‘දුහ’, ‘යාව’, ‘රුධි’, ‘පුවජ’, ‘හිකක’, ‘සාසු’, ‘වව’, ‘නි’, ‘වහ’, ‘හර’ යනාදී ධාතු දැක්වේ. මේ ධාතු යෝගයේ දී කර්ම පදයන්, පූර්ව සීමාර්ථවත් පඤ්චමී විභක්තාර්ථවත් පදයන් යන දෙක ම දුතියාවෙන් තැබේ. පාලියෙහි පදය දුතියා වුව ද සිංහලට පරිවර්තනයේ දී එය පඤ්චමී අර්ථයෙන් තැබිය යුතු ය.

ආවරියො සිසසං පඤ්ඤං පුවජති.	-	ගුරුවරයා ශිෂ්‍යයාගෙන් ප්‍රශ්න අසයි.
අද්ධිකො මානවකං මග්ගං පුවජති.	-	මගියා තරුණයාගෙන් මග අසයි.
යාවකො සෙට්ඨිං ආහාරං හිකකති.	-	හිඟන්නා සිටුවරයාගෙන් ආහාර සිඟයි.
ගොපාලො ගාවං පයං දොහති.	-	ගොපල්ලා දෙනගෙන් කිරි දොවයි.
කුමාරො ගජං මනුසසං අවරුඤ්ඤති.	-	කුමාරයා ඇතාගෙන් මිනිසා වළක්වයි.

ගහාදී ධාතු යෝගය

ගහ, කමු, වුබ් ධාතු යෝගයේ දී සුවිශේෂී වාක්‍ය රටාවන් පාලියෙහි දැකගත හැකි ය. මෙහි දී ‘ගහ’ ආදී ධාතූන්ගෙන් සිද්ධ ක්‍රියා පද හා බැඳෙන පදය සත්තමී විභක්තියෙන් තබනු ඇත. සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ දී සිංහල භාෂාවට උචිත පරිදි පරිවර්තනය කළ යුතු ය.

නාරදො දෙවලං ජටාසු අකකමි.	-	නාරද දේවලගේ ජටාව පැහුවේ ය.
මාතා පුතකං මුද්ධනි වුමබ්.	-	මව පුතාගේ හිස සිමිබා ය.
අය්‍යා දාසිං කෙසෙසු ගහෙඤ්ඤා පහරි	-	ආර්යාව දාසිය කෙස්වැටියෙන් ගෙන පහර දුන්නීය.
පාදෙසු ගහෙඤ්ඤා ත්වං පාරගංගං බිපිසාමි.	-	පාවලින් අල්ලා තා ගහින් එතරට විසිකරමි.
සො බිළාලං නංගුට්ඨං අකකමි.	-	ඔහු බළලාගේ නඟුට පැහුවේය.

සාමණේරො යට්ඨිකොට්ඨං ගහෙඤ්ඤා ථෙරං නයති - සාමණේර තෙමේ යෂ්ඨි කෙළවර ගෙන තෙරුන් වහන්සේ රැගෙන යයි.

මා නිපාත යෝගය

මා නිපාතය ප්‍රතිෂේධාර්ථයෙහි යෙදෙන්නකි. 'මා යොගෙ සබ්බකාලෙ ච' යන සූත්‍රයට අනුව මා නිපාතය හා බැඳෙන ආබ්‍යාතය හියත්තනී හෝ අප්ප්තනී වෙයි. විකල්පයෙන් පඤ්චමී විභක්තිය වෙයි. කවර ක්‍රියා විභක්තියක් සමග යෙදුණ ද එහි අර්ථය ප්‍රතිෂේධාර්ථ විධානයක් වීම හෝ ප්‍රාර්ථනයක් වීම සුවිශේෂී වෙයි. පහත නිදර්ශන විමසන්න.

මා මං අපාදකො හිංසි.	- පා නැත්තා මට හිංසා නො කරන්න.
මාවොච ඵරුසං කඤ්චි.	- කිසිවෙකුට රළු බස් නො කියන්න.
ආවුසො මා සොච්ඤ්ඤා පරිදෙව්ඤ්ඤා.	- ඇවැත්නි ශෝක නො කරන්න. නො වැළපෙන්න.
මා මෙ කුජ්ඣං මහාවීර.	- මහාවීරයාණෙනි, මට නො කිපෙන්න.
මා පුනපි එවං සද්දමකාසි.	- නැවත මෙවැනි ශබ්ද නො කරන්න.
මා තෙ භවතු අනතරායො.	- ඔබට අනතුරක් නො වේවා !
මා මෙ බාලසමාගමො හොතු.	- මට බාල ඇසුරක් නො වේවා !

ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියා භාවිතය

'ධාතුහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙතෙසෝ' යන සූත්‍රයට අනුව හේතූර්ථයෙහි හෙවත් ප්‍රයෝජ්‍යාර්ථයෙහි ණෙ, ණය, ණාපෙ, ණාපය යන ප්‍රත්‍යය ධාතූන්ගෙන් පසුව යෙදේ. 'ණ'කාරය ධාතුව වෘද්ධි කිරීම සඳහා ය. අන්‍යයෙකු ලවා කරවන ක්‍රියා ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියා නම් වේ. ක්‍රියාපද සෑදෙන්නේ පහත සඳහන් පරිද්දෙනි.

කර + ණෙ + ති	> කාරෙති	- කරවයි
කර + ණය + ති	> කාරයති	- කරවයි
කර + ණාපෙ + ති	> කාරාපෙති	- කරවයි
කර + ණාපය + ති	> කාරාපයති	- කරවයි

කවර ප්‍රත්‍යය යෙදුව ද අර්ථය වෙනස් නො වේ. පරිවර්තනයේ දී මෙය වැදගත් වන්නේ එය වාක්‍යවල යෙදීමේ සුවිශේෂත්වය නිසා ය.

ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියාව යෙදෙන විට අකර්මක ක්‍රියා සකර්මක වෙයි.

උදා:- දාරකො රොදති.	- දාසී දාරකං රොදෙති.
මුමයා හඬයි.	- දාසිය දරුවා හඬවයි.
සුනබො හසති.	- සෙට්ඨී සුනබං හසාපෙති.
බල්ලා බුරයි.	- සිටුවරයා බල්ලා බුරවයි.
කුමාරො පතති.	- අරි කුමාරං පාතෙති.
කුමාරයා වැටෙයි.	- සතුරා කුමාරයා වට්ටවයි.

ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියාව යෙදෙන විට සකර්මක ක්‍රියා ද්විකර්මක වෙයි.

පුරිසො රුකකං ඡිඤ්ඤි.
පුරුෂයා ගස කපයි.

- අමවෙවා පුරිසං රුකකං ඡෙදාපෙති.
- අමුතිතුමා පුරුෂයා ලවා ගස කප්පවයි.

දාසො භාරං හරති.
දාසයා බර ගෙනයයි.

- සාමි දාසං භාරං හරාපෙති.
- ස්වාමියා දාසයා ලවා බර ගෙනියවයි.

සාමණෙරො පොඤ්ඤං පට්ඨති.
සාමණේර තෙමේ පොත පාඩම් කරයි.

- ථෙරො සාමණෙරං පොඤ්ඤං පාඨෙති.
- තෙරුන් වහන්සේ සාමණේරයා ලවා පොත පාඩම් කරවයි.

වඩ්ඪකී ගෙහං කරොති.
වඩුවා ගෙය කරයි.

- ධනවා වඩ්ඪකීං ගෙහං කාරෙති.
- ධනවතා වඩුවා ලවා ගෙය කරවයි.

ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියාවේ දී ප්‍රයෝජ්‍ය කර්තෘ පදය තනියා විභක්තියෙන් ද සිටිය හැකි ය. පරිවර්තනයේ දී අර්ථය වෙනස් නො වේ.

පුරිසො රුකකං ඡිඤ්ඤි.
දාසො භාරං හරති.

- අමවෙවා පුරිසෙන රුකකං ඡෙදාපෙති.
- සාමි දාසෙන භාරං හරාපෙති.

සාමණෙරො පොඤ්ඤං පට්ඨති
වඩ්ඪකී ගෙහං කරොති

- ථෙරො සාමණෙරෙන පොඤ්ඤං පාඨෙති.
- ධනවා වඩ්ඪකීනා ගෙහං කාරෙති.

මෙසේ ප්‍රයෝජ්‍ය ක්‍රියා යෙදෙන ආකාරය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පරිවර්තන කාර්යය සාර්ථක කරගත හැකි ය.

ක්‍රියා විශේෂණ

පරිවර්තනයේ දී ක්‍රියාපදය සම්බන්ධ තවත් වැදගත් අංගයක් ලෙස ක්‍රියා විශේෂණ භාවිතය පිළිබඳ අවබෝධය දැක්විය හැකි ය.

ක්‍රියා විසෙසණං යාව - තං සබ්බං හි නපුංසකෙ
සියා ව ඵකවචනං - යථා හික්ඛු සුඛං ධීතා

යන බාලාවතාර නිර්දේශයට අනුව පාලි භාෂාවේ ක්‍රියා විශේෂණ නපුංසක ලිංග ද්‍රුතියා ඒකවචන වෙයි. ඇතැම් විට තනියා විභක්ති ඒකවචනයෙන් ද සිටියි. ඇතැම් නිපාත පද ද ක්‍රියා විශේෂණ වශයෙන් යෙදී ඇත. අර්ථාවබෝධය සඳහා මෙහිලා ක්‍රියා විශේෂණ පද කීපයක් දක්වමු.

සාධුකං	- මනාකොට	විසුං	- වෙන් වූ
සීසං	- වහා	ඵවං	- මෙසේ
බ්බසං	- වහා	සහසා	- වහා
දුක්ඛං	- දුකසේ	පච්ඡනො	- පසුව
සුඛං	- සුපසේ	පුරතො	- ඉදිරියෙන්
නිවචං	- නිතර	අනන්තමසො	- අඩුම ගණනේ
කිච්ඡං	- අමාරුවෙන්, දුකසේ	උපරි	- උඩ
අභිකම්මං	- නිතර	පඨමං	- පළමු ව
අභිණ්ණං	- නිතර	නිබ්බදං	- නිතර
සත්තං	- නිතර	සක්කවචං	- මනාව
සනිකං	- හෙමින්	සම්මා	- මනාව
සමං	- සම ලෙස		

ක්‍රියා විශේෂණ වාක්‍යවල යෙදෙන නිශ්චිත තැනක් නැත. පහත වාක්‍යය බලන්න.

- i. විඤ්ඤා බ්බසං ධම්මං විජානාති.
නුවණැත්තා වහා ධර්මය දැනගනියි.
- ii. කුමාරො සුඛං සයති.
කුමාරයා සුවසේ නිදියි.
- iii. යාවකො කසිරෙන සාසවජාදං ලභති.
හිඟන්තා දුකසේ ආහාර ලබයි.
- iv. මයං සුබ්බෙන සයිතුං ලභිස්සාම.
අපි සුවසේ නිදා ගැනීමට ලබමු.
- v. භටා අමච්චස්ස පුරතො ගච්ඡන්ති.
භටයෝ ඇමතිතුමාට පෙරටුව යති.

අභ්‍යාස

01. සුදුසු ක්‍රියා විශේෂණ පද යොදා වාක්‍යය සම්පූර්ණ කොට සිංහලට නඟන්න.
(නිබ්බදං, බ්බසං, අභිණ්ණං, සහසා, සුසුඛං)

- i. පඤ්ඤාවන්තා ධම්මං විජානන්ති.
- ii. භගවා භික්ඛූනං අප්පමාදෙන ඔවදි.
- iii. මනුස්සා ගන්තවා ආසනානි පඤ්ඤාපෙසුං.
- iv. වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො.
- v. ථෙරො තස්ස ගෙහෙ භුඤ්ජති.

02. සිංහලට නගන්න.

- i. ආවරියෝ සිසුසං ධම්මං බොධෙති.
- ii. අසප්පරිසා සයමපි පාපානි කරොන්ති පරෙහි'පි කාරාපයනති.
- iii. අමචෙවා සුදෙන ඔදනං පවාපෙති.
- iv. මාතා දාසිං දාරකං සයාපෙති.
- v. ගුරු බහුසිසෙස ධම්මං උගගණ්හාපෙති.

03. පාලියට නගන්න.

- i. රාජපුරුෂයෝ ගම්වැසියන් ලවා හෙට මාර්ගය ශුද්ධ කරවන්නාහ.
- ii. ඇදුරුතෙම ශිෂ්‍යයා ලවා අකුරු ලියවයි.
- iii. අපි ළමුන් ලවා මල් කඩවා බුදුන්ට පූජා කරමු.
- iv. තොපි අද ම මෙහෙකරුවන් ලවා පාසල් බිම ශුද්ධ කරවු.
- v. පාපකාරයා ඔහුගේ සොහොයුරන් ලවා පකෂීන් මරවයි.

04. පහත වාක්‍යය සිංහලට නගන්න.

- i. මාතා පුත්තං බාහාසු ගහෙනවා පණණසාලං ගව්‍යති.
- ii. පිතා කුමාරං මුද්ධති චුම්බිතවා යුද්ධාය උයොපෙසි.
- iii. සබ්බෙ හද්‍රානි පසස්නතු මා කඤ්චි පාපමාගමා.
- iv. මා මෙ කුජ්ඣි මහාවීර, මා මෙ කුජ්ඣි මහාමුනි.
- v. මයං ගොතමං පරාභවනං පුරිසං පුච්ඡාම.

05. පාඩමෙන් උගත් වාක්‍යවලට අනුව පාලියට හරවන්න.

- i. ඔවුහු කෙස්වලින් අල්ලා එකිනෙකාට ගසති.
- ii. නන්දිමිත්‍ර යෝධයෙකු දෙපයින් අල්ලා ගඟිනෙතරට වීසි කළේය.
- iii. හිඟන්නා අමාරුවෙන් ආහාරපාන සොයා ගෙන ඉක්මනින් අනුභව කරයි.
- iv. තොපි ශෝක නො කරවු නො හඬවු නො වැළපෙවු.
- v. සාමණේර තෙම අතවැසියා ලවා තෙරුන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න විමසවයි.

අතීතෙ බාරණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ බොධිසත්තො සීහො හුත්වා
හිමවන්තප්පදෙසෙ පබ්බතගුහායං වාසං කප්පෙසි. තස්ස අවිදුරෙ එකං සරං නිස්සාය බහු
සුකරා නිවාසං කප්පෙසුං. තමෙව සරං නිස්සාය තාපසාපි පණ්ණසාලාසු වාසං කප්පෙසුං.
අටේකදිවසං සීහො මහිසවාරණාදීසු අඤ්ඤකරං වධිත්වා යාවද්ධං මංසං බාදිත්වා තං
සරං ඔතරිත්වා පානියං පිවිත්වා උත්තරි. තස්මිං ඛණේ එකො ථුලසුකරො තං සරං නිස්සාය
ගොවරං ගණ්ණාති. සීහො තං දිස්වා 'අඤ්ඤං එකදිවසං ඉමං බාදිස්සාමි, මං බො පන
දිස්වා පුන න ආගච්ඡය්‍යා'ති තස්ස අනාගමනභයෙන සරතො උත්තරිත්වා එකෙන
පසෙසන ගන්තුං ආරභි. සුකරො ඔලොකෙත්වා 'එස මං දිස්වා මම භයෙන උපගන්තුං
අසකෙකානෙතො භයෙන පලායති, අජ්ජ මයා ඉමිනා සීහෙන සද්ධිං පයොජෙත්තුං වට්ටති'ති
සීසං උක්ඛිපිත්වා තං යුද්ධස්ථාය අවහයනෙතො පද්මං ගාථාමාන.

වතුප්පදො අහං සමම, ත්වමපි සමම වතුප්පදො.
එහි සමම නිවන්තසසු, කිං නු හීතො පලායසී' ති.

සීහො තස්ස කථං සුත්වා 'සමම සුකර, අජ්ජ අමහාකං තයා සද්ධිං සඬගාමො නත්ථී,
ඉතො පන සත්තමෙ දිවසෙ ඉමසමිංයෙව ධානෙ සඬගාමො හොතු'ති වත්වා පකකාමි.
සුකරො 'සීහෙන සද්ධිං සඬගාමෙස්සාමි'ති හට්ඨපහට්ඨො තං පවත්ති. ඤාතකානං
ආරොචෙසි. තෙ තස්ස කථං සුත්වා හීතතසිතා 'ඉදානි ත්වං සබ්බෙපි අමෙහ ජීවිතකඛයං
පාපෙස්සති, සාහසිකකමමං මා කරි'ති ආහංසු. සො'පි හීතතසිතො 'ඉදානි කිං කරොමි'ති
ප්‍රච්ඡ. සුකරා 'සමම, ත්වං එතෙසං තාපසානං උච්චාරහුමිං ගන්ත්වා පුතිගුට්ඨෙ සත්තදිවසානි
සරීරං පරිවට්ටත්වා සුකඛාපෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සරීරං උස්සාවබ්බිත්වා තෙමෙත්වා
සීහස්ස ආගමනතො පුරිමතරං ගන්ත්වා වාතයොගං ඤත්වා උපරිවාතෙ තිට්ඨ, සුචිජාතිකො
සීහො තව සරීරගන්ධං ඝායිත්වා තුය්‍යාං ජයං දත්වා ගමිස්සති'ති ආහංසු. සො තථා කත්වා
සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ අට්ඨාසි. සීහො තස්ස සරීරගන්ධං ඝායිත්වා ගුප්මකඛිතභාවං ඤත්වා
'සමම සුකර, සුඤ්ඤො තෙ ලෙසො චිත්තිතො, සවෙ ත්වං ගුප්මකඛිතො නාහවිස්ස, ඉට්ඨෙව
තං ජීවිතකඛයං අපාපෙස්සං, ඉදානි පන තෙ සරීරං නෙව මුඛෙන ඩංසිත්තුං, න පාදෙන
පහරිත්තුං සකකා, ජයං තෙ දමමි'ති ආහ.

(ජාතකට්ඨකථා)

පදමාලාව

කාරෙනෙත	(කි)	-	කරවන කල්හි
හුකා	(පු.කි)	-	වී
පබ්බතගුහායං	(ස)	-	පර්වත ගුහාවෙහි
වාසං කප්පසි	(කු)	-	වාසය කළේය
අවිදුරෙ	(නි)	-	නුදුරෙහි
සරං	(නා)	-	විල
නිසසාය	(නි)	-	නිසා / ඇසුරු කොට
තමෙව	(සං)	-	එයම
පණණසාලාසු	(නා)	-	පන්සල්වල
මහිසවාරණාදීසු	(ස)	-	මීහරක් ඇතුන් ආදීන් අතුරෙන්
අඤ්ඤතරං	(ස.නා)	-	එක්තරා
වධිකා	(පු.කි)	-	නසා
යාවදකං	(සං)	-	ඇතිකාක්
ඔතරිකා	(පු.කි)	-	බැස
උතතරි	(කු)	-	එතෙර විය
තසමිංඛණෙ	(නි)	-	එකෙණෙහි
පුලසුකරො	(ස)	-	මහත උරෙක්
අඤ්ඤං	(ස.නා)	-	වෙනත්
න ආගවෙජ්ජයා'ති	(සං)	-	නො එන්නේය යැයි
අනාගමනභයෙන	(ස)	-	නොපැමිණෙන බියෙන්
එකෙන පසෙසන	(නා)	-	එක් පැත්තකින්
ආරහි	(කු)	-	පටන් ගත්තේය
උපගනතුං	(තු)	-	සමීපයට යන්නට
අසකෙකානෙනා	(කි)	-	නොහැකි වන්නේ
පලායති	(කු)	-	පලායයි
පයොජේතුං	(තු)	-	යෙදෙන්නට
වට්ඨි'ති	(සං)	-	වටී යැයි
උකඛිපිකා	(පු.කි)	-	ඔසවා
අවහයනෙනා	(කි)	-	කැඳවන්නේ
සමම	(නි)	-	මිතුර
කිං නු	(නි)	-	කුමක් නිසා
සඛගාමො	(නා)	-	යුද්ධයක්
ඉතො	(නි)	-	මෙයින්
සත්තමෙ දිවසෙ	(නා)	-	හත්වැනි දවසේ
ඉමසමිංයෙව	(සං)	-	මෙතැන ම
හොතු'ති	(සං)	-	වේවා යැයි
පකකාමි	(කු)	-	ගියේය
හට්ඨපහටෙයා	(ස)	-	තුටු පහටු වූයේ

ආරොවෙසි	(ක්‍රි)	-	දන්විය
හිතතසිතා	(ස)	-	බියව තැතිගත්තෝ
සාහසිකකමම.	(ස)	-	සැහැසි ක්‍රියාව
(මා) කර්	(ක්‍රි)	-	(නො) කරන්න
උචාරභූමි.	(ස)	-	මළපහ දමන තැනට
පූතිගුපේ	(ස)	-	කුණුගඳ හමන අසුවියෙහි
පරිවට්ටනා	(පු.ක්‍රි)	-	පෙරළී
සුකධාපෙතා	(පු.ක්‍රි)	-	වියළා
උසසාවබිඤ්භි	(ස)	-	පිනිබිත්දුවලින්
තෙමෙතා	(පු.ක්‍රි)	-	තෙමා
පුරිමතරං.	(ත)	-	කලින් ම/ මුලින් ම
සුවිජාතිකො	(ස)	-	පිරිසිදු ජාතිකයෙක් / පිරිසිදු ස්වභාව ඇත්තෙකි
සායිතා	(පු.ක්‍රි)	-	ආසාදනය කොට
ගුරුමකතිතභාවං.	(ස)	-	අසුවිචලිත් වැකුණු බව
ලෙසො විනතිතො	(නා)	-	සිත ස්වල්පය
නාහවිසස	(සං)	-	නොවන්නේ නම්
ඉධෙව	(සං)	-	මෙහි ම
අපාපෙසසං.	(ක්‍රි)	-	පමුණුවන්නෙමි
ඩංසිතුං.	(තු)	-	හපන්නට

අභ්‍යාස

01. 'ජයං තෙ දමමි' යන ජේදය සිංහලට නගන්න.

02. පහත දැක්වෙන වාක්‍යවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. සීහො කතා වාසං කප්පෙසි ?
- ii. පලායනතං සීහං දිසවා සුකරො කිං විනෙතසි ?
- iii. සුකරස්ස ඤාතකා කිං ආහංසු ?
- iv. සීහං පරාජේතුං සුකරො කිං උපායං අකාසි ?
- v. සීහො කසමා සුකරස්ස ජයං අදදි ?

03. සිංහලෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. සිංහයා ළඟ ඇති විශේෂ ලක්ෂණ දෙකක් ලියන්න.
- ii. සිංහයා පරාජය කිරීමට උඟුරා යෙදූ උපක්‍රමය ලියන්න.
- iii. මෙම කථාවෙන් ගත හැකි ආදර්ශ හතරක් ලියා දක්වන්න.
- iv. මහත උගුරා සහ උගේ ඤාතීන් අතර වූ සංවාදය ගෙනහැර දක්වන්න.

සන්ධි

හැඳින්වීම.

වෙන් වෙන්ව පවත්නා ලී කැබලි දෙකක් එකට ගලපා එක ලීයක් බවට පත් කරන්නාක් මෙන් වෙන් වෙන්ව පවත්නා පද දෙකක් ලෝප, ආදේශ, ආගම ආදී විවිධ සන්ධි කාර්යයන් අනුගමනය කොට එකපදයක් වන සේ ගැලපීම සන්ධි නම් වේ. 'වණ්ණානං සන්නිධි සන්ධි නාම' වර්ණයන්ගේ මනා වූ ගැලපීම සන්ධි නම් වේ.

සන්ධි කිරීමේ දී භාවිත කරන ක්‍රමෝපායන් කීපයක් ඇත. ඒවා සන්ධිවිධි හෙවත් සන්ධි කාර්යයන් ලෙස හැඳින්වේ.

- ලෝප - අකුරු ඉවත් කිරීම, කපා දැමීම නොහොත් නොකියා හැරීම.
- ආදේශ - අකුරක් වෙනුවට අමුතුවෙන් වෙනත් අකුරක් පැමිණීම.
- ආගම - අකුරු දෙකක් අතරට එම අකුරු තිබිය දී අලුතෙන් අකුරක් පැමිණීම.
- හ්‍රස්ව - අකුරු කෙටිවීම හෙවත් මාත්‍රා ගණන අඩු වීම.
- දීර්ඝ - අකුරු දීර්ඝ වීම හෙවත් මාත්‍රා ගණන වැඩි වීම.
- ද්විත්ව - කිසියම් අකුරක් අකුරු දෙකක් බවට පත්වීම.

සන්ධි කිරීමෙන් හාෂාවට ලැබෙන ප්‍රයෝජන කිහිපයක් ද ඇත.

- උච්චාරණ පහසුව හෙවත් සුබෝච්චාරණය
- ශ්‍රවණ මාධුර්යය ඇති වීම.
- ලිවීමේ පහසුව ඇති වීම.
- හාෂාවේ ක්‍රමානුකූලබව හා ව්‍යක්ත බව ඇති වීම.
- පද්‍ය රචනයේ දී ඡන්දස හා විරිත ආරක්ෂා වීම.

සන්ධි ප්‍රභේද

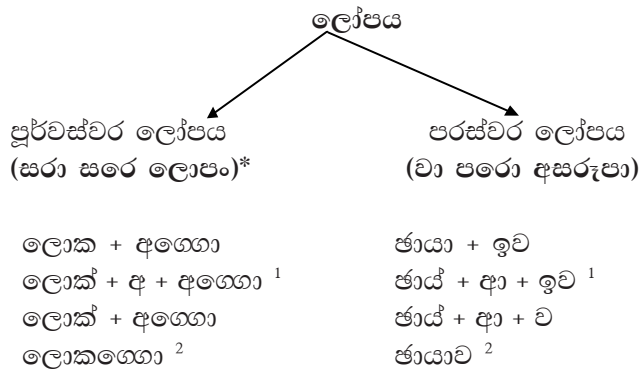
පාලි හාෂාවේ ප්‍රධාන වශයෙන් සන්ධි ප්‍රභේද 03ක් වේ.

- i. ස්වර සන්ධි
- ii. ව්‍යංශ්‍රේෂ්ඨ සන්ධි
- iii. නිශ්ශ්‍රේෂ්ඨ සන්ධි

මීට අමතරව වොමිස්සක සන්ධි යනුවෙන් ද සන්ධි ප්‍රභේදයක් බාලාවතාරයේ දක්නට ඇත.

ස්වර සන්ධි

සන්ධි වන පද දෙකෙන් පෙර පදයේ අග හා පර පදයේ මූල ස්වරයක් තිබී ලෝප, ආදේශ, ආගම ආදී සන්ධි විධියක් ආශ්‍රයෙන් තනි පදයක් බවට පත්වීම ස්වර සන්ධි නම් වේ. මෙහිදී සන්ධි විධි කීපයක් භාවිත කෙරෙන අතර ඒවා පහත දැක්වේ.

● ලොප් කිරීමේ දී පද දෙකේ ම සමාන ස්වර ඇති හැම විට මුල් ස්වරය ලොප් කළ යුතු ය.

1. පදයක ස්වර ව්‍යඤ්ජන වෙන් කිරීම සඳහා 'පුබ්බමධොධීතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ' සූත්‍රය යෙදේ.
2. සන්ධි කාර්යයෙන් පසු පද දෙක එකතු කිරීම සඳහා 'නයෙ පරං යුතෙන' සූත්‍රය යෙදේ.

දීර්ඝ	
පූර්වස්වර දීර්ඝය	පරස්වර දීර්ඝය
පරස්වරය ලොප් කළ විට පූර්වස්වරය විකල්පයෙන් දීර්ඝ වේ. (පුබ්බො ව)	පූර්වස්වරය ලොප් කළ විට පරස්වරය විකල්පයෙන් දීර්ඝ වේ. (දීඝං)
කිංසු + ඉධ කිංස් + උ + ඉධ ¹ කිංස් + උ + ධ ² කිංස් + උභ + ධ - පුබ්බොව කිංසුධ ⁴	සද්ධා + ඉධ සද්ධි + ආ + ඉධ ¹ සද්ධි + ඉධ ³ සද්ධි + ඊ + ධ - දීඝං සද්ධිධ ⁴
1. පුබ්බමධොධීතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ 2. වා පරො අසරූපා 3. සරා සරෙ ලොපං 4. නයෙ පරං යුතෙන	

අසවර්ණාදේශය

පූර්වස්වරය ලොප් කළ විට පරස්වරයේ ඇති 'ඉ'කාරය විකල්පයෙන් 'එ'කාරයක් බවට පත්වේ.

උප + ඉකකති

උප් + අ + ඉකකති - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ

උප් + ඉකකති - සරා සරෙ ලොපං

උප් එකකති - කචවාසවණණං ලුතෙන

උපෙකකති - නයෙ පරං යුතෙන

පූර්වස්වරය ලොප් කළ විට පරස්වරයේ ඇති 'උ'කාරය විකල්පයෙන් 'ඔ'කාරයක් බවට පත්වේ.

න + උපෙති

න් + අ + උපෙති - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ

න් + උපෙති - සරා සරෙ ලොපං

න් ඔපෙති - කචවාසවණණං ලුතෙන

නොපෙති - නයෙ පරං යුතෙන

යකාරාදේශය

i. 'එ'කාරයට යකාරාදේශ වීම.

ස්වරයා පර කල්හි පූර්ව පදාන්තයේ ඇති 'එ'කාරයට යමෙදන්තාසසාදෙසො යන සූත්‍රයෙන් 'ය'කාරයක් ආදේශ වේ.

තෙ + අජ්ජ්

ත් + එ + අජ්ජ් - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ

ත් + ය් + අජ්ජ් - යමෙදන්තාසසාදෙසො

තාජ්ජ් - නයෙ පරං යුතෙන

ii. 'ඉ'වර්ණයට යකාරාදේශ වීම

ස්වරයා පර කල්හි පූර්ව පදාන්තයේ ඇති 'ඉ'වර්ණයට 'ය'කාරයක් ආදේශ වේ. මෙය සිදුවනුයේ ඉවණණා යං නවා යන සූත්‍රයෙනි.

වුතති + අසස (විසන්ධිය)

වුත්ත් + ඉ + අසස - (පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ)

වුත්ත් + ය් + අසස - (ඉවණණා යං නවා)

වුතතාසස - (නයෙ පරං යුතෙන)

වකාරාදේශය	දකාරාදේශය
ස්වරයක් පර පදයේ මූල ඇති විට මුල් පදයේ අග ඇති 'ඔ'කාරයට සහ 'උ'කාරයට ඇතැම් විට 'ච'කාරයක් ආදේශ වේ. (වමොදුදන්තානං)	ස්වරයා පර කල්හි පූර්වයේ ඇති මහාප්‍රාණ 'ධ'කාරයට අල්පප්‍රාණ 'ද'කාරයක් 'දොධසස ච' යන සූත්‍රයෙන් ආදේශ වේ. ඇතැම් විටෙක බ්‍යඤ්ජනාක්‍ෂරයක් පර කල්හි ද මේ ආදේශය සිදුවේ.
කො + අහං ක් + ඔ + අහං - පුබ්බමධොධීතමසසරං ක් + ච + අහං - වමොදුදන්තානං ක් + ච + ආහං - දීසං ක්වාහං - නයෙ පරං යුතෙන	ඉධ + අහං ඉද + අහං - දොධසස ච ඉද් + අ + අහං - පුබ්බමධොධීතමසසරං ... ඉද් + අහං - සරා සරෙ ලොපං ඉද් + ආ + හං - දීසං ඉදාහං - නයෙ පරං යුතෙන
සු + ආගතං ස් + උ + ආගතං - පුබ්බමධොධීතමසසරං ස් + ච + ආගතං - වමොදුදන්තානං ස්වාගතං - නයෙ පරං යුතෙන	ඉධ හිකඛවෙ ඉදහිකඛවෙ - දොධසස ච

රිකාරාදේශය

ස්වරයා කෙරෙන් පර වූ එව ආදී ශබ්දයන්ගේ 'එ'කාරය 'රි'කාරයක් බවට පත් වේ. ඇතැම් විටෙක පූර්ව පදයට ගැළපෙන සේ හ්‍රස්ව ද වේ. මෙම කාර්යයන් දෙක ම සිදුවනුයේ 'එවාදිසසරිපුබ්බො ච රසෙසා' යන සූත්‍රයෙනි.

යථා එව

- යථි + ආ + එව - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ
- යථි + ආ + රි ව - එවාදිසසරිපුබ්බො ච රසෙසා
- යථිරිව - නයෙ පරං යුතෙන

අබ්‍යාදේශය

ස්වරයක් පර කල්හි අභි උපසර්ග පදයට 'අබ්‍ය' ආදේශ වේ. මෙය සිදුවනුයේ 'අබ්‍යො අභි' යන සූත්‍රයෙනි.

අභි + උගගතො

- අබ්‍ය + උගගතො - අබ්‍යො අභි
- අබ්‍ය් + අ + උගගතො - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ
- අබ්‍ය් + උගගතො - සරා සරෙ ලොපං
- අබ්‍යගගතො - නයෙ පරං යුතෙන

ආගම

බාලාවතාරයේ ඇති 'යවමදනකරලා වාගමා' යන සූත්‍රයේ බලයෙන් ස්වරයක් පර කල්හි පද මධ්‍යයට 'ය' 'ව' 'ම' 'ද' 'න' 'ක' 'ර' 'ල' 'ග' යන අකුරු 09 ආගම වේ. ආදේශයේ දී මෙන් පවත්නා අකුරක් විනාශ නොකොට අලුත් අකුරක් ලෙසින් පද මධ්‍යයට පැමිණෙන හෙයින් ආගම මිතුරෙකු වැනි යැයි ද ව්‍යාකරණඥයෝ උගන්වති.

'ය' ආගම	න + ඉමසස	- නයිමසස	}	ය
'ව' ආගම	ති + අඞගුලං	- තිවඞගුලං		ව
'ම' ආගම	ඉධ + ආහු	- ඉධමාහු		ම
'ද' ආගම	යාව + අත්ථං	- යාවදත්ථං		ද
'න' ආගම	ඉතො + ආයති	- ඉතොනායති		න
'ක' ආගම	අස්ස + අගග	- අස්සකගග		ක
'ර' ආගම	නි + උපද්දවං	- නිරුපද්දවං		ර
'ල' ආගම	ඡ + අභිඤ්ඤා	- ඡළභිඤ්ඤා		ලා
'ග' ආගම	පුථ + ඵව	- පුථගෙව		වාගමා

ද්විත්ව සන්ධිය

ස්වරයා පර කල්හි මූලින් ඇති අකුර ඇතැම් විටෙක 'පරදෙවභාවො ධානෙ' යන සූත්‍රයෙන් ද්විත්ව කරනු ලැබේ.

පති + අනනං

පත් + ඉ + අනනං - පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන විශොජයෙ

පත් + ය් + අනනං - ඉවණ්ණො යං නවා

ප + චි + අනනං - සබ්බො චනති

ප + චි + චි + අනනං - පරදෙවභාවො ධානෙ

පච්චනනං - නයෙ පරං යනෙන

ව්‍යඤ්ජනයා පරකල්හිද ද්විත්ව වේ.

ඉධ + පමාද

ඉධ + පමාදෙ - පරදෙව භාවො ධානෙ

ඉදප්පමාද - නයෙපරං යුනෙන

අභ්‍යාස

01. පහත සඳහන් වාක්‍ය පාලියට නගන්න. සන්ධි පද විසන්ධි කරන්න.

- i. ආවරියාදීනං වචනං අකරොනෙතා සො කදාවිපි සුඛං න ලහති.
- ii. තතො නං සුඛමනෙති ඡායාව අනපායිනී.
- iii. මහාමහිඤ්ඤෝරො ලංකාදීපමාගනත්වා පිනෙරිතං ධම්මං දීපවාසිනං දෙසෙසී.
- iv. සද්ධිධ විතතං පුරිසස්ස සෙට්ඨං - ධම්මො සුචිණ්ණො සුඛමාවහාති.
- v. සබ්බමෙව බුද්ධවචනං ධම්මො ච විනයො වානි දව්ධා විහජ්ඣං සකකා.

02. පාඩමේ දක්වා ඇති පාලි ඡේදය ආශ්‍රයෙන් සන්ධි කළ යුතු තැන් සන්ධි කොට පහත දැක්වෙන වාක්‍ය පාලියට නගන්න.

- i. බුදුරදුන්ගේ ජීවමාන කාලයේම සැවත්නුවර පාටික නම් ආජීවකයෙක් වාසය කළේය.
- ii. ඔහුගේ සමීපයේ බොහෝ අතවැසියෝ ද සභායකයෝ ද වූහ.
- iii. අද මා බුදුරදුන් සමග ප්‍රාතිහාර්ය (පාටිහාරියං) කරන්නට සුදුසු යැයි ඔහු සිතුවේය.
- iv. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද අර්හත් ය. මම ද අර්හත් ය. ඒ නිසා එන්න යැයි කීය.
- v. මම මෙයින් සත්වන දින බුදුරදුන් සමග වාද කරන්නෙමි'යි යහලුවන්ට දැනුම් දුන්නේය.

03. පහත දැක්වෙන විසන්ධි පද සූත්‍රානුසාරයෙන් සන්ධි කරන්න.

i. වජ්‍ය + උදය	ix. අත්ථ + අත්ථං
ii. ජීන + ඊරිතං	x. නි + අනතරං
iii. පාතො + එව	xi. ගවජාමි + ඉති
iv. වජෙ + අහං	xii. සු + ආගතං
v. යස්ස + ඉදානි	xiii. සාධු + ඉති
vi. අභි + උගගතො	xiv. අභි + ඔකාසො
vii. අනු + එති	xv. අති + අනතං
viii. තසමා + ඉහ	

04. පහත දැක්වෙන සන්ධි පද විසන්ධි කරන්න.

i. අඵකදා	vi. අනුදධමාසං
ii. නාගචේජයා	vii. ලොකගො
iii. කාලසෙසව	viii. විනිනාමෙති
iv. පුප්ඵානොච්ඡිතුං	ix. තතොප්පහුති
v. පාතොවුට්ඨාය	x. සුරියොදයො

05. 'ජයං තෙ දමම්' පාඨයේ දැක්වෙන ස්වර සන්ධි කාණ්ඩයට අයත් සන්ධි පද තෝරා විසන්ධි කොට අදාළ සූත්‍රය ද ලියන්න.

චිකාදසමෝ පාධෝ

චූලෙකසාටකබ්‍රාහ්මණසස දානං

විපසසිදසබලසස කාලසමිඤ්ඤි මහාචකසාටකබ්‍රාහ්මණෝ නාම අහොසි. අයං පන එතරහි සාවතීයං චූලෙකසාටකෝ නාම. තසස හි එකෝ නිවාසනසාටකෝ අහොසි, බ්‍රාහ්මණියාපි එකෝ. උභින්නමපි එකමෙව පාරුපනං, බහි ගමනකාලෙ බ්‍රාහ්මණෝ වා බ්‍රාහ්මණී වා තං පාරුපති. අපේකදිවසං විහාරෙ ධම්මසසවණේ සොසිතෙ බ්‍රාහ්මණෝ ආහ. "හොති ධම්මසවණං සොසිතං, කිං දිවා ධම්මසසවණං ගමිසසසි, උදාහු රතනිං. පාරුපනසස හි අභාවෙන න සකකා අමෙහහි එකතො ගතතු"නති. බ්‍රාහ්මණී, "සාමී, අහං දිවා ගමිසසාමී"ති සාටකං පාරුපිත්වා අගමාසි. බ්‍රාහ්මණෝ දිවසභාගං ගෙහෙ විනිනාමෙත්වා රතනිං ගතත්වා සත්ථු පුරතො නිසිනෙනාව ධම්මං අසෙසාසි. අථසස සරීරං එරමානා පඤ්චවණණා පිති උප්පජ්ජී. සො සත්ථාරං පූජිතුකාමෝ හුත්වා "සවෙ ඉමං සාටකං දසසාමී, තෙව බ්‍රාහ්මණියා, න මයාං පාරුපනං හවිසසති"ති විනෙතසි. අථසස මචෙජරචිතතානං සහසසං උප්පජ්ජී, පුනෙකං සද්ධාවිතතං උප්පජ්ජී. තං අභිහවිත්වා පුන මචෙජරසහසසං උප්පජ්ජී. ඉතිසස බලවමචෙජරං බන්ධිත්වා ගණහතතං විය සද්ධාවිතතං පටිබාහතියෙව. තසස "දසසාමී, න දසසාමී"ති විනෙතනතසෙසව පඨමයාමෝ අපගතො, මජ්ඣිමයාමෝ සමපතො. තසමිමපි දාතුං නාසකබ්. පච්ජිමයාමෙ සමපතො සො විනෙතසි. "මම සද්ධාවිතොත මචෙජරචිතොත ව සද්ධිං පූජ්ඣනතසෙසව දෙවයාමා විතිවතතා, ඉදං මම එතතකං මචෙජරචිතතං වඩ්ඪමානං චතුහි අපායෙහි සීසං උකඛිපිතුං න දසසති, දසසාමී න"නති. සො මචෙජරසහසසං අභිහවිත්වා සද්ධාවිතතං පුරෙවාරිකං කත්වා සාටකං ආදාය සත්ථුපාදමූලෙ ධ්වපෙත්වා 'ජිතං මෙ. ජිතං මෙ'ති තිකඛතතුං මහාසද්දමකාසි.

(ධම්මපදධකථා)

පදමාලාව

විපසසිදසබලසස	(ස)	- විපස්සි බුදුරදුන්ගේ
කාලසමිඤ්ඤි	(සං)	- කාලයෙහි වනාහි
මහාචකසාටකබ්‍රාහ්මණෝ	(ස)	- එනම් ඇති බමුණා, (එක්සඵවක් ඇති බමුණා)
අහොසි	(ක්‍රි)	- විය
එතරහි	(නි)	- දැන්
නිවාසනසාටකෝ	(ස)	- අදිනා සඵව
උභින්නමපි	(සං)	- දෙදෙනාම
එකමෙව	(සං)	- එක ම
පාරුපණං	(නා)	- පොරවන
බහි ගමනකාලෙ	(ස)	- බැහැරට යන කල්හි
පාරුපති	(ක්‍රි)	- පොරවයි
අපේකදිවසං	(සං)	- ඉක්බිති එක් දවසක්

සොසිතෙ	(කි)	-	ශබ්ද කළ කල්හි
උදාහු	(නි)	-	නැතහොත්
අභාවෙන	(ස)	-	නොමැතිකමින්
න සකකා	(නි)	-	නො හැකිය
අමෙහි	(ස.නා)	-	අප විසින්
දිවසභාගං	(ස)	-	දහවල් කාලය
විනිනාමෙඤා	(පු.ක්‍රි)	-	කල්යාණ, ඉක්මවා
සත්‍ර පුරතො	(ස)	-	බුදුරදුන්ගේ ඉදිරියෙහි
අසෙසාසි	(ක්‍රි)	-	අරීසිය
අථසස	(සං)	-	ඉක්බිති ඔහුගේ, ඉක්බිති ඔහුට
ඵරමානා	(කි)	-	පැතිරෙන
පූජ්තුකාමො	(කි)	-	පුදනු කැමැති ව
හුඤා	(පු.ක්‍රි)	-	වි
සවෙ	(නි)	-	ඉදින්
මචෙජරචිත්තානං	(ස)	-	මසුරුසිත්
සහසසං	(න)	-	දහසක්
සද්ධාවිත්තං	(ස)	-	සැදැහැ සිතක්
අභිභවිඤා	(පු.ක්‍රි)	-	යටපත් කොට / මැඩගෙන
බලවමචෙජරං	(ස)	-	බලවත් මසුරුකම
පටිබාහනි	(ක්‍රි)	-	වළකිසි
විනෙතනනසෙසව	(ක්‍රි)	-	සිතන්නහුට ම
පඨමයාමො	(ස)	-	පළමු යාමය
අපගතො	(කි)	-	ඉකුත්විය
සමපතෙන	(කි)	-	උදාවූ කල්හි, සම්ප්‍රාප්ත වූ කල්හි
තසම්මපි	(සං)	-	එහිදී ද
නාසකඛි	(ස)	-	නොහැකි විය
ඵත්තකං	(නි)	-	මෙපමණ
වඛඨමානං	(කි)	-	වැඩෙන්නේ
උකඛිපිතුං	(තු)	-	ඔසවන්නට
පුරෙවාරිකං	(ස)	-	පෙරටු
ජිතං	(කි)	-	දිනන ලද
තිකඛතතුං	(නි)	-	තුන්වරක්
මහාසද්දමකාසි	(සං)	-	මහා ශබ්දයක් කළේය

අභ්‍යාස

01. පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. වූලෙකසාටකො බ්‍රාහ්මණො කථා වසී ?
- ii. තසස කිත්තකා සාටකා?
- iii. ධම්මසවණාය සොසිතෙ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණීං කිං අවොච ?
- iv. කසමා බ්‍රාහ්මණස්ස සද්ධාවිතං පටිබාහි ?
- v. බ්‍රාහ්මණො 'ජිතං මෙ'ති කතිකඛතතුං සද්දමකාසී ?

02. පිළිතුරු සපයන්න.

- i. මහා එකසාටක බමුණා විසුචේ කවර කාලයක ද?
- ii. නිවාසනසාටකයේ සහ පාරුපනසාටකයේ වෙනස කුමක් ද?
- iii. මසුරුකම දුරලීමට පුරුදු කළයුතු ගුණාංග තුනක් ලියන්න.
- iv. රාත්‍රියක දී ඉක්මි යන යාම තුන නම් කරන්න.
- v. මෙම කථා පුවතෙන් ගත හැකි ආදර්ශ දෙකක් ලියා දක්වන්න.

03. ඉහත ඡේදය ආශ්‍රයෙන් පාලියට නගන්න.

- i. අභ්‍යුද්භිසි බුදුරදුන්ගේ කාලයේ සුමන නම් ගොවියෙක් විය.
- ii. ඔහු කුඹුරට යන කල්හි බිරිය සමග ම යයි.
- iii. ඉක්බිති එක් දවසක් එක් මගියෙක් ඇවිත් ඔහුගෙන් උදැල්ල (කුද්දාලං) ඉල්ලුවේ ය.
- iv. ඔහු උදැල්ල දෙමිදෝ නොදෙමිදෝයි සිතමින් ම බොහෝ වේලාවක් ඉක්මවී ය.
- v. මසුරු සිත සමග යුද්ධ කොට එය මැඩපවත්වා 'මං දිනුවා මං දිනුවා' යැයි කියමින් ම ඔහුට උදැල්ල දුන්නේ ය.

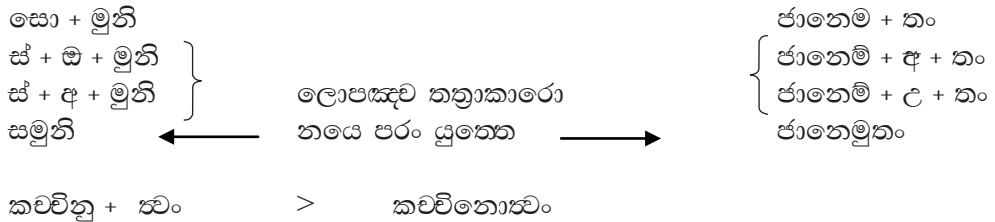
බ්‍යඤ්ජන සන්ධි

බ්‍යඤ්ජනාක්‍ෂරයන්ට මූලිකත්වය දී පර පදයේ බ්‍යඤ්ජන අකුරක් ඇති විට කරනු ලබන සන්ධිය බ්‍යඤ්ජන සන්ධි නම් වේ. බාලාවතාරයට අනුව බ්‍යඤ්ජන සන්ධියේ ප්‍රභේද හතරක් දක්නට ඇත.

i. ලෝපාගම සන්ධිය	ii. අසමාන ද්විත්ව සන්ධිය
iii. ඔකාරාගම සන්ධිය	iv. ඔකාරාදේශ සන්ධිය

ලෝපාගම සන්ධිය

බ්‍යංජනාක්ෂරයක් පර කල්හි මුලින් ඇති ස්වරය ඇතැම් විට ලොප් වේ. ඒ ලොප් කළ තැනට 'අ'කාරයක් ආගම වේ. මෙය සිදුවනුයේ බාලාවතාරයේ ඇති 'ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො' යන සූත්‍රයෙනි. මෙම සූත්‍රයේ ඇති 'ච'කාරයේ බලයෙන් ඇතැම් විට 'උ'කාරයක් ද, 'ඔ'කාරයක් ද ආගම වේ.

අසමාන ද්විත්ව සන්ධිය

අක්ෂර මාලාවේ ඇති වර්ගාක්ෂරයන්ගේ දෙවැනි හතරවැනි අක්ෂරයන්ට පිළිවෙලින් පළමුවැනි, තුන්වැනි අකුරු ද්විත්ව වේ. මෙය සිදුවනුයේ 'වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා' යන බාලාවතාර සූත්‍රයෙනි. මෙහි දී සිදුවනුයේ මහාප්‍රාණ අක්ෂරයන්ට අල්පප්‍රාණ අක්ෂර ද්විත්ව වීම යි.

බ - ක	අ + බාතො	-	අකබාතො	} වග්ගෙ ඝොසා'ඝොසානං තතියපඨමා
ඝ - ග	උ + ඝොසො	-	උග්ගොසො	
ජ - ච	සෙන + ඡත්ත	-	සෙනඡත්ත	
කධ - ඡ	අ + කධායක	-	අඡකධායක	
ධ - ට	ගත + ඨාන	-	ගතඨාන	
ථ - ත	සාරිපුත්ත + ථේර	-	සාරිපුත්තථේර	
ධ - ද	ජ + ධා	-	ජද්ධා	
ඵ - ප	දුම + ඵලා	-	දුමඵලා	
භ - බ	මහා + භය	-	මහබ්බය	

ඔකාරාගම සන්ධිය	බ්‍යංජනාක්ෂරයක් පර කල්හි සමහර තැනෙකින් 'කචචි ඔ බ්‍යංජනෙ' යන සූත්‍රයෙන් 'ඔ'කාරයක් ආගම වේ.		
	පර + සහසසං		
	පර් + අ + සහසසං	-	පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ
	පර් + අ + ඔ සහසසං	-	කචචි ඔ බ්‍යංජනෙ
	පර් + ඔ + සහසසං	-	සරා සරෙ ලොපං
	පරොසහසසං	-	නයෙ පරං යුතෙන

ඔකාරාදේශ සන්ධිය අව > ඔ	බ්‍යඤ්ජනයක් පර කල්හි ඇතැම් විට 'ඔ අවස්සෙ' යන සූත්‍රයෙන් අව යන උපසර්ගයට 'ඔ'කාරයක් ආදේශ වේ. ඇතැම් තැන්වල මෙය සිදු නො වේ. අව + කාසො ඔ + කාසො - ඔ අවසෙස ඔකාසො - නයෙ පරං යුතෙන අව > නදධා - ඔනදධා, අව > රොහති - ඔරොහති
--	--

නිග්ගහිත සන්ධිය

නිග්ගහිතයට මූලිකත්වය දෙමින් සිදු කරනු ලබන සන්ධිය නිග්ගහිත සන්ධි නම් වේ. මෙහි පූර්වපදයේ අන්තය නිග්ගහිතයකින් යුක්ත වන අතර පරපදය ස්වරයකින් හෝ ව්‍යංග්‍යයකින් යුක්ත වේ. බාලාවතාරයට අනුව නිග්ගහිත සන්ධිය ද ප්‍රභේද හතරකින් යුක්ත වේ.

i. ආදේශ සන්ධිය	ii. ආගම සන්ධිය
iii. ලෝප සන්ධිය	iv. විසඤ්ඤාග සන්ධිය

ආදේශ සන්ධිය ද නැවත කොටස් 04කින් යුක්ත වේ.

i. වර්ගාන්තාදේශය	ii. 'ම'කාරාදේශය
iii. 'ද'කාරාදේශය	iv. 'ඤ'කාරාදේශය

වර්ගාන්තාදේශය

'ක'වර්ග 'ව'වර්ග ආදී වර්ග බ්‍යඤ්ජනාක්‍ෂරයක් පරපදයේ තිබේ පූර්ව පදාන්තයේ නිග්ගහිතයක් ඇති විට එම නිග්ගහිතයට පර වූ වර්ග බ්‍යඤ්ජනාක්‍ෂරයේ වර්ගාන්තාක්‍ෂරය හෙවත් අනුනාසිකා අක්‍ෂරය ආදේශ වේ. (වග්ගනං වා වග්ගෙ)

ඔ ඤ ණ න ම	සරණංකරො > සරණඛකරො, සංඛාත > සඛඛාත සංගායනා > සඛගායනා, සංසාදිසෙස > සඛසාදිසෙස සංචාර > සඤ්චාර, සංඡ්ඤති > සඤ්ඡ්ඤති සංඡ්ච > සඤ්ඡ්ච, සංඤාපන > සඤ්ඤාපන සංඨිතො > සණ්ඨිතො පුංචරීක > පුණ්චරීක සං තොස > සනෙතාස සංථාර > සන්ථාර සංදෙහ > සදෙහ නං ධනං > තන්ධනං සං පටිවජන > සමපටිවජන සං ඵුට්ඨ > සමඵුට්ඨ සං ඛන්ධ > සමඛන්ධ සං භාවනා > සමභාවනා මෙහි ඇති 'ව'කාරයේ බලය මත ලකාරය පර කල්හි ද නිග්ගහිතයට 'ල'කාරයක් ආදේශ වේ. පුං ලිංග > පුල්ලිඛිග සං + ලෙඛ > සලෙලඛ	ව ග් ග න් තං වා ව ග් ගෙ
--	--	---

‘ම’කාරාදේශය හා ‘ද’කාරාදේශය

ස්වරයක් පර කල්හි ඊට මුළින් ඇති නිග්ගහිතයට ‘මදාසරෙ’ යන සූත්‍රයෙන් ‘ම’කාරයක් හෝ ‘ද’කාරයක් ආදේශ වේ.

එවං + එව		යං + අනිච්චං
එව + මි + එව	← මී	ය + ද් + අනිච්චං
එවමෙව	මදාසරෙ නයෙ පරං යුතෙන	යදනිච්චං

‘ඤ’කාරාදේශය - I

‘ඵ’කාරය හෝ ‘භ’කාරය පරව සිට පූර්වයේ නිග්ගහිතයක් වේ නම් එයට ‘ඤ’කාරයක් ආදේශ වේ. මෙය සිදුවනුයේ ‘එහෙඤඤං’ යන සූත්‍රයෙනි.

තං + එව		
තඤ්ඤ + එව	-	එහෙඤඤං
ත + ඤ්ඤ + ඤ්ඤ + එව	-	පරදෙවභාවො ධානෙ
තඤ්ඤඤව	-	නයෙ පරං යුතෙන

තං + හි > තඤ්ඤි

‘ඤ’කාරාදේශය - II

‘ය’කාරය පර කල්හි ද මුළින් ඇති බිංදුවට එම ‘ය’කාරය ද සමගින් ‘ඤ’කාරයක් ආදේශ වේ. මෙය බාලාවතාරයේ ‘සයෙව’ යන සූත්‍රයෙන් සිදුවේ.

සං + යොගො	
සං + ය් + ඔ + ගො	- පුබ්බමධොධීතමසසරං සරෙන වියොජයෙ
ස + ඤ්ඤ + ඔගො	- සයෙව
ස + ඤ්ඤ + ඤ්ඤ + ඔගො	- පරදෙවභාවො ධානෙ
සඤ්ඤඤාගො	- නයෙ පරං යුතෙන

ආගම සන්ධිය

ස්වරයක් හෝ වාඤ්ජනයක් පරකල්හි ඇතැම් තැනෙක බිඳුනු ආගම වේ. (නිග්ගහිතඤ්ඤ)

නිද :	වකඛු + උදපාදි	> වකඛුං උදපාදි
	අව + සිරො	> අවංසිරො
	අණු + ථුලානි	> අණුංථුලානි

ලෝප සන්ධිය

i. කවි ලොපං යන සූත්‍රයෙන් ස්වරයා පරකල්හි නිග්ගහිතය ලොප් වේ.

විදුනං + අගං > විදුනගං
අදාසිං + අනං > අදාසනං

ii. බ්‍යඤ්ජනො ව යන සූත්‍රයෙන් බ්‍යඤ්ජන අකුරක් පරකල්හි ද නිග්ගහිතය ලොප් වේ.

බුද්ධානං + සාසනං > බුද්ධානසාසනං
අරියසච්චානං + දසසනං > අරියසච්චානදසසනං

iii. පරො වා සරො යන සූත්‍රයෙන් බින්දුවෙන් පරව ඇති ස්වරය ලොප් වේ. ස්වරය ලොප් වූ පසු වර්ගාන්තා දේශය ද වේ.

දුතියං + අපි
දුතියං + පි පරො වා සරො
දුතියමපි . වග්ගනතං වා වග්ගෙ

අභිනන්දං + ඉති .
අභිනන්දං + ති .පරො වා සරො
අභිනන්දනති . වග්ගනතං වා වග්ගෙ

විසඤ්ඤාග සන්ධිය

බ්‍යඤ්ජනො ව විසඤ්ඤාගො යන සූත්‍රයෙන් බින්දුවෙන් පර ස්වරය ලොප්කළ පසු සංයුක්ත ව්‍යඤ්ජනය විසංයුක්ත වේ. මෙහි දී මූලින් ඇති ව්‍යඤ්ජනය ලොප් වේ.

ඵවං + අසස
ඵවං + සස පරො වා සරො
ඵවං + ස බ්‍යඤ්ජනො ව විසඤ්ඤාගො
ඵවංස නයෙ පරං යුනෙත

අන්‍යාස

01. සිංහලට නගන්න.

- i. රාජා නගරෙ වරනෙතා ධම්මං දෙසෙනතමෙකං තාපසං පසසි.
- ii. මනුසසා ආයුකකියෙන කම්මකකියෙන පුඤ්ඤකකියෙන ව මරනති.
- iii. අප්පමාදො අමතං පදං පමාදො මචචුනො පදං.
- iv. සබ්බෙව මයං ධම්මං සුඤ්ඤා තං සාධුකං මනසිකරොම.
- v. කරොමි තෙ තං චචනං 'තංසි ආචරියො මම'.
- vi. ආනන්දකේරො විපසන්නං වඛෙස්සවා පච්ඡෙය්‍යාමෙ යෙව අරහත්තමපාපුණි.
- vii. ධම්මදෙසනාවසානෙ භික්ඛවො සාරිපුත්තකේරසස වචනං සුඤ්ඤා සමමාදිංසු.
- viii. අත්තමනා තෙ භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දුනති.

02. සන්ධි කළයුතු තැන් සන්ධි කොට පාලියට නගන්න.

- i. දෙව්වරු පින් ගෙවීමෙන් ද ආයුෂ ගෙවීමෙන් ද දෙව්ලොවින් ව්‍යුත වෙති.
- ii. රූපය පෙණ පිඬක් වැනි යැයි තථාගතයන් වහන්සේ වදාළහ.
- iii. මිනිස්සු ආර්ය සංඝයාට දන් දී මහත්ඵල මහානිසංස ලබන්.
- iv. ධෙය්‍යථිමත් සාමනෙරවරු උදෑසනම නැගිට බුදුන් වැඳ පාඩම් කරන්.
- v. දැනුම් පාලකයෝ බුද්ධ ශාසනය ද විහාරාලයන් ද ආරක්‍ෂා කරන්.

03. 'චුලෙකසාටකබ්බමණ්ණස්ස දානං' යන ඡේදයේ එන සන්ධිපද තෝරා වගු ගත කරන්න.

සන්ධිපදය	විසන්ධිපදය	බාලාවතාරසූත්‍ර
උදා:- කාලසම්ඤ්ඤි	කාලසම්මි හි	එහෙඤ්ඤං

04. හිස්තැන් පුරවන්න.

- i. මහාප්‍රාණ අක්‍ෂරයන්ට අල්පප්‍රාණ අක්‍ෂර ද්විත්ව වීම.....
නම් වේ.
- ii. බිංදුවෙන් පරවූ ස්වරයක් ඇතිවිට.....සූත්‍රයෙන් 'ම' කාරාදේශ වේ.
- iii. බ්‍යඤ්ජන සන්ධියේ දී සන්ධි කාර්යයන් දෙකක් එකවිට සිදුවනුයේ
සූත්‍රයෙනි.
- iv. 'අවනද්ධා' යන පදය.....ලෙස.....යන සූත්‍රයෙන් සන්ධි වේ.
- v. බිංදුවෙන් පරවූ ස්වරය ලොප් වනුයේ.....යන සූත්‍රයෙනි.

ද්‍රව්‍යසමා පාධ්‍ය

මහාබෝධිපතිධ්‍යාපන

දෙව්‍යානමපියතිස්සමහාරාජාපි උත්තරද්වාරතො පට්ඨාය යාව ජමබ්බකොලපට්ඨනා මග්ගං සොධාපෙඤා අලංකාරාපෙඤා නගරතො නිකම්මනදිවසෙ උත්තරද්වාරසමීපෙ සමුද්දසාලාවත්ථසමීං ධීතො තාය විභුතියා මහාසමුද්දෙ ආගච්ඡන්තං යෙව මහාබෝධිං ථෙරසසානුභාවෙන දිස්වා තුට්ඨමානසො නිකම්මිත්වා සබ්බං මග්ගං පඤ්චවණේණහි පුජෙති ඕකිරන්තො අනතරන්තරා පුජාගිහියානි ධ්වපෙනො ඵකාහෙනෙව ජමබ්බකොලපට්ඨනං ගන්තවා සබ්බතාලාවචරපරිවුතො පුජාධුපගන්ධාදිහි පූජයමානො ගලප්පමානං උදකං ඔරුග්ග ආගතො වත රෙ දසබ්ලසස සරසරංසිජාලං විසසජ්ජන්තො බෝධිරුක්කොති පසන්නවිත්තො මහාබෝධිං උක්කපිත්වා උත්තමංගෙ සිරසමීං පතිට්ඨපෙඤා මහාබෝධිං පරිවාරෙත්වා ආගතෙහි සොළසහි ජාතිසමපන්නකුලෙහි සද්ධිං සමුද්දතො පච්චින්නරිත්වා සමුද්දතිරෙ බෝධිං ධ්වපෙත්වා තිණි දිවසානි සකලතමබපණ්ණීරජේජන පුජෙසි. අථ චතුසේ දිවසෙ මහාබෝධිං ආදාය උළාරං පූජං කුරුමානො අනුපුබ්බන්ත අනුරාධපුරං සමපත්තෙ අනුරාධපුරෙපි මහාසකකාරං කත්වා චාතුද්දසී දිවසෙ වඩ්ඪමානකච්ඡායාය මහාබෝධිං උත්තරද්වාරෙන පවෙසෙත්වා නගරමජේඤ්ඤා අතිහරිත්වා දකඤ්ඤද්වාරෙන නිකම්මිත්වා දකඤ්ඤද්වාරතො පඤ්චධනුසතිකෙ ධානෙ යථ අමහාකං සමමා සමබ්බද්ධා නිරොධසමාපන්නිං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදි, පුරිමකා ච තයො සමමා සමබ්බද්ධා සමාපන්නිං අප්පෙත්වා නිසීදිංසු. යථ ච කකුසන්ධස්ස හගවතො සිරිසබ්බොධි කොණාගමනස්ස හගවතො උදුම්බරබෝධි කස්සපස්ස හගවතො නිග්‍රොධබෝධි පතිට්ඨාසි, තස්මිං මහමෙසවනුය්‍යානස්ස තිලකභූතෙ කතභූමිපරිකමි රාජවත්ථද්වාරකොට්ඨකධ්‍යානෙ මහාබෝධිං පතිට්ඨාපෙසි.

(බෝධිආගමනකථා - ථූපවංසො)

පද මාලාව

මහාරාජාපි	(ස)	-	මහරජු ද
උත්තරද්වාරතො	(ස)	-	උතුරු දොරටුවෙන්
පට්ඨාය	(පු.ක්‍රි)	-	පටන්
ජමබ්බකොලපට්ඨනා	(ස)	-	දඹකොළපටුන (දක්වා)
සොධාපෙඤා	(පු.ක්‍රි)	-	පිරිසිදු කරවා
අලංකාරාපෙඤා	(පු.ක්‍රි)	-	අලංකාර කරවා
නිකම්මනදිවසෙ	(ස)	-	නික්මෙන දිනයෙහි
උත්තරද්වාරසමීපෙ	(ස)	-	උතුරු දොරටුව ළම
සමුද්දසාලාවත්ථසමීං	(ස)	-	සමුද්‍ර ශාලා
මහාසමුද්දෙ	(ස)	-	මහමුහුදෙහි
ථෙරසසානුභාවෙන	(ස)	-	තෙරුන්ගේ අනුභවිත්

විභූතියා	(නා)	-	අලංකාරයෙන්
කුටුම්භානසො	(ස)	-	සතුටු සිතැත්තේ
නිකමිත්තා	(පු.ක්‍රි)	-	නික්මී
පඤ්චවණ්ණෙනි	(ස)	-	වර්ණ පහකින් යුතු
පුප්පෙති	(නා)	-	මල්වලින්
ඔකිරනො	(කි)	-	ඉසිමින්
අනතරනතරා	(ස)	-	තැනින් තැන (අතරතුර)
පුප්පගසියානි	(ස)	-	මල් ඇඟ
එකානෙනෙව	(ස)	-	එක්දිනකින්ම
ජමබුකොලපට්ඨනං	(ස)	-	දඹකොළපටුන
සබ්බකාලාවචරපරිවුතො	(ස)	-	සියලු කුර්යනාදයන් පිරිවරණ ලද
පුප්ප්ථුපගන්ධාදීනි	(ස)	-	මල් සුවඳදුම් ආදියෙන්
පූජයමානො	(කි)	-	පුදනු ලබන්නේ
ගලප්පමාණං	(ස)	-	ගෙළ දක්වා
ඔරුයා	(පු.ක්‍රි)	-	බැස
දසබලසස	(ස)	-	බුදුරදුන්ගේ
සරසරංසිජාලං	(ස)	-	හත්පස රස්මිජාලය
විසසජ්ජනකො	(කි)	-	විහිදුවන
පසනනවිනෙතා	(ස)	-	පැහැදුණු සිතැත්තේ
උකබ්බිත්තා	(පු.ක්‍රි.)	-	ඔසවා
උතතමධෙන	(ස.)	-	හිසෙහි
පරිවාරෙත්තා	(පු.ක්‍රි)	-	පිරිවරා
ආගතෙනි	(කි)	-	ආවා වූ
සොළසනි	(නා)	-	දහසයක්
ජාතිසම්පන්නකුලෙහි	(ස)	-	ජාතියෙන් යුතු කුලයන් සමග
පව්වකතරිත්තා	(පු.ක්‍රි)	-	ගොඩවි
සමුද්දතීරෙ	(ස)	-	මුහුදුතෙර
කුරුමානො	(කි)	-	කරන්නේ
අනුපුබ්බන	(ස)	-	අනුපිළිවෙලින්
මහාසකකාරං	(ස)	-	මහත් සත්කාර
වාතුදුසි දිවසෙ	(ස)	-	තුදුස්වක් දිනයෙහි
වඩ්ඪමානකවජායාය	(ස)	-	සවස (සෙවනැල්ල වැඩෙන කාලයේ)
උතතරද්වාරෙන	(ස)	-	උතුරු දොරටුවෙන්
දකබ්ණද්වාරෙන	(ස)	-	දකුණු දොරටුවෙන්
පඤ්චධනු සතිකෙ යානෙ	(ස)	-	දුනු පන්සියයක් දුර තැන
නිරෝධසමාපන්නිං	(ස)	-	නිරෝධසමාපත්තියට
පුරිමකා	(ත)	-	පෙර සිටි
අප්පෙත්තා	(පු.ක්‍රි)	-	පැමිණ (සමවාදී)
කතභූමිපරිකමෙම	(ස)	-	කරන ලද භූමි පරිකර්ම ඇති (සැකසූ බිම ඇති)
රාජවස්තුද්වාරකොට්ඨකට්ඨානෙ	(ස)	-	රාජ වස්තු තැන්පත් කෝෂධාගාරය පිහිටි තැන

සිරිසබ්බොධි	(ස)	-	මහරි බෝධිය
උදුමබරබොධි	(ස)	-	දිඹුල් බෝධිය
නිශ්‍රොධබොධි	(ස)	-	නුග බෝධිය

අභ්‍යාස

1. 'මහා බොධිපතිට්ඨාපනං' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

2. පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- දෙවනමපියතිස්සො රාජා කිත්තමාණං මග්ගං සොධාපෙසි ?
- සමුද්දකිරෙ බොධිං යථෙඤා කති දිවසානි පූජෙසි ?
- මහාබොධිං පරිවාරෙඤා කති ජාතිසමපන්නා කුලා ආගවණංසු ?
- රාජා මහාබොධිං වාතුද්දසිදිවසෙ කසමිං සමයෙ රාජවත්තුද්වාරකොට්ඨකෙ පතිට්ඨාපෙසි ?
- කො මහාබොධියා තමබපණණිරජෙජන පූජෙසි ?

3. පහත ප්‍රශ්නවලට ඡේදය ඇසුරින් පිළිතුරු සපයන්න.

- සමුද්දසාලාවත්තු යන්න පැහැදිලි කරන්න.
- තිස්ස රජුට අනුරාධපුර සිට දඹකොළ පටුනට යාමට කොපමණ කලක් ගතවීද ?
- ගෞතම බුදුන් වහන්සේ නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැද සිටියේ බෝධියට කවර දිසාවක කොපමණ දුරක ද ?
- පෙර කවර බුදුවරුන්ගේ කවර බෝධීන් වහන්සේලා ශ්‍රී මහා බෝධිය පිහිටි තැන පිහිටුවා තිබුණි ද?
- අනුරපුරයෙහි මහාබෝධිය පිහිට වූයේ දවසේ කවර වෙලාවේද ?

සමාස හැඳින්වීම

නාමපද දෙකක් හෝ ඊට වැඩිගණනක් එක්කොට එක පදයක් බවට පත්කිරීම සමාස නම් වේ. නාමපදයක් ක්‍රියාපදයක් සමඟ කිසිවිටෙක සමාස නො වෙයි. "නාමානං සමාසො යුක්තඥො" යනුවෙන් අර්ථවත් නාමයන් නිසි පරිදි ගැළපීම සමාස නම් වේ.

සමාස පදවල ප්‍රධාන ලක්ෂණ

පද කෙටිවීම	-	සමාසො පදසංඛෙපො
එක් පදයක් බවට පත්වීම	-	එකපදතා සංයුතං
එක්ව උච්චාරණය	-	එකෝච්චාරණතො යුතං
එක් විභක්තියක් වීම	-	එකවිභතතිතා යුතං

සමාස කුළින් ලැබෙන ප්‍රයෝජන

ව්‍යක්තබව ඇතිවීම.
මටසලිටිබව ඇතිවීම.
උච්චාරණයට පහසුවීම.
ලිවීමට පහසුවීම.

සමාසප්‍රභේද

සමාස නාමයන්ගේ ලක්ෂණ හා සමාස වූ පසු දක්නට ලැබෙන ලක්ෂණ අනුව කොටස් හයකට බෙදෙයි.

කම්මධාරය සමාසය	'දවිපදෙ කුල්‍යාධිකරණ කම්මධාරයෝ'
දිගු සමාසය	'සංඛ්‍යා පුබ්බා දිගු'
තප්පුරිස සමාසය	'අමාදයෝ පරපදෙහි'
ද්වන්ද සමාසය	'නාමානං සමුවචයෝ දව්ඤ්ඤා'
බහුබිබිති සමාසය	'අඤ්ඤාපදනෙපසු බහුබිබිති '
අව්‍යයිභාව සමාසය	'උපසගගනිපාතපුබ්බකො අව්‍යයිභාවෝ'

කම්මධාරය සමාසය

'දවිපදෙ කුල්‍යාධිකරණ කම්මධාරයෝ'. සෑමවිටම පරපදය ප්‍රධාන අතර විශේෂණ පද විශේෂ්‍ය පද සමග සමාස වෙයි. ලිංග, විභක්ති, වචන නාම පදයක දක්නට ලැබෙන ලක්ෂණයි. එය අධිකරණ නම් වේ. නාම යුගලයක් ඉහත කී ලිංග වචන විභක්තිවලින් සමාන නම් එය කුල්‍යාධිකරණ යයි. අසමාන නම් එය භින්නාධිකරණ යයි.

කම්මධාරය සමාසයේ ප්‍රභේද 09 කි.

i. විසෙසන පුබ්බපද	ii. විසෙසන උත්තරපද
iii. විසෙසන උභයපද	iv. උපමානොත්තරපද
v. සමභාවනා පුබ්බපද	vi. අවධාරණ පුබ්බපද
vii. න නිපාත පුබ්බපද	viii. කු නිපාත පුබ්බපද
xi. ප ආදී නිපාත පුබ්බපද	

විශේෂණ පුබ්බපද කම්මධාරය සමාසය

විශේෂණ පද මුලිනුත් විශේෂ්‍ය පද අගිනුත් යොදයි.

උදා:- නිලං ච තං උප්පලං - නිලුප්පලං (නිල් උපුල්)
බ්‍රාහ්මණ ච සා දාරිකා - බ්‍රාහ්මණදාරිකා (බමුණු දැරිය)
කණ්ණා ච සො සප්පො - කණ්ණසප්පො (කලු සර්පයා)

විශේෂණ උත්තරපද කම්මධාරය සමාසය

විශේෂය පද මුලිනුත් විශේෂණ පද පසුවත් යෙදෙයි.

උදා:- ආවරියො ව සො ගුනතිලොවාති - ගුනතිලාවරියො (ඇදුරු ගුත්තිල)
මහාකසසපො ව සො ථෙරොවාති - මහාකසසපථෙරො (මහාකස්සප තෙරුන්)
සාරිපුතො ව සො ථෙරොවාති - සාරිපුතතථෙරො (සාරිපුත් තෙරුණුවෝ)

විශේෂණ උභයපද කම්මධාරය සමාසය

මෙහි දී පද දෙකම විශේෂණ වී යෙදෙයි.

උදා:- අනුධා ව සො ඛධිරො - අනුඛධිරො (අඳු බිහිරි)
සීතං ව තං උණං - සීතුණං (සීතල ද උණුසුම ද)
ජිනං ව තං භිනං - ජිනභිනං (සිඳුණු බිඳුණු)

උපමානොත්තරපද කම්මධාරය සමාසය.

උපමේය පදය මුලිනුත් උපමාන පදය අගිනුත් යෙදෙයි.

උදා:- වන්දො විය මුඛං - මුඛවන්දො (සඳ වැනි මුහුණ)
නාගො විය බුද්ධො - බුද්ධනාගො (ඇතෙකු වැනි බුදුරජු)
සීහො විය මුනි - මුනිසීහො (සිංහයෙකු වැනි මුනිවරයා)

සම්භාවනා පුබ්බපද කම්මධාරය සමාසය

සම්භාවනාවට ලක්වන 'ඉති' පදය යොදා එය ලොප් කොට ගලපන සමාසය.

උදා:- ධම්මො ඉති බුද්ධි - ධම්මබුද්ධි (ධර්මය බුද්ධිය)
අත්තා ඉති දිට්ඨි - අත්තදිට්ඨි (ආත්ම දෘෂ්ටිය)
අනිච්ච ඉති සංකූඤා - අනිච්චසංකූඤා (අනිත්‍ය සංඥාව)

අවධාරණ පුබ්බපද කම්මධාරය සමාසය

අවධාරණයට ලක් වන "එව" පදය ලොප්කොට ගලපන සමාසය.

උදා:- සීලං එව ධනං - සීලධනං (සීලධනය)
ගුණො එව ධනං - ගුණධනං (ගුණධනය)
සද්ධා එව ධනං - සද්ධාධනං (ගුද්ධාධනය)

න නිපාත පුබ්බපද කම්මධාර සමාසය.

'න' නිපාත පදය විශේෂණ වශයෙන් යෙදී ගලපන සමාසය.

උදා:- න සුරො - අසුරො (අසුර)
න බ්‍රාහ්මණො - අබ්‍රාහ්මණො (බමුණෙකු නොවන)
න අරියෝ - අනරියො (ආර්ය නොවූ)

‘කු’ නිපාත ප්‍රබ්බපද කම්මධාර සමාසය.

‘කු’ නිපාතය විශේෂණ වශයෙන් යෙදී ගලපන සමාසය.

උදා:- කු පුරිසො - කාපුරිසො (නින්දිත පුරුෂයා)
කු දිට්ඨි - කුදිට්ඨි (වැරදි දෘෂ්ටිය)
කු දාරා - කුදාරා (නින්දිත ගැහැණිය)

‘ප’ ආදී නිපාත කම්මධාරය සමාසය.

‘ප’ ආදී නිපාත මූලට යෙදේ.

උදා:- ප වචනං - පාවචනං (බුද්ධ වචනය)
අධි සීලං - අධිසීලං (අධිසීලය)
සු ගන්ධා - සුගන්ධා (සුවඳ)

දිගු සමාසය

සංඛ්‍යා වාචී පදයක් මූලට යෙදී සිදුවන සමාසයයි. ‘සංඛ්‍යා පුබ්බො දිගුති’ යන සූත්‍රයෙන් එය දැක්වේ. මෙහි ප්‍රභේද දෙකකි.

සමාහාර දිගු

අසමාහාර දිගු

සමාහාර දිගු සමාසය

පද සමාස වූ පසු නිත්‍ය ඒකවචන හා නපුංසකලිංග වන පදයි.

උදා:- වතසෙසා දිසා - වතුදිසං (සතර දිශාව)
වත්තාරි සවචානි - වතුසවචං (සත්‍ය සතර)
තයො ලොකො - තිලොකං (තුන්ලොව)

අසමාහාර දිගු සමාසය

පද සමාස වූ පසු ලිංගත්‍රයේ හා ඒකවචන බහුවචනයන්හි යෙදෙයි.

උදා:- වතසෙසා දිසා - වතුදිසා (සතර දිශාව)
තයො භවා - තිභවා (තුන්භවය)
එකො ව සො ධම්මො - එකධම්මො (එක් දහමක්)

තප්පුරිස සමාසය

දුතියා විභක්තියේ සිට සත්තම් විභක්තිය දක්වා නාමයකට පරව තවත් පදයක් එක් වී සිදුවන සමාසය තප්පුරිස සමාසයයි. අමාදයො පරපදෙහි යනුවෙන් ‘අං’ ආදී විභක්තාර්ථවත් පද සමඟ යෙදෙන බව දක්වා ඇත.

දුතියා විභතති තප්පුරිස සමාසය

උදා:- ගාමං ගතො - ගාමගතො (ගමට ගියේ)
ධම්මං නිසසිතො - ධම්මනිසසිතො (ධර්මය ආශ්‍රිත වූයේ)
අරඤ්ඤං ගතො - අරඤ්ඤගතො (කැලයට ගියේ)

තනියා විභතනි තප්පුරිස සමාසය

උදා:-	බුද්ධෙන දෙසිතො	-	බුද්ධදෙසිතො	(බුදුන් විසින් දෙසන ලද)
	රාගෙන පිළිතො	-	රාගපිළිතො	(රාගයෙන් පෙළුනේ)
	ගුණෙනි වුද්ධො	-	ගුණවුද්ධො	(ගුණයෙන් වෘද්ධ)

චතුස්ථි විභතනි තප්පුරිස සමාසය

උදා:-	පාසාදාය දබ්බං	-	පාසාදදබ්බං	(පහයට ද්‍රව්‍ය)
	කඨිනාය දුසසං	-	කඨිනදුසසං	(කඨිනය පිණිස රෙදි)
	සංසසස හතතං	-	සංසහතතං	(හිඤ්ඤාත්ම දෙන දානය)

පඤ්චමි විභතනි තප්පුරිස සමාසය

උදා:-	රුකඛගගා පතිතො	-	රුකඛගගපතිතො	(අතු අතින් වැටුණු)
	චොරසමා භයං	-	චොරභයං	(සොරුගෙන් වන බිය)
	නගරා නිගගතො	-	නගරනිගගතො	(නුවරින් පිටවූයේ)

ඡට්ඨි විභතනි තප්පුරිස සමාසය

උදා:-	ජිනසස වචනං	-	ජිනවචනං	(බුදුන්ගේ වචනය)
	බුද්ධසස සාවකො	-	බුද්ධසාවකො	(බුදුන්ගේ ශ්‍රාවකයා)
	රුකඛසස මූලං	-	රුකඛමූලං	(ගස්මුල්)

සත්තමි විභතනි තප්පුරිස සමාසය

උදා:-	වනෙ මහිසො	-	වනමහිසො	(වනයෙහි මීථ්‍යා)
	ගාමෙ සුකරො	-	ගාමසුකරො	(ගමෙහි උභරා)
	ධම්මෙ රතො	-	ධම්මරතො	(ධර්මයෙහි ඇලුණු)

ද්වන්දු සමාසය

සමාන විභක්ති ඇති නාමපද දෙකක් හෝ කිහිපයක් එක් කිරීමෙන් සෑදෙන සමාස ද්වන්දු සමාසය නම් වේ. (නාමානං සමුවචයො ද්වන්ද්‍යො) මෙහිදී ව යන නිපාතයෙන් පද එකිනෙක සම්බන්ධ වෙයි. මෙහි ප්‍රභේද දෙකකි.

සමාහාර ද්වන්දු

ඉතරීතර යෝග ද්වන්දු

සමාහාර ද්වන්දු

පදයන් සමාස වූ පසු නිත්‍ය බහු වචනයෙන් සිටී.

උදා:-	වන්දො ව සුරියො ව	-	වන්දසුරියා	(සඳහිරු)
	සමණා ව බ්‍රාහ්මණා ව	-	සමණබ්‍රාහ්මණා	(ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ)
	මාතා ව පිතා ව	-	මාතාපිතරො	(මව්පියෝ)

ඉතරීතරයෝග දවඤ්ඤා

පදයක් සමාස වූ පසු නිත්‍ය ඒකවචන නපුංසක ලිංග වෙයි.

- උදා:- මුඛං ව නාසිකා ව - මුඛනාසිකං (මුහුණ ද නහය ද)
 පුඛ්‍යා ව අපරා ව - පුඛ්‍යාපරං (පෙර දිග ද අපරදිග ද)
 හත්තො ව අසසා ව - හත්තසං (ඇත්තු ද අශ්වයෝ ද)

බහුබ්‍රිහි සමාසය

සමාස වූ පසු එහි අර්ථය හැර වෙනත් අර්ථයක් ලැබෙන සමාසය මෙනමින් හැඳින්වේ. අඤ්ඤාපදයෙහි බහුබ්‍රිහි ද්‍රව්‍යය විභක්තියේ සිට සත්තම් විභක්තිය දක්වා විභක්තිවල මෙම සමාසය සිදුවෙයි.

ද්‍රව්‍යය විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- ආරුළුනා වානරො යං සො - ආරුළුනවානරො (ගස)
 ආගතා සමණා යං සො - ආගතසමණො (විහාරය)
 ආරුළුනා වාණිජා යං සො - ආරුළුනවාණිජො (නැව)

තනියා විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- විජ්ජා මාරා යෙන සො - විජ්ජමාරො (බුදුරජ)
 ජිනානි ඉන්ද්‍රියානි යෙන සො - ජිනින්ද්‍රියො (මුනි)
 දිට්ඨො ධම්මො යෙන සො - දිට්ඨධම්මො (බුද්ධශ්‍රාවක)

චතුස්ථි විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- උපනිතං භොජනං යසස සො - උපනිතභොජනො (දුගී)
 දිනෙනා සුංකො යසස සො - දිනනසුංකො (රජු)
 උපහටො බලි යසස සො - උපහටබලි (ප්‍රේත)

පඤ්චමි විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- අපෙතං විඤ්ඤාණං යසමා සො - අපෙතවිඤ්ඤාණො (මළසිරුර)
 නිගගතො අයො යසමා සො - නිරයො (නිරය)
 නිගගතා ජනා යසමා සො - නිගගතජනො (ගම)

ජට්ඨි විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- තිසෙසා විජ්ජා යසස සො - තෙවිජ්ජො (බුදුරදුන්)
 චතතාරො පාදා යසස සො - චතුස්පාදො (සිවුපා)
 බිණ්ණා ආසවා යසස සො - බිණ්ණාසවො (කෙළෙස් රහිත)

සත්තම් විභක්ති බහුබ්‍රිහි සමාසය

- බහවො සාමිකා යසමිං තං - බහුසාමිකං (නගරය)
 බහු ජමබු යසමිං තං - බහුජමබුකං (වනය)
 ආකිණ්ණා මනුසසා යසමිං සො - ආකිණ්ණමනුසෙසා (රාජධානිය)

අව්‍යයීභාව සමාසය

නිපාත හා උපසර්ග යන අව්‍ය පදයන් මුල්වී සිදුවන සමාසය අව්‍යයීභාව සමාසයයි. “උපසගන්තිපාතපුබ්බකො අව්‍යයීභාවො” යනුවෙන් ඒ බව දැක්වේ. අව්‍යයීභාව සමාසය නපුංසක ලිංග ඒකවචන වේ. නිපාත හෝ උපසර්ග පදය යෙදෙන ආකාරය අනුව අර්ථ සමූහයක යෙදේ.

සමීපාර්ථය.

නගරස්ස සමීපං - උපනගරං (නුවර සමීපය)

අභාවාර්ථය.

දරථානං අභාවො - නිද්දරථං (විඩාව නැති)

පශ්චාදාර්ථය.

වාතස්ස අනු - අනුවාතං (යටි සුළඟ)

යොගාර්ථය.

ගන්ධස්ස අනු - අනුගන්ධං (සුවඳට සුදුසු)

විජ්ජාර්ථය.

අද්ධමාසං අනු - අනුද්ධමාසං (අඩ මසක් පාසා)

අනුපූර්වාර්ථය.

ථෙරානං අනුපුබ්බො - අනුථෙරං (තෙරුන්ගේ පිළිවෙළ)

ප්‍රතිලෝමාර්ථය.

වාතස්ස පටි - පටිවාතං (උඩු සුළඟ)

සමාද්ධාර්ථය.

හික්කාය සමිද්ධිං - සුහික්කං (ආහාර සුලබ)

මර්දායාර්ථය.

පාණකොටි යාව - ආපාණකොටිං (දිවි ඇතිතාක්)

නිපාත පූර්වක

නගරමහා බහි - බහිනගරං (නුවරින් පිට)

අන්‍යාස

(1) පහත සඳහන් අසමස්ත පද සමාස කර සමාසය නම් කරන්න.

- i. මහනෙතා රාජා
- ii. ජම්බුකොළ නාම පට්ටනං
- iii. ථෙරස්ස ආනුභාවෙන
- iv. පඤ්චහි වණ්ණෙහි
- v. කුට්ඨමානසො යස්ස සො
- vi. එකෙන අහෙන
- vii. දසබ්බානි යස්ස සො
- vii. සොළසෙහි කුලෙහි
- ix. තිණි දිවසානි
- x. මහති බොධි

(2) සමාසපද විග්‍රහ කොට සමාසය නම් කරන්න.

- i. නගරමණේක
- ii. මහාසමුදෙද
- iii. අනන්‍යාමගෙ
- iv. පුළුන්ගසියානි
- v. පුළුන්පානි
- vi. ගලප්පමාණං
- vii. ජාතිසම්පන්නො
- viii. තමපණ්ණිකරණං
- ix. අනුපුබ්බත
- x. දකිණිකුලාරං
- xi. උදුමබරබොධිං

(3) සුදුසු සමාසපද යොදා වාක්‍යය සම්පූර්ණ කර තේරුම් ලියන්න.

පුනදිවසෙ, දසබලසස, ආගමනමගං, මහාදානං, මහාමහිංකරො, වුලලහත්ථපදොපමසුත්තං, ලඛ්ඛාවාසිනං, මහාබොධියා, මහාසක්කාරං, ලංකාවාසිනො, එකානෙනෙව, ජයමහාබොධිං, පසන්නාමානසො, ධීණාසවො, පඨමමහාධම්මසංගීතිං.

- i. -----මනුස්සා ----- අලංකරිත්වා ----- සපේජසුං.
- ii. ----- ආසාලහපුණ්ණමදිවසෙ නහසා ආගන්ත්වා ----- දෙසෙසි.
- iii. තතො පට්ඨාය ----- සොගතා ජනා ----- අකංසු.
- iv. දෙවානම්පියතිස්ස මහාරාජා ----- ජම්බුකොලපට්ඨනං ගන්ත්වා ----- දිස්වා ----- අහොසි.
- v. -----මහාකසසපො ----- රාජගහෙ සත්තපණ්ණිගුහාද්වාරෙ අකාසි.

(4) පහත සඳහන් වාක්‍ය පාලියට පරිවර්තනය කරන්න.

- i. පිණ්ඩෝල භාරද්වාජ හිමියෝ අහසින් ගොස් පාත්‍රය ගත්හ.
- ii. දේවානම්පියතිස්ස රජතුමා මහාමහින්ද තෙරුන්ගේ ධර්මය අසා බුද්ධශ්‍රාවකයෙක් විය.
- iii. බුදුන් වහන්සේ සන්දිනක් අනුපිය අඹ වනයෙහි විසූ සේක.
- iv. වෙළෙන්දා ආයුධයක් ගෙන දොරටුපාලයාට පහර දුන්නේය.
- v. බරණැස් මහරජ බැණාට ස්වකීය දූ කුමරිය දී රාජ්‍යයෙහි අභිෂේක කරවීය.

(5) පිළිතුරු ලියන්න.

- i. සමාස වර්ග කීයද ? ඒ මොනවාද?
- ii. සමාසවල ප්‍රයෝජන කවරේද?
- iii. 'මහාබොධිපතිට්ඨාපනං' ඡේදයේ එන සමාසපද 10ක් උපුටා වර්ග කරන්න.
- iv. පහත සඳහන් පද වාක්‍යවල යොදන්න.
පච්ඡාහ්නනං, යාවජීවං, ජීනවචනං, ගුත්තිලාවරියො, වොරහයං

තෙරසමෝ පාඨෝ

නිග්‍රොධසාමණෙරෝ

එවං ගවස්නෙක කාලෙ එකදිවසං සීහපඤ්ජරෙ ධීතො අද්දස, නිග්‍රොධසාමණෙරං රාජඛගණෙ ගවස්නං දනනං ගුනනං සනතින්ද්‍රියං ඉරියාපට්ඨසම්පන්නං, කො පනායං නිග්‍රොධො නාම, බිණ්ණසාරරඤ්ඤො ජෙට්ඨපුත්තස්ස සුමනරාජකුමාරස්ස පුත්තො. 'තත්‍රායං ආනුපුබ්බි, කථා; බිණ්ණසාරරඤ්ඤො කීර දුබ්බලකාලෙයෙව අසොකකුමාරො අත්තනා ලද්ධං උජේජනිරජ්ජං පහාය ආගන්ත්වා සබ්බං නගරං අත්තනො හත්ථගනං කත්වා සුමනරාජකුමාරං අග්ගහෙසි. තං දිවසමෙව සුමනස්ස රාජකුමාරස්ස සුමනා නාම දෙවී පරිපුණ්ණගබ්භා අහොසි. සා අඤ්ඤාතකචෙසෙන නිකම්භිත්වා අවිදුරෙ අඤ්ඤතරං වණ්ඩාලගාමං සක්ඛාය ගවස්ති. ජෙට්ඨකචණ්ඩාලස්ස ගෙහතො අවිදුරෙ එකසමී නිග්‍රොධරුකෙක අධිවත්ථාය දෙවතාය ඉතො එහි සුමනේති වදන්තියා සද්දං සුත්වා තස්සා සමීපං ගතා. දෙවතා අත්තනො ආනුභාවෙන එකං සාලං නිමමිණිත්වා එත්ථ වසාහිති පාදාසි. සා තං සාලං පාවිසි. ගතදිවසෙයෙව පුත්තං විජායි. සා තස්ස නිග්‍රොධදෙවතාය පරිග්‍රහිතතො නිග්‍රොධොතෙව නාමං අකාසි. ජෙට්ඨකචණ්ඩාලො දිට්ඨදිවසතොප්පභුති තං අත්තනො සාමිධිතරං විය මඤ්ඤමානො නිබද්ධං වට්ටං පට්ඨපෙසි. රාජධීතා තත්ථ සත්තවස්සානි වසි. නිග්‍රොධකුමාරොපි සත්තවස්සිකො ජාතො. තදා මහාවරුණතෙරො නාම එකො අරහා දාරකස්ස හෙතුසම්පදං දිස්වා විහරමානො සත්තවස්සිකොදානි දාරකො, කාලො, නං පබ්බාජේතුන්ති විනෙතත්වා රාජධීතාය ආරොවාපෙත්වා නිග්‍රොධකුමාරං පබ්බාජෙසි. කුමාරො ධුරගෙගෙයෙව අරහත්තං පාපුණී.

(පුපවංස)

පදමාලාව

සීහපඤ්ජරෙ	(ස)	-	සීමැදුරෙහි
අද්දස	(ක්‍රි)	-	දුටුවිය
රාජඛගණෙ	(ස)	-	රජ මිදුලෙහි
දනනං	(ක්‍රි)	-	දමුණු
ගුනනං	(ක්‍රි)	-	(ඉඳුරන්) රැකුණු
සනතින්ද්‍රියං	(ස)	-	සන්සුන් ඉඳුරන් ඇති
ඉරියාපට්ඨසම්පන්නං	(ස)	-	ඉරියවුවලින් යුතු
ජෙට්ඨපුත්තස්ස	(ස)	-	දෙටුපුතුගේ
දුබ්බලකාලෙයෙව	(ස)	-	දුර්වල කාලයේදීම
ලද්ධං	(ක්‍රි)	-	ලබන ලද
හත්ථගනං කත්වා	(පු.ක්‍රි)	-	අත්පත් කොට
පරිපුණ්ණගබ්භා	(ස)	-	පිරිපුන් ගැබ් ඇත්ති
අඤ්ඤාතකචෙසෙන	(ස)	-	නොදන්නා වේශයෙන් (වෙස්වළාගෙන)

අක්කැනරං	(ස.නා) -	එක්තරා
ජෙට්ඨක	(න) -	ජ්‍යෙෂ්ඨ
නිග්‍රොධරුකෙඛ	(ස) -	නුග ගසක
අධිවජ්ජාය	(කි) -	අධිගෘහිත
වදනනියා	(කි) -	කියන්නා වූ
ගතදිවසෙ	(ස) -	ගිය දවසෙහිම
පරිගහනිතතා	(න) -	රැකගත් බැවින්
දිට්ඨිවසනොප්පභුති	(සං) -	දක්නා ලද දිනයේ පටන්
සාමිධිකරං විය	(ස) -	සාමි දියණිය මෙන්
මක්කුමානො	(කි) -	සිතන්නේ
නිබ්බදං	(නි) -	නිතර
වට්ඨං	(නා) -	වැටුප්
පට්ඨපෙසි	(ක්‍රි) -	පිහිටුවිය
සත්තවසසිකො	(ස) -	සත් හැවිරිදි
හෙතුසම්පදං	(ස) -	පුණ්‍ය මගිමය
ආරොවාපෙනවා	(පු.ක්‍රි.) -	දන්වවා
බුරුගෙගයෙව	(ස) -	දූලිපිතියෙන් හිස මුඩුකොට අවසන් වෙද්දීම
අරහතං	(න) -	රහත්බවට

අභ්‍යාස

- 'නිග්‍රොධ සාමණෙරො' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.
- ඡේදය ඇසුරින් පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.
 - කො පන දනෙතා ගුනෙතා සන්තින්ද්‍රියො ඉරියාපථසම්පන්නො අහොසි ?
 - සුමනස්ස රාජකුමාරස්ස කා නාම දෙවි අහොසි ?
 - කො සුමනාය දෙවියා සාලං නිමමිණිත්වා අදාසි ?
 - නිග්‍රොධසාමණෙරස්ස කො නාම ආචරියො අහොසි ?
 - නිග්‍රොධකුමාරො කතිවසසිකකාලෙ පබ්බජි.
- සිංහලෙන් පිළිතුරු සපයන්න.
 - නිග්‍රොධ කුමරුගේ මව සහ පියා කවුද?
 - සුමනා දේවිය වෙස්වළාගෙන යාමට හේතු වූ කරුණ කුමක් ද?
 - සුමනා දේවිය සැබොල්ගම කොපමණ කාලයක් විසූවා ද?
 - 'බුරුගෙගයෙව අරහතං පාපුණි' යන්නට විචරණයක් සපයන්න.

තද්ධිත නාම I

තද්ධිත යනු නාමයකින් පරව ප්‍රත්‍යයක් යෙදී සෑදෙන ද්විතීයික නාමයකි. සමාසයෙන් වන පද සංකේෂ්පයට වඩා තද්ධිතයෙන් පදවල අති සංක්ෂිප්ත බවක් ඇති වේ. භාෂාව විසිතුරුවීම, අර්ථය හරවත් වීම, ව්‍යක්ත වීම, උච්චාරණය පහසු වීම හා එකම පදයක් වීම තද්ධිතයන්හි සුවිශේෂී ප්‍රයෝජනයන් ය.

නාමයකින් පරව විශේෂ අර්ථයක් ගෙන දෙන ප්‍රත්‍යයක් එකතුවීමෙන් සාදාගන්නා නාම තද්ධිත නම් වේ.

නිද:- සුකර + ශීක - සුකරික - උරන් මරන්නා

තද්ධිත පද සාධනයේ දී බොහෝවිට පදයේ මුල් ස්වරය වෘද්ධි වේ. වෘද්ධි වනුයේ ප්‍රත්‍යයේ යෙදෙන ණ කාරයේ බලපෑමෙනි. වෘද්ධි කාර්යය සිදුවනුයේ පහත සූත්‍රයට අනුවය. (ආයුර්වණ්‍යානං වායො වුද්ධි - අකාර ඉවණ්ණුවණ්‍යානං ආ එ ඔ වුද්ධියො හොනති) ඒ අනුව,

අ	>	ආ වේ - සමණ + ශෙර	- සාමශෙර	(ශ්‍රමණයාගේ පුතා)
ඉ ඊ	>	එ වේ - විණා + ශීක	- වෙණික	(විණා ශිල්පය දන්නා)
උ ඌ	>	ඔ වේ - උපගු + ණව	- ඔපගව	(උපගුගේ පුත්‍රයා)

වෘද්ධිකාර්ය වනුයේ නාමයේ මූලම ස්වරයටයි.

තද්ධිතපද සාධනය බාලාවතාර සූත්‍රානුසාරයෙන් මෙසේය.

සමණ + ශෙර	-	ශෙර විධිවාදිකො
සා මණ + ශෙර	-	අයුර්වණ්‍යානං වායො වුද්ධි
සා මණ + ඵර	-	සරා සරෙ ලොපං
සාමශෙර	-	නයෙ පරං යුතෙන.

මෙසේ තද්ධිත පද සාධනය වේ.

තද්ධිත ප්‍රභේද

තද්ධිතය ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් තුනකට බෙදේ.

1. සාමඤ්ඤ තද්ධිතය
2. භාව තද්ධිතය
3. අව්‍ය තද්ධිතය වශයෙනි.

නැවත එහි සාමඤ්ඤ තද්ධිතයෙහි ප්‍රභේද 4කි. අපච්චස්‍ර තද්ධිතය, අනෙකස්‍ර තද්ධිතය අත්ථාස්‍ර තද්ධිතය, සංඛ්‍යා තද්ධිතය යනුවෙනි.

ඒ අනුව තද්ධිත නාමවල ප්‍රභේද හයකි.

අපච්චස්‍ර තද්ධිතය
 අනෙකස්‍ර තද්ධිතය
 අත්ථාස්‍ර තද්ධිතය
 සංඛ්‍යා තද්ධිතය
 භාව තද්ධිතය
 අව්‍යය තද්ධිතය වශයෙනි.

අපච්චස්‍ර තද්ධිත නාම

පුත්‍රාර්ථය ප්‍රකාශ කරන ණ ආදී ප්‍රත්‍යය එක් වී අපච්චස්‍ර තද්ධිත පද සෑදේ. ණ (වාණප්පවෙව) ණායන, ණාන, (ණායන ණානා වච්ඡාදිතො) ණෙය්‍ය (ණෙය්‍යො කතතිකාදිති) ණී, ණික, ඛ, (අතොණී වා) ණව (ණවොපගවාදිති) ණෙර (ණෙර විධවාදිතො) යන ප්‍රත්‍යය අපත්‍යාර්ථය ප්‍රකාශ කරයි.

i ණ -

ජට්ඨි විභක්තාන්ත ශබ්දවලින් පරව පුත්‍රාර්ථය ප්‍රකාශ කිරීමට ණ ප්‍රත්‍යය යෙදේ. (වාණප්පවෙව- ජට්ඨානතා සද්දා තසසාපච්චම්චසම්. අපෙ ණො වා භොති)

වසිට්ඨසස අපච්චං = වසිට්ඨ + ණ = වාසිට්ඨ = (වසිට්ඨගේ පුතු)
 ගොතමසස අපච්චං = ගොතම + ණ = ගොතම = (ගොතමගේ පුතු)
 වසුදෙවසස අපච්චං = වසුදෙව + ණ = වාසුදෙව = (වසුදෙවගේ පුතු)

ii. ණායන, ණාන

වච්ච ආදී ගෝත්‍ර ගණ වාචක ශබ්දවලින් පරව ගෝත්‍රාර්ථයෙහි ණායන, ණාන ප්‍රත්‍යය යෙදේ. (ණායන ණානා වච්ඡාදිතො - වච්ඡාදිතො ගොතතගණතො ණායන ණානා ව භොති. අපච්චං පපුතතප්පභුති ගොතනං)

කච්චසස අපච්චං = කච්ච + ණායන = කච්චායන = (කච්චගේ පුතු)
 කච්චසස අපච්චං = කච්ච + ණාන = කච්චාන = (කච්චගේ පුතු)
 වච්ඡසස අපච්චං = වච්ඡ + ණායන = වච්ඡායන = (වච්ඡගේ පුතු)
 වච්ඡසස අපච්චං = වච්ඡ + ණාන = වච්ඡාන = (වච්ඡගේ පුතු)

iii. ණයය

කත්තිකාදී ස්ත්‍රීවාචක නාමයන්ගෙන් පර ව ණයය ප්‍රත්‍යය වේ. (ණයොයා කත්තිකාදීහි)

විනතාය අපචචං = විනතා + ණයය = වෙණතෙයය = (විනතාවගේ පුතු)
 හගිනියා අපචචං = හගිනී + ණයය = හාගිණෙයය = (නැගණියගේ පුතු)
 රොහිණියා අපචචං = රොහිණී + ණයය = රොහිණෙයය = (රෝහිණියගේ පුතු)

iv. ණි ණික ඛ - අකාරාන්ත ශබ්දයන්ගෙන් පරව ණි ප්‍රත්‍යය ද ඇතැම්විට ණික ප්‍රත්‍යය ද ඛ ප්‍රත්‍යය ද වේ. (අනොණි වා අකාරන්තතො අපචචතො ණි වා හොති පුත වා සද්දෙන ණිකො අකාරන්තා අනකාරන්තා ව ඛො පි.)

දකඛසස අපචචං = දකඛ + ණි = දකඛි = (දකඛගේ පුතු)
 සකාපුත්තසස අපචචං = සකාපුත්ත + ණික = සකාපුත්තික = (සකාපුත්තගේ පුතු)
 හාතුසස අපචචං = හාතු + ඛ = හාතුඛඛ = (සොහොයුරාගේ පුතු)

v. ණච - උපගු ආදී ශබ්දවලින් පර ව ණච ප්‍රත්‍යය වේ. (ණවොපගාදීහි)

උපගුතො අපචචං = උපගු + ණච = ඔපගච = (උපගුගේ පුතු)
 මනුතො අපචචං = මනු + ණච = මානච = (මනුගේ පුතු)

ණෙර - විධවා ආදී ශබ්දවලින් පරව ණෙර ප්‍රත්‍යය වේ. (ණෙර විධවාදීතො)

විධවාය අපචචං = විධවා + ණෙර = වෙධවෙර = (විධවාගේ පුතු)
 සමණසස අපචචං = සමණ + ණෙර = සාමණෙර = (ග්‍රමණයාගේ පුතු)

අනෙකාර්ථ කද්ධික නාම

ඇතැම් ප්‍රත්‍යයක බොහෝ අර්ථ ඇත. ඒවා අනේකාර්ථ ප්‍රත්‍යය නම්. අනේකාර්ථ ප්‍රත්‍යයවලින් අනේකාර්ථ කද්ධික නාම සෑදේ.

සත + ණික - සාතික - (ගිතෙලින් තැනූ)
 සකට + ණික - සාකටික - (ගැලෙන් යන)

ප්‍රත්‍ය මාලාව

i. ණික (යෙන වා සංසඨං තරති වරති වහති ණිකො) (තමධිතෙ තෙනකතාදිසන්නිධාන නියොග සිපප භාණ්ඩ ජීවිකතොසුච)

(අ) තෙන සංසට්ඨා	- සත	+ ණික	- සාතික	- (ගිතෙලින් යුතු)
(ආ) තෙන තරති	- උලුමප	+ ණික	- ඔලුමපික	- (පාරුවෙන් එතෙරවන්නා)
(ඉ) තෙන වරති	- සකට	+ ණික	- සාකටික	- (ගැල්පදවන්නා)
(ඊ) තෙන වහති	- සීස	+ ණික	- සීසික	- (හිසින් ගෙනයන්නා)
(උ) තං අධිතෙ	- අභිධමම	+ ණික	- අභිධමමික	- (අභිධර්මය උගන්නා)
(ඌ) තෙන කතං	- වචසා	+ ණික	- වාචසික	- (වචනයෙන් කරන ලද)
(එ) තසමිං සන්නිධානං	- සරීර	+ ණික	- සාරීරික	- (ශරීරයේ හටගත්)
(ඔ) තසමිං නියුතතං	- ද්වාර	+ ණික	- දොවාරික	- (දොරටුවෙහි නියුක්ත)
(ක) අසස සිප්පං	- විණ	+ ණික	- වෙණක	- (විණා ශිල්ප දත්)
(කා) අසසහණධං	- තණ්ඩුල	+ ණික	- තණ්ඩුලික	- (සහල් විකුණන)

ii. එයාක, ණක

එහි වසයි එහි උපති ආදී අර්ථවල 'ඉත්ථිඛග' නාමවලින් පරව යෙදේ.
(ඉත්ථිඛගතො එයාකො ණකො ච)

වමපා + එයාක - වමෙපයාක - (වම්පාවෙහි වසන්නා වූ)
කුසිනාරා + ණක - කොසිණාරක - (කුසිනාරාවෙහි වසන්නා වූ)

iii. ආජානියා - ඒ ජාතියෙහි විශිෂ්ට යන අර්ථය දේ.

අසස+ආජානියා - අසසාජානියා - (විශිෂ්ට අශ්වයා)

iv. ණ - එයින් පැහැගැන්විණි ආදී අර්ථවල යෙදේ.

(ණ රාගා තෙන රතතං තසෙසදමඤ්ඤපෙට්ඨ ච)

(අ) තෙන රතතං - හලිද්ද + ණ - හාලිද්ද = (කහපැහැ ගැන්වූ)

(ආ) තප ජාතං - මගධ+ණ - මාගධ = (මගධයෙහි උපන්)

v. ඉම, ඉය, කිය - ජාති ආදී ගබ්දවලට පරව යෙදේ. (ජාතාදීන මිමියා ච- ජාතාදිසු ඉමො ඉයො ච හොති ච සද්දෙන කියො ච)

පචජාජාතො - පචජිමො - (පසුව උපන් තැනැත්තා)
මනුසසජාතියා ජාතො - මනුසසජාතියො - (මිනිස් ජාතියෙහි උපන් තැනැත්තා)
අත්ථකෙ ජාතො - අත්ථකියො - (අත්ථක රටෙහි උපන් තැනැත්තා)

vi. එයට සුදුසු එයට අයත් යන අර්ථවල ණෙයා ප්‍රත්‍යය යෙදේ.

වන + ණෙයා > වානෙයා = වනයේ හටගත්
දකඛිණා + ණෙයා > දකඛිණෙයා = දකිණිණාවට සුදුසු

අභ්‍යාස

1. පහත වාක්‍ය සිංහලට නගන්න.

- i. අථ බො වච්ඡායනො මානවො යෙන භගවා තෙනුපසංකම්.
- ii. අභිධම්මකො ආචරියො ආරක්ඛකානං භික්ඛූනං සජ්ඣධිකං ධම්මං කපේසි.
- iii. දොචාරිකො භණ්ඩාගාරිකං ඝාතෙත්වා රක්ඛෙත්වා ධනං වොරෙසි.
- iv. ලංකායං සුත්තනතිකා ච වෙනයිකා ච අභිධම්මිකා ච මාතුලගාමෙ ආලොකගුහං සනතිපතිත්වා භගවතො ධම්මං පොඤ්ඤෙසු ලිඛිංසු.
- v. භාණ්ඩාගාරිකස්ස භාගිණෙය්‍යො රාජකොට්ඨාගාරා බහුං ධනං ගහෙත්වා අත්තනො අත්ථාය යොජෙසි.

2. පාලියට නගන්න. (සුදුසු තන්හි තද්ධිත පද යොදන්න)

- i. භාරද්වාපගේ පුත්‍රයා කච්චායන තෙරුන්ගේ බෑණා විය.
- ii. අතීතයෙහි මාර්ගචල බොහෝ කරත්තකරුවෝ ද පදිකයෝ ද වූහ.
- iii. තෙරුන් වහන්සේලාගේ පේළියෙහි අන්තයෙහි සිටින සාමණේර හිමි අභිධර්මය උගත් කෙනෙක් වෙයි.
- iv. ඡබ්බග්ගිය භික්ඛූහු ශාක්‍යපුත්‍රක භික්ඛූන්ට නුසුදුසු (අනුවෘත්තික) කටයුතු රාශියක් කළහ.
- v. නගරවැසියන්ගේ දරුවෝ රනින් කරන ලද හෝ රිදියෙන් කරන ලද මල්මාලා පළඳිති.

3. පහත අදහස එන තද්ධිත පදය සුදුසු ප්‍රත්‍යය උපයෝගීකර ගෙන සකස් කරන්න.

i. විධවා	(වැන්දඹුවගේ පුතු)
ii. කුසිනාරා	(කුසිනාරාවෙහි උපන්)
iii. දක්ඛිණා	(දක්ඛිණාවට සුදුසු)
iv. වන	(වනයෙහි හටගත්)
v. විණා	(විණාශිල්ප දන්නා)
vi. සංස	(සංසයාට අයත්)
vii. පරදාර	(පරමුවන් සේවනය කරන්නා)
viii. අන්ත	(කෙළවර සිටින)
ix. ලොක	(ලෝකයට අයත්)
x. සුකර	(උගුරන් මරන්නා)

4. පහත 'අ' කොටසේ විග්‍රහයට අදාළ තද්ධිත පදය 'ආ' කොටසින් තෝරා ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය වෙන්කර ලියන්න.

'අ'	'ආ'
චසුදෙවසස පුතො	ආදිවෙවා
රොහිණියා පුතො	ගාමතා
අදිතියා පුතො	ථඤ්ඤං
නාවාය තරතීති	පඤ්චවග්ගියා
ධමෙම පසනො	රොහිණෙයො
නිරයෙ ජාතො	නෙරසිකො
පචජා ජාතො	පචජ්මො
පඤ්චවගගෙහවා	නාවිකා
ථනතො ජාතං	වාසුදෙවො
ගාමානං සමුහො	ධම්මිකො

5. දී ඇති තද්ධිත පද යෝග්‍ය පරිදි යොදා පහත ඡේදය පාලියට නගන්න.

ගෞතම ගෝත්‍රයේ උපන් ශාක්‍යපුත්‍ර වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක්තරා කාලයක කුසිනාරාවට ගොස් කුසිනාරා වැසියන්ට තමා විසින් දතයුතු වූ ධර්මය දේශනා කළ සේක. කුසිනාරාවෙහි වසන තෙල් වෙළෙන්දෝ සහල් වෙළෙන්දෝ ගැල්පදවන්නෝ පයින් යන්නෝ දොරටුපාලවරු භාණ්ඩාගාරිකවරු ආදී බොහෝ මිනිස්සු ධර්මය ඇසූහ. බණ අසා ධර්මයෙහි පැහැදුණාහු උදෑසන පිණ්ඩපාතික හික්කුන්ට දන් පිරිනැමූහ. සමහරු ධනය යොදවා ආරාම කොට සංඝයාට අයත්කොට පූජා කළහ. සමහරු පැවිදි වූහ. පැවිදි වී සූත්‍රාන්ත උගත්තෝ විනය උගත්තෝ අභිධර්මය උගත්තෝ වූහ. ඇතැම් හික්කුහු ආරඤ්ඤක වූ වාක්‍ෂමූලික වූවෝ බවුන් වඩා රහත්බව ලැබූහ.

අරහත්තං	පිණ්ඩපාතිකානං	දොවාරිකා
ආරඤ්ඤකා	සූත්‍රාන්තිකා	ධම්මිකා
සකාපුත්තිකො	ආභිධම්මිකා,	සන්ද්ධිකං
තණ්ඩුලිකා	ගෞතමො	සංඝිකං
පදිකා	රුක්ඛමූලිකා	වෙනසිකා
භාණ්ඩාගාරිකා	හගවා	තෙලික
කොසිනාරකා	සාකට්ඨිකා	කොසිනාරකානං

චුද්දසමො පාඨො

ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජ රතතිහාගෙ එකො අමනුසෙසා ආගච්ඡති

සීහලදීපෙ කීර මහාකලාකනාම විහාරං අහොසි. තස් එකො අභයජෝරො නාම පරියතතිධරො තෙපිටකො ගාමනනසෙනාසනං පභාය තසසාසනෙනායෙව එකසමී. වනසණ්ඨ කතපණ්ණසාලාය පටිවසති. සො අපරභාගෙ ආරඤ්ඤකම්මාභයජෝරොති පාකටො අහොසි. අපේකසමී සමයෙ එකො උපාසකො තං උපසංකමීත්වා වඤ්ඤා ධම්මං සුත්වා පසන්නාමානසො තං යාවිත්වා ද්වාදසසංවච්ඡරාති පච්චයෙහි වතුහි පටිජගහි. සො ථෙරස්ස විවරජාය කාලෙන කාලං සාටකං දෙති. දිනනදිනනාති තසෙව අනතරගෙන හරනතිකො නාම එකො වොරො රතතියං ගහෙත්වා හරති. ථෙරො දුඛලවිවරොයෙව හොති. අපේකසමී දිවසෙ උපාසකො විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස දුඛලාති විවරාති දිස්වා විවරජාය සාටකාති දත්වා එවං විනෙතසි. මයා පනිමස්ස ඛණ්ණි විවරසාටකාති දිනනාති. නාපි විවරං කත්වා පාරුපති. න සනතිධිධානං වා අඤ්ඤස්ස දානං වා පඤ්ඤායති. කාරණෙන ඉමස්ස හවිතඛන්ති ආසන්නධානෙ මග්ගා ඕකකම්ම නිලීනො අට්ඨාසි. ගච්ඡනාගච්ඡනෙ උපපරිකම්මානො. තතො වොරො ථෙරස්ස සාටකාති උපනිතභාවං ඤ්ඤා තං ගණ්හිස්සාමීති රතතිහාගෙ විහාරං ගන්ත්වා සාටකාති ගහෙත්වා පුන තෙනෙව මගෙන ආගච්ඡති. තතො උපාසකො සහභණ්ඩකං වොරං දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා තස්ස වූළං ගහෙත්වා එතතකං කාලං අයාස්ස මයා දිනනාති සාටකාති ගණ්හනො කම්මරෙති පුච්ඡ. තෙන හි ආම සාමීති සමපටිච්ඡතෙ උපාසකො තස්ස හස්තො විවරවස්. ගහෙත්වා හස්තපාදෙහි තං පොඨේත්වා දුඛලං කත්වා ආමකසුසානං නෙත්වා මතමනුස්සං අට්ඨොමුඛං කත්වා තස්ස පිට්ඨියං උත්තානං සයාපෙත්වා හස්තපාදපිට්ඨිනො ඛන්ධනං අමොචනං කත්වා විසුං විසුං කත්වා දළහං ඛන්ධිත්වා සයාපෙත්වා සයං නභාත්වා පුරිමතරං ගාමමාගමම ගාම මජ්ඣෙකං යත්වා 'හො ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජරතතිහාගෙ එකො අමනුසෙසා ආගච්ඡති. සො තුමහාකං මහාවිනාසං කරිස්සති. ඛෙමධානං පත්වා ද්වාරාති පිටාය නිසීද්ධාති උගෙඤ්ජෙසි.

(රසවාහිනි)

පදමාලාව

පරියතතිධරො	(ස)	-	පර්යාප්තිය දරන්නා වූ
තෙපිටකො	(ස)	-	ත්‍රිපිටකධාරී වූ
ගාමනනසෙනාසනං	(ස)	-	ග්‍රාමාශ්‍රිත සෙනසුන
වනසණ්ඨ	(ස)	-	වන ලැහැබක
කතපණ්ණසාලාය	(ස)	-	කරන ලද පන්සලක
ගාමවාසිනො	(ස)	-	ගම්වැසියෝ
අජ්ජ	(නි)	-	අද
රතතිහාගෙ	(ස)	-	රාත්‍රී කාලයෙහි

අපරභාගෙ	(ස)	-	පසුකලෙක
පටිවසති	(ක්‍රි)	-	වාසය කරයි
පාකටො	(ක්‍රි)	-	ප්‍රකට
පසන්නමානසො	(ස)	-	පැහැදුණු සිතැත්තේ
අපේකසමිං	(සං)	-	ඉක්බිති එක්
තසසාසනෙනයෙව	(සං)	-	ඒ අසලම
ද්වාදසසංචච්ඡරානි	(ස)	-	අවුරුදු දොළහක්
චතුති පචචයෙහි	(නා)	-	සිවුපසයෙන්
පටි ඡග්ගි	(ක්‍රි)	-	පෝෂණය කළේය
චිවරඝ්ථාය	(ස)	-	සිවුරු පිණිස
කාලෙන කාලං	(නා)	-	කලින් කල
දින්නදින්නානි	(ක්‍රි)	-	දෙන දෙන ලද
අනතරාමගෙ	(ස)	-	අතරමග
දුබ්බලච්චරො	(ස)	-	දුබල සිවුරු ඇත්තේ
චිවරසාටකානි	(ස)	-	සිවුරු රෙදි
පාරුපති	(ක්‍රි)	-	පොරවයි
සන්නිධිධානං	(ස)	-	රැස්කරන තැනක්
පඤ්ඤායති	(ක්‍රි)	-	ප්‍රකට වෙයි
ආසන්නට්ඨානෙ	(ස)	-	සමීප තැනක
ඔක්කමම	(පු.ක්‍රි)	-	ඉවත් වී
නිලීනො	(ක්‍රි)	-	සැගවුණේ
උපපරිකඛමානො	(ක්‍රි)	-	සොයමින්
චූළං	(නා)	-	කොණ්ඩය
එත්තකං කාලං	(නා)	-	මෙපමණ කල්
චිවරවඝ්ථං	(ස)	-	සිවුරු රෙදි
සමපටිච්ඡතෙ	(ක්‍රි)	-	පිළිගත් කල්හි
පොඨෙඤා	(පු.ක්‍රි)	-	තළා
ආමකසුසානං	(ස)	-	අමුසොහොනට
අධොමුඛං කඤා	(පු.ක්‍රි)	-	මුහුණ යටට සිටින සේ කර
පිට්ඨියං	(නා)	-	පිටෙහි
උත්තානං	(නා)	-	උඩුබැලි අතට
අමොචනං කඤා	(පු.ක්‍රි)	-	මුදාගත නොහැකි කොට
පුරිමකරං	(ත)	-	පෙරටුව
ගාමමාගමම	(පු.ක්‍රි)	-	ගමට අවුත්
බෙමධානං	(ස)	-	ආරක්ෂිත ස්ථානයකට
පිට්ඨාය	(පු.ක්‍රි)	-	වසා
උගෙසාසෙසි	(ක්‍රි)	-	හඬ නැගීය

අභ්‍යාස

1. ගාමවාසීනෝ මම වචනං සුණාථ අප්පරතතිභාගෙ එකො අමනුසෙසා ආගච්ඡති. යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

2. පාලි භාෂාවෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- i. කතරසමීං රටෙය් මහාතලාකච්ඡිභාරො අහොසි ?
- ii. කො ගාමන්තසෙනාසනං පභාය අරඤ්ඤකො අහොසි ?
- iii. කො අරඤ්ඤකමහාභයඤ්ථරං පටිජගහි ?
- iv. කති වසසාති සො ථෙරං උපට්ඨති ?
- v. හරන්තිකො කිං අකාසි ?
- vi. උපාසකො ඛණ්ණසු චීවරෙසු දිනෙනසුපි කසමා ථෙරො දුඛඛලච්ඡිභාරො යෙව අහොසි ?
- vii. ථෙරො කෙන කාරණෙන දුඛඛලචීවරොයෙව හවිසසතිති උපපරිකඛිතුං උපාසකො කිං අකාසි ?
- viii. මග්ගා ඔක්කමම නිලීනෙන උපාසකෙන කිං දිට්ඨං ?
- ix. සහභණ්ඩකං චොරං දිසවා උපාසකො කිං පුච්ඡී?
- x. උපාසකො ගාමවාසීනං කිං ආහ ?

3. ඡේදය ඇසුරෙන් සිංහලෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

- i. ත්‍රිපිටකය නම් කරන්න.
- ii. මහා අභය තෙරුන් වැරැහැලි සිවුරු ඇත්තෙක් වීමට හේතුව පැහැදිලි කරන්න.
- iii. උපාසකයා අභය තෙරුන්ට වසර කීයක් උවටැන් කළේ ද?
- iv. සොරා අල්ලාගත් උපාසකයා ඔහුට කුමක් කළේ ද?
- v. මෙම ඡේදයෙන් උගත හැකි ආදර්ශ දෙකක් ගෙනහැර දක්වන්න.

තද්ධිත II

අස්ත්‍යර්ථ තද්ධිත නාම

ඇත, අතිශය යන අරුත් ඇති ප්‍රත්‍යය එකතු වී සෑදෙන තද්ධිත පද අස්ත්‍යර්ථ තද්ධිත නම් වේ.

ප්‍රත්‍යය මාලාව

ආලු (ආලුතඛබ්බලෙ), තර, තම, සසික, ඉය, ඉට්ඨ, (විසෙසෙ කතරමමිසසිකයිට්ඨා) වි, (තදස්සාකථී ති වි), සී (තපාදිතො සී), ඉක, ඊ (දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ), වනතු (ගුණාදිතො වනතු), මනතු (සත්‍යාදිති මනතු), ණ (සද්ධාදිතො ණ), ආදී ප්‍රත්‍යය මෙහි වේ.

i. ආලු - එය බහුලව ඇත යන අරුත දෙයි. (ආලුකබහුලෙ)

අභිජ්ඣා + ආලු - අභිජ්ඣාලු - (අභිධ්‍යාව බහුලව ඇති)
දයා + ආලු - දයාලු - (දයාව බහුලව ඇති)

ii. තර තම ඉසසික ඉය ඉට්ඨ - ප්‍රත්‍යය අනිශ්ශාර්ථය දේ. (විසෙසෙ තරතමමිසසිකිට්ඨා)

පාප + තර - පාපතර/හිතතර
පාප + තම - පාපතම /හිතතම
පාප + ඉසසික - පාපිසසික
පාප + ඉය - පාපිය
පාප + ඉට්ඨ - පාපිට්ඨ /කනිට්ඨ/ජෙට්ඨ

iii. වි - එය ඇත යන අර්ථය දේ (තදසසාඨි ති වි)

මෙධා + වි - මෙධාවි - (නුවණ ඇත්තා)
මයා + වි - මායාවි - (මායා ඇත්තා)

iv. සි - ඇත යන අරුත දේ (තපාදිතො සි)

තප + සි = තපසසි - තපස් ඇත්තා
යස + සි = යසසසි - කීර්ති ඇත්තා

v. ඉක ඊ දණ්ඩ ආදී ශබ්දවලින් පරව ඉක, ඊ ප්‍රත්‍ය වේ. ඇත යන අරුත දේ.
(දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ)

දණ්ඩ + ඉක = දණ්ඩික - (දඬු ඇත්තා)
දණ්ඩ + ඊ = දණ්ඩි - (දඬු ඇත්තා)
ගණ + ඉක = ගණික - (සමූහ ඇත්තා)
ගණ + ඊ = ගණි - (සමූහ ඇත්තා)

vi. වන්තු මන්තු - අකාරාන්ත ශබ්දවලින් පර ව වන්තු ද ඉකාරාන්ත උකාරාන්ත ශබ්දවලින් පර ව මන්තු ද වේ.
(ගුණාදිතො වන්තු, සත්‍යා, දිගි මන්තු)

ගුණ + වන්තු - ගුණවන්තු - (ගුණ ඇත්තා)
සති + මන්තු - සතිමන්තු - (සිහි ඇත්තා)

vii. ණ - ඇත යන අරුත දේ. (සද්ධාදිතො ණ)

සද්ධා + ණ - සද්ධ - (සැදුනු ඇත්තා)

භාවාර්ථ තද්ධිත නාම

භාවාර්ථවත් ණය ආදී ප්‍රත්‍යය යෙදී සිදුදේ. (ණයතන තා භාවේ තු - භාවේත්ථ ණයතනතා භොනති. තු සද්දෙන තනනො වා)

ණ (ණවිසමාදිති) කණ් (රමණියාදිකො කණ්) ආදි ප්‍රත්‍යය භාවාර්ථයෙහි වේ.

I.	ණය - කසල	+	ණය - කොසල	- (දැසබව)
	අරොග	+	ණය - ආරොගය	- (නිරෝගී බව)
	දුබල	+	ණය - දුබලය	- (දුබල බව)
II.	තන - මනුසස	+	තන - මනුසසතන	- (මිනිස්බව)
	අරහ	+	තන - අරහතන	- (රහත් බව)
	යාවක	+	තන - යාවකතන	- (යාවක බව)
III.	තා - අපිච්ඡ	+	තා - අපිච්ඡතා	- (අල්පේච්ඡ බව)
	ලහු	+	තා - ලහුතා	- (සැහැල්ලු බව)
	කතඤ්ඤ	+	තා - කතඤ්ඤතා	- (කළගුණ දත් බව)
IV.	ණ - විසම	+	ණ - වෙසම	- (අසමාන බව)
	පටු	+	ණ - පාටව	- (දැස බව)
	ගරු	+	ණ - ගාරව	- (ගරුත්වය)
V.	කණ් - රමණීය	+	කණ් - රමණීයකං	- (සිත් අලවන බව)
	මනුඤ්ඤ	+	කණ් - මානුඤ්ඤකං	- (මිනිස්බව)

සංඛ්‍යා තද්ධිත නාම

සංඛ්‍යා ශබ්දයකින් පරව පුරණාර්ථ ප්‍රත්‍යය යෙදී සිද්ධ. (සංඛ්‍යා පුරුෂ මො)

ප්‍රකාශය මාලාව

තිය (ද්විතීයි තියෝ) එ යි (චතුර්වේදි එයා) ම (සංඛ්‍යා පූරණේ මෝ) (ද්වාදිකෝ කෝ තෙකසේව වේ) ආදී ප්‍රත්‍යය වේ.

- I. තිය - ද්වි + තිය - ද්වතිය/තතිය
 II. ට - චතු + ට - චතුසථ
 III. යි - ඡ + යි - ඡට්ඨ
 IV. ම - පඤ්ච + ම - පඤ්චම
 V. ක - ඵකක/දක/තික

අව්‍යය තද්ධිත නාම

වාර විභාගාදී අර්ථ ප්‍රකාශ කරන ප්‍රත්‍යය එක් වී තැනේ. තද්ධිත නාමය අව්‍ය බවට පත්වේ.

I. ක්බත්තුං	- ද්වි+ ක්බත්තුං - ද්විකබ්බත්තුං (එකාදිනො සක්ඝස්ස කබ්බත්තුං)
II. ධා	- එක + ධා - එකධා (විභාගෙ ධා)
III. ථා - සබ්බ + ථා	- සබ්බථා (සබ්බන්තාමෙහි පකාරවචනෙ තු ථා)
IV. ථං - ක + ථං	- කථං/ඉත්ථං (කිම්මෙහි ථං)
V. තන	- අස්සතන, පුරාතන, ස්වතන (භාවයෝ තනස්සවචයො ව)

අභ්‍යාස

1. සිංහලට නගන්න.

- මාණව, අහං තෙ සොවණණමයං වා මණිමයං වා රජතමයං වා චක්කයුගං දස්සාමිති බ්‍රාහ්මණො වදි.
- දයාලු භගවා මහාජනනං අනුකම්පමානො සබ්බදා එකත්ථ අවසිත්වා තත්ථ විචරන්තො සන්දිට්ඨිකං ධම්මං දෙසෙසි.
- චුලපඤ්ඤා සහස්සකබ්බත්තුං අත්තානං නිමමිණිත්වාන යාව කාලස්සවෙදනා රමෙම අමබවනෙ නිසිදි.
- දාළිඳ්දියෙ වෙපුලලංගතෙ අදින්නාදානං වෙපුලලමගමාසි.
- ගුණවති උපාසිකා සිලවනතියා භික්ඛුනියා දිවස්සස්ස ද්විකබ්බත්තුං දානං අදාසි.

2. පාලියට නගන්න.

- ගිලන්ඛවට පත් රෝගීහු බෙහෙත් අනුභවකොට ආරෝග්‍යය ලැබ තම තමන්ගේ සොම්නස ප්‍රකාශ කළහ.
- ශ්‍රේෂ්ඨ පුරවැසියෝ සෑම කල්හි හැමතැනම පහළ නො වෙති.
- අපි දවසට තුන්වරක් බුදුන් වදිමු.
- පාපතර මිනිස්සු කායික වූ ද වාචසික වූ ද අකුසල් කොට අපායේ උපදිති.
- සිල්වත් ගුණවත් කුලවත් යසෝදරා කුමරිය සිද්ධාර්ථ කුමරුගේ බිරිඳ වූවාය.

3. දී ඇති ශබ්ද ප්‍රකෘතිය ඇසුරින් නියමිත අර්ථානුකූල තද්ධිත පද නිර්මාණය කරන්න.

- i. සුගත (බුදුන් වහන්සේට අයත්)
- ii. ලොක (ලෝකයට අයත්)
- iii. දන්ත (දළ ඇත්තා)
- iv. මායා (මායා ඇත්තා)
- v. අරොග (නිරෝගී බව)
- vi. කුසල (දක්ෂ බව)
- vii. ද්වී (දෙකඩකට)
- viii. චතු (සතරවරක්)
- xi. එක (එක් දවසක්)
- x. සබ්බ (හැම තැනම)

4. පහත තද්ධිත පදවල ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය වෙන් කර වගුව සම්පූර්ණ කරන්න.

තද්ධිතය	ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය	තද්ධිතය නාමය	අර්ථය
රජ්ජ	රාජ+ණය	භාවතද්ධිත	රජබව
සීලවන්ත යසසසී දුබ්බලයං ආධිපතෙය්‍ය යානසො කදා දවිකඛතතං චතුරෝ පඤ්චමෝ වණිජ්ජං			

5.

- i. තද්ධිත යන්න හඳුන්වා දෙන්න.
- ii. තද්ධිතවලින් භාෂාවට ලැබෙන ප්‍රයෝජන මොනවාද ?
- iii. තද්ධිත ප්‍රභේද නම් කරන්න.
- iv. තද්ධිතයන්හි වෘද්ධි කාර්යය නිදසුන් මගින් පහදන්න.
- v. 'කොසල්ල' යන තද්ධිත පදය සූත්‍ර දක්වමින් සිද්ධ කරන්න.

පඤ්චදසමො පාට්ඨො

තණ්හාය අභිභූතො කුමාරො

අතීතෙ ඛාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තස්ස රඤ්ඤා දෙවපුත්තා අහෙසුං. සො ඡෙට්ඨස්ස උපරජ්ජං අදාස, කණ්ඨියස්ස සෙනාපතිට්ඨානං. අපරහාගෙ බ්‍රහ්මදත්තෙ කාලකතෙ අමච්චා ඡෙට්ඨකස්ස අභිසෙකං පට්ඨපෙසුං. සො 'න මය්‍යං රජේජනඤ්ඤා, කණ්ඨියස්ස මෙ දෙථා'ති වත්ථා උපරජ්ජාදීනිපි න ඉච්ඡි. 'තෙන හි සාධුනි භොජනානි භුඤ්ජනො ඉධෙව වසාහි'ති චුතෙතපි 'න මෙ ඉමසමි. නගරෙ කිච්චං අත්ථි'ති ඛාරාණසිනො නිකම්භිත්වා පච්චන්තං ගන්ත්වා එකං සෙට්ඨිකුලං නිස්සාය සහස්ථන කමමං කරොන්තො චසි. තෙ අපරහාගෙ තස්ස රාජකුමාරභාවං ඤාත්වා කමමං කාතුං නාදංසු. කුමාරපරිහාරෙනෙව තං පරිහරිංසු. අපරහාගෙ රාජකමිත්තා ඛෙත්තප්‍රමාණගගණනත්ථාය තං ගාමං අගමිංසු. සෙට්ඨි රාජකුමාරං උපසඬකම්භ්වා, 'සාමි, මයං තුමෙහ පොසෙම. කණ්ඨියභාතිකස්ස පණණං පෙසෙත්වා අමහාකං බලිං භාරෙථා'ති ආහ. සො 'සාධු'ති සමපටිච්ඡත්වා 'අහං අසුකසෙට්ඨිකුලං නාම උපනිස්සාය වසාමි, මං නිස්සාය එතෙසං බලිං විසසජේහි'ති පණණං පෙසෙසි. රාජා 'සාධු'ති වත්ථා තථා කාරෙසි.

අථ නං සකලගාමවාසිනොපි ජනපදවාසිනොපි උපසඬකම්භ්වා 'මයං තුමහාකඤ්ඤාච බලිං දස්සාම, අමහාකමපි සුඬිකං විසසජ්ජාපෙහි'ති ආහංසු. සො තෙසමපි අත්ථාය පණණං පෙසෙත්වා විසසජ්ජාපෙසි. තතො පට්ඨාය තෙ තසෙසව බලිං අදංසු. අථස්ස මහාලාභසකකාරො නිබ්බන්ති. තෙන සද්ධිං යෙවස්ස තණ්හාපි මහති ජාතා. සො අපරහාගෙ සබ්බං තං ජනපදං යාචි. උපඩ්ඨරජ්ජං යාචි. කණ්ඨියොපි තස්ස අදාසියෙව. සො තණ්හාය වඩ්ඨමානාය උපඩ්ඨරජේජනපි අසනතුට්ඨො රජ්ජං ගණ්හිස්සාමි'ති ජනපදපරිචුතො තං නගරං ගන්ත්වා බහිනගරෙ ධිත්වා 'රජ්ජං වා මෙ දෙතු යුද්ධං වා'ති කණ්ඨියස්ස පණණං පහිණි. කණ්ඨියො විනෙතසි. 'අයං බාලො පුබ්බෙ රජ්ජමපි උපරජ්ජාදීනිපි පටිකම්භිත්වා ඉදානි 'යුද්ධෙන ගණ්හාමි'ති වදති. සචෙ බො පනාහං ඉමං යුද්ධෙන මාරෙස්සාමි ගරහා මෙ භවිස්සති, කිං මෙ රජේජනාති. අථස්ස 'අලං යුද්ධෙන, රජ්ජං ගණ්හාතු'ති පෙසෙසි. සො රජ්ජං ගණ්හිත්වා කණ්ඨියස්ස උපරජ්ජං දත්වා තතො පට්ඨාය රජ්ජං කරොන්තො තණ්හාවසිකො හුත්වා එකෙන රජේජන අසනතුට්ඨො දෙව තිණි රජ්ජානි පඤ්ඤා තණ්හාය කොටිං නාදෙස.

(ජාතකට්ඨකථා)

පදමාලාව

අභිභූතො	(කි)	-	මඩනා ලද්දේ
ඛාරාණසියං	(නා)	-	බරණැස් නුවර
රඤ්ඤා	(නා)	-	රජුට
දෙවපුත්තා	(ස)	-	පුත්තු දෙදෙනෙක්
අහෙසුං	(ක්‍රි)	-	චූන්

ජෙට්ටිය	(න)	-	ජොෂ්ටියාට, වැඩිමහල්ලාට
උපරජජං	(ස)	-	උපරජකම
අදාසි	(ක්‍රි)	-	දුන්නේය
කණ්ඩිය	(න)	-	කණ්ණියාට, වයසින් බාලයාට
සෙනාපතිට්ඨානං	(ස)	-	සේනාපති තනතුර
අපරහාගෙ	(ස)	-	පසුකලෙක
කාලකතෙ	(කි)	-	කළුරිය කළ කල්හි
අභිසෙකං	(කි)	-	අභිෂේකය, රාජ්‍යත්වය පැවරීමේ මංගල්‍යය
පට්ටපෙසුං	(ක්‍රි)	-	තැබුණ
රජේන්ද්‍රපා	(සං)	-	රජකමෙන් ප්‍රයෝජනයක්
දෙව්‍යාති	(සං)	-	දෙව යැයි
භුඤ්ජනො	(කි)	-	අනුභව කරමින්
ඉධෙව	(සං)	-	මෙහි ම
වසාහිති	(සං)	-	වාසය කරව යැයි
වුත්තෙපි	(සං)	-	කී කල්හිද
කිව්‍යං	(කි)	-	වැඩක්, කටයුත්තක්
පව්වනං	(සං)	-	පිරිසර පළාතකට, පසල් දනව්වකට
සෙට්ඨිකුලං	(ස)	-	සිටුකුලයක්
නිසසාය	(නි)	-	ඇසුරු කොට
සහජොන	(නා)	-	සියතින්
කරොනො	(කි)	-	කරමින්
ඤ්ඤා	(පු.ක්‍රි)	-	දැන
නාදංසු	(ක්‍රි)	-	නො දුන්න
කුමාරපරිහාරෙනෙව	(සං)	-	රාජකුමාරයා යන හැඟීමෙන් ම
රාජකමිකා	(ස)	-	රාජ්‍ය සේවකයෝ
බෙත්තපපමාණගණනන්ද්‍රාය	(ස)	-	කුමුරු සඳහා වූ බදු ගැනීම පිණිස
පණණං	(නා)	-	ලියුමක් / පත්‍රයක්
බලිං	(නා)	-	පූජා, බදු, සංග්‍රහ
හාරෙට්ඨාති	(සං)	-	ලබාගන්න යැයි
සමපට්ඨිකා	(පු.ක්‍රි)	-	පිළිගෙන
අසුකසෙට්ඨිකුලං	(ස)	-	අසවල් සිටුකුලය
උපනිසසාය	(ස)	-	ඇසුරු කොට
සකලගාමවාසිනොපි	(ස)	-	සියලු ගම්වැසියෝ ද
තුමහාකඤ්ඤෙව	(සං)	-	ඔබට ම
සුඛං	(නා)	-	අයබදු
මහාලාභසකකාරො	(ස)	-	මහත් වූ ලාභ සත්කාර
නිබ්බතති	(ක්‍රි)	-	උපන්නේය
උපඛිඨරජජං	(ස)	-	රජකමෙන් අඩක්
අදාසියෙව	(සං)	-	දුන්නේ ම ය
අසනතුට්ඨා	(කි)	-	නොසතුටු සිත් ඇත්තේ
ගණිසසාමී	(ක්‍රි)	-	ගන්නෙමි
ජනපදපට්ටනො	(ස)	-	ජනපදය පිරිවරන ලද්දේ
බහිනගරෙ	(ස)	-	නගරයෙන් පිටත

පටිකබ්පිකාව	(පු.කි)	-	ප්‍රතිකේෂ්ප කොට
ගරභා	(නා)	-	ගර්භාවක්, නින්දාවක්
තණ්ණාවසිකො	(සං)	-	තෘෂ්ණාවේ වසඟයෙක්
පඤ්ඤාව	(පු.කි)	-	ප්‍රාර්ථනා කොට
කොට්ඨි	(නා)	-	කෙළවර

අභ්‍යාස

01. 'තණ්ණාය අභිභූතො කුමාරො' යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

02. පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- බ්‍රහ්මදත්තස්ස රඤ්ඤො කිත්තකා පුත්තා අහෙසුං?
- සො කස්ස උපරජ්ජං අදාසි කස්ස සෙනාපතිට්ඨානං ?
- අමච්චා කං අභිසෙකං පට්ඨපෙසුං ?
- රාජකම්මිකාති කෙ?
- ජෙට්ඨකුමාරො රජ්ජං යාචිත්වා කණ්ට්ඨස්ස පණ්ණං පෙසිතෙ සො කිං විනේහසි ?

03. සිංහලෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

- බරණැස් නුවර හා ගෞතම බුදුසසුන අතර ඇති සම්බන්ධය කුමක් ද?
- ඉපැරණි රාජ්‍යයක ප්‍රධාන තනතුරු තුනක් නම් කරන්න.
- 'මුළුමණින්ම මුල නොසිඳු ගස නැවත වැඩෙන්නා සේ සැඟව ඇති තෘෂ්ණාව ද වැඩෙන බව මෙම කථා පුවතෙන් කියවේ' මෙම අදහස ඇති ධම්මපද ගාථාව සොයා ලියන්න.
- මෙම පාඩමේ සඳහන් සන්ධි පද හතරක් හා සමාස පද දෙකක් උපුටා දක්වන්න.
- 'කම් නැත' නොහොත් 'වැඩක් නැත' මෙම අදහස ඇති නිපාත පදය පාඩමෙන් තෝරා ලියන්න.

04. ඉහත පාලි ඡේදයේ වාක්‍ය රටාව අනුගමනය කරමින් මේ වාක්‍ය පාලියට නගන්න.

- පෙර ලක්දිව කාවන්තිස්ස රජුට පුත්තු දෙදෙනෙක් වූහ.
- ඒ රජු වැඩිමහල්ලාට යුවරජකම ද බාලයාට සේනාපති තනතුර ද දුන්නේ ය.
- පසුකලෙක කාවන්තිස්ස රජු කුමාරවරුන් දෙදෙනා කැඳවා 'යුද්ධයෙන් වැඩක් නැත' එළාර සමග යුද්ධ නොකරන්නැ'යි ඉල්ලී ය
- කෝපාවිෂ්ට වූ වැඩිමහල්ලා 'මට යුවරජකමෙන් එලක් නැතැ'යි කියා ජන පදයෙන් නික්මී පිටිසර පළාතකට පැන ගියේ ය.
- රජු මියගිය කල්හි ඇමතියෝ කුමාරවරුන් කැඳවා වැඩිමහල්ලාට රජකම ද බාලයාට යුවරජකම ද ලබාදුන්හ.
- බාලකුමාරයා දීඝවාපියට ගොස් සියතින් වැඩ කරමින් කුඹුරු සීසාමින් සේනාව රැස්කරමින් වාසය කළේ ය.

කිතක පද

ධාතුවක් අගට ප්‍රත්‍යය එකතු කිරීමෙන් සාදා ගන්නා පද දෙවර්ගයක් වෙයි. ඒවා නම් ආබ්‍යාන පද හා කිතක පද යි. මෙම පද දෙවර්ගය ම ක්‍රියාවාචී අර්ථයක් නිෂ්පාදනය කළ ද මේ දෙකෙහි වෙනස්කම් කීපයක් දැක ගත හැක. කිතක පද කෘදන්ත පද ලෙස ද හැඳින්වේ.

ආබ්‍යාන පද	කිතක පද
ක්‍රියාර්ථයත්, කාලාර්ථයත් ප්‍රකාශ වේ.	ක්‍රියාර්ථයත්, කාලාර්ථයත් ප්‍රකාශ වේ.
ධාතුව අගට ආබ්‍යාන විභක්ති ප්‍රත්‍යය එක් කොට තනා ගනී (උදා:- $\sqrt{\text{හ}} + \text{ති} = \text{භවති}$)	ධාතුව අගට විශේෂ ප්‍රත්‍යය එක් කොට කිතක පද තනා ගනී (උදා:- $\sqrt{\text{දිස}} + \text{අනිය} = \text{දස්සනිය}$)
කර්තෘ, කර්ම, භාව යන කාරකත්‍රය ම කියවේ.	කාරක හයේ (කර්ම, කර්තෘ, කරණ, සම්ප්‍රදාන, අපදාන, ආධාර) හා භාව කාරකයේ යෙදේ.
පුරුෂ භේදය (පද්ම, මජ්ඣිම, උත්තම) ඇත.	පුරුෂ භේදය (පද්ම, මජ්ඣිම, උත්තම) නැත.
පුරුෂ වශයෙන් බෙදී ඒකවචන බහුවචනයන්හි වර්තැගේ. (උදා:- ගච්ඡති - ගච්ඡන්ති - ගච්ඡසි...)	කිතක පද (නාම විභක්තිවල වර්තැගේ උදා:- ගච්ඡං - ගච්ඡන්තො, ගච්ඡන්තාං ...)
ආබ්‍යානය කිසිවිටෙකත් නාමපදයක් නො වේ.	ඇතැම් විටෙක කිතකය නාමපදයක් වෙයි.
ආබ්‍යානය ලිංග භාජනය නො කරයි.	කිතක පද ලිංග භාජනය කරයි.

කිතක ප්‍රභේද

කිතක පිළිබඳ ප්‍රභේද හයක් ව්‍යාකරණඥයන් විසින් දක්වා ඇත.

1. ත්‍රේකාලික කිතකය
2. අතීත කිතකය
3. වර්තමාන කිතකය
4. අනාගත කිතකය
5. උණාදී කිතකය
6. තුනාදී කිතකය

කිතක ප්‍රත්‍යයෝ වර්ග 02ක් වෙති. ඒවා 1. කිව්ව 2. කිත් යනුවෙන් හැඳින්වේ. කිව්ව ප්‍රත්‍යයෝ ස්වල්ප දෙනෙක් වන අතර, කිත් ප්‍රත්‍යයෝ බොහෝ වෙති. තබ්බ, අනිය, ණ්‍ය, ඊව්ව, ණිය, තය්‍ය යන මේවා කිව්ව ප්‍රත්‍යයෝ වන අතර ඒවා ත්‍රේකාලික කිතකයේ යෙදේ.

ව්‍යේෂණාත්මක කිහිපයක්

√දා + තබ්බ	-	දාතබ්බ	(දිය යුතුය)
√භූ + තබ්බ	-	භව්තබ්බ	(විය යුතුය)
√භූජ + තබ්බ	-	භූඤ්ජතබ්බ	(අනුභව කළ යුතුය)
√බාද + අනිය	-	බාදනිය	(කැ යුතු)
√චද + ණය	-	චජ්ජ	(කිව යුතු දෙය)
√ගමු + ණය	-	ගමම	(අවබෝධ කටයුතු දෙය)
√බාද + ණය	-	බජ්ජ	(කැ යුතු දෙය)
√කර + ඊච්ච	-	කිච්ච	(කටයුත්ත)
√ඤා + තය්‍ය	-	ඤාතය්‍ය	(දැනගත යුත්ත)

- අමෙහි දානං දාතබ්බං, පුඤ්ඤං කාතබ්බං සමමා භූඤ්ජතබ්බං.
(අප විසින් දන් දිය යුතුය, පින් කළ යුතුය, මැනවින් අනුභව කළ යුතුය.)
- මාතා බාදනියං පණිතං භොජනං ආනෙසි.
(මව් තොමෝ කැ යුතු ප්‍රණීත බොජුන් ගෙනාවා ය)
- සුද්දසං චජ්ජං අඤ්ඤාසං - අත්තනො පන දුද්දසං.
(අන්‍යයන්ගේ වරද පහසුවෙන් දක හැක. තමාගේ වරද දැකීම අපහසු ය.)
- න මෙ ඉමසමිං නගරෙ කිච්චං අකී.
(මට මේ නගරයේ කටයුත්තක් නැත.)

අනිත් කාලික කිහිපයක්

√භූජ + ත	-	භූතත
√කර + ත	-	කත
√පච + ත	-	පචිත / පකත
√යා + ත	-	යිත
√ඤා + ත	-	ඤාත
√මර + ත	-	මත
√මුච + ත	-	මුතත
√ජිද + ත	-	ජිණ්ණ
√තර + ඉ + ත	-	තිණ්ණ

- ඉච්ඡිතං පඤ්ඤාං කුසාං ඛිප්පමෙව සමිජ්ඣකු
(ඔබගේ කැමති වන ලද, ප්‍රාර්ථනා කරන ලද දේ වහා ම සමෘද්ධ වේවා)
- අප්පමනතා න මියනති - යෙ පමනතා යථා මතා
අප්‍රමාදිච්චෝ නො මැරෙති - පමාච්චෝ (ජීවත් වුව ද) මළඅය මෙනි.

- දැනෙන සො දමනය ධමමං දෙසෙති.
(ඉඳුරන්) දමනය වූ උන්වහන්සේ දමනය වීම පිණිස ධර්මය දේශනා කරති.
- මමෙව කතමඤ්ඤානු ගිහි පබ්බජිතා උභො
(මා විසින් ම කරන ලදැ'යි ගිහි පැවිදි දෙපාර්ශ්වය ම දැන ගනිත්වා)
- තසස ගච්ඡන්තසෙසව හත්තං පකකං අභොසි.
(ඔහු එතනට යද්දී ම බත පිසින ලද්දේ විය.)

වර්තමාන කාලික කිතක

- ✓ගමු + මාන - ගච්ඡමානො
- ✓වර + මාන - වරමානො
- ✓දිස + මාන - දිසසමානො
- ✓ගමු + අන්ත - ගච්ඡන්තො
- ✓භුජ + අන්ත - භුඤ්ජන්තො
- ✓කර + අන්ත - කරොන්තො
- ✓වද + අන්ත - වදන්තො
- ✓පාල + අන්ත - පාලෙන්නො

- එතං භයං මරණෙ පෙකඛමානො - පුඤ්ඤානි කයිරාථ සුඛාවහානි
(මරණයෙහි මේ බිය බලමින් සැප එළවන පින් කරව්)
- ගුණං වදන්තො බුද්ධස්ස - බුද්ධපීතියමායුතො
(බුදුරදුන්ගේ ගුණ කියන්නේ බුද්ධ ප්‍රීතියෙන් යුක්ත වූයේ විය)
- සො රාජා ධමමන රජ්ජං පාලෙන්නො මනුසෙස පිණෙති.
(ඒ රජතුමා ධර්මයෙන් රාජ්‍යය පාලනය කරන්නේ මනුෂ්‍යයන් පිණවයි.)
- සො එකං සෙට්ඨිකුලං නිස්සාය සහජෙථන කමමං කරොන්තො වසි.
(ඔහු එක් සිටුකුලයක් ඇසුරුකොට සියතින් වැඩ කරමින් වාසය කළේ ය)

අභ්‍යාස

01. සිංහලට නගන්න.

- i. අනන්‍ය පාන බාදනීය භෞතන ව මහාරහං - භුඤ්ජති සපරිවාරො නිව්ජාරෙනො නිලීයති.
- ii. උපාසකො ධම්මං සුඤ්ඤා නගරං පවිසන්තො සත්ථු ගුණකථං කථෙන්නොව පවිසති.
- iii. සුමෙධපණ්ඩිතො උපරිපාසාදවරතලෙ රහොගතො හුඤ්ඤා පලලඞ්කං ආභුජ්ඤා නිසින්නො වින්නෙසි.
- iv. චක්කවත්තිරාජා ධම්මංයෙව නිසසාය ධම්මං සක්කරොන්නො ධම්මං ගරු කරොන්නො ධම්මං මානෙන්නො ධම්මං පූජෙන්නො ධම්මං අපවායමානො රජ්ජමකරි.
- v. තාත සුදින්න, භුඤ්ජ ව පිච ව පරිවාරෙහි ව, භුඤ්ජන්නො පිචන්නො පරිවාරෙන්නො කාමෙ පරිභුඤ්ජන්නො පුඤ්ඤානි කරොන්නො අභිරමස්සු.
- vi. තිණේණා සො හගවා තරණාය ධම්මං දෙසෙති.
- vii. පරපට්ඨද්ධා මෙ ජීවිකාති පබ්බජිතො අභිණං පච්චෙකඛිතබ්බං.
- viii. බජ්ජ - භොජ්ජ - ලෙය්‍ය - පෙය්‍ය වසෙන චතුබ්බිධා භොනති මනුස්සානං ආහාරා.
- ix. අභික්කන්තං හො ගොතම, අභික්කන්තං හො ගොතම, සෙය්‍යථාපි නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජය්‍ය පටිච්ජන්තං වා විචරෙය්‍ය.
- x. සචෙ උපජ්ඣායො ජන්තාසරං පටිසිතුකාමො භොති, චුණ්ණං සන්නෙතබ්බං, මත්තිකා තෙමෙතබ්බා.

02. පාලියට නගන්න.

- i. සැදැහැයෙන් පැවිදිවුවන් විසින් ධර්මය උගත යුතු ය. බුදුන් වැන්ද යුතු ය.
- ii. අප විසින් පින් කළ යුතු ය. සිල් රැකිය යුතු ය. වත් පිරිය යුතු ය.
- iii. මහාකාශ්‍යප තෙරණුවෝ රහසිගතව ධර්මය දෙස බලමින් වනයෙහි කල් ගෙවූහ.
- iv. මහණෙනි, නැටුම ආර්ය විනයෙහි උමතුවක් වැනි ය.
- v. තෙරණුවෝ නැගිට දොර විවර කොට කාලය බලන්නේ අලුයම යැයි දැන පාසිවුරු ගෙන ගමට පිවිසියහ.

03. සුදුසු අතීත කෘතූන් පද යොදා හිස්තැන් පුරවන්න.

(ජාතං, හිනෙනා, ජාතො, නිබ්බුතො, නිබ්බුතා, ගතො, පතීතං, ගතො, බුහිතො (සැළැණේ), පතිතො)

- i. හික්කුසංඝො
- ii. රාහුලො
- iii. බණ්ඩනං
- iv. සා නාරී
- v. සො පිතා
- vi. සො ගාමං
- vii. එලං රුක්ඛමහා
- viii. දෙවදතො නිරයං
- ix. සමුද්දො
- x. රුක්ඛො වාතප්පහාරෙන

04. මෙම පාඩමේ එන සියලු කිතක පද තෝරා පහත එන පරිදි වගු ගත කරන්න.

ත්‍රේකාලික කිතක	අතීත කිතක	වර්තමාන කිතක
දාතබ්බං	කතං	පෙකම්මානො

05. පහත සඳහන් ධාතූන් උපයෝගී කර ගෙන දී ඇති ප්‍රත්‍යය යොදා කිතක පද සාදන්න.

ධාතුව	තබ්බ	අතීය	මාන	අතත	ත
වැද	වැදිතබ්බ	වැදිතීය	වැදිමාන	වැදිතත	වැදිත
කර					
දා					
නමු					
පත					
හර					

01. මච්ඡරියබ්‍රාහ්මණො

සාවතරීයං අදින්නපුබ්බකො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසි. තෙන කසසවි කිඤ්චි න දින්නපුබ්බං. තස්ස එකො'ව පුත්තො අහොසි පියො මනාපො. බ්‍රාහ්මණො පුත්තස්ස පිලක්ඛනං දාතුකාමො සචෙ සුවණ්ණකාරස්ස ආචිකඛිස්සාමි චෙතනං දාතබ්බං හවිස්සති'ති සයමෙව සුවණ්ණං කොට්ටත්වා මට්ඨානි කුණ්ඩලානි කත්වා අදාසි. තෙනස්ස පුත්තො මට්ටකුණ්ඩලීති පඤ්ඤායි. තස්ස සොළසවසිකකාලෙ පණ්ඩුරොගො උදපාදි. බ්‍රාහ්මණො චෙජ්ජානං සනතිකං ගන්ත්වා තුමෙහ අසුකරොගස්ස කිං භෙසජ්ජං කරොථාති පුච්ඡි. තෙ අස්ස යං වා තං වා රුක්ඛතවාදිං ආචිකඛිංසු. සො තං ආහරිත්වා භෙසජ්ජං කරි. තථා කරොන්නස්සෙව තස්ස රොගො බලවා අහොසි. බ්‍රාහ්මණො තස්ස දුබ්බලභාවං ඤාත්වා එකං චෙජ්ජං පකෙකාසි. සො තං ඔලොකෙත්වා අමහාකං එකං කිව්වං අත්ථි, අඤ්ඤං චෙජ්ජං පකෙකාසිත්වා තිකිචජාපෙහිති වත්වා නික්ඛමි. බ්‍රාහ්මණො තස්ස මරණසමයං ඤාත්වා ඉමස්ස දස්සනත්ථාය ආගතාගතා අනෙතා ගෙහෙ සාපතෙය්‍යං පස්සිස්සන්ති. තස්මා තං බහිකරිස්සාමිති පුත්තං නිහරිත්වා බහි ආලිඤ්ඤ නිපජ්ජාපෙසි. තස්මිං කාලකතෙ බ්‍රාහ්මණො තස්ස සරිරං ක්‍රියාපෙත්වා දෙවසිකං ආලාභනං ගන්ත්වා කහං එකපුත්තක කහං එකපුත්තකා'ති රොදි.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- අදින්නපුබ්බක බමුණා පුතාට පළඳනාවක් සකස් කළේ කෙසේ ද ?
- එම බමුණාගේ පුතාට පටබැඳුණු නම කුමක්ද ? එසේ වූයේ ඇයි ?
- මරණාසන්න පුතා තැබුවේ කොහිද ?
- ගෙදරට පැමිණි චෛද්‍යවරයා දුන් උපදේශය කුමක්ද ?
- පුතාට පියා විසින් බෙහෙත් කළ අයුරු පැහැදිලි කරන්න.
- මෙම පාඨමෙන් දෙන උපදේශය ලියන්න.

2. අකාරුණිකවෙජ්ජා

අතීතෙ එකො වෙජ්ජා ගාමනිගමෙසු වරිතා වෙජ්ජකමමං කරොනෙතා එකං වකඛුදුබ්බලං ඉතරීං දිස්වා පුච්ඡි. කිං තෙ අභාසුකන්ති. අකඛිති න පසසාමිති. හෙසජ්ජං තෙ කරාමිති. කරාහි සාමිති. කිමෙම දසසසිති. සචෙ මෙ අකඛිති පාකතිකානි කාතුං සකඛිස්සසි අහං තෙ පුත්තධිතාහි සද්ධිං දාසි හවිස්සාමිති. සො හෙසජ්ජං සංවිද්හි. එකහෙසජ්ජෙනෙව අකඛිති පාකතිකානි අහෙසුං. සා විනෙතසි, අහං එතස්ස පුත්තධිතාහි සද්ධිං දාසි හවිස්සාමිති පටිජානිං. 'වඤ්ඤවස්සාමි නන්ති' සා වෙජ්ජන කීදිසං භද්දෙති පුට්ඨා, පුබ්බෙ මෙ අකඛිති ථොකං රුජිංසු. ඉදානි අතිරෙකතරං රුජන්ති ති ආහ. වෙජ්ජා අයං මං වඤ්ඤවතා කිඤ්ච අදාතුකාමා. න මෙ එතාය දින්නහතියා අපො. ඉදානෙව නං අයං කරිස්සාමිති විනෙතතො ගෙහං ගන්තො හරියාය ආවිකඛි. සා තුණ්හි අහොසි. සො එකං හෙසජ්ජං යොජෙතො තස්සා සන්තිකං ගන්තො භද්දෙ ඉමං හෙසජ්ජං අඤ්ජාහි'ති අඤ්ජාපෙසි. තස්සා දෙව අකඛිති දීපසිඛා විය විජ්ඣායංසු.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- ඇස් දුර්වල ස්ත්‍රියගෙන් වෛද්‍යවරයා ඇසුවේ කුමක්ද?
- දැස් සුව වුවහොත් කුමක් කිරීමට අඳ ස්ත්‍රිය පොරොන්දු වූවාද ?
- දෙවැනිවරට ද ඇසට බෙහෙත් දුන්නේ ඇයි?
- පෙරට වඩා බෙහෙත් ගැල්වීමෙන් ඇස රිදෙන බව ස්ත්‍රිය පැවසුවේ කුමක් නිසාද ?
- වෛද්‍යවරයාගේ බිරිඳ කීවේ කුමක්ද ?
- මෙම කථාවෙන් ගත හැකි ආදර්ශ දෙකක් ලියා දක්වන්න.

3. බුද්ධපට්ඨාකා දෙව තිරවජානා

එකස්මිං සමයෙ සත්ථා ගණමපභාය එකෙකොව එකං වනං පාවිසි. පාරිලෙයාකො නාම එකො හත්ථීරාජාපි හත්ථීගණං පභාය තං වනං පවිසිත්වා භගවන්තං එකස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ නිසින්නං දිස්වා, පාදෙන පහරනො රුක්ඛමූලං සොධෙත්වා සොණඛාය සාබං ගහෙත්වා සමමජ්ඡි. තතො පට්ඨාය දිවසෙ දිවසෙ සොණඛාය සටං ගහෙත්වා පාතීය පරිභොජනීය උදකං ආහරන්ති. උණෙහාදකෙන අපො සති උණෙහාදකං පටියාදෙති. කථං ? කට්ඨානි සංසිත්වා අග්ගිං පාතෙති. තත් දාරුනි පකඛිපනො ජාලෙත්වා තත් තත් පාසාණෙ පචිත්වා දාරුක්ඛණ්ඩකෙන පවට්ටත්වා බුද්ධකසොණධියං බිපති, තතො හත්ථං ඕතාරෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ජානිත්වා ගන්තො සත්ථාරං වඤ්ඤති. සත්ථා තත් ගන්තො නභායති. අථ නානාවිධානි ඵලානි ආහරිත්වා දෙති. යදා පන සත්ථා ගාමං පිණ්ඩය පවිසති, තදා සත්ථුපත්තචීවරමාදාය කුමෙහ යිපෙත්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගව්ඡති. රතති. වාළුමිග

නිවාරණයට මහනතර දණ්ඩ සොණ්ඩාය ගහෙතො යාව අරුණුගමනා වනසණ්ඩ විවරති.

අපේකො මකකටො හත්ථි. දිවසෙ දිවසෙ තථාගතස්ස උපට්ඨානං කරොනනං දිසවා අහමපි කිඤ්චිදෙව කරිස්සාමිති විවරනොනා එකදිවසං නිමමකඛිකං දණ්ඩකමද්ධං දිසවා දණ්ඩකං හඤ්ජිතො දණ්ඩකෙනෙව සද්ධිං මද්ධපටලං සත්ථස්සනතිකං ආහරිතො කදලිපතනං ඡිද්දිතො තස්ස ධ්වපෙතො අදාසි. සත්ථා ගණිති. මකකටො කරිස්සති නු බො පරිභොගං න කරිස්සතිති ඔලොකෙනොනා ගහෙතො නිසිනනං දිසවා කිනනුබොති විනෙතො දණ්ඩකොටියං ගහෙතො, පරිවනෙතො ඔලොකෙනොනා අණ්ඩකානි දිසවා තානි සනිකං අපනෙතො අදාසි. සත්ථා පරිභොගමකාසි. සො තුට්ඨමානසො තං තං සාධං ගහෙතො නවවනොනා අට්ඨාසි. තස්ස ගතිත-සාධාපි අකකනතසාධාපි හිජ්ජි. සො එකස්මිං ඛාණ්ණමස්ස පතිතො නිබ්බද්ධගතො සත්ථර් පසනෙනන විනෙතන කාලංකතො තාවතිංස භවතෙ නිබ්බතති.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. ඇතා බුදුරදුන්ට වැඩ සිටීමට ස්ථානයක් සකස් කළේ කෙසේ ද?
- ii. ඇතා විසින් උණුවතර සම්පාදනය කළ ආකාරය පැහැදිලි කරන්න.
- iii. වඳුරා මීවදය පිළිගත් වූයේ කුමක තබාද ?
- iv. බුදුරදුන් සමග ඇතා පසුගමන් ගියේ කුමන අවස්ථාවලදී ද ?
- v. වඳුරා මළේ කෙසේ ද ?
- vi. කථාවේ උපදේශය ලියා දක්වන්න.

4. උජ්ජාතිකො සුනබො

අතීතෙ ජමබුදිපෙ අජිතරට්ඨ ඵකො ගොපාලකො වසී. තස්ස ගෙහෙ ඵකො පච්චෙකබ්බද්ධො නිබ්බදං භුඤ්ජති. තස්මිං ගෙහෙ ඵකො කුකකුරො ව අභොසී. පච්චෙක බුද්ධො භුඤ්ජනොනා තස්ස නිබ්බදං ඵකං භතතපිණ්ඩං අදාසි. සො තෙන පච්චෙකබ්බද්ධෙ සිතෙහමකාසී. ගොපාලකො දිවසස්ස දෙව වාරෙ පච්චෙකබ්බද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡී. සුනබොපි තෙන සද්ධිං ගච්ඡී. ගොපාලො එක දිවසං පච්චෙකබ්බද්ධං ආහ. භනෙන යදා මෙ ඕකාසෙ න භවිස්සති තදා ඉමං සුනධං පෙසෙස්සාමි. තෙන සඤ්ඤානෙන ආගච්ඡෙය්‍යාථාති. තතො පට්ඨාය අනොකාසදිවසෙ සුනධං පෙසෙසී. සො එකවචනෙනෙව පකඛ්ඤ්චො පච්චෙකබ්බද්ධස්ස වසනට්ඨානං ගතො තිකකතං භුස්සිතො අත්තනො ආගතභාවං ජානාපෙතො එකමනං නිපජ්ජී. පච්චෙකබ්බද්ධෙ වෙලං සලලකෙකො නිකිනෙන භුස්සනොනා පුරතො ගච්ඡී. පච්චෙකබ්බද්ධො තං වීමංසනොනා එකදිවසං අඤ්ඤං මගං පටිපජ්ජී. අථ සුනබො පුරතො තිරියං යතො භුස්සිතො ඉතරමගෙමෙව නං ආරොපෙසී.

අපේකදිවසං අඤ්ඤං මග්ගං පටිපජ්ජිතා සුනඛෙන තිරියං ධ්වං වාරියමානොපි අනිවතතිතා තං පාදෙන අපනෙතා පායාසි. සුනඛො තස්ස අනිවතතිතභාවං ඤාතා නිවාසනකණ්ණ ඩසිතා ආකඩ්ඪනො ගන්තබ්බමග්ගමෙව පාපෙසි. එවං සො සුනඛො තස්මිං පච්චෙකබ්බදො බලවසිනෙනං උප්පාදෙසි.

අපරභාගෙ පච්චෙකබ්බදාසස් වීචරං ජීරි. අථස්ස ගොපාලකො වීචරවතානි අදාසි. පච්චෙකබ්බදො ඵාසුකට්ඨානං ගන්තා වීචරං කාරෙස්සාමීති ගොපාලකං ආහ. සො පි හනෙන මා වීරං බති වසිතානි අවදි. සුනඛොපි තෙසං කථං සුණ්ණෙනා අට්ඨාසි. පච්චෙක බ්බදො චෙහාසං අබ්බුගගන්තා ගච්ඡනෙන, භුඬකරිතා ධීතස්ස සුනඛස්ස හදයං එලි. තිරව්ජානා නාමෙන උජ්ජාතිකා භොනති. අකුට්ඨා මනුස්සා පන අඤ්ඤං විනෙතනති අඤ්ඤං වදනති.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. පසේ බුදුරදුන් දන් වළඳා අවසන්හි දිනපතා කළේ කුමක් ද?
- ii. ගොපල්ලා දිනකට කී වතාවක් බුදුරදුන් වෙත යන්නේ ද?
- iii. බල්ලා බුදුරදුන් වැඩමවීමට පැමිණ කළේ කුමක් ද?
- iv. වැරදි මගට පිළිපත් පසේ බුදුරදුන්ට බල්ලා මග කියා දුන් අවස්ථා කීයද ? එම අවස්ථා ලියන්න.
- v. අවසානයේ බල්ලාට සිදුවූයේ කුමක් ද?
- vi. කථාවේ උපදේශය ලියා දක්වන්න.

5. කතඤ්ඤා සිගාලො

සීහලදීපෙ කිර දණ්ඩගොණගාමෙ එකො සිගාලො තත් තත් ගොවරං පරියෙසමානො එකං සලලකං දිස්වා ගණිතුං ධාවි. තස්මිං බණ්ණෙ සලලො සුවියො විජ්ඣි. තතො එකා සුවි සිගාලස්ස අකඛිං හිජ්ඣි. තෙන සො 'කාණ්ඩසිගාලො'ති පඤ්ඤායි. අපරභාගෙ ගොවරත්ථාය ඉතො විතො වීචරනං අජගරො භොගෙන ඛ්ඣි. අපේකො ගොපාලකො තං අජගරෙන නිජ්ජිලියමානං දිස්වා තස්ස කාරුඤ්ඤාන අජගරෙන සද්ධිං වායමිතා තං විස්සජ්ජාපෙසි. අජගරො සිගාලං විස්සජ්ජේතා ගොපාලං ගණිති. සිගාලො තං දිස්වා මයා කතඤ්ඤානා හවිතබ්බනති මඤ්ඤමානො අජගරස්ස භොගෙ තත් තත් ඩසනො සද්දං කරොනතාපි තං විස්සජ්ජාපෙතුමසකෙකානො සමීප බෙතෙන කසනෙන මනුස්සෙ දිස්වා සීසසීසං තත් ගන්තා සද්දං කතා තත් ධ්වං ඩසිතා ධාවි. මනුස්සා සද්දායනතාපි වත්. පාතෙතුං අසකෙකානො ලෙඩ්බුද්ධාදි හත්ථා තං අනුබන්ධිංසු. සිගාලො අජගරස්ස සමීපෙ වත්. පාතෙතා පටිකකමම අට්ඨාසි. මනුස්සා අජගරං ව ගොපාලං ව දිස්වා අජගරං මාරෙතා ගොපාලං විස්සජ්ජාපෙසුං.

එවං තිරව්‍යානගතයපි අත්තනො කතං උපකාරං සලලකෙඛ්ඤා පච්චුපකාරං කරොන්ති. කාරණාකාරණං ජානනෙනහි පන මනුසෙසහි අවස්සං පච්චුපකාරො කාතබ්බොව හොති. තථාපෙකච්ච නරාධමා අත්තානං උපකාරකානං හිතෙසීනං සප්පරිසානං අනත්මෙව කරොන්ති. තෙ පනෙනෙ අසප්පරිසා තිරව්‍යානගතෙහිපි ගුණහීනාති ඥාතබ්බො.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- 1 සිවලාට 'කාණ සිගාල' යන නම ලැබුණේ කෙසේ ද?
- 2 සිවලා පිඹුරාගෙන් බේරාගත්තේ කවුද ?
- 3 සිවලා ගොවියාගේ වස්ත්‍රය රැගෙන යාමට හේතුව කුමක් ද?
- 4 පිඹුරා මරා දැමුයේ කවුද ?
- 5 මෙම කථාවෙන් දෙන උපදේශය කුමක් ද?

6. කතවෙදී සුනබො

ජමබුද්දීපෙ වජ්‍රභාගා නාම ගංගාතීරෙ හොමගාමනාම අත්ථී. තස්මිං එකො මරුතෙනා නාම බ්‍රාහ්මණො පටිවසති. තදා සො වොහාරඝාය තකකසිලං ගන්ත්වා ගෙහං ආගව්‍ය්‍යතො අත්තරා මගෙහ එකාය සාලාය කුට්ඨරොගාතුරං සුනබං දිස්වා තස්මිං කාරුඤ්ඤාන නීලවලිං තකකමබ්බිලෙන මද්දිත්වා පායෙසි. සුනබො වූපසන්නරොගො පාකතිකො හුත්වා බ්‍රාහ්මණෙන අත්තනො කතුපකාරං සලලකෙඛ්ඤො තෙනෙව සද්ධිං අගමාසි. අපරභාගෙ බ්‍රාහ්මණස්ස හරියා ගබ්භං පටිලහි. පරිපුණ්ණගබ්භාය තාය විජායනකාලෙ දාරකො තිරියම්පතිත්වා අනෙතා ගබ්භෙයෙව මනො. තදා තං සතෙථන ඛණ්ඩාඛණ්ඩිතං, ඡිද්දිත්වා නිහරිංසු. අථ බ්‍රාහ්මණො තං දිස්වා නිබ්බින්නහදයො සරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජිත්වා අරඤ්ඤා විහරති. අථස්ස හරියා අරඤ්ඤාන සද්ධිං සංවසන්ති අයං මං පහාය පබ්බජ්ජොති බ්‍රාහ්මණෙ පදුට්ඨචිත්තා හො, බ්‍රාහ්මණං මාරෙහිති සාමිකෙන සද්ධිං මනෙතසි. තෙසං මන්තං සුනබො සුත්වා බ්‍රාහ්මණෙනෙව සද්ධිං වරති. අපේකදිවසං තස්සා සාමිකා තාපසං මාරෙස්සාමිති ධනුකලාපං ගහෙත්වා නිකබ්බි. තදා තාපසො එලාඵලඝාය අරඤ්ඤං ගතො. සුනබො අස්සමෙයෙව ඔහිසි. පුරිසො තාපස්සසාගමනමගං ඔලොකෙනො ගව්‍ය්‍යතරෙ නිලීනො අවජ්. සුනබො තස්ස පමාදං ඔලොකෙත්වා ධනුනො ගුණං බාදිත්වා ඡිද්දි. සො පුත්‍ර ගුණං පාකතිකං කත්වා ආරොපෙසි. එවං සො ආරොපිතං ආරොපිතං බාදතෙව. අථ සො පාපපුරිසො තාපසස්සාගමනං ඤාත්වා, තං මාරෙස්සාමිති ධනුනා සද්ධිං අගමාසි. අථස්ස සුනබො පාදෙ ධසිත්වා පාතෙත්වා තස්ස මුඛං බාදිත්වා දුබ්බලං කත්වා භුංකාරමකාසි. එවං හි සප්පරිසා අත්තනො උපකාරකානං පච්චුපකාරං කරොන්ති. වුත්තං හි

උපකාරකං සරනෙනා සො - සුනබො කතවෙදිකො,
සත්තුපසාතකං කතා - ඉසිනෝදාසි ජීවිතං.

තිරවජානා'පි ජානනි - ගුණමත්තනි කතං සදා,
ඉති ඤායාන මෙධාවි - කතඤ්ඤා හොනනි පාණිනො

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- බමුණා අතරමග දී දුටුවේ කුමක් ද?
- බමුණා ගිහිගෙය ගැන කළකිරුනේ ඇයි ?
- බිරිඳ තම පෙර සැමියා මැරීමට සිතුවේ කවර හෙයින් ද ?
- තාපසයා මැරීමට කළ කුමන්ත්‍රණය අසාර්ථක වීමට හේතුව දක්වන්න.
- කතාවෙන් ඉගැන්වෙන සාරධර්ම තුනක් ලියන්න.

7. නකුලඋපාසකසස වත්තු

ලඞ්කායං කාකවණණතිස්සමහාරාජේ රජ්ජං කාරෙනෙ රොහණජනපදෙ අඤ්ඤතරසමිං ගාමෙ නකුලො නාම උපාසකො වසී. සො දුක්ඛිතො දුක්ඛන කසිරෙන පුත්තදාරෙ පොසෙසි සො අත්තනො ධීතරං මහාගාමෙ එකසමිං කුලෙ ධිපෙත්වා ද්වාදසකභාපණමත්තං ඉණං ගණ්ඨි. අපරභාගෙ ධීතරං මොවෙතුකාමො යතන හතිං කතා දුක්ඛන ද්වාදසකභාපණෙ උප්පාදෙත්වා තමාදාය මහාගාමං ගවජනෙනා අත්තරාමගෙහ සකට්ඨිත්තඛණ්ඩං නාම ධානං සමපාපුණි.සො තසමිං තිස්සමහාවිහාරවාසිං චුලලපිණ්ඩපාතිකතිස්සඥෙරං අද්දස, දිස්වා පන “පුරෙහත්තකාලො”යං, ආසනෙන ගාමා'පි න සන්නි. සවෙ ථෙරො ඡින්නහත්තො භවෙය්‍ය නෙතං පතිරුපං, කීන්තූබො කාතබ්බනති” විනෙතනෙනා අට්ඨාසි. තසමිං බණෙ එකො පුරිසො පුට්ඨත්තං ගහෙත්වා ආගඤ්ඤී. ථෙරං උපසංකම්ඤ්වා පත්තං ගහෙත්වා හත්තං ආකීරිත්වා අදාසි, ථෙරො හත්තස්ස ලඞ්කාරං සලලකෙඤ්ඤිවා එකං රුක්ඛමූලං උපසඞ්කමම පත්තං ධිපෙත්වා විපස්සනං වඩෙඤ්ඤිවා අගගඵලං අරහත්තං පත්වා'ව පරිභුඤ්ඤී. සො විහාරං ගත්ත්වා, තමපවතතිං හික්ඛුතං ආරොවෙසි. ආරොවෙත්වා'ව පන යදා'හං පරිනිබ්බාසිස්සාමි තදා මෙ නිපන්නකුටාගාරං අඤ්ඤාද්ධි උට්ඨාපෙනෙන න උට්ඨහතු යදා සො උපාසකො ආගත්ත්වා උට්ඨපෙති, තදා උට්ඨහතුති අපරභාගෙ පරිනිබ්බාසනෙනා තථෙව අධිට්ඨාය පරිනිබ්බාසී.

අථස්ස ආළාහනකිව්වං කරිස්සාමාති මනුස්සා මහත්තං පූජාවිධානං කතා කුටාගාරං සජ්ජත්වා ථෙරස්ස කලෙඛරං තස් නිපජ්ජත්වා උක්ඛිපත්තා ධිපිතට්ඨානෙන

වාලෙකුං නා'සකබ්බංසු' සත-දව්සත - තිසත-චතුසත පඤ්චසතා'පි මනුසසා උසසහන්තා තං උකබ්බිකුං නාසකබ්බංසු' අථ තෙ තං පචතති. කාකචණ්ණතිස්ස මහාරාජානං ආරොවෙසුං රාජා'පි සෙතංග පරිවාරෙත්වා ආගන්ත්වා වායමං කරොනෙතා වාලෙකුං නාසකබ්බි' තතො රාජා භික්ඛුසංඝං උපසංකමිත්වා, කාරණං පුච්ඡී. භික්ඛු ත'මඝං ආරොවෙසුං. රාජා උපාසකං පකෙකාසාපෙත්වා "කුටාගාරං ගණහාහි"ති ආහ. තෙන ගන්ත්වා කුටාගාරකණ්ණ හත්ථෙන පුට්ඨමනෙතයෙව ආකාසං උප්පතිත්වා ආළාහනට්ඨානං අගමාසි'. අථ රාජා ච මනුසසා ච තං අච්ඡරියං දිස්වා තස්ස මහාසමපතතිං අදංසු.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. උපාසක තෙම දියණිය නිවසක රැඳවූයේ කහවණු කීයක් ලබාගෙන ද?
- ii. නැවත එන අතරමග දී උපාසක තෙම කළ විශේෂ කටයුත්ත කුමක්ද?
- iii. පිණ්ඩපාතය ලද තෙරණුවෝ කළේ කුමක් ද?
- iv. තෙරුන් වහන්සේ පිරිනිව් මොහොතේ කුමක් අධිෂ්ඨාන කළ සේක් ද ?
- v. මෙම කථා පුවතින් භික්ෂු ජීවිතයට ගතහැකි ආදර්ශ මොනවාද ?

8. අඤ්ඤාසං කතො අනත්ථො අත්තනො උපරි පතිස්සති

අතීතෙ කිර එකො වෙජ්ජා වෙජ්ජකම්මත්ථාය ගාමං විචරිත්වා කිඤ්චි කම්මං අලභිත්වා ඡාතව ඡතො නිකබ්බිත්වා ගාමද්වාරෙ සමබහුලෙ කුමාරකෙ කීලනෙත දිස්වා ඉමෙ සප්පෙන ඩසාපෙත්වා තිකිච්ඡිත්වා ආහාරං ලභිස්සාමිති' එකසමී. රුකබ්බිලෙ සීසං නිහරිත්වා නිපනනසප්පං දසෙස්වා අමෙහා කුමාරකා එසො සාලිකපොතකො ගණථ නතති ආහ. අථෙ'කො කුමාරකො සප්පං ගීවාය දළහං ගහෙත්වා නිහරිත්වා තස්ස සප්පභාවං ඤාත්වා විරවනෙතා අවිදුරෙ ධීතස්ස වෙජ්ජස්ස මත්තකෙ බිපි. සප්පො වෙජ්ජස්ස බන්ධධීකං පරිකබ්බිත්වා දළහං ඩසිත්වා තත්ථෙව පීචිතකඛයං පාතෙසි. එසො පන වෙජ්ජා අපරභාගෙ කොකො නාම සුනබලදුකො අහොසි. සො කිර එකදිවසං පුබ්බණ්ණසමයෙ ධනුං ආදාය සුනබපරිවුතො අරඤ්ඤං ගච්ඡනෙතා අත්තරාමගෙහ එකං පිණ්ඩාය පච්ඡන්තං භික්ඛුං දිස්වා කුජ්ඣිත්වා කාලකණ්ණි මෙ දිට්ඨො. අජ්ජ කිංචි නලභිස්සාමිති විනෙතනො පක්කාමි. ථෙරොපි ගාමෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා, කතහත්තකිවෙවා පුන විහාරං පාවිසි' ඉතරොපි අරඤ්ඤං වරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා පච්චා ගච්ඡනෙතා පුන ථෙරං දිස්වා අජ්ජාහං ඉමං කාලකණ්ණිං දිස්වා අරඤ්ඤං ගතො කිඤ්චි න ලභිං ඉදානි මෙ පුනපි අභිමුඛො ඡාතො සුනබෙහි නං බාදාපෙස්සාමිති, සඤ්ඤං දත්වා සුනබෙ විස්සජේසි' ථෙරොපි එවං මා කරි උපාසකොති යාචි අජ්ජාහං තව සමමුඛිභුත්තො කිංචි නාලත්ථං' පුනපි මෙ සමමුඛිභාව මාගතොසි බාදාපෙස්සාමෙ'ව ත'න්ති වත්වා සුනබෙ උයොයාජේසි එව.

ථෙරො වෙගෙන එකං රුකං ආරුහිතො පුරිසප්පමාණෙ යානෙ නිසිදි සුනඛා රුකං පරිවාරිංස'කො ගතො රුකං අභිරුහිතොපි තෙ මොකෙඛා නායීති තං සරතුණෙඛන පාදතලෙ විජ්ඣමි. ථෙරො මා එවං කරොහිති යාවියෙව. ඉතරො තස්ස යාවනං අනාදියිතො පුනප්පුනං විජ්ඣියෙව. ථෙරො එකස්මිං පාදතලෙ විජ්ඣියමානෙ තං උකඛිපපිතො දුතියං පාදං ඔලමෙඛති' තස්මිං විජ්ඣියමානෙ, තමපි උකඛිපති එවමස්ස සො යාවනං අනාදියිතො දෙවපි පාදතලානි විජ්ඣියෙව ථෙරස්ස සරීරං උකකාහි ආදිතං අහොසි සො පාරුතං විවරං හස්සනතමපි න සලලකෙඛසි තං පතමානං කොකං සීසතො පටයාය පරික්ඛිපනතමෙව පති. සුනඛා ථෙරොපි පතීතොති සඤ්ඤාය විවරනතරං පවිසිතො අතතො සාමිකං ලුඤ්චිතො ඛාදනො අට්ඨිමතොවස්සෙං කරිංසු' අථ තෙසං ථෙරො එකං සුකඛදණ්ඩකං හඤ්ජිතො ඛිපි සුනඛා ථෙරං දිසො. සාමිකොව අමෙහති ඛාදිතොති අරඤ්ඤං පවිසිංසු.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.
 - i. ඇවිදගෙන ගිය වෛද්‍යවරයා ගම්දොරටුවෙහිදී දුටුවේ කුමක් ද ?
 - ii. කුමාරයා අතට ගත් සර්පයාට කළේ කුමක් ද?
 - iii. තෙරුන්වහන්සේ දුටු වැද්දාට සිතුවේ මොනවා ද?
 - iv. තමා වෙත එන සුනඛයන් දුටු තෙරණුවෝ කුමක් කළේ ද?
 - v. අවසානයේ වැද්දාට වුයේ කුමක්ද ?
 - vi. මෙම කථාවෙන් ඉගැන්වෙන ජීවිතාදර්ශ 2 ක් ලියන්න.

9. මුඛරභාවස්ස දොසො

අතීතෙ කිර ඛාරාණසියං සාලිතකසිප්පෙ නිප්පතති. පතොතා එකො පීඨසප්පි අහොසි. සො නගරද්වාරෙ එකස්ස වටරුකඛස්ස හෙට්ඨා නිසිනොතා සකකරං ඛිපිතො තස්ස පණණානි ඡිඤ්ඤොතො "හඤ්ජිතො තො දසෙසහි, අස්සරුපකං තො දසෙසහි"ති. ගාමදාරකෙහි වුවමානො ඉවජ්ඣිවජ්ජානි රූපානි දසෙසතො තෙසං සන්නිකා ඛාදනීයාදීනි ලභති.

අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානං ගව්ජනොතො තං පදෙසං පාපුණි. ඛාලා පීඨසප්පිං පාරොහනතරෙ කතො පලායිංසු. රඤ්ඤා ධීතමජ්ඣකුණිකෙ රුකඛමූලං පවිට්ඨස්ස ඡිද්දවජායං සරීරං එරි. සො කීනත්‍රුඛො එතනති උදධං ඔලොකෙනොතො රුකඛස්ස පණණස්ස හඤ්ජිතො දිසො කසෙසතං කමමනති පුච්ඡිතො විචාරා පීඨසප්පිනොති සුතො තං පකෙකාසෙතො ආහ. මය්‍යං පුරොහිතො අති මුඛරො. අප්පමතතකෙපි වුතො ඛහුං හණනො මං උපද්දවෙති. සකඛිස්සසි තස්ස මුඛෙ නාලිමතො අජලණ්ඩිකා ඛිපිතොති ? සකඛිස්සාමි. දෙව අජලණ්ඩිකා ආහරාපෙතො පුරොහිතෙන සද්ධිං තුමෙහ අනොතාසාණියං නිසිද්දං. අහමෙඤ්ඤං කතතඛං ජානිස්සාමි ති.

අප රාජ්‍ය තථා කාරෙසි. ඉතරොපි කතරියෙන සාණියං පිදදං කතවා පුරොහිතස්ස රඤ්ඤා සද්ධිං කපේතතස්ස මුඛෙ විවට්ඨතෙන එකෙකං අප්පලණ්ඩිකං බිපි. පුරොහිතො පි මුඛං පට්ඨං පට්ඨං ගිලි. පීඨසප්පි බිණාසු අප්පලණ්ඩිකාසු සාණිං වාලෙසි. රාජා තාය සඤ්ඤාය අප්පලණ්ඩිකානං බිණ්ණභාවං ඤ්ඤා ආහ. ආවරිය, අහං තුමෙහති සද්ධිං කපේතතා කථං නිත්ථරිතුං න සකඛිස්සාමි. තුමෙහති අතිමුඛරතාය නාලිමතතා අප්පලණ්ඩිකා ගිලනතාපි තුණ්හිභාවං නාපජ්ජථාති. බ්‍රාහ්මණො මඬකුභාවං ආපජ්ජිතවා තතො පට්ඨාය මුඛං විවරිතවා රඤ්ඤා සද්ධිං සලලපිතුං නාසකඛි.

රාජා පීඨසප්පි පකෙකාසෙතවා තං නිස්සාය මෙ සුඛං ලද්ධනති තුට්ඨතස්ස සබ්බට්ඨකං නාම ධනං දතවා නගරස්ස චතුදිසාසු වතතාරො වරගාමෙ අදාසි.

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. කොර මිනිසාට තිබූ විශේෂ හැකියාව කුමක් ද?
- ii. එම මිනිසාට රජු පැවරූ කාර්යය කුමක් ද?
- iii. පුරෝහිතයාගේ තිබූ දුර්වලතාවය කුමක් ද?
- iv. කථාවෙන් හැඟවෙන සාහිත්‍ය රසය කුමක් ද?
- v. මෙම කථාවේ ඇති ආදර්ශය කුමක්ද ?

10. පණ්ඩිතඅතිපණ්ඩිතවාණිජ

අතීත බාරාණසියං බ්‍රහ්මදතෙන රජු. කාරෙනෙත බොධිසතො බාරාණසියං වාණිජ කුලෙ නිබ්බතති. නාමගගහණදිවසෙවස්ස පණ්ඩිතොති නාමමකංසු. සො පණ්ඩිතො වයප්පතො අඤ්ඤාන වාණිජෙන සද්ධිං එකතො හුතවා වාණිජු. කරොති. තස්ස අතිපණ්ඩිතොති නාමං අහොසි. තෙ බාරාණසිතො පඤ්චනිසකට්ඨතෙහි භණ්ඩං ආදාය ජනපදං ගතවා වාණිජු. කතවා ලද්ධලාභා පුත බාරාණසිං අගමිංසු. අප් තෙසං භණ්ඩභාජනකාලෙ අතිපණ්ඩිතො ආහ. මයා දෙව කොට්ඨාසා ලද්ධබ්බාති කිං කාරණාති? ත්වං පණ්ඩිතො, අහං අතිපණ්ඩිතො එකං ලද්ධං අරහති, අතිපණ්ඩිතො දෙවති. නනු අමහාකං දවින්නං භණ්ඩමූලමපි ගොණාදයොපි සමසමායෙව, කසමා ත්වං දෙව කොට්ඨාසෙ ලද්ධං අරහසීති, අතිපණ්ඩිතභාවෙනාති, එවං තෙ කථං ඩෙස්සවා කලහං අකංසු.

තතො අතිපණ්ඩිතො අත්ථෙකො උපායොති විනෙතවා අතතතො පිතරං එකසමි. සුසිරරුකෙකෙ පවෙසිතවා ත්වං අමෙහසු ආගතෙසු අතිපණ්ඩිතො දෙවකොට්ඨාසෙ ලද්ධං අරහතීති වදෙය්‍යාසීති, වතවා බොධිසතං උපසංකම්පිතවා සමම මය්‍යං කොට්ඨාසානං යුත්තභාවං වා අයුත්තභාවං වා එසා රුකඛදෙවතා ජානාති, එහි නං පුළුස්සාමාති තං තත්ථ තෙතවා අයෙය රුකඛදෙවතෙ, අමහාකං අට්ටං පවුස්සාති ආහ. අථස්ස පිතා සරං

පරිවෘත්තයා තෙතනි කපේථාති ආහ. අයෝ අයං පණ්ඩිතො, අහං අතිපණ්ඩිතො. අමෙහනි එකතො වොහාරො කතො. තප් කෙන කිං ලද්ධබ්බන්ති. පණ්ඩිතෙන එකො කොට්ඨාසො අතිපණ්ඩිතෙන දෙව කොට්ඨාසා ලද්ධාති. බොධිසත්තො එවං විනිවර්තං අට්ඨං සුඤ්ඤානි දෙවතාභාවං වා අදෙවතාභාවං වා ජාතිස්සාමිති පලාලං ආහරිතො සුසිරං පුරෙතො අග්ගිං අදාසි. අතිපණ්ඩිතස්ස පිතා ජාලාය පුට්ඨකාලෙ අඩ්ඨ්ඤ්ඤා, මෙන සරීරෙන උපරි ආරුයහ. සාබං ගහෙතො ඔලම්බනො භූමියං පතිතො ඉමං ගාථමාහ.

සාධුබො පණ්ඩිතො නාම නතෙව අතිපණ්ඩිතො,

අභ්‍යාස

1. පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- මෙහි ඇති වෙළෙඳුන් දෙදෙනාගේ නම් මොනවා ද?
- වෙළෙඳුන් දෙදෙනා අතර කලහය ඇති වූයේ කුමක් සඳහා ද?
- ලද ලාභ බෙදාගැනීමේ තීන්දුව ලබා ගැනීමට කුට උපාය කුමක් ද?
- ගස්බෙතයේ සිටියේ කවුරුද ?
- මෙම කථාවෙන් දෙන්නා වූ ආදර්ශ මොනවා ද?

පාලි පාඨාවලිය

අර්ථ

01 මච්ඡරියබ්‍රාහ්මණො - මසුරු බමුණා

සැවැත් නුවර අදින්නපුබ්බක නම් බමුණෙක් විය. ඔහු විසින් කිසිවක් කිසිවෙකුට නොදුන්විරුය. ඔහුට, එකම පුතෙක් විය. ප්‍රියය මනාපය බමුණා පුතුට. පළඳනාවක් දෙනු කැමැත්තේ ඉදින් රන්කරුවෙකුට කියන්නෙමි නම්, වේතනයක් (වැටුපක්) දීමට වන්නේ යැයි තෙමීම රන් තලා ඔපදමන ලද කුණ්ඩලාභරණ කර දුන්නේය. එනිසා ඔහුගේ පුතු මට්ටකුණ්ඩලී යැ' යි ප්‍රකට වූයේ ය. ඔහුට සොළොස් වස් කාලයෙහි පාණ්ඩු රෝගයක් උපන්නේ ය 'බමුණා වෙදුන් සමීපයට ගොස් නුඹලා අසවල් රෝගයට කුමන බෙහෙතක් කරනු දැයි විචාළේය. ඔවුහු මොහුට යම් ඒ, ගස්පොතු ආදිය ප්‍රකාශ කළහ. ඔහු ඒවා ගෙනවිත් බෙහෙතක් කළේය. එසේ කරනු ලබද්දීම ඔහුගේ රෝගය බලවත් වූයේ ය. බමුණා ඔහුගේ දුබල බව දැන එක් වෙදෙකු කැඳවී ය. ඔහු එය බලා අපට එක් කටයුත්තක් ඇත. අන් වෙදෙකු කැඳවා ප්‍රතිකාර කරවයි කියා නික්මුණේ ය. බමුණා ඔහුගේ මරණාසන්න බව දැන මොහුගේ දැකීම පිණිස එන යන්නෝ ඇතුල් ගෙහි වස්තුව දකින්නාහ. එනිසා ඔහු බැහැර කරන්නෙමි' යි පුතු බැහැර කොට පිට ආලින්දයෙහි භොවාපීය. ඔහු කචරිය කළ කල්හි බමුණා ඔහුගේ ශරීරය දවා දිනකට දෙවරක් සොහොනට ගොස් මාගේ එකම පුතු කොහිද? එකම පුතු කොහිදැයි හැඬුවේ ය.

2. අකාරුණික වෙසේ - අකාරුණික වෙදාණෝ

අතීතයෙහි (පෙර) එක් වෛද්‍යවරයෙක් ගම්නියම්ගම්හි හැසිර වෙදකම් කරනුයේ එක් ඇස් දුර්වල ස්ත්‍රියක දෑක ඔබේ අපහසුව කුමක් දැයි විචාළේ ය. ඇසින් නොදකිමි යනුවෙනි නුඹට බෙහෙත් කරමි යි (කිය) කරන්න ස්වාමීනි යි කීවාය. මට කුමක් දෙන්නෙහි දැයි (ඇසීය). ඉදින් මාගේ ඇස් ප්‍රකෘතිමත් කිරීමට හැකි වන්නේ නම්, මම නුඹට දූ දරුවන් සමග දාසි වෙමි යි (කීවාය) ඔහු බෙහෙත් කළේ ය. එක් බෙහෙතින්ම ඇස් ප්‍රකෘතිමත් විය. ඇය සිතුවාය. මම මොහුට දූදරුවන් සමග දාසි වන්නෙමි යි පොරොන්දු වීම්. ඔහු රචටන්නෙමි යි ඇය සොඳුරිය කෙසේ දැයි විචාරණ ලද්දේ පෙර මාගේ ඇස් තරමක් රිදුනි දැන් වැඩිමනත් රිදේ යැයි කීවා ය. වෛද්‍යවරයා මැය මා වඤ්චාකර කිසිත් නොදෙනු කැමැත්තිය. මෑ විසින් දුන් වැටුපෙන් පලක් නැත. දැන්ම ඇය අඳ කරමි යි සිතා ගෙදරට ගොස් බිරිඳට කීය. ඇය නිහඬ වූවාය ඔහු එක් බෙහෙතක් යොදා ඇය වෙතට ගොස් කලාණිය මේ බෙහෙත ගාන්නැයි ගැවීය. ඇගේ දෑස පහන් සිලක් සේ ක්‍ෂය වී ගියේය.

3. බුද්ධපඨාකා දෙව තිරවණානා - බුද්ධෝපස්ථායක තිරිසනුන් දෙදෙනා

එක් සමයෙක්හි ශාස්තෘන් වහන්සේ සමූහයා අතහැර තනිවම එක් වනයකට පිවිසියහ. පාරිලෙය්‍යක නම් එක් ඇත් රජෙක් ද ඇත් සමූහයා අතහැර ඒ වනයට පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් ගස් මූලක හිඳිනු දෑක පයෙන් පහර දෙමින් ගසමූල පිරිසිදු කර සොඬින් අත්තක් ගෙන ඇමදීය. එතැන් පටන් දිනපතා සොඬින් කළය ගෙන බොන-පරිභෝජනය කරන දිය ගෙනෙයි. උණුදියෙන් ප්‍රයෝජන ඇති කල්හි උණු දිය සකසා දෙයි. කෙසේද? දර එකට ගටා ගිනි උපදවයි එහි දර දමමින් දල්වා ඒ ඒ තන්හි ගල් රත්කර දරකඩකින් පෙරලා කුඩා ගල් පොකුණක දමයි. ඉන්පසු සොඬය දමා වතුර රත්වූ බව දන ගොස් ශාස්තෘන්වහන්සේට වදියි. ශාස්තෘන්වහන්සේ එහි ගොස් ස්නානය කරති. ඉන්පසු නොයෙක් ඵල ගෙනවිත් දෙයි. යම් දිනක ශාස්තෘන් වහන්සේ ගමට පිඬු පිණිස පිවිසෙත් ද එකල්හි ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පා සිවුරු ගෙන කුම්භස්තලයෙහි තබාගෙන ශාස්තෘන් වහන්සේ සමග ම යයි. රාත්‍රියෙහි සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන් වළකනු පිණිස, මහත් දණ්ඩක් සොඬින් ගෙන එළිය වැටෙන තෙක් වන ලැහැබෙහි හැසිරෙයි.

ඉක්බිති එක් වදුරෙක් දිනපතා ඇතා තථාගතයන් වහන්සේට උවටැන් කරනු දෑක මම ද කිසියම් දෙයක් කරමි යි හැසිරෙන්නේ එක් දිනෙක මැස්සන් නැති දඬුවැල් බෑ මීවදයක් දෑක දණ්ඩක් බිඳ දණ්ඩ සමගම මීවදය ශාස්තෘන් සමීපයට ගෙනවුත් කෙසෙල් කොළයක් කඩා එහි තබා දුන්නේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ ගත්හ. වදුරා පරිභෝග කරන්නේ ද නොකරන්නේ දැයි බලන්නේ, ගෙන වැඩ හිඳිනු දෑක කුමක් නිසාදැයි සිතා දණ්ඩ කෙළවරින් ගෙන කරකවා බලන්නේ බිජු දෑක උන් වහාම ඉවත්කර දුන්නේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ පරිභෝග කළහ. ඔහු සතුටු සිත් ඇත්තේ ඒ ඒ අතු ගෙන, නටමින්, සිටියේය. උභ්‍ය අල්ලාගත් අත්ත ද පය තැබූ අත්ත ද බිඳුනේය. ඔහු එක් කණුවක් මතට වැටී සිදුරු වූ සිරුර ඇත්තේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි ප්‍රසන්න වූ සිතින් කලුරිය කර තව්තිසා භවනයෙහි උපන්නේය.

4. උප්පාතිකො සුනංගො - සෘජු ජාතික බල්ලා

පෙර දඹදිව අජිත රටෙහි එක්තරා ගොපල්ලෙක් විසිය. ඔහුගේ නිවසෙහි එක් පසේබුදුවරයෙක් නිතර වළඳති. එම ගෙහි එක් බල්ලෙක් ද විය. පසේබුදුරජු වළඳන්නේ ඌට නිබඳව ම එක් බත් පිඬක් දුන්නේය. ඔහු ඒ පසේ බුදුන් කෙරෙහි සෙනෙහෙ කළේය. ගොපල්ලා දවසට දෙවරක් පසේ බුදුන්ට උවටැන් පිණිස ගියේය. බල්ලා ද ඔහු සමග ගියේ ය. ගොපල්ලා එක් දිනෙක පසේ බුදුරදුන්ට කීය. ස්වාමීනි යම් දිනෙක මට ඉඩක් නොවන්නේද, එදින මෙම බල්ලා එවන්නෙමි. එම සංඥාවෙන් එනුමැනව් යනුවෙනි. එතැන් පටන්, ඉඩ නැති දිනයෙහි බල්ලා යැවීය. ඔහු එක වචනයෙන්ම පැන පසේ බුදුරදුන් වසන ස්ථානයට ගොස් තුන්වරක් බුරා තමන් පැමිණි බව දන්වා එකත්පසෙක හොත්තේය. පසේබුදුරදුන් වෙලාව සලකා නික්මුණු කල්හි බුරමින් ඉදිරියෙන් ගියේය. පසේබුදුරජු ඌ වීමසන්නේ එක් දවසක් අන් මගකට පිළිපන්නේය. ඉක්බිති බල්ලා ඉදිරියෙන් හරස්ව සිට බුරා නියමිත මගටම උන්වහන්සේ යොමු කළේය.

ඉක්බිති එක් දවසක් අන් මගකට පිවිස, සුනංගො විසින් හරස්ව සිට වළක්වන්නේ නොනැවතී ඌ පයින් ඉවත් කොට ගියේය. බල්ලා උන්වහන්සේ නොනවතින බව දැන අදහය සපා අදින්නේ යායුතු මගටම පැමිණවීය. මෙසේ ඒ සුනංගො ඒ පසේබුදුරදුන් කෙරෙහි බලවත් ස්නේහයක් ඉපදවීය.

පසුකලෙක පසේ බුදුරදුන්ගේ සිවුර දිරුවේය. ඉක්බිති ගොපල්ලා මුත්වහන්සේට සිවුරු රෙදි දුන්නේය, පසේබුදුන් වහන්සේ පහසු තැනකට ගොස් සිවුරක් කරන්නෙමි යි ගොපල්ලාට කීය. ඔහු ද ස්වාමීනි බොහෝ කලක් පිටත නොවසන්නැයි කීය. බල්ලා ද ඔවුන්ගේ කථාව අසමින් සිටියේය. පසේබුදුන් වහන්සේ අහසට නැගී යන්නේ (දෑක) බුරමින් සිටි ඒ සුනංගොගේ හඳු පැලුනේය. තිරිසන් ගතිකයෝ බඳු සෘජු ගති ඇත්තෝ වෙති. වංක නො වෙති. මිනිස්සු වනාහි අනෙකක් සිතති. අනෙකක් කියති.

5. කතඤ්ඤා සිගාලො - කළගුණ දත් නරියා

සිංහල දීපයෙහි වනාහි දණ්ඩගෝණ ගමෙහි එක් නරියෙක් ඒ ඒ තැන ගොදුරු සොයන්නේ, එක් ඉත්තෑවෙකු දෑක අල්ලා ගැනීමට දිව්වේය. ඒ මොහොතෙහි ඉත්තෑවා කුරු විද්දේය. එයින් එක් කුරක් හිවලාගේ ඇසක් තුවාල කළේය, එයින් ඔහු කණ සිවලායයි ප්‍රකට වූයේය, පසු කලෙක ගොදුරු පිණිස එහි මෙහි හැසිරෙන්නේ පිඹුරෙකු වෙලා ගත්තේය. ඉක්බිති එක් ගෙපල්ලකු පිඹුරා විසින් පෙළනු ලබනු ඌ දෑක ඌ කෙරෙහි කරුණාවෙන් පිඹුරා සමග වැයමි කර ඌ නිදහස් කළේය. පිඹුරා නරියා අතහැර ගොපල්ලා අල්ලා ගත්තේය. සිවලා එය දෑක මා විසින් කළගුණ සැලකිය යුතු වන්නේයැයි සිතනුයේ පිඹුරාගේ ශරීරය ඒ ඒ තැන සපන්නේ ශබ්ද කරනුයේ ද ඌ මුදාලිය නොහැකි වන්නේ අසල කෙතෙහි සි සාන මිනිසුන් දෑක වේගයෙන් එහි ගොස්, ශබ්ද නගා එහි තබන ලද එක් වස්ත්‍රයක් ඩැහැ ගෙන දිව්වේය. මනුෂ්‍යයෝ ශබ්ද නගන්නෝ වස්ත්‍රය හෙළා ගන්නට නොහැකිව ගල්කැට දඬු ආදී අතැතිව ඌ ලුහුබැන්දාහ. සිවලා පිඹුරා සමීපයෙහි වස්ත්‍රය තබා පසෙකට වී සිටියේය, මිනිස්සු පිඹුරා ද ගොපල්ලා ද දෑක පිඹුරා මරා, ගොපල්ලා නිදහස් කරවූහ.

මෙසේ තිරිසන් ගතිකයෝ වූව ද තමාට කළ උපකාරය සලකා ප්‍රති උපකාර කරති. කාරණ කාරණා (හොඳ නරක) දන්නා වූ මිනිසුන් විසින් ඒකාන්තයෙන් පෙරළා උපකාර කළ යුතු ම වන්නේය. ඉදින් එසේ වුවත් ඇතැම් මිනිස් අධමයෝ තමන්ට උපකාර කළ හිතවත් සත්පුරුෂයන්ට අනර්ථයක්ම කරති. ඒ අසත්පුරුෂයෝ වනාහි තිරිසන් ගතිකයනට ද වඩා ගුණ හීනයෝයි දත යුතුය.

6. කතවේදීසුනබයා - කෘතවේදී සුනබයා

දඹදිව වන්දනාග නම් ගංතෙර හෝම නම් ගමක් ඇත. එහි එක් මරුත නම් බමුණෙක් වාසය කරයි. එදින ඔහු වෙළඳාම පිණිස තක්සිලාවට ගොස් ගෙට එනුයේ අතරමග එක් ශාලාවක කුෂ්ඨරෝගී සුනබයකු දෑක උග්‍ර කෙරෙහි කරුණාවෙන් නිල්වැලක් මෝරුවලින් දියකර පෙව්වේය. සුනබයා සුවපත්වූ රෝග ඇත්තේ ප්‍රකෘතියෙන් යුත් අයෙකු වී බමුණා විසින් තමන්ට කළ උපකාරය සලකන්නේ ඔහු ම සමග ගියේය. පසුකලෙක බමුණාගේ බිරිඳ ගැබ් ගත්තීය. පිරිපුන් ගැබ් ඇත්තී ඇය වදන කාලයේ දරුවා හරස් වී ඇතුළු ගැබෙහිදීම මළේය. එකල්හි එය සැතකින් කැල්ලෙන් කැල්ල සිඳි එළියට ගත්හ. ඉක්බිති බමුණා එය දෑක කලකිරුණු හදින් ගිහිගෙය අතහැර සෘෂි ප්‍රවාච්ඡාවෙන් පැවිදිව කැලයෙහි වාසය කරයි. ඉක්බිති මොහුගේ බිරිඳ අනෙකෙකු සමග සංවාසය කරන්නීය. මොහු මා අතහැර පැවිදි වූයේයැයි, බමුණා කෙරෙහි දූෂිත සිතැත්තී බොල බමුණා මරන්නැයි සැමියා සමග මන්ත්‍රණය කළේය. ඔවුන්ගේ මන්ත්‍රණය බල්ලා අසා බමුණා සමගම හැසිරෙයි. ඉක්බිති එක් දවසක් ඇගේ සැමියා තවුසා මරන්නෙමි'යි දුනු හියවුරු ගෙන නික්මුණේය. එකල්හි තාපසයා පලවැළ පිණිස කැලයට ගියේ ය. බල්ලා අසපුවෙහිම නැවතුනේය. පුරුෂයා තවුසාගේ එන ගමන්මග බලන්නේ ගස් අතර සැඟවී සිටියේය. බල්ලා ඔහුගේ ප්‍රමාදයක් බලා දුනුදිය කා සින්දේය. නැවත ඔහු දුනුදිය ප්‍රකෘතිමත් කොට නැංවීය. මෙසේ ඔහු නැගු නැගු දුනුදිය කාදමයි. ඉක්බිති ඒ පාපී පුරුෂයා තවුසා එනු දන ඔහු මරන්නෙමැ'යි දුනු සමඟ ගියේය. ඉක්බිති බල්ලා ඔහුගේ පාදය සපා බිම දමා, ඔහුගේ මුහුණ සපා දුර්වල කර බිරුවාය ලදී. මෙසේ වනාහි සත්පුරුෂයෝ, තමන්ට උපකාර කළවුන්ට පෙරළා උපකාර කරති. මෙසේ ද කියන ලදී.

උපකාර සිහි කරන්නා වූ කෘතවේදී සුනබයා' සතුරා ඝාතනය කොට සෘෂිවරයාට ජීවිතය දුන්නේය,

තමා කෙරෙහි කළ ගුණ තිරිසන්නු ද සැමදා දනිති. මෙසේය දෑන නුවණැති සත්වයෝ කෘතඥ වෙති.

7. නකුල උපාසකසභ වතුවු - නකුල උපාසකගේ කථාව

ලක්දිව කාවන්තිස්ස මහ රජු රාජ්‍යය කරවන කල්හි රුහුණ දනව්වෙහි එක් ගමෙක නකුල නමින් උපාසකයෙක් විසිය. ඔහු දුප්පත් වූයේ දුක් කරදරයෙන් අඹුදරුවන් පෝෂණය කළේය. ඔහු තම දියණිය මාගම එක් කැලයක තබා කහවනු දොළහක් පමණ ණයක් ගත්තේය. පසු කලෙක දුව මුදවනු කැමැත්තේ උත්සාහ යෙන් දුකින් කහවණු දොළහක් උපයා එය රැගෙන මාගමට යන්නේ අතරමග සකටහින්න බණ්ඩ නම් ස්ථානයකට පැමිණියේය.

ඔහු එහි තිස්සමහවෙහෙර වැසි වුල්ලපිණ්ඩපාතික තෙරුන් දුටුවේය. දෑක වනාහි මේ පෙරබත් කාලයයි'යි, අසල ගම් ද නැත. ඉදින් තෙරුන් වහන්සේ සුන් බත් ඇත්තේ වන්නේ මෙය සුදුසු නොවන්නේය. කුමක් නම් කළයුතුදැයි. සිතමින් සිටියේ ය. ඒ මොහොතෙහි එක් පුරුෂයෙක්, බත්මුලක් ගෙන ආවේය. තෙරුන් වෙත පැමිණ පාත්‍රය ගෙන, බත් දමා දුන්නේය. තෙරණුවෝ බතෙහි සිත්කළු බව සලකා එක් ගසක් මුලට පැමිණ පාත්‍රය තබා, විදසුන් වඩා අග්‍ර එලය වූ අරහත් බවට පැමිණ ම අනුභව කළහ. ඔහු විහාරයට ගොස් ඒ පුවත, හිඤ්ඤාන්තට දන්වීය. දන්වාම යම් දිනෙක මා පිරිණිවෙන්නෙමි නම් එදින මා හොත්තා වූ මේ කුළුගෙය අන් අය විසින්, උඩට නොනගිවා. යම් දිනෙක ඒ උපාසක තෙමේ පැමිණ ඔසවයි ද එකල්හි උඩට එසවේවායි පසු සමයේ පිරිනිවෙන සේක් එසේම අදිටන් කොට පිරිනිවීයේය.

ඉක්බිති උන්වහන්සේගේ ආදාහන කටයුතු කරන්නෙමුයි මිනිස්සු මහත් පූජා විධි කොට කුටාගාරය සරසා, තෙරුන් වහන්සේගේ මළ සිරුර එහිම හොවා, ඔසවන්නෝ තැබූ තැනින් සොලවන්නට නොහැකි වූහ, ඉක්බිති සියය-දෙසියය-තුන්සියය-හාරසියය-පන්සියය ක් ද, මිනිස්සු ඔසවන්නට නොහැකි වූහ. ඔවුහු ඒ පුවත කාවන්තිස්ස මහ රජුට දන්වූහ. රජු ද සෙනග පිරිවරා පැමිණ, වැයම් කරනුයේ සෙලවීමට ද නොහැකි විය, එනිසා රජු හිඤ්ඤා සංඝයා වෙත පැමිණ, කරුණු විචාළේය. හිඤ්ඤා එහි අරුත් කීහ. රජු උවැසියා කැඳවා කුටාගාරය ගන්නැයි කීය, ඔහු ගොස් කුටාගාරයේ කොනක් අතින් ස්පර්ශ කළ පමණින් ම අහසට නැඟී ආදාහනස්ථානයට ගියේය. ඉක්බිති රජු ද මිනිස්සු ද ඒ අසිරිය දෑක ඔහුට මහා සම්පත් දුන්හ.

8. අඤ්ඤාසං කතො අනතො අත්තනො උපරි පතිසසති - අනුන්ට කළ අනර්ථය තමා මතටම වැටෙන්නේය.

අතීතයේ වනාහි එක් වෛද්‍යවරයෙක් වෙදකම් පිණිස ගමෙහි හැසිරෙන්නේ කිසියම් කර්මයක් නොලැබ කුසගින්නේ නික්ම ගම් දොරෙහි බොහෝ කුමාරවරුන් ක්‍රීඩා කරනු දෑක මොවුන් සර්පයකු ලවා දෂ්ට කරවා වෙදකම් කර, ආහාර ලබන්නෙමැයි එක් රුක බෙනයක හිස එළියට දමා ගෙන හුන් සර්පයෙකු පෙන්වා එම්බා කුමාරවරුනි මේ මගින් පැටියෙකි. අල්ලාගන්න යැයි කීය. ඉක්බිති එක් කුමාරයෙක් සර්පයාගේ ගෙලෙන් දැඩිව අල්වාගෙන පිටතට ගෙන උභ්‍යාසයකු බව දැන කැහැසින්නේ නුදුරෙහි සිටි වෛද්‍ය මතට විසිකළේය. සර්පයා වෛද්‍යගේ ගෙලෙහි වෙළී දැඩිව දෂ්ට කර එහිම ජීවිතඝ්‍රයට පත් කළේය,

මේ වෛද්‍යවරයා වනාහි පසු කලෙක කෝක නම් සුනඛ වැද්දෙක් විය. ඔහු වනාහි එක් දවසක්, පෙරවරුවෙහි දුන්න ගෙන බල්ලන් පිරිවරනලද්දේ කැලයට යන්නේ අතරමග එක් පිඬුපිණිස පිවිසෙන, හිඤ්චක් දැක, කිපී මා විසින් කාලකණ්ණියෙක් දක්න ලදී. අද කිසිත් නො ලබන්නෙමි සිතමින් පිටත් විය. තෙරණුවෝ ද ගමෙහි පිඬු පිණිස හැසිරී කරන ලද බත් කිසි ඇත්තේ නැවත විහාරයට පිවිසියහ. අනෙකාද කැලයේ හැසිර කිසිවක් නොලැබ, ආපසු එන්නේ නැවත තෙරුන් දැක අද මම මේ කාලකණ්ණියා දැක කැලයට ගියෙමි. කිසිත් නො ලදිමි. දෑත් නැවතත් මගේ ඉදිරියෙහි පෙනේ. සුනඛයින් ලවා කවමිසි, සංඥා කර බල්ලන් මුදා හළේය. තෙරණුවෝ ද උපාසකය මෙසේ නොකරන්න යයි ඉල්ලූහ. මම අද නුඹ හමුවීම හේතුවෙන් කිසිත් නොලදිමි නැවත ද මා හමුවට ආවෙහිය කවන්නෙමිසි කියා බල්ලන් උසිගැන්විය,

තෙරුන් වහන්සේ වේගයෙන් එක් ගසකට නැග මිනිසකුගේ පමණ උසින් සිටිසේක. බල්ලෝ ගස වට කළහ. කෝක ගොස් ගසට නැගී ද ඔබට මිදීමක් නැතැයි උන්වහන්සේට හි තුඩින් යටිපතුල් විද්දේය. තෙරණුවෝ එසේ නොකරව යි. ඉල්ලූහ. අනෙකා උන්වහන්සේගේ ඉල්ලීම නොසලකා නැවත නැවතත් විද්දේමය. තෙරුන් වහන්සේ එක් පාදයක විදින කල්හි එය ඔසවා දෙවැනි පය තබති. එය ද විදින කල්හි එය ද ඔසවයි. මෙසේ ඔහු උන්වහන්සේ නොසලකා යටපතුල් දෙකම විද්දේමය. තෙරුන්ගේ ශරීරය, විලක්කුවලින් දල්වන ලද්දක් විය, පෙරවන ලද සිවුර වැටෙද්දීත් නොසලකීය වැටෙන ඒ සිවුරු කෝක හිස පටන් වටකරමින් වැටුණි. බල්ලෝ තෙරුන් ද වැටුණියැයි හැඟීමෙන් සිවුර තුළට පිවිස තමාගේ ස්වාමියා ඉරා කන්නේ ඇට පමණක් ඉතිරි කළහ. ඉක්බිති උන්ට තෙරුන් වහන්සේ එක් වියලුණ දණ්ඩක් බිඳ විසි කළේය. බල්ලෝ තෙරුන් දැක අප විසින් ස්වාමියා කන ලද්දෙයැයි කැලයට පිවිසියහ.

9. මුබරහාවසස දොසො - මුකර බවෙහි දොස්

අතීතයෙහි බරණැස ගල් විදීමේ ශිල්පයෙහි කෙළවරට පත් එක් කොරෙකු විසිය. ඔහු නගර දොරෙහි, එක් නුගගසක් යට සිටින්නේ, ගල් කැට විද එහි කොල සිඳිනුයේ අපට ඇත් රූප පෙන්වන්න අපට අශ්ව රූප පෙන්වන්න යැයි ගමෙහි දරුවන් විසින් කියනු ලබන්නේ කැමති කැමති රූප පෙන්වා ඔවුන් වෙතින් කැම ආදිය ලබයි.

ඉක්බිති එක් දවසක් රජු උයනට යන්නේ ඒ ප්‍රදේශයට පැමිණියේය. ළමයි කොරා නුගමුල් අතරෙහි කොට පලා ගියහ. මධ්‍යහ්නයේ ගස මුලට පැමිණි රජුගේ ශරීරය පුරා සිදුරු වලින් ආ සෙවණැලි පැතිරිණ. ඔහු මේ කුමක්දැයි උඩ බලනුයේ ගසෙහි කොළවල ඇත් රූ දැක මේ කවරෙකුගේ ක්‍රියාවක් දැයි විචාරා කොරා ගේ යැයි අසා ඔහු කැඳවා කීය. මගේ පුරොහිත මහත් දොඩමලය. අල්ප මාත්‍රයක් වුව ද කී කල්හි බොහෝ දේ කියමින් මට හිරිහැර කරයි. ඔහුගේ මුවෙහි නැළියක් පමණ එළබෙටි විදින්නට හැකි ද? දේවයන් වහන්ස හැකිවන්නෙමි එළ බෙටි ගෙන්වා පුරොහිතයා සමග නුඹලා තිරයෙන් ඇතුළත හිඳිනු මම කළයුත්ත දනිමිසි (කිය).

රජු එසේ කරවිය ඉක්බිති අනෙකා (සිටින පැත්තෙහි) කතුරින් තිරයෙහි සිදුරක් කර රජු සමඟ කථා කරන පුරෝහිතයාගේ කට විවර කරන විටම එක එක එළ බෙටි විද්දේය. පුරෝහිතයා ද මුවට පිටිසි පිටිසි එළබෙටි ගිල්ලේය. කොරා එළබෙටි අවසන් වූ කල්හි තිරය සෙලවීය. රජු එම සඤ්ඤාවෙන් එළබෙටි අවසන් බව දැන කීය. ඇදුරාණනි මම නුඹ සමඟ කථා කරනුයේ කථාව සපුරන්නට නොහැක්කෙමි. නුඹ අතිශය දොඩමළු බැවින් නැළියක් පමණ එළබෙටි ගිලින්නේ නමුත් නිහඬ බවට නොපැමිණියෙහි යනුවෙනි. බමුණා නිහඬ බවට පැමිණ එතැන් පටන් මුව විවර කර රජු සමඟ කථා කරන්නට නොහැකි විය.

රජු කොරා කැඳවා නුඹ මවිසින් සැප ලබන ලදැයි සතුටුව ඔහුට සබ්බට්ඨක නම් (සියල්ල අටබැගින් වූ) ධනය දී නගරයෙහි සිවු දෙස සතර ගම්වරයක් දුන්නේය.

10. පණ්ඩිත අතිපණ්ඩිත වාණිජා - පණ්ඩිත අතිපණ්ඩිත වෙළෙන්දෝ

අතීතයෙහි බරණැස බඹදන් රජු රජ කරවන කල්හි බොසතාණෝ බරණැස වෙළඳ කුලයේ උපන්න. නම් තබන දිනයෙහි ඔහුට පණ්ඩිත යැයි නම් තැබූහ. ඒ පණ්ඩිත තෙමේ වැඩෙන්නේ අන් වෙළෙන්දෙකු සමඟ එකතු වී වෙළඳාම් කරයි. ඔහුට අති පණ්ඩිතයැයි නමක් විය. ඔවුහු බරණැසින් පන්සියයක් කරත්තවල භාණ්ඩ රැගෙන ජනපදයට ගොස් වෙළඳාම් කර ලද ලාබ ඇත්තේ නැවත බරණැසට ආහ. ඉක්බිති ඔවුන් බඩුබෙදන කල්හි අතිපණ්ඩිත මෙසේ කීය. මා විසින් කොටස් දෙකක් ලැබිය යුත්තේය. කුමන කරුණක් නිසා ද? නුඹ පණ්ඩිතය මම අතිපණ්ඩිතය. පණ්ඩිතට එකක් ලැබීමට වටිනේය. අතිපණ්ඩිතට දෙකකි. අප දෙදෙනාගේ භාණ්ඩ මුදල් ද ගොනුන් ආදිය ද සම සම නොවන්නේද. කුමක් නිසා නුඹ කොටස් දෙකක් ලැබීමට සුදුසු වන්නේද? අතිපණ්ඩිත බැවින් මෙසේ ඔවුහු කථාව වර්ධනය වී කලහ කළහ.

ඉක්බිති අතිපණ්ඩිත තෙමේ ඉදින් එක් උපායකැයි සිතා තම පියා එක් ගස්බෙනයකට ඇතුල් කර නුඹ අප පැමිණි කල්හි අතිපණ්ඩිත කොටස් දෙකක් ලැබීමට සුදුසු යැයි කියන්නෙහි යැයි කියා බෝසතුන් වෙත එළඹ යහලුව මාගේ දෙකොටසේ යුතු හෝ අයුතු බව මෙහි රුක් දේවතාවා දනී. එව අපි ඔහු විචාරනනෙමුයි ඔහු එතනට පමුණුවා උතුම් රුක්දෙව්දුනි අපගේ කලහය විසදන්නැයි කීය. ඉක්බිති ඔහුගේ පියා හඬ වෙනස් කොට එසේ නම් කියවූ යැයි කීය. උතුමාණනි, මේ තෙමේ පණ්ඩිතය මම අතිපණ්ඩිතය අප විසින් එකතුව වෙළඳාම කරන ලදී. එහිදී කවරෙකු විසින් කුමක් ලැබිය යුතු ද යනුවෙනි. පණ්ඩිතයා විසින් එක් කොටසකි. අතිපණ්ඩිතයා විසින් දෙකොටසකි බෝසතුන් තෙමේ මෙසේ විසඳු ලද නඩුව අසා දැන් දෙව් බව හෝ නොදෙව් බව හෝ දැනගන්නෙමියි පිදුරු ගෙන බෙනය පුරවා ගිනි තැබීය. අතිපණ්ඩිතගේ පියා ගිනි දැල් වැදුණු කල අඩක් දැවුණු සිරුරෙන් උඩට නැගී අත්තක් අල්වාගෙන එල්ලෙමින් බිමට පැන මේ ගාථාව කීවේය .

පණ්ඩිතකම යහපත්ය. අතිපණ්ඩිත කම එසේ නො වේ.

පාලි වංස කථා

‘වංස’ යනු උණ ගසට නමකි. පුරුකෙන් පුරුක සම්බන්ධවී ඇති නිසා එම නම භාවිත කරන බව දැක්වේ. පසුව කුලය, පරම්පරාව දක්වීම සඳහා ද යොදා ඇත. ඉතිහාස කෘති වංසකථා ලෙස හඳුන්වනුයේ ජාතියක හෝ යම් වස්තුවක අඛණ්ඩ සම්බන්ධතාව දක්වන නිසා ය.

පාලි වංසකථාවන්හි ආරම්භක කෘතිය ලෙස සැලකෙනුයේ බුද්ධවංසයයි. එය ත්‍රිපිටකයේ බුද්දක නිකායට අයත් 14වන කෘතියයි. ‘අනාගතවංස’ නම් පාලි වංසකථාව පශ්චාත් ජේටක කෘතියක් වශයෙන් සැලකේ. ගාථා 142කින් යුතු මෙහි මෙහි බුදුරදුන්ගේ පහළවීම පිළිබඳ තොරතුරු දැක්වේ. දීපවංසය අටුවා යුගයට පෙර ලියනලද වංසකථාවකි. ලංකා රාජ්‍යය හා සාසනික ඉතිහාසය මෙහි ඇතුළත් ය. කර්තෘවරයා පිළිබඳ තොරතුරු සඳහන් නොවන දීපවංසයේ ගාථා 1350 කි. මහසෙන් රාජ්‍ය සමය දක්වා තොරතුරු ඇතුළත්ය. මහාප්‍රජාපතී ගෝත්‍රමියගේ සිට මහසෙන් රාජ්‍යය දක්වා හික්ෂුණී පරම්පරාව පිළිබඳව ද දීපවංසයේ තොරතුරු ඇතුළත් වෙයි. දීපවංසයේ ද්විතීයභාගය ගාථා 2805කින් යුක්ත කොට ක්‍රි.ව. 1839 දී අනුන්ගල්ලේ විමලකිත්ති තිස්ස නාහිමියන් විසින් සම්පාදනය කර ඇත.

පාලි වංසකථා අතර බෝධිවංසය නම් කෘතිය වැදගත් වන්නේ ගද්‍ය කාව්‍යයක ස්වරූපයෙන් ලියන ලද එකම පාලි ග්‍රන්ථය වන නිසා ය. පරිච්ඡේද 12කින් යුක්ත බෝධිවංසය දායානාග තෙරුන්ගේ ආරාධනයෙන් උපතිස්ස නම් තෙර කෙනෙකුන් විසින් විරචිත ය. ජය ශ්‍රී මහා බෝධියේ දක්ෂිණ ශාඛාවේ ඉතිහාසය ඇතුළත් මෙහි බුද්ධත්වය, ලංකා ගමනය, සංගායනා ආදී තොරතුරු ද ඇතුළත් ය. සංස්කෘත ගද්‍ය කාව්‍යයන්හි ආභාසය ලැබ රචිත වූ කෘතියක් සේ පෙනෙයි.

පාලි ථූපවංසය නම් කෘතිය මහින්දසේන පිරිවෙන්වාසී තෙර කෙනෙකුන්ගේ ආරාධනයෙන් පොළොන්නරු යුගයේ විසූ වාචිස්සර පිළිබඳව මෙන්ම මහා ස්වාමීන් විසින් රචනා කරන ලදී. රුවන්වැලි සෑය පිළිබඳ ඉතිහාසය දැක්වීම අරමුණු කොට රචනා කරන ලද මෙහි බුද්ධ චරිතය, අශෝක රජුගේ 84000ක් වෙහෙර විහාර ද ථූපාරාමය ඉදිකිරීම, ගැමුණු කුමරු හා දසමහා යෝධයන් පිළිබඳ තොරතුරු ද ඇතුළත් වෙයි. ගද්‍ය පද්‍ය මිශ්‍ර කෘතියකි.

දායාවංසය බුදුරදුන්ගේ වම් දළදා වහන්සේ පිළිබඳ ඓතිහාසික වෘත්තාන්තය

අප වෙත ගෙන එන කෘතියයි. ලීලාවතී රැජිනගේ කාලයේ විසූ පරාක්‍රම සෙන්පතියාගේ ආරාධනයෙන් ශාරීපුත්‍ර සංඝරාජයන්ගේ ශිෂ්‍ය රාජගුරු ධර්මකීර්ති මාහිමියන් විසින් රචිත මෙහි ඇතුළත් සංඛ්‍යාව පහකි. ගාථා 415කි. බුද්ධචරිතය, පරිනිර්වාණය, ධාතු බෙදීම, දළදා වහන්සේට පැමිණි උපද්‍රව හා ප්‍රාතිහාර්ය ලක්දිවට දළදා වහන්සේ වැඩමවීම පිළිබඳ පුවත් පද්‍යයෙන් දක්වා ඇති උසස් කාව්‍ය ලක්ෂණ සහිත පාලි කෘතියකි.

ජකෙසධාතුචංසය කර්තෘ අවිනිශ්චිත කුඩා පාලි ගද්‍ය කෘතියකි. අනුරුද්ධ සෝභිත ආදී තෙරවරු හයනමක් කේසධාතුන් හයනමක් ලබාගෙන අනුග්‍රාහකයින් හය දෙනෙකුගේ උත්සාහයෙන් ස්ථාන හයක වෛතෘ හයක් තැනුව පුවතක් මෙහි විස්තර වෙයි. දුටුගැමුණු රාජ සමයෙහි ලියන ලදැයි සැලකෙන ලලාටධාතුචංසය බුදුරදුන්ගේ ලලාට ධාතුව පිළිබඳ ඓතිහාසික පුවත ඇතුළත් කෘතියයි. රෝහණ ප්‍රදේශයේ ඓතිහාසික තොරතුරු රාශියක් මෙහි ඇතුළත් වෙයි.

අනෝමදර්ශි සංඝරාජයන්ගේ ආරාධනයෙන් කිසියම් තෙර කෙනෙකුන් විසින් රචිත හස්වනගලලවිහාරචංස නම් කෘතිය පාලි වම්පු කාව්‍යයකි. සිරිසංඝබෝධි රජුගේ චරිතය අන්තර්ගත මෙය සංස්කෘත සාහිත්‍යයෙහි ආභාසය ලැබ රචනා කරන ලද කාව්‍ය ග්‍රන්ථයකි. මෙම ඓතිහාසික වංසකථාවලට අමතරව පාලි වංසකථා සාහිත්‍යයේ නූතන තෙරවරුන් විසින් රචිත කෘති කීපයක් ද වෙයි. ඒ අතර වැලිතර අම්බරුක්කාරාමාධිපති අරියවංසාලංකාර විමලනිස්ස නාහිමියන්ගේ ගාථා 1660න් යුතු සාසනවංසදීප නම් කාව්‍යයත් විදුරුපොල පියතිස්ස නාහිමිගේ පරිච්ඡේද 4කින් යුතු අභිනවසාසනවංස නම් කාව්‍යයත් වැදගත්වේ. පාලි ගද්‍ය පද්‍ය භාෂාවේ ස්වරූපය දැන ගැනීමටත් බොහෝ නිලීන ඓතිහාසික පුවත් දැන ගැනීමටත් වෙනත් ඓතිහාසික තොරතුරු තහවුරු කර ගැනීමටත් පාලි වංසකථා මහෝපකාරී වෙයි.

මහාවංසය

ග්‍රන්ථ නාමය

ගුණයෙන් මහත් වූ සම්බුද්ධ, පච්චේකබුද්ධ, ශ්‍රාවක සංඝයාගේ පරම්පරාව හෝ මහාසම්මතාදී රජදරුවන්ගේ පරම්පරාව මහාවංස නම් වේ. සිංහල ජාතියේ උදාරත්වය පෙන්නවන ඉතිහාසය දැක්වෙන ග්‍රන්ථය ද මහාවංශය නම් වේ.

ග්‍රන්ථ කරණයේ අරමුණු

පොරාණෙහි කතෝ පෙසෝ	-	අතිවිඤ්චාතෝ කචචි,
අතීත කචචි සංඛිතො	-	අනෙකපුනරුත්තතො,
වජ්ජිනං තෙහි දොසෙහි	-	සුඛගගහණධාරණං,
පසාදසංවෙගකරං	-	සුතිතොව උපාගතං,

පසාදජනකෙ යානෙ
ජනයනනා පසාදඤ්ච

- තථා සංවෙගකාරකෙ,
- සංවෙගඤ්ච සුණාථ මෙ.

යන ආරම්භක ගාථාවලට අනුව මහාවංසය පැරණි ඉතිහාස ග්‍රන්ථ අතුරෙන් ඇතැම් ඒවා විස්තර වැඩි වූ බැවින්, ඇතැම් ඒවා සංක්ෂිප්ත බැවින්, පුනරුක්ත බහුල බැවින් ඒවා මගහැරීම, සිංහලයාගේ අවිච්ඡින්න ඉතිහාසය දැක්වීම, ශ්‍රෝතෘජන පහත් සංවේගය ඉපදවීම, ජනප්‍රවාදයන්හි පැවති ඉතිහාස ප්‍රවාත්ති ලියා තැබීම සඳහා යනාදී අරමුණු ඇතිව රචනා කර ඇත.

මූලාශ්‍රය

මහාවංසයට ප්‍රධාන වශයෙන් මූලාශ්‍රය වූයේ සීහලට්ඨකථා මහාවංසය හා උත්තර විහාරට්ඨකථා මහාවංසයයි. මීට අමතරව දීපවංසය මූලාශ්‍රය වූ බව ඕල්ඩන්බර්ග් මහතා පිළිගනී. ඉතිහාස පුවත් ඇතුළත් ලියවිලි හා ජනප්‍රවාද ද මූලාශ්‍රය වූ බව පෙනී යයි.

කතුවරයා හා කාලය

මහාවංසය කොටස් කීපයකින් යුක්ත ය. ඒ ඒ කොටස්වල කතුවරු හා ඒ ඒ කතුවරුන් සම්පාදිත කොටස් පහත සඳහන් පරිදි වේ.

ආරම්භයේ සිට 37 පරිච්ඡේදයේ 52 ගාථාව දක්වා කොටස දික්සඳු සෙනවියා පිරිවෙන් වැසි මහානාම හිමියන් විසින් සම්පාදිතය.

37 පරිච්ඡේදයේ සිට 79 පරිච්ඡේදය දක්වා මහපරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය කාලයෙන් අවසන් වන කොටස පොළොන්නරු යුගයේ විසූ ධර්මකීර්ති මාහිමියන් විසින් සම්පාදිත ය.

80 පරිච්ඡේදයේ සිට iv පැරකුම්බා රජු දක්වා රාජ්‍ය ඉතිහාසය ඇතුළත් කොටස කිසියම් තෙරනමක විසින් සම්පාදිතය.

iv පැරකුම්බා සිට කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජුගේ රාජ්‍ය කාලය දක්වා මහනුවර යුගයේ වැඩ විසූ තිබ්බවෘතවේ ශ්‍රී සිද්ධාර්ථ බුද්ධරක්ඛිත හිමියන් විසින් සම්පාදිත ය.

ඉංග්‍රීසීන් සිංහල රජු අල්ලා මුළු දිවයිනම අත්කර ගැනීම දක්වා වූ සියවෙනි පරිච්ඡේදය නික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල නාහිමි හා බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමන් විසින් සම්පාදිත ය.

මහාවංසයේ අන්තර්ගතය (මුල් කොටසේ)

මහාවංසයේ මුල් කොටසේ අන්තර්ගත වන්නේ සම්බුද්ධාගමනයේ සිට මහසෙන් රාජ්‍ය අවසානය දක්වා ඓතිහාසික හා ආගමික තොරතුරුය. ඒ ඒ පරිච්ඡේද හඳුන්වා ඇති නාමයන්ගෙන් ඒ ඒ පරිච්ඡේදවල ඇතුළත් කරුණු හඳුනාගත හැකි ය.

1 පරිච්ඡේදය	- මගියංගනාගමනං
2 පරිච්ඡේදය	- මහාසමමතචංසං
3 පරිච්ඡේදය	- පඨමධම්මසංගීති
4 පරිච්ඡේදය	- දූතියධම්මසංගීති
5 පරිච්ඡේදය	- තතියධම්මසංගීති
6 පරිච්ඡේදය	- විජයාගමනං
7 පරිච්ඡේදය	- විජයාභිසෙකො
8 පරිච්ඡේදය	- පණ්ඩුවාසදෙවාභිසෙකො
9 පරිච්ඡේදය	- අභයාභිසෙකො
10 පරිච්ඡේදය	- පණ්ඩුකාභයාභිසෙකො
11 පරිච්ඡේදය	- දෙවානම්පියතිස්සාභිසෙකො
12 පරිච්ඡේදය	- නානාදෙසපසාදො
13 පරිච්ඡේදය	- මහිඤ්ඤාගමනො
14 පරිච්ඡේදය	- නගරප්පවෙසනො
15 පරිච්ඡේදය	- මහාවිහාරපටිගගහකො
16 පරිච්ඡේදය	- වෙතියපබ්බතවිහාරපටිගගහකො
17 පරිච්ඡේදය	- ධාතුආගමනො
18 පරිච්ඡේදය	- මහාබොධිගගහණො
19 පරිච්ඡේදය	- බොධිආගමනො
20 පරිච්ඡේදය	- ථෙරපරිනිබ්බානං
21 පරිච්ඡේදය	- පඤ්චරාජකො
22 පරිච්ඡේදය	- ගාමිණීකුමාරසූති
23 පරිච්ඡේදය	- යොධලාභො
24 පරිච්ඡේදය	- දෙවනාතිකයුද්ධං
25 පරිච්ඡේදය	- දුට්ඨගාමිණීවිජයො
26 පරිච්ඡේදය	- මරීචිවට්ටිවිහාරමහො
27 පරිච්ඡේදය	- ලොහපාසාදමහො
28 පරිච්ඡේදය	- මහාථූපසාධනලාභො
29 පරිච්ඡේදය	- ථූපාරමෙහා
30 පරිච්ඡේදය	- ධාතුගබ්භමහො
31 පරිච්ඡේදය	- ධාතුනිධානං
32 පරිච්ඡේදය	- තුසිතපුරගමනං
33 පරිච්ඡේදය	- දසරාජකො
34 පරිච්ඡේදය	- එකාදසරාජදීපකො
35 පරිච්ඡේදය	- ද්වාදසරාජකො
36 පරිච්ඡේදය	- ත්‍රයොදසරාජකො
37 පරිච්ඡේදය	- පඤ්චරාජකො

ඒ ඒ පරිච්ඡේදයන්හි ඒ ඒ රජවරුන්ගේ දේශපාලනික ආගමික හා ආර්ථික සංවර්ධනයෙහි ලා ක්‍රියාත්මක වූ තොරතුරු අන්තර්ගත වේ. විශේෂයෙන් ආගමික තොරතුරු බහුලව වාර්තා කෙරේ. කාව්‍ය නායකයෙක් සිටීම, ප්‍රතිමල්ලවයෙක් සිටීම, පරිච්ඡේද වෙන්කිරීම, පරිච්ඡේදාවසානයේ විරිත වෙනස් කොට තිබීම, කාව්‍ය නායකයා උතකර්ෂයෙන් වර්ණනා කර තිබීම වැනි මහාකාව්‍ය ලක්ෂණ මහාවංශයේ අන්තර්ගත වීම නිසා මහාවංශය රසුචංශය වැනි මහා කාව්‍යයකැයි සමහරු සිතති. එහෙත් මහාවංශය වාර්තා කරන ඉතිහාසය ප්‍රවෘත්ති බොහොමයක් සත්‍ය වශයෙන්ම සිදුවූ ඒවා බැවින් මහාවංසය ඉතිහාස ග්‍රන්ථයක්ම බව බොහෝ දෙනා විසින් පිළිගන්නා ලද කරුණකි. ශ්‍රී ලාංකිකයාගේ අනන්‍යතාව තහවුරු කර ගැනීමට, ඓතිහාසික පුවත්වල කාලවකවානු තීරණය කිරීමට, අභිලේඛනවල එන ප්‍රවෘත්ති තහවුරුකර ගැනීමට, ආගමික තොරතුරු අනාවරණය කර ගැනීමට හා පාලි පද්‍ය භාෂාවේ ස්වරූපය හඳුනා ගැනීමට මහාවංසය මහෝපකාරී වේ.

මහාවංසයේ 6 පරිච්ඡේදයේ සාරාංශය

පෙර වංග රට වංග නුවර අග මෙහෙසියට දියණියක් උපන්නා ය 'ඇ උපන් දිනයෙහි නිමිත්ත පාඨකයෝ ඇය සිංහයෙකු සමග විවාහ වන බවට අනාවැකි පළ කළහ. අතිශයින් රුමත් ඇ කාමයන්හි ගිජුබව නිසා දෙමාපියන්ගේ පිළිකුලට පත් වූවා ය. දිනක් ඇ වෙස්වලාගෙන වෙළඳ කණ්ඩායමක් සමග යන්නී ලාටරට වනයේදී ඉදිරියට ආ සිංහයෙකු සමග ගුහාවකට ගොස් වාසය කළා ය. සිංහයා සමග විසීමෙන් ඇය සිංහබාහු කුමාරයාත්, සිංහ සිවලී කුමරියත් යන දරුවන් ලැබුවා ය. සොළොස් වියැති සිංහබාහු කුමාරයා මවගෙන් කරුණු විමසා තොරතුරු දැන සිංහයා අතහැර මිනිස් වාසයට යාමට තීරණය කළේය. දිනක් සිංහයා ගිය පසු මව සහ නැගණිය උරහිසින් ඔසවාගෙන පනස් යොදුන් දුර කතර ගෙවා ගමනට පිළිපන්නේය. ඔවුහු වංගරට පසල් ගමකට පිළිපත්හ. වගුරජුගේ සේනාපති එහි මිනිසුන් කර්මාන්තවල යොදවමින් සිටියේ ඔවුන්ගෙන් තොරතුරු විමසා වනවාසින් යැයි කී විට වස්ත්‍ර ආදිය දෙවීය. කැම දුන් කොළ ඔවුන්ගේ පිනින් රන්බඳුන් වූ නිසා විමතියට පත් සේනාපති තවදුරටත් කරුණු විමසා රජ දියණියකැයි දැන තමාගේ මාමාගේ දියණිය බව වටහාගෙන ඔවුන් වංග නගරයට කැඳවාගෙන ගොස් එහි වාසය කරවීය. සිංහයා අවුත් දරුවන් නොදැක දරුවන් සොයමින් ගම් දනවූ විනාශ කරන්නට විය. මහජනයා රජුට මෙය දැන්වූ විට රජතුමා ඇතෙකු මත රන්මසු දහසක් තබා සිංහයා මරා එය ලබාගන්නා ලෙස දැන්වීය. කිසිවෙක් ඉදිරිපත් නොවූ නිසා මසු තුන්දහස දක්වා ඉහළ නැංවීය. සිංහබාහු කුමාරයා සිංහයා මැරීමට ඉදිරිපත් වුවත් පළමු හා දෙවන වර මව විසින් ඔහු වළක්වනු ලැබීය. තුන්වන වර මවට නොදන්වා ගොස් සිංහයා මරා රජුට ඉදිරිපත් කිරීමට ගියේ ය. රජතුමා ඒ වන විට මියගොස් දින හතක් ගෙවී තිබිණ. රජුට පුතුන් නොවූ බැවින් මොහුගේ ක්‍රියාව නිසා ප්‍රකට වූ බැවින් රජතුමාගේ මුණුබුරා නිසාත් සිංහබාහු කුමාරයාට රජකම පිරිනැමිණ. සිංහබාහු කුමාරයා එය පිළිගෙන මවගේ ස්වාමියාට රජකම දී සිංහසිවලිව රැගෙන ලාටරට වනයට ගොස් සිංහපුරය නම් නගරයක් සාදා එහි රජකම් කළේ ය.

සිංහබාහු සහ සිංහසිවලී යුවළ නිවුන් දරුවන් සොළොස් වාරයක් ලැබූහ. දරුවන් දෙතිස අතරින් විජය වැඩිමහලු කුමරා විය. යුවරජකම ලැබූ විජය නොපණන් කම් සිදු කළ නිසා අඩක් හිස මුඩුකොට සන්සියයක් පිරිවර සමග නැව් නංවා රටින් පිටුවහල් කළේ ය. මේ නැව සුප්පාරක පටුනට ගොඩ බැස්සත් එහි උපද්‍රව නිසා නැවත නැව් නැගී බුදුරදුන් පිරිනිවන් පාන දවසෙහි තම්බපණ්ණී දිවයිනට ගොඩබටහ.

අභ්‍යාස

1. සුදුසු පද යොදා හිස්තැන් පුරවන්න.
 - i. පාලි වංසකථා සාහිත්‍යයේ ආදිතම වංසකථාව ----- යි.
 - ii. ----- අටුවා යුගයට පෙර ලියන ලද්දකි.
 - iii. ----- මෙම ත්‍රි බුදුන්ගේ පහළවීම පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් වේ.
 - iv. දීපවංසයේ ප්‍රථමභාගයේ ගාථා ----- කි.
 - v. ----- රචනා කිරීමට ආරාධනා කළේ පරාක්‍රම සෙන්පතියාය.
2. මහාවංසය' යන්නෙහි අර්ථය ලියන්න.
3. කතුචරයා මහාවංසය රචනා කිරීමෙන් බලාපොරොත්තු වූ කරුණු මොනවාද?
4. මහාවංසයේ ප්‍රථමභාගයේ අන්තර්ගතය සැකෙවින් දක්වන්න.
5. බුදුරදුන්ගේ ශාරීරික ධාතු වස්තු විෂය කොට රචිත වංසකථා නම් කරන්න.
6. පාලිවංසකථා රචනා කිරීමේ අරමුණු කෙටියෙන් දක්වන්න.
7. මහාවංසයේ ඇතුළත් මහා කාව්‍ය ලක්ෂණ පහක් දක්වන්න.
8. මහාවංසය කාව්‍ය ග්‍රන්ථයකට වඩා ඉතිහාස කෘතියක් බව තහවුරු කෙරෙන හේතු සාධක දෙකක් ලියන්න.
9. මහාවංසයේ 6 පරිච්ඡේදයෙන් උකහා ගතහැකි සාරධර්ම කීපයක් ලියන්න.
10. සිංහබාහු කුමාරයා සිංහ රජුට හීය විදින අවස්ථාවේ සිංහ රජුට ඇතිවෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි සිතුවිලි උපකල්පනය කොට ලියන්න.

අටධාරසමෝ පාඨෝ

මහාවංසෝ

1. වංගෙසු වංගනගරෙ - වංගරාජා අහු පුරෙ,
කාලිංගරඤ්ඤා ධිතාසි - මහෙසි තසස රාජනෝ.
2. සෝ රාජා දෙවියා තසසා - එකං අලහි ධිතරං,
නෙමිත්තා ව්‍යාකරුං තසසා - සංවාසං මිගරාජනා.
3. අතිව රුපිනී ආසි - අතිව කාමගිඤ්ඤි,
දෙවෙන දෙවියා වාපි - ලජ්ජායාසි ජිගුවජ්ජනා.
4. එකාකිනී සා නිකඛමම - සෙරිවාරසුඛත්ති,
සඤ්ඤා සහ අඤ්ඤාතා - අගා මගධගාමිනා.
5. ලාලරට්ඨ අටවියා - සීහෝ සත්'මහිදුවි,
අඤ්ඤාත් සෙසා ධාවිංසු - සීහාගතදිසනතු සා.
6. ගණිත්වා ගොවරං සීහෝ - ගවජං දිසවා තමාරකා
රතේන උපාග ලාලෙනො - ලංගුලං පනනකණ්ණකො.
7. සා තං දිසවා සරිත්වාන - නෙමිත්තවචනං සුතං,
අහිතා තසස අඛිගානි - රංජයනති පරාමසි.
8. තසසා එසෙසනා'තිරතේනා - පිට්ඨිං ආරොපියාසු තං,
සීහෝ සකං ගුහං නෙත්වා - තාය සංවාස'මාවරි.
9. තෙන සංවාසමත්ථාය - කාලෙන යමකෙ දුවෙ,
පුත්තං ව ධිතරංවා'ති - රාජධිතා ජනෙසි සා.
10. පුත්තසස හත්ථපාදාසුං - සීහා'කාරා තතො අකා,
නාමෙන සීහඛාහුං තං - ධිතරං සීහසීවලිං.
11. පුත්තො සොළසවසෙසා සෝ - මාතරං පුවජ් සංසයං,
"තුචං පිතා ව නො අමම - කසමා විසදිසා ඉති.

12. සා සබ්බමබ්බවී තස්ස- “කිං න යාමා”ති සො’බ්බවී,
“ගුහං ථකෙති තාතො තෙ- පාසාණෙනා”ති, සා බ්බවී.
13. මහාගුහාය ථකනං - බන්ධනාදාය සො අකා,
ඵකාහෙනෙව පඤ්ඤාස - යොජනානි ගතාගතං.

 - 14 ගොවරාය ගතෙ සීහෙ - දකඛිණංසමගි මාතරං,
වාමෙ කනිට්ඨං කත්වාන - තතො සීසං අපකකමි.
 - 15 නිවාසෙත්වාන සාබ්බං තෙ - පච්චන්තං ගාම’මාගමුං,
තත්වා’සි රාජධීතාය - මාතුලස්ස සුතො තදා.
 - 16 සෙනාපති වංගරඤ්ඤා - ධීතො පච්චන්තගාමකෙ
නිසින්නො වටමුලෙ සො - කමමන්තං සංවිධාපයං.
 - 17 දිසවා තෙ පුච්ඡ් තෙ’වොචුං - “අට්ඨිවාසිනො මයං”.
ඉති සො දාපයි තෙසං - වත්ථානි ධජ්නීපති.
 - 18 තානාහෙසුං උළාරානි - හත්තං පණ්ණසු දාපයි,
සොවණ්ණභාජනානාසුං - තෙසං පුඤ්ඤන්ත තානි ව.
 - 19 තෙන සො විමිතිතො පුච්ඡ් - “කෙ තුමෙහ”ති, වමුපති,
තස්ස සා ජාති ගොත්තානි - රාජධීතා නිවෙදයි,
 - 20 පිතුච්ඡාධිතරං තං සො - ආදාය ධජ්නීපති,
ගත්ත්වාන වංග නගරං - සංවාසං තාය කප්පයි.
 - 21 සීහො සීසං ගුහං ගන්ත්වා - තෙ අදිසවා තයො ජනෙ,
අට්ටිතො පුත්තසොකෙන - න ව බාදි න වාපිවි.
 - 22 දාරකෙ තෙ ගවෙසෙන්නො - අගා පච්චන්තගාමකෙ,
උබ්බාසියති සො සො’ව - යං යං ගාමමුපෙති සො.
 - 23 පච්චන්තවාසිනො ගන්ත්වා - රඤ්ඤා තං පටිවෙදයුං,
“සීහො පීළෙති තෙ රට්ඨං - තං දෙව පටිසෙධය”.
 - 24 අලහං නිසෙධකං තස්ස - හත්තිකඛන්ධගතං පුරෙ,
ආදෙතු “සීහදායී”ති - සහස්සං සො පවාරයි.

- 25 තපේව දෙව සහසානි - තිණි වා'පි නරිසරො,
දවිසු වාරෙසු වාරෙසි - මාතා සිහභුජං හි තං.
- 26 අගගි තතියෙ වාරෙ - සිහබාහු අප්‍රවණ්‍ය,
මාතරං තිසහසං තං - සාතෙතං පිතරං සකං.
- 27 රඤ්ඤා කුමාරං දසෙසු - තං රාජා ඉද්'මබ්‍රවී,
"ගහිතො යදි සිහො තෙ - දමේ රට්ඨං තදෙව තෙ."
- 28 සො තං ගතවා ගුහාදවාරං - සිහං දිසවා'ව ආරකා,
එතතං පුතතසිනෙහෙන - විජ්ඣිතං තං සරං ඛිපි.
- 29 සරො නලාට මාහවච - මෙතතවිතෙතන තසස තු,
කුමාරපාදමුලේ'ව - නිවතෙතා පති භූමියං.
- 30 තථාසි යාව තතියං - තතො කුජ්ඣ මිගාධිපො,
තතො ඛිතෙතා සරො තසස - කායං නිබ්භිජ්ජ නිකඛමි.
- 31 සකෙසරං සිහසිසං - ආදාය ස පුරං අගා,
මතසස වංගරාජසස - සතතාහානි තදා අහු.
- 32 රඤ්ඤා අපුතතකතතා ව - පතීතා වසස කමමුතා,
සුඤ්ඤා ව රඤ්ඤා නතතුතතං - සංජානිතා ව මාතරං.
- 33 අමචවා සනතිපතීතා - අබ්බිලා එකමානසා,
සිහබාහුකුමාරසස - "රාජා හොහි"ති අබ්‍රවුං.
- 34 සො රජ්ජං සමපට්ඨිතා - දතා මාතුපතියස තං,
සිහසිවලිමාදාය - ජාතභූමිං ගතො සයං.
- 35 නගරං තස් මාපෙසි - අහු සිහපුරනති තං,
අරඤ්ඤා යොජනසතෙ - ගාමෙ වාපි නිවෙසයි.
- 36 ලාළරට්ඨෙ පුරෙ තසමිං - සිහබාහු නරාධිපො,
රජ්ජං කාරෙසි කතාන - මහෙසිං සිහසිවලිං.
- 37 මහෙසි සොළසකඛතතං - යමකෙ'ව දුචෙ දුචෙ,
පුතෙත ජනයි කාලෙ සා - විජයො නාම ජෙට්ඨකො.

- 38 සුමිතො නාම දුතියො - සබ්බෙ දවතතිංස පුත්තකා,
කාලෙන විජයං රාජා - උපරජේ'හිසෙවයි.
- 39 විජයො විසමාවාරො - ආසි තමපරිසා'පි ච
සහසානි අනෙකානි දුස්සහානි කරිංසු තෙ
- 40 කුදෙධා මහාජනො රඤ්ඤා - තමඤ්ඤා පටිවෙදයි,
රාජා තෙ සඤ්ඤාපෙත්වාන - පුත්තං ඔවදි සාධුකං.
- 41 සබ්බං තථෙව දුතියං - අහොසි තතියමපන,
කුදෙධා මහාජනො ආහ - "පුත්තං සාතෙහි තෙ" ඉති.
- 42 රාජා'ථ විජයං තං ච - පරිවාරං ච තස්ස තං,
සත්තසතානි පුරිසෙ - කාරෙත්වා අඛිඤ්ඤාකෙ.
- 43 නාවාය පකඛිපාපෙත්වා - විස්සජ්ජාපෙසි සාගරෙ,
තථා තෙසං හරියායො - තථෙ'ව ච කුමාරකෙ.
- 44 විසුං විසුං තෙ විස්සංඨා - පුරිසි'ත්ථි කුමාරකා,
විසුං විසුං දීපකසමිං - ඔකකමිංසු වසිංසු ච.
- 45 නගගදිපො'ති ඤායිත්ථ - කුමාරොක්කනනදීපකො,
හරියොක්කනනදීපොතු - මහිලාදීපකො ඉති.
- 46 සුප්පාරකෙ පට්ටනමහි - විජයො පන ඔකකමි
පරිසාසාහසෙනෙත්ථ - හිතො නාවං පුනාරුහි
- 47 ලංකායං විජයස'නාමකො කුමාරො
ඔතිණ්ණො ථීරමති තමබපණ්ණිදීපෙ
සාලානං යමකගුණාන'මනතරසමිං
නිබ්බාණං සයිතදිනෙ තථාගතස්ස

සුජනප්පසාදසංවේගථාය කතෙ මහාවංසෙ විජයාගමනො නාම ඡට්ඨො පරිචේජදො

1. පුරෙ පෙර, වංගෙසු වංගරට, වංගනගරෙ වංගනුවර, වංගරාජා වංග නම් රජෙක්, අහු විස, කාලිංගරක්ෂක කාලිංගරජුගේ, ධිතා දියණිය, තසස රාජනො ඒ රජුගේ, මහෙසි ආසි මෙහෙසිය වූවා ය.

2. සො රාජා ඒ රජු, තසසා දෙවියා ඒ දේවියගෙන්, එකං ධිතරං එක් දියණියක, අලභි ලැබී ය, තසසා ඇයගේ, මිගරාජනා මාගරාජයකු (සිංහයෙකු) සමග සංවාසං සංවාසය (විවාහය), නෙමිත්තා නිමිති දන්නෝ, ව්‍යාකරුං ප්‍රකාශ කළහ.

3. අනිව රුපිනී අතිශයින් රුමත් වූ ඇය, අනිව අතිශයින්, කාමගිඨිකි කාමයෙහි ගිජු වූවා ය, දෙවෙන රජු විසින් ද, දෙවියා ව අපි දේවිය විසින් ද, ලජ්ජායා ලජ්ජාවෙන්, ජගුච්ඡනා ආසි පිළිකුල් කරන ලද්දියක් වූවා ය.

4. සෙරිවාරසුඛානි ස්වෙරිව හැසිරිමේ සුවය කැමති වූ, සා ඇය, එකාකිනි තනිවම, නික්කම නික්ම, අඤ්ඤාතා අප්‍රකටව (වෙස්වලාගෙන), මගධගාමිනා මගධයට යන, සඤ්ඤාතා සහ තවලමක් සමග (වෙළඳ කණ්ඩායමක්), අගා ගියාය.

5. ලාලරඨෙයි ලාල නම් රට, අටවියා වනයේ දී, සීහො සිංහයෙක්, සඤ්ඤාතා තවලම, අනිඤ්ඤාතා ඉදිරියට අවේ ය, සෙසා සෙසු පිරිස, අඤ්ඤාතා වෙනතක, ධාවිංසු දිවූහ, සා ඇය, සීහාගත දිසං කු සිංහයා පැමිණි දිශාවට (ගියාය).

6. සීහො සිංහයා, ගොවරං ගණ්ඨිකා ගොදුරු ගෙන, ගච්ඡං යන්නේ, තං ඇ, ආරකා දුරදීම, දිසවා දැක, රතො (ඇ කෙරේ) ඇලුණේ, පනතකණ්ණකො කන් නවාගෙන, ලංගුලං ලාලෙනො වලිගය වනමින් උපාග (ඇ) වෙත ආවේ ය.

7. සා ඇය, තං දිසවා උභ දැක, සුතං අසන ලද, නෙමිත්තවචනං නිමිති පාඨකයන්ගේ වචනය, සරිඤ්ඤාතා සිහිකොට, අහිතා බිය නොවූවා, තසස අංගානි උගේ ශරීරය, රංජයනන සතුටු කරවමින්, පරාමසි පිරිමැද්දා ය.

8. තසසා ඇයගේ, එසෙසන පහසින්, අතිරතො අතිශයින් ඇලුණු, සීහො සිංහයා, ආසු වහා, තං ඇය, පිටඨිං ආරොපිය පිටට නංවාගෙන, සකං ගුහං සිය ගුහාවට, නෙත්වා පමුණුවා, තාය ඇ සමග, සංවාසං ආවරි සංවාසයේ යෙදුණේ ය.

9. සා රාජධිතා ඒ රාජදියණිය, තෙන ඒ සිංහයා සමග, සංවාසමත්තාය සංවාසය නිසා, කාලෙන කල්යෑමෙන්, පුත තං ව පුතෙකු ද, ධිතරං ව දියණියක ද, යමකෙ දුටුව නිවුන් දරු දෙපළක්, ජනෙසි බිහිකළා ය.

10. පුත්තසස පුතුගේ, හත්පාද, අත්පා, සිහාකාරො සිංහයාගේ මෙන්, ආසුං විය, තතො එතිසා, තං ඔහු, නාමෙන නමින්, සිංහබාහුං සිහබාහු ද, ධීතරං දියණිය, සිහසිවලිං සිංහසිවලී ද යැයි, අකා (නම්) කළේය.

11. සොළසවසෙසා සොළොස් වියැති, සො පුතො ඒ පුතා, මාතරං මවගෙන්, සංසයං සැකයක්, පුච්ඡ විචල්ලේ ය, නො අපගේ, අමම මැණියනි, ත්වං ච ඔබ ද, පිතා ච පියා ද, කසමා කුමක් නිසා, විසදිසා අසමාන වන්නේ ද, ඉති යනුවෙනි.

12. සො ඇතසස ඔහුට, සබ්බං සියල්ල, අබ්බවී කීවා ය, සො හෙතෙම, කිං කුමක් නිසා, න යාම ඉති නො යමු දැයි, අබ්බවී කීය, තෙ තාතො ඔබේ පියා, පාසාණෙන ගලකින්, ගුහං ගුහාව, ථකෙති ඉති වසයි යැයි, සා ඇ, අබ්බවී කීවා ය.

13. සො ඒ කුමාරයා, මහාගුහාය මහා ගුහාවෙහි, ථකනං වසන දොර, බන්ධන ආදාය උරහිසින් ගෙන, එක අහෙන එව එක්දවසකින් ම, පඤ්ඤාසයොජනානි යොදුන් පන්සියයක්, ගතාගතං යාමී ඊමි, අකා කළේ ය.

14. සිහො ගොවරාය ගතෙ සිංහයා ගොදුරු පිණිස ගිය කල්හි, මාතරං මව, දකිණිංසමභි දකුණු උරහිසෙහි ද, කනිට්ඨිං බාල නැගණිය, වාමෙ වම් උරහිස ද, කකාන කොට, තතො එතනින්, සීසං වහා, අපකකමි (නික්මුණේය) ඉවත්විය.

15. තෙ ඔවුහු, සාබ්බං අතු, නිවාසෙත්වාන හැඳ, පච්චන්තං ගාමං පසල් ගමකට, ආගමුං ගියහ. තදා එකල, තත් එහි, රාජධිතාය රජදියණියගේ, මාතුලසස සුතො මාමාගේ පුතා, ආසි විය.

16. වංගරඤ්ඤා සෙනාපති වංගරජුගේ සෙන්පතියා, පච්චන්තගාමකෙ ප්‍රත්‍යන්ත ගමෙහි, ධීතො සිටියේ ය. සො හෙතෙම, කමන්තං සංවිධාපයං කර්මාන්ත සංවිධානය කරමින්, වටමුලෙ නුගගසක් මුල, නිසිනො හුන්නේය.

17. තෙ දිසවා ඔවුන් දැක, පුච්ඡ විචාල්ලේය, මයං අපි, අට්ඨවාසිනො ඉති වනවාසීහු යැයි, තෙ ඔවුහු, අවොචුං කීවාහු ය. සො ධජ්නිපති ඒ සෙන්පතියා, තෙසං ඔවුන්ට, වජ්‍යානි වස්ත්‍ර, දාපයි දෙවීය.

18. තානි ඒ වස්ත්‍ර, උළාරානි අහෙසුං මහගු විය. පණෙනසු කොළවල, හත්තං බත් දාපයි දෙවිය, තෙසං පුඤ්ඤාන ඔවුන්ගේ පිනෙන්, තානි ඒවා, සොවණණභාජනානි රන් බඳුන්, අහෙසුං විය.

19. තෙන ඒ කරුණෙන්, විමහිතො විස්මයට පත්, සො වමුපති ඒ සෙන්පතියා, කෙතුමෙහ ඉති නුඹලා කවරනු දැයි, පුවස් විවාළේ ය. සා රාජධිකා ඒ රජදියණිය, තසස ඔහුට, ජාතිගොතනානි ජාති ගෝත්‍රයන්, නිවෙදයි දැනුම් දුන්නා ය.

20. සො ධජ්නීපති ඒ සේනාපති තෙම, තං පිතු වජ්‍යාධිකරං ඒ මාමාගේ දියණිය, ආදාය රැගෙන, වංගනගරං වංග නගරයට, ගන්තවාන ගොස්, තාය ඇ සමග, සංවාසං කපපයි වාසය කළේ ය.

21. සීහො සිංහයා, සීසං චේගයෙන්, ගුහං ගන්තවා ගුහාවට ගොස්, තෙ තයො ජනෙ ඒ තිදෙනා, අදිසවා නොදැක, පුත්තසොකෙන දරු සෙනෙහසින්, අට්ටිතො පෙළුණේ, න ව ඛාදි නො කෑවේ ය. න ව පිවි නො බිවේ ය.

22. (ඒ සිංහයා) තෙ දාරකෙ ඒ දරුවන්, ගවෙසනෙතා සොයමින්, පව්වනනගාමකෙ පසල් ගම්වලට, අගා ගියේ ය. සො ඒ සිංහයා, යං යං ගාමං යම් ගමකට, උපෙති එළඹේ නම්, සො සො එව ඒ ඒ ගම් ම, උඛ්ඛාසියති බැහැර කෙරේ (පාළු කරනු ලැබේ)

23. පව්වනනගාමවාසිනො පසල්ගම් වැසියෝ, ගන්තවා ගොස්, රඤ්ඤා රජුට, තං එය පටිවෙදයුං දැන්වූහ, දෙව, දේවයන් වහන්ස, තෙ ඔබගේ, රට්ඨං රට, සීහො සිංහයෙක්, පිළෙති පෙළයි, තං එය, පටිසෙධය වළක්වනු මැනවි.

24. තසස නිසෙධකං ඒ සිංහයාගේ ක්‍රියාව වළක්වන්නෙක්, අලහං නොලබන්නා වූ සො, ඒ රජතුමා 'සීහදායී' සහසසං සීහදායී (සිංහයා අල්වා දෙන්නාට දෙනු ලබන කහවණු) දහසක්, හස්තිකඛ්ඛධගතං, ඇතෙකු පිට තබා, ආදෙතු ඉති ගනිවා යැයි, පුරෙ නගරයෙහි, පවාරයි ප්‍රවාරය කළේය.

25. නරිසසරො රජතුමා, තපේව එසේම, දෙව සහසසානි දෙදහසක්, තිණි ව සහසසානි තුන්දහසක් ද යැයි (ප්‍රවාරය කරවීය), මාතා හි මව වනාහි, තං සීහභූජං සිංහබාහු, දවිසු වාරෙසු දෙවරක් වාරෙසි වැළැක්වූවා ය.

26. සිහබාහු සිංහබාහු, තෙම තතියවාරෙ තුන්වන වර, මාතරං අප්‍රවර්ෂය මවගෙන් නොවීමසා, සකං පිතරං තමාගේ පියා, සාතෙතං මරන්නට, තං තිසහසසං ඒ තුන්දහස, අග්‍රහි ගත්තේය.

27. රඤ්ඤා රජුට, කුමාරං කුමාරයා, දසෙසසුං දැක්වූහ. රාජා රජතුමා, තං ඔහුට, ඉදං අබ්‍රවිං මෙය කිය, යදි යම්හෙයකින්, තෙ තා විසින්, සීහො සිංහයා, ගහිතො අල්ලා ගන්නා ලද්දේ නම්, තං රටයිං ඒ රට, තෙ එව ඔබට ම, දම්මි දෙමි.

28. සො ඒ සිංහබාහු, තෙමේ, තං ගුහාදවාරං ගතවා ඒ ගුහාදවාරයට ගොස්, ආරකා දුරදී ම, දිසවා දැක, පුත්තසිනෙහෙන පුත්‍ර සෙනෙහයෙන්, එතතං එන්නා වූ, සීහං සිංහයාට, විජ්ඣාතුං විදින්නට, තං සරං ඒ, ඊය බිපි යැවි ය.

29. සරො හිය, නලාටං ආහවච නළලෙහි වැදී, තසස ඔහුගේ, මෙත්තවිත්තෙන තු මෙන් සිත තිසා වනාහි, කුමාරපාදමූලෙ එව කුමාරයාගේ පා මූල ම, නිවතො නැවතුණේ, භූමියං බිම, පති වැටුණේ ය.

30. යාව තතියං තුන්වන වාරය දක්වා, තවා ආසි එසේ විය. තතො ඉක්බිති මිගාධිපො සිංහයා කුජ්ඣ කිපුණේ ය. තතො ඉන්පසු, බිත්තො සරො විදින ලද හිය, තසස කායං ඒ සිංහයාගේ ශරීරය, නිබ්බිජ්ඣ සිදුරු කරගෙන, නිකබ්බි නික්මුණේ ය.

31. සො හෙතෙම සකෙසරං කෙසරු සහිත සීහසීසං සිංහ හිස ආදාය රැගෙන පුරං නගරයට අගා ගියේ ය. තදා එදින, මතසස වංගරාජසස මැරුණු වංග රජුගේ සත්තනානි අභු සත්වන දිනය (සතිය) විය.

32. රඤ්ඤා රජුට, අපුත්තකතතා ව පුතුන් නැති බැවින් ද, අසස ඔහුගේ, කමමුනා (මේ සිංහයා මැරීමේ) ක්‍රියාවෙන්, පතීනා ව ප්‍රකට බැවින් ද, රඤ්ඤා රජුගේ, නතතුතතං ව මුණුබුරු බව, සුඛා ව අසා ද, මාතරං මව, සංජානිඤා ව හැඳිනගෙන ද

33. සනනිපතීනා රැස් වූ, අබ්ලා අමචවා සියලු ඇමතිවරු, එකමානසා එක සිතින්, සිහබාහු කුමාරසස සිංහබාහු කුමාරයාට, රාජා හොහි ඉති රජ වන්න යැයි, අබ්‍රවුං කීහ.

34. සො හෙතෙම රජු රාජාය, සමපට්ඨිඤා පිළිගෙන, මාතු මවගේ, පතිසස ස්වාමියාට, තං ඒ රාජාය, දතවා දී සීහසීවලිං ආදාය සිංහසීවලිය ගෙන, සයං තෙමේ, ජාතභූමිං උපන් බිමට, ගතො ගියේ ය.

35. තප් එහි, නගරං නුවරක්, මාපෙසි සැදිය. තං එය, සිහපුරං ඉති සිංහ පුරය යැයි, අහු විය, යොජනසතෙ අරඤ්ඤා යොදුන් සියයක් වනයෙහි, ගාමෙ ච අපි ගම්වැසියන් ද නිවෙසෙසි වාසය කරවිය.

36. තසම් ලාරටෙය් එම ලාටරටෙහි, පුරෙ නගරයෙහි, සිහබාහු නරාධිපො සිංහබාහු රජතුමා, සිහසිවලිං සිංහසිවලී, මහෙසිං කඤ්ඤා මෙහෙසිය කොට, රජුං කාරෙසි රාජ්‍යය කරවී ය.

37. සා මහෙසි ඒ මහේෂිකාව, සොළසකකතං සොළොස් වරක්, දූවෙ දූවෙ යමකෙ දෙදෙනා බැගින් වූ නිවුන් වූ, පුතෙක දරුවන්, ජනයි වැදුවා ය, ඡෙට්ඨකො දෙටුපුතා, විජයො නාම විජය නම් විය.

38. දුතියො දෙවැන්නා සුමිතො නාම සුමිත්ත නම් වේ, සබ්බෙ ද්වන්තිංස පුත්තකා සියලු පුත්තු තිස්දෙදෙනෙකි, රාජා රජතුමා, කාලෙන සුදුසු කාලයෙහි, විජයං විජය කුමරු, උපරජෙස් යුවරජ තනතුරෙහි, අභිසෙවයි අභිෂේක කළේ ය.

39. තෙ ඔවුහු, අනෙකානි නොයෙක්, දුස්සහානි ඉවසිය නොහැකි දෑ, සාහසානි, සැහැසිදේ, කරිංසු කළහ. විජයො විසමාවාරො - විජය විෂමාවාර අත්තෙකි. තං පරිසා අපි ච (ඔහුගේ) ඒ පිරිස ද ආසි එසේම වූහ.

40. කුදෙධා කිපුණා වූ, මහාජනො මහජනයා, තමත්ථං ඒ කරුණ, රඤ්ඤා රජුට, පටිවෙදයි දැන්විය, රාජා රජතුමා, තෙ ඔවුන්, සඤ්ඤාපෙක්ඛාන දැනුවත් කොට, සාධුකං මනාකොට, පුත්තං පුතුට, ඔව්දි අවවාද කළේ ය.

41. දුතියං දෙවනුව ද, සබ්බං සියල්ල, තථා එව ආසි එසේම සිදුවිය, තතියං පන තුන්වනුව වනාහි, කුදෙධා මහාජනො කිපියා වූ මහජනයා, තෙ ඔබගේ පුත්තං පුතා, සාතෙහි ඉති සාතනය කරවැයි. ආහ. කීය.

42. අථ ඉක්ඛිති, රාජා රජතුමා, තං විජයං ච ඒ විජය කුමරු ද, තස්ස ඔහුගේ, තං පරිවාරං ඒ පරිවර ද යන, සත්තසහානි සත්සියයක්, පුරිසෙ මිනිසුන්, අඛස්මිණ්ඩකෙ කාරෙක්ඛා (හිස) අඩක් මුඩු කරවා.

43. නාවාය නැවක, පකඛිපාපෙක්ඛා දම්මවා සාගරෙ සයුරෙහි, විසසජ්ජාපෙසි පාකර යැවී ය, තථෙව එසේම, තෙසං ඔවුන්ගේ, හරියායො ච භාර්යාවන් ද, කුමාරකෙ ච කුමාරවරුන් ද (මුහුදට යැවීය).

44. විසුං විසුං වෙන් වෙන්ව, විසසටඨා යවන ලද, තෙ පුරිස ඉති කුමාරකා ඒ පුරුෂයෝ ස්ත්‍රීහු හා කුමාරවරු, විසුං විසුං වෙන් වෙන් වූ, දීපකසමිං දිවයිනෙක්හි, ඔකකමිංසු ගොඩ බැස්සහ, වසිංසු ව වාසය කළාහු ද වෙති.

45. කුමාරොක්කනනදීපකො කුමාරවරුන් ගොඩ බැස්සා වූ දිවයින, නගගදීපොති නගගදීප යැයි, ඤායිත්ථ හැඳින්විය, හරියොක්කනනදීපො කු භාර්යාවන් ගොඩබැස්සා වූ දිවයින වනාහි, මහිලාදීපකො ඉති මහිලා දිවයින යැයි හැඳින්විය.

46. විජයො පන විජය වනාහි, සුප්පාරකෙ පට්ටනමහි සුප්පාරක පටුනෙහි, ඔකකමි ගොඩබැස්සේ ය, එත් මෙහිදී (ද) පරිසාසාහසෙන පිරිසගේ සැහැසි ක්‍රියාවලින්, හිතො බිය වූයේ, නාවං නැවට, පුන නැවත, ආරුහි නැංගේ ය

47. තථාගතස්ස තථාගතයන්ගේ, යමකගුණානං සාලානං යමක ලක්ෂණ ඇති සල් ගස්, අනතරානං අතරෙහි, නිබ්බාණං නිවනට සයිතදිනෙ. සැතපුන දිනයේ. ථීරමති ස්ථීර නුවණ ඇති විජයනාමකො විජය නම් වූ කුමාරො, කුමාරයෙක් තමබපණ්ණිදීපෙ තමබපණ්ණි දිවයිනෙහි ඔතිණ්ණා බැස ගත්තේය.

කවචායන ධාතුමඤ්ජසා

(වණපොත් කිරීම සඳහා)

01. භූ සත්තායං පච්ච පාකෙ ගමු - සප්ප ගතිමහි ව,
සිලොක ධාතු සංඝසාතෙ සකි සංඝකාය වත්තතෙ.
02. අථො කුක-චකා'දානෙ කෙ සද්දෙ අකි ලකඛණේ,
කු සද්දෙ කුච්ඡේන ටකි ඛණ්ඩනෙ මකි මණ්ඩනෙ.
03. වකි කොට්ඨලයාත්‍රාසු සකක-ටික දවයං ගතෙ,
කකි ලොලත්තනෙ යාතෙ තකි ඉධ ගතාදිසු.
04. ඉකෙඛා තු දසසනභෙකසු ඛි ඛයෙ කඛඛ කඛඛනෙ,
වකඛ දසෙස චිකඛ වාවෙ දිකෙඛා'පනයමුද්ධිසු.
85. තුද ඛ්‍යාපායං තු නුද ඛෙපණේ ලිඛ ලෙඛනෙ,
කුච සංකොචනෙ ඊවකඛරණේ ඛච ඛණ්ඩනෙ.
86. උච සද්දෙ සමචායෙ චිඡ් භය වලෙසු ව,
වත්තතෙ භුජ කොට්ඨෙලෙ වලඤ්ජා තු වලඤ්ජනෙ.
87. භජ සෙචා පුඨකකාරෙ රුජ රොගෙ අථා'ටනෙ,
කුට චෙජ්ඣෙ ව කොට්ඨෙලෙ අගා සජ්ඣායනාදිසු.
97. හු භූ සත්තාය මුච්චනති ඉ අජේඣානෙ ගතිමහි ව,
ඛා ඛ්‍යා දවයං පකඨනෙ ඡ් ජයෙ ඤ'වබොධනෙ.
98. ඛි ලී වෙහාසගමනෙ ධා ගති විනිවුත්තියං,
ණි පාපණේ මුණ ඤාණේ හන හිංසා ගතීසු පි.
99. පා රකඛණමහි පා පානෙ බුූ වාචායං වියත්තියං,
හා දිත්තියං මා පමාණේ අථො යා පාපුනෙ සියා.
102. රුධි ආචරණේ මුච්ච මොචනෙ ඊව රෙචනෙ,
සිච්ච සෙකෙ යුජ යොගෙ භුජ පාලනභොජනෙ.

103. කති වෙස්දෙ ඡ්දි දෙවධාකරණෙ හිද විදාරණෙ,
විද ලාහෙ ලූප වෙස්දෙ විනාසෙ ලිප ලිමපනෙ,
පිස සංවුණණනෙ හිසි විහිංසායං රුධාදයො.
104. දිවු කීළා විජ්ගිංසා වොහාරජජුති ටොමිනෙ,
සිවු තනතුන සනතානෙ බී බයෙ බා පකාසනෙ.
105. කා ගා සදෙදපි සා ගකොපාදානෙ රුව රොවනෙ,
කව දිත්තාමි මුව මොවෙ අථො විව විවෙවනෙ.
106. රඤ්ජ රාගෙ සඤ්ජ සංඛග බලනෙ මජ්ජ සුද්ධියං,
යුජො සමාධිමහි ලුජො විනාසෙ කා විචිත්තනෙ.
119. සු සවනෙ සක සතතිමහි බී බයමහි ගි සද්දනෙ,
අප සමභු ව පාපුණනෙ හි ගතිමහි වු සංවරෙ.
129. අථො භාජ පුථකකාරෙ සභාජ පීති දසසනෙ,
අථොතු සට සංසානෙ සට්ඨ සඤ්චලනාදිසු.

බාලාවතාරය

නාම කණේඩා 3 (වණපොත් කිරීම සඳහා)

පුලලිඩගා

40. ජිනවචනසුතනං හි ති සබ්බසාධිකාරො

ලිඩගඤ්ච නිපවචනෙ.

ධාතුප්පවයවිහතතිවජ්ජිතමඤ්චසුතනං සද්දරූපං ලිඩගං නාම.

ජිනවචනයොගං ලිඩගං ඉධ ධර්මියති, නිප්පාදියති ව.

බුද්ධ ඉති ධීනෙ,

41. තතො ව විහතතියො.

තසමා ලිඩගා පරා විහතතියො භොනති. ව කාරෙන තාසං එකවචනාදි පඨමාදි සඤ්ඤා ව.

42. සි යො, අං යො, නා හි, ස නං, සමා හි, ස නං සමිං සු' ති විහතතියො.

සි - යො ඉති පඨමා

අං - යො ඉති දුතියා

නා - හි ඉති තතියා

ස - නං ඉති චතුර්ථි

සමා - හි ඉති පඤ්චමි

ස - නං ඉති ජට්ඨි

සමිං - සු ඉති සත්තමි.

තාසවනියමප්පසබ්බෙ වතතිවජාවසා.

43 ලිංගඤ්ච පඨමා

යො කමමකතනාදිවඤ්චනතරමප්පතො සසසරූපධෙට්ඨා සුදෙධා සො ලිඩගඤ්චො නාම.

තසසාහිධානමතො පඨමාවිහතති භොති. තසසා'පනියමෙ, එකමහි වතතබ්බෙ එකවචනං සි.

චුච්චනෙ'නෙතෙති = වචනං, එකසසසරූපස වචනං = එකවචනං, එවං බහුවචනං.

අතො'නෙව.

44 සො

අකාරන්තා පරසස සිසස ඔ හොති.

45 සරලොපො'මාදෙසපපවයාදිමිති සරලොපෙ තු පකති,

අං ආදිසු පරෙසු සරසස ලොපො හොති. තසමිං කතෙ තු කචාදි'නා අසවණෙණපතො
පකති හොති.

'නසෙ පරං යුතෙන'

එවමුපරි සරලොපාදි - බුද්ධො.

බහුමිති වතතබ්බෙ බහුවචනං = යො.

අතො වාතෙව.

46 සබ්බයොනීනමාථ.

අකාරන්තා පරෙසං පඨම දුතියා යොනීනං යථාසංඛ්‍යං ආ ඵ වා හොන්ති. = බුද්ධො.

'වා'ති කිං ? අගගයො

ලිංගයෙ පඨමා'තෙව.

47 ආලපනෙ ව

අභිමුඛිකරණමාලපනං, තදධිකෙ ලිඛගයෙ පඨමා හොති.

48 ආලපනෙ සි ගසඤ්ඤා ති සිසස ග සඤ්ඤා

ගෙ ඉතෙව.

49 අකාරපිතාද්‍යන්තාන මා.

'ගෙ' පරෙ අකාරො පිතු සත්ථ අත්ත රාජාදිනමන්තො ව ආත්තං යාති.

50 අකාරො වා' ති ගෙ පරෙ ආකාරසස රසෙසා වා.

51 සෙසතො ලොපං ගසි'පි.

'සො, සිං, ස්‍යා ව සබ්බතො ගසෙස වා' ත්‍යාදින ද්දිට්ඨි හඤ්ඤ අවණණිවණණු
වණණාකාරන්තා සෙසා. තෙහි පරෙ ග සි ලුප්‍යන්ත.

(හෙ) බුද්ධ, බුද්ධා, - යො = බුද්ධා.

52 කමමතෝ දුතියා.

“යං කරොති තං කමමං” නාම. තත් දුතියා හොති.

අං = බුද්ධං. යො ඍ ඵ. = බුද්ධ.

තතියා’ තෙව.

53 කතතරි ව.

“යො කරොති ස කතතා” නාම. තත් තතියා හොති. - නා.

54 අතොනෙන.

අකාරා පරො නා - එතං යාති. = බුද්ධෙන - හි.

55 සුභිසවකාරො ඵ.

‘සු හි’ සු පරෙ සවකාරඍ ඵ හොති.

56 සමාහිසමිනනං මහාහිමහි වා

සබ්බසද්දෙහි පරෙසං සමා, හි සමිනනං යථාසංඛ්ඛං මහාහිමහි

ඉවෙවනෙ වා හොනති. බුද්දෙහි, බුද්දෙහි.

57 කරණෙ තතියා

යෙන වා කයිරතෙ තං = කරණං නාම. තත් තතියා හොති, සබ්බං කතතුසමං.

58 සමපදනෙ චතුත්ථි

යඍ දතුකාමො රොවනෙ වා ධාරයනෙ වා තං සමපාදනං නාම. තත් චතුත්ථි හොති. ස.

අතො වා’ තෙව.

59 ආය චතුත්ථිකච්චනඍ තු

අකාරා පරඍ චතුත්ථිකච්චනඍ ආයො වා හොති. = බුද්ධාය.

60 සාගමො සෙ ති ස කාරාගමො = බුද්ධඍ. නං

දීසංතෙව.

61 සුනංහිසු ව

සුනංහිසු පරෙසු සරානං දීසො හොති වසද්දෙන කච්චි න. = බුද්ධානං.

62 අපාදනෙ පඤ්චමි

යසමාදපෙති භයමාදතෙන වා තදපාදනං නාම. තත් පඤ්චමි හොති. = සමා.

අතො ආ එතෙව.

63 සමාසමිනනං වා.

අකාරා පරෙසං සමා සමිනනං ආ එ වා හොනති. බුද්ධා, බුද්ධමහා, බුද්ධසමා, බුද්දෙධි, බුද්දෙධි.

64 සාමිසමිං ඡට්ඨි

යසස්ස වා පරිගහතො තං සාමි නාම තස්ස ඡට්ඨි හොති. බුද්ධසස්ස, බුද්ධානං.

65 ඔකාසෙ සත්තමි.

"යො' ධාරො තමොකාසං" නාම තස්ස සත්තමි හොති. සමිං = බුද්දෙධි, බුද්දෙධි, බුද්ධසමිං. සු = බුද්දෙධිසු.

බුද්දෙධා බුද්ධ සුඛං දදති සරතො බුද්ධං තතො දුක්ඛං

කිං බුද්දෙධන මහිද්ධයො'පි මුනියො'පි මුනියො බුද්දෙධන ජාතා සුඛි

බුද්ධසසිද්ධි මනං දදෙ පදමහං, බුද්ධා උභෙය්‍යාවචුතං

බුද්ධසසිද්ධි න කිං කරෙ භව භවෙ, භත්තස්ස බුද්දෙධි මම.

ඉතො පරං තතියාපඤ්චමිතං ච චතුස්ස ඡට්ඨිතං ච සරුපතතා පඤ්චමි ඡට්ඨියො හියොයා උපෙකකිනෙන.

අත්ත + සි.

බ්‍රහ්මත්තසඛරාජාදිතොත්තෙව.

66 ස්‍යා ව.

බ්‍රහ්මාදිතො සිසස්ස ආ හොති. = අත්තා

67 යොනමානො' ති බ්‍රහ්මාදිතො යොනං ආනො තතං- අත්තානො (හෙ) අත්ත, අත්තා යො = අත්තානො.

68 බ්‍රහ්මත්තසඛරාජාදිතො අමානං' ති බ්‍රහ්මාදිතො අං වචනස්ස ආනං වා හොති.

අත්තානං, අත්තං, අත්තානො; අත්තෙන, අත්තනා.

(පකෙඛ ජිනවචනානුරොධෙන ඵනාභාවො)

69 අත්තානොතිසමිමනතං' ති හිමිති අත්තනත්තස්ස අනො. = අත්තනෙති. - එවං කරණෙ.

70 සස්ස නො' ති නො කාරො. = අත්තනො, අත්තානං.

71 අමහතුමහනතුරාජබ්‍රහ්මත්ත සබ්බස්සුපිතාදිති සමා නා'ව. අමහාදිතො සමා නා ඉව හොති. = අත්තනා.

72 තතො සමිනති ති සමිතො නි = අත්තනි.

අත්තනනති භාවනිදෙදසෙන සුමිති ව අනො අත්තනෙසු.

රාජා අත්තා'ව. නා - සවිහතතිස්ස රාජසෙස්සත්තෙව

73 නාමි රඤ්ඤා වා.

නාමි සවිභතතිස්ස රාජසද්දස්ස රඤ්ඤා වා භොති. = රඤ්ඤා රාජෙන.

74 රාජස්ස රාජ්‍ය සුනංහිසු ව.

සු නං හි සු පරෙසු රාජස්ස රාජ්‍ය භොති. ව කාරෙන කච්චි න.

සුනංහිසු වෙ ති දීසෙ. = රාජ්‍යි, රාජ්‍යි, රාජෙහි, රාජෙහි.

සවිභතතිස්සත්තාධිකාරො.

75 රාජස්ස රඤ්ඤා රාජිනො සෙ' ති සෙ රඤ්ඤා රාජිනො භොනති. = රඤ්ඤා රාජිනො.

76 රඤ්ඤං නමි වා' ති නමි රඤ්ඤං වා. = රඤ්ඤං රාජ්‍යං

රාජානං. සමාස්ස නා තුල්‍යත්තා නාමි රඤ්ඤා වා = රඤ්ඤා රාජසමා.

77 සමිමි රඤ්ඤ රාජිනි ති සමිමි රඤ්ඤ, රාජිනි භොනති. = රඤ්ඤ, රාජිනි, රාජ්‍යසු, රාජෙසු.

ගුණවත්ත + සි.

සවිභතතිස්ස නතුසෙසකෙව.

78 ආ සිමි ති සිමි සවිභතතිස්ස නතුස්ස ආ = ගුණවා.

යොමි පඨමෙ' කෙව.

79 නතුස්ස නෙතා.

පඨමෙ යොමි සවිභතතිස්ස නතුස්ස නෙතාකාරො භොති. = ගුණවනෙතා

සුනංහිසු අත්තනෙකව.

80 නතුස්සනෙතා යොසු ව.

සුනංහිසු යොසු ව කාරෙන අඤ්ඤසු'පි පරෙසු නතුස්සනෙතා අත්තං යාති. = ගුණවනතා.

සවිභතතිස්සත්තාධිකාරො. අං ඉකෙව.

81 අවණණා ව ගෙ.

ගෙ පරෙ සවිභතතිස්ස නතුස්ස අං අ ආ භොනති. = හෙ ගුණවං, ගුණව, ගුණවා. යො =

ගුණවනෙතා, ගුණවනතා. අත්තං = ගුණවතං, ගුණවනෙත.

82 තොතිතා සසමි.නාසවි ති සවිභතතිස්ස නතුස්ස නාමි තා සෙ තොකාරො සමිමි ති ව වා.

ගුණවතා, ගුණවනෙතන, ගුණවනෙති, ගුණවනෙති; ගුණවතො ගුණවනත්තස්ස.

83 නමහි තං වා' ති නමහි නතුසස තං වා.

ගුණවතං ගුණවන්තානං,

සමා නා' ව. - ගුණවති, ගුණවනෙන, ගුණවන්තමහි, ගුණවන්තසමිං, ගුණවනෙහසු.
ගව්‍යන සි.

84 සිමහි ගව්‍යනාදීනං නතසද්දෙ අං' ති නතසද්දසස අං වා.

සිලොපො, - ගව්‍යං, සිසස ඔ, - ගව්‍යනො

ගව්‍යනාදීනං නතසද්දෙ ' තෙව.

85 සෙසෙසු නතු'ව

චුතතං හිත්වා සෙසෙසු ගව්‍යනාදීනං නතසද්දො නතු ඉව දට්ඨබ්බො ගව්‍යනො ගව්‍යනා
ඉවවාදි සෙසං ගුණවන්තු සමං

ගව්‍යනාදයො නාම අත්තප්පව්වයන්තා

අගහි සිලොපො.

86 ඉවණ්ණුවණ්ණා ජ්ඣලා'ති.

ඉවණ්ණුවණ්ණානං යථාසංඛාරං ඤාතසඤ්ඤා.

ඤාතො වා' තෙව.

87 සපතො ව යොනං ලොපො.

සපඤාතො යොනං ලොපො වා හොති.

88 යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීසං.

කතො නිකාරො ලොපො ව යෙසං තෙසු යොසු සරානං දීසො හොති. - අගහි, පකෙඛ.
අත්තනෙත්ව.

89 යොසවකතරසෙසා කො .

යොසු අකතරසෙසා කො අත්තං යාති. - අගගයො. තථාලපනෙ.

90 අමෙමා නිගහිතං ඤාතපෙහි.

ඤාතපතො අං මො ව ඛිද්දං යනති (ඛිද්දං යාතිති ව පාඨො).

අගහිං අගහි අගගයො අගහිනා.

දීසෙ - අගහිහි. අගහිහි.

91 ඤාතො සසස නො වා'ති සසස නො වා.

අගහිනො, අගහිසස, අගහිනං.

92 ඤාතො වෙ ති සමාසස නා.

අගහිනා, අගහිමහි - අගහිසමිං, අගහිසු. ආදි අගහිව.

සමිනො පන.

93 ආදිතො ඔ වෙ ති අං ඔ ව වා.

ආදිං ආදෙ ආදිමහි ආදිසමිං, ආදිසු, ආදිසු.

දණ්ඩි ස්ථානො රසසමාදිනා රසෙස සමපතෙන.

94 න සිසම්මනපුංසකානී ති සිමහි අ නපුංසකානං න රසෙසා. සිලොපො - දණ්ඩි.

යො ලොපො - දණ්ඩි, පකෙකි.

95 අසො රසසමෙකච්චනසොසචපි ව.

ඵකච්චනසොසු කුලපා රසසං යනති.

කුතො කතරසසා 'තෙව

96 යොනං නො

කතරසසා කුතො යොනං නොතනං හොති. - දණ්ඩිනො.

97 කුලපා රසසං'ති ගෙ පරෙ කුලපානං රසෙසා.

(හෙ) දණ්ඩි දණ්ඩි දණ්ඩිනො වා අං ඉතෙව.

98 නං කුතො කතරසසා'ති අං ඉච්චසස නං වා.

දණ්ඩිනං දණ්ඩිං දණ්ඩි දණ්ඩිනො - දණ්ඩිනා දණ්ඩිහි දණ්ඩිහි - දණ්ඩිනො දණ්ඩිසස දණ්ඩිනං. කුතො කතරසසා' තෙව.

99 සම්මනීති සම්මනො නි. - දණ්ඩිනි දණ්ඩිසු.

හිකුඤ්ඤ සිලොපො. වා යොනං' තෙව.

100 ලතො වොකාරො වෙ ති ලතො යොනං වොතනං වා.

අතනං අකතරසෙසා' තෙව.

101 වෙවොසු ලො ව

වෙවොසු අකතරසෙසා ලො අතනං යාති. - හිකුඤ්ඤො.

පකෙකි යොලොපදිසා - හිකුඤ්ඤ, (හෙ) හිකුඤ්ඤ

102 අකතරසසා ලතො යොලපනසස වෙවො'ති ආලපනෙ යොසස වෙවොකාරා -

අතනං.- හිකුඤ්ඤො හිකුඤ්ඤො හිකුඤ්ඤ, හිකුඤ්ඤො හිකුඤ්ඤො හිකුඤ්ඤ

සෙසං අගභීව. ඵචං ජනතු ජනතු ජනතවො.

ලතො වොකාරො වෙ තිහ කාරගහගණෙන යොනං නොතනං. වකාරෙන කච්චි වොනොනමහාවො'ව විසෙසො.

ජනතුනො ජනතුයො. සත්ථු සි.

103 සත්‍යපිතාදීනමා සිසමිං සිලොපො වෙ ති සත්ථාද්‍යන්තස්ස ආ සිලොපො ච - සත්ථා. සත්‍යපිතාදීනං ' ත්‍යධිකාරො.

104 අඤ්ඤාසථාරතං

සිතො'ඤ්ඤාසු සත්ථාද්‍යන්තස්ස ආරො හොති.

105 තතො යොනමො තු.

තතො ආරතො යොනං ඔ හොති. - සත්ථාරො. (හෙ) සත්ථ, ස ස්ථා, සත්ථාරො; සත්ථාරං, සත්ථාරෙ, සත්ථාරො.

106 "නා ආ" ති ආරතො නාස්ස ආ සත්ථාරා සත්ථාරෙහි සත්ථාරෙහි.

107 උසසමිං ස ලොපො ච.

සෙ, සත්ථාද්‍යන්තස්ස " උ" හොති. ස ලොපො ච වා.
සත්‍ය, සත්‍යනො සත්‍යස්ස.

108 වා නමහි ති නමහි ආරො වා. - සත්ථාරානං

109 සත්‍ය නාත්තඤ්ඤවති නමහි සත්ථාද්‍යන්තස්ස අත්තං වා. දීසෙ - සත්ථානං.

110 තතොසමිමි ති ආරතො සමිතො ඉ.

111. ආරො රසසමිකාරෙහි ඉමමහි ආරස්ස රසෙසා. - සත්ථරි සත්ථාරෙසු. එවං නත්තාදී. පිතා සපෙච.

112 පිතාදීනමසිමහි ති සි 'තොඤ්ඤාසු ආරස්ස රසෙසා'ව විසෙසො. - පිතරො. නමහි පිතුනනති' පි හොති. එවං භාතුප්පභුතයො.

අභිභු රසෙස- අභිභුවො, යොලොපෙ - අභිභු, සෙසං හිකඤ්ච. රසෙසා'ව විසෙසො. එවං සබ්බඤ්ඤා පුබ්බෙ'ව යොනං නො කාරොච.- සබ්බඤ්ඤානො සබ්බඤ්ඤා. ගො ගාව ඉතෙච.

113 යොසු වෙ ති ගො සදෙදකාරස්ස ආවො.

"තතො යොනමො තු" තීහ තුසදෙදන යොනං ඔ. - ගාවො - තථා'ලපනෙ.

114 අවමහි ව.

අමහි පරෙ ගොසදෙදකාරස්ස ආව අවා හොනති.
ච සදෙදන හ නං වජ්ජිතෙසු සෙසෙසු' පි.

115 ආවසසු වා'ති අමහි අවනතසස 'උ'තනං වා- ගාචුං, ගාවං, ගවං, යො - ගාවො. ගාවෙන, ගවෙන, ගොහි, ගොහි.

116 ගාව සෙ'ති සෙ ඔසස ආවො - ගාවසස, ගවසස
තතොනමාදෙ ව කාරෙන නං ඉවචසස අං ඔසස ආවොච - ගවං.

117 සුහිනාසු වෙ තිහ වකාරෙන ගොසස ගු ව.
දවිතෙන. - ගුනනං, ගොනං, ගාවා, ගවා, ගාවමහා, ගවමහා, ගාවසමා, ගවසමා, ගොහි, ගොහි ,ගාවෙ, ගවෙ, ගාවෙසු, ගවෙසු, ගොසු.

පුලලිංගං

කඤ්ඤා සිලොපො.

118 ආසො'ති ඉත්ථියං ආ කාරසස ස සඤ්ඤා, යො ලොපෙ - කඤ්ඤා, පකෙඛ, - කඤ්ඤායො.

119 සතෙ වෙ ති ගසස ඵ - (භෙ) කඤ්ඤ, කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො, කඤ්ඤං, කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො.
ආය ඵකචචනසෙසසෙච.

120 සතො නාදීනං' ති නාදෙයකචචනානමායො. - කඤ්ඤාය, කඤ්ඤාහි, කඤ්ඤාහි, කඤ්ඤාය, කඤ්ඤානං.

121 සපතො සමිං යං වා.
සපෙහි සමිතො යං වා හොති. - කඤ්ඤායං, කඤ්ඤාය, කඤ්ඤාසු.
රතති සිලොපො.

122 තෙ ඉත්ථියාපො'ති ඉත්ථියමිවණණුණණානං ප සඤ්ඤා. යො ලොපදීසා - රතති.පකෙඛ- රතතියො. තථාලපතෙ. - රතතිං, රතති, රතතියො. ඵකචචනසස නාදීනං' සෙච.

123 පතො යා'ති නාදෙයකචචනානං යා. - රතතියා - රතතිහි, රතතිහි, රතතියා, රතතිනං රතතියං, රතතියා රතතිසු.
නදී. සෙසං රතතිව. අසතතා රසෙසා 'ව විසෙසො. යාගු රතතිව. මාතුධිතුදුහිත්වාදයො පිතෙව. ජමුඛ නදී'ව.
කඤ්ඤ ඉති ධීතෙ

124 ඉත්ථියමතො ආප්පච්චයො. ඉත්ථියං චතතමානා ආ කාරනතතො ආප්පච්චයො හොති, සරලොපපකතාදී. - කඤ්ඤා.

ධාතුප්‍රභවය විභතතිවජ්ජිතමස්ථවලිඛිතං'ති වචනතො පචයනකසොලිඛගතතා
තදධිතාදිසුතෙන ව කාරෙන නාමමිව කතෙ ස්‍යාදි. එවං ඊ, ඉනීසු. එවං අජා, එළකා,
කොකිලා, අසො, මුසිකා, බලාකා, මජු, ජරා, ඉවාදි.
ඉප්‍රියං'ත්‍යාධිකාරො.

125 නද්දිතො වා ඊ.

ඉප්‍රියං නද්දිතො වා අනද්දිතො වා ඊ හොති. නදී, නගරී, කුමාරී, බ්‍රාහ්මණී, තරුණී,
කුකකුටී, ඉප්‍රී ඉවාදි.

126 මාකුලාදිනමානතමිකාරො' ති ඊමහි මාකුලාද්‍යනතසො ආනො, මාකුලානිත්‍යාදි.
අනද්දිතො වා ඊ. - සබ්බි, හප්පි.

127 හවතො හොතො

ඊමහි හවනතසො හොතො හොති. - හොති.

128 ණවණිකණ්ණෙය්‍යණනුහි ති ඊ.

මානවී, නාවිකී, වෙනතෙසී, ගොතමී.

129 නතුසො තමිකාරො'ති නතුසො තො වා - ගුණවතී, ගුණවනතී, ධිතිමති, ධිතිමනතී.
නතසො නතුඛ්‍යපදෙසො. - මහති, මහනති.

130 පතිහිකඛුරාපිකාරනෙහි ඉනී. පත්‍යාදිහි ඊකාරනෙහි ව ඉප්‍රියං ඉනී හොති.

131 පතිසසිනිමහි ති පත්‍යනතසො අතෙක සරලොපාදෙ, කු ලකාරෙන ලොපා'භාවො.

වා පරො අසරුපා' ති ඉ ලොපො දීසො ව. - ගහපතානි, හිකඛුනී, රාජිනී, මෙධාවිනී,
තපසසිනී, ධම්මවාරිණී, භයදසොවිනී, භුතතාවිනී' ත්‍යාදි.

ඉප්‍රීලිඛිතා.

චිත්ත + සි.

නපුංසකෙහි අතො නිව්වනෙක ව.

132 සිං අකාරනෙහි නපුංසකෙහි සිසො නිව්වං අං හොති. - චිත්තං.

යොනං නි නපුංසකෙහිකෙව

133 අතො නිව්වං අකාරනෙහි නපුංසකෙහි යොනං නිව්ව නි හොති. නිසො' ආ- චිත්තා.
පකෙක - ''යොසවා'දිනා දීසෙ - චිත්තානි ග ලොපෙ - (හෙ) චිත්ත, චිත්තා, චිත්තානි ,
චිත්තං. නිසො එ. -චිත්තෙක, චිත්තානි - සෙසං බුද්ධො'ව. මනසි, - මනං.නා වා' කෙව.

134 මනොගණාදිතො සමිනනානමි ආ මනාදිතො සමිනනානං ඉ ආ වා හොනති.

135 ස සරෙ වාගමො. විභත්‍යාදෙසෙ සරෙ පරෙ මනාදිතො සාගමො වා හොති.-
මනසා.

136 ස සස වො.

මනාදිතො සසස ඔ හොති. ච සද්දෙන සමාසස ආ ව. - මනසො, මනසා , මනසි. සෙසං විතතං'ව.

මනං සිරං උරං තෙජං රජං ඔජං වයං පයං,
යසං තපං වචං වෙනං එවමාදිමනොගණො.

ගුණවනතු සි.

137 අං නපුංසකෙ' ති සිමිති සවිහතතිසස නතුසස අං. - ගුණවං. නතුසස තෙන - ගුණවනතානි;
යොතො'ඤ්ඤං පුමෙව. එවං ගවජං.

අට්ඨි, වා තෙව.

138 යොනං නි නපුංසකෙහි ති යොනං නි වා. - අට්ඨිති. කුතනා යොලොපෙ - අට්ඨි,
තථාලපනෙ , අට්ඨිං, අට්ඨිති, අට්ඨි. සෙසං අගිව.

දණ්ඩි + සි. - අසතනා රසෙසා. - දණ්ඩි. යොතො'ඤ්ඤං පුමෙව.

ආයු අට්ඨිව.

නපුංසකලිඛිතා.

පුමිත්ථිලිඛිතා - සට, කට, යට්ඨි, මුට්ඨි, සිත්ථු, රෙණුප්පහුතයො, ද්විපදචතුප්පදජාතිවාචිනො
ව.

යථා - සටො, ඊප්පච්චයෙ - සටී, එසො, යට්ඨි, එසා, යට්ඨි, ඉවවාදි

ද්විපදජාතිවාචිනො යථා:-

ධතතියො, ආප්පච්චයෙ, - ධතතියා.

සමණො, ඊමහි - සමණී ඉවවාදි.

චතුප්පද ජාතිවාචිනො යථා :-

ගජො. ආ - ගජා; වාගෙසා,

ඊමහි- වාගසී ඉවවාදි.

පුමනපුංසකලිඛිතා :-

ධමම, කමම, බ්‍රහම, කුසුම, සඛගම, පදුම, අසසම, විහාර, සරීර, සුවණණ, වණණ, කහාපණ,
හවන, භුවන, යොබ්බන, භුසණ, ආසන, සයන, ඔදන, ආකාස, උපවාස, මාස, දිවස,
රස,ථල, එල , රට්ඨ, අමබු, මධ්වාදයො.

ඉඪිනපුංසකලිඛගා :-
නගර, අවච්ඡාපමුඛා.

සබ්බලිඛගා:-
තට, පුට, පුර, පතත , මණ්ඩල , කලසාදයො.

නාමිකතා සබ්බනාමානි ව. යථා :- තටො,
ඊමනි - තටී, තටමිච්චාදි.
නාමිකතා යථා :- දෙවදතො , ආ - දෙවදතා;
දෙවදතමිච්චාදි.

සබ්බ, කතර, කතම, උභය, ඉතර, අඤ්ඤ, අඤ්ඤතර, අඤ්ඤතම, පුබ්බ, පර, අපර,
දකඛණ, උතතර, එක, ය,ත, එත , ඉම, අමු, කිං, තුමහ, අමහ, ඉති සබ්බනාමානි.
සබ්බො බුද්ධො'ව - අයං විසෙසො.
යොනෙව.

139 සබ්බනාමකාරතෙ පඨමො. සබ්බාදිනමකාරතො පරො පඨමො යො එතතං යාති -
සබ්බෙ.

140 තයො නෙව ච සබ්බනාමෙති ති නිසෙධා සමා, සමිනනං ආය, ආ, එ න, භොනති
- සබ්බස්ස.

141 සබ්බතො නං සංසානං. සබ්බාදිතො නං ඉච්චස්ස සංසානං භොනති.
අකාරො එ ඉතෙව.

142 සබ්බනාමානං නමනි ව. නමනි සබ්බාදිනමකාරස්ස එ භොති - සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං.
ඉඪියං - ආ. - සබ්බා - කඤ්ඤා'ව - අයං විසෙසො.වා' තෙව.

143 ඝපතො සමිංසානං සංසා. ඝපසඤ්ඤාතො සබ්බාදිතො සමිංසානං සංසා වා භොනති.

144 සංසාසෙවකච්චනෙසු වෙ ති සාගමො.

145 ඝො රසසං. එකච්චන සං සා සු ඝො රසසං යාති - සබ්බස්සා සබ්බාය, සබ්බාසං,
සබ්බාසාන, ට සබ්බස්සං සබ්බායං, සබ්බාසු.

146 නෙතාති සමිමායයා. ඝපසඤ්ඤාති සබ්බාදිති සමිතො ආයා න භොනති. නපුංසකෙ
- සබ්බං, සබ්බානි. එවං දුතියා, සබ්බාදයො නපුංසකෙ තතියාදිසු සකසකපුමසමා. එවං
'ය'සද්දනා.
පුබ්බපරාපරෙති තු සමිතො.

158 ඉමසසිදමංසිසු නපුංසකෙ 'ති ඉමසස ඉදං වා- ඉදං, ඉමං, ඉමෙ, ඉමානි, එවං දුතියා.

අමු සි. වා අනපුංසකසස සිමිතියෙව.

159 අමුසස මො සං' ති මසස සො වා. සිලොපො - අසු.

160 සබ්බතො කො'ති සබ්බ නාමතො කා ගමො.

සො' ති ඔ - අමුකො. පකෙක, - අමු, අමු, අමුයො.

පුබ්බෙව යොනං වො කාරො න.- අමුං, අමු අමුයො.

සෙසං භික්ඛු'ව, සබ්බාදිකාරියා'ඤ්ඤතු.

ඉතියං - අසු. සෙසං 'යාගු'සමං. විසෙසො'යං. - අමුසසා අමුයා. අමුසං, අමුසානං, අමුසසං, අමුයං, අමුසු.

නපුංසකෙ. - සවිභතියස අං සිසු නපුංසකෙතෙව.

160 අමුසසාදුං' ති අදුං. - අදුං, අමු, අමුනි. එවං දුතියා.

162 සෙසෙසු වෙ ති සබ්බථ. කියස කො. - කො, කා, කං ඉව්වාදි. ලිංගතනයෙ සබ්බසමො. තුමහ + සි, අමහ + සි, සවිභතියස තුමහාමහානනතාධිකාරො.

163 කුමහං සිමිති ව.

සිමිති සවිභතීනං තුමහාමහානං ත්වං අහං භොනති. 'වසදෙදන තුමහසස තුවං ව. - ත්වං, තුවං, අහං, යො - තුමෙහ.

164 මයං යොමිති පඨමෙ'ති අමහසස මයං භොති. - මයං.

165 කං මමමිති ති අමිති තං මං භොනති.

166 තවං මමඤ්ච නවා'ති අමිති තවං, මමඤ්ච නවා.

167 තුමහසස තුවං කුමමිති ති තුමහසස තුවං, ත්වං ව-තං, තවං, තුවං, ත්වං, මං, මමං. ආකතෙව.

168 වායවපඨමො'ති දුතියා යොසස ආකං වා. - තුමහාකං, තුමෙහ. අමහාකං, අමෙහ.

169 නාමිති තයාමයා 'ති නාමිති තයා මයා භොනති.

170 තයාතසීනං තකාරො ත්වතං වා'ති තසස තො වා-ත්වයා, තයා, මයා, තුමෙහි, අමෙහි.

171 තවමම සෙ'ති සෙ තව, මම, භොනති.

172 කුඤ්ඤං මඤ්ඤං චෙති සෙ කුඤ්ඤං මඤ්ඤං ව.

173 සසසංති සසස අං වා.

174 අමහසස මමං සවිහතතිසස සෙති සෙ අමහසස මමං ව. - තව, කුඤ්ඤං, කුමහං, මම, මඤ්ඤං, අමහං, මමං,

175 කුමහාමෙහි නමාකංති නං වචනසස ආකං. - කුමහාකං, අමහාකං. සමා-නා'ව.

176 කුමහාමහානං තයිමයි ති සමිමි තයි මයි හොනති. තෙව කතෙ - තයි. තයි, මයි. කුමෙහසු, අමෙහසු . ලිඛිතකයෙ සමං. නවා'තෙව.

177 පදනො දුතියා චතුස්ථි ඡට්ඨිසු වොනො. "අත්ථප්ප ජාතකා වණණා පදං" දුතියා චතුස්ථි ඡට්ඨි ඛුච්චනෙසු පරෙසු පදසමා පරෙසං සවිහතතිනං කුමහාමහා'නං වො නො කාරා නවා හොනති. රකඛතු වො, පසසතු නො, දදති වො, දදති නො, සදධා වො, සත්ථා නො, නවා'ති කිං ? එසො අමහාකං සත්ථා. පදනො' ත්‍යධිකාරො.

178 තෙමෙකච්චනෙති චතුස්ථි, ඡට්ඨිකච්චනෙසු තෙ,මෙ හොනති. දදමි තෙ, දදති මෙ, ඉදං තෙ , අයං මෙ.

179 නාමිති ති අමිති නිසෙධො. පසෙසථ තං, අජිති මං.

180 වා තතියෙ චෙ ති තතියෙකච්චනෙ තෙ, මෙ, වා හොනති. - කතං තෙ, තයා වා, කතං මෙ. මයා වා.

181 ඛුච්චනෙසු වොනො'ති තතියා ඛුච්චනෙසු වො,නො, හොනති - ඛුච්චනෙන පඨමෙ යොමිති ව - කතං වො, කතං නො. ගාමං වො. ගවෙජයාථ, ගාමං නො ගවෙජයාම.

සඛබ්බාච්චනෙ, එකසද්දෙ සඛබ්බාමෙසු චුතො. -දවාදයො අධාරසන්නා ඛුච්චනනා. සවිහතතිසස ඉත්ථිපුමනපුංසකසඛබ්බානති වා'ධිකාරො.

182 යොසු දවින්නං දෙව දෙවෙ' ති දවිසස දෙව, හොති - දෙව, දෙව, දවිති, දවිති.

183 නො ව ද්වාදිනො නමිති. නමිති ද්වාදිනො න කාරාගමො හොති - දවින්නං, දවිසු. ලිඛිතකයෙ සමං.

184 තිවතුනනං තිසෙසා වතසෙසා තයො වතතාරො තිණි වතතාරි යොසු ඉප්පිමනපුංසකෙසු සවිහතතිනං ති වතුනනං, තිසෙසා වතසෙසා ආදයො හොනති. තයො, තයො, තිහි, තිහි, තිණං.

185 ඉණණමිණණනනං තිහි සංඛ්‍යාහි 'ති. ති සද්දතො නං ඉව්වසස, ඉණණං, ඉණණනනං ව. තිණණං, තිණණනනං, තිසු.

ඉප්පියං - තිසෙසා, තිසෙසා, තිහි තිහි.

තොවාදෙ වකාරණ නමහි සසං ආගමො. වගගනෙත - තිසසනනං, තිසු.

නපුංසකෙ - තිණි, තිණි, තිහි, තිහි.වතතාරො.

186 ඔ සරෙ වෙ' තිහ ව කාරෙන යොසු උසස උරො.

187 තතො යොනමොතු'තිහ 'තු' කාරෙන යොනං ඔ - වතුරො. එවං දුතියා, වතුහි, වතුනනං, වතුසු. ඉප්පියං - වතසෙසා, වතසෙසා, වතුහි.

පුබ්බෙ'ව සසං ආගමො. යද්දිනා උසස අතනං - වතසසනනං, වතුසු.

නපුංසකෙ - වතතාරි, වතතාරි.

188 පඤ්චාදිනමකාරො' ති යොසු සවිහතතිසස පඤ්චාද්‍යනතසස අතනං - පඤ්ච, පඤ්ච.

189 පඤ්චාදිනමතනං 'ති සුනංහිසු පඤ්චාද්‍යනතසස අතනං. එ දිසානමපවාදෙ' යං, - පඤ්චහි, පඤ්චනනං පඤ්චසු. - ලිඛගතතයෙ සමං.

එවං ඡ,සතත ,අට්ඨ,නව,දසා'දයො අට්ඨාරසනනා. විසතයාදයො ආ නවුතියා ඉප්පිලිංගා එකවචනනා . විසති රතති'ව, එවං තිංසති. වතතාලීසං පඤ්ඤාසං සද්දෙහි පරාසං සබ්බාසං විහතතිනං සබ්බාසමාදෙ' තිහ ආදිසද්දෙන ලොපො. සට්ඨි විසති'ව. එවං සතතති, අසිති නවුති, 'සතං' නපුංසකමෙකවචනනං. එවං සහසසාදි. 'කොටි' විසතිව.

රාසි හෙදෙ තු සබ්බස්ථ ඛුච්චනමපි. - යථා දෙව විසතියො බුද්ධදනා, තිසෙසා විසතියො දිනසට්ඨකා. එවමඤ්ඤත්‍ර.

එසෙසො එතනතිපසිද්ධි ලොකසස හොති යස්සෙ'සු,ඵප්පිමනපුංසකානීත්‍රුවචනෙන තානිමානි ලොකෙනා'ස්ථා.

අලිඛගා වුවවනෙන.

190 කවි තො පඤ්චමාසෙථ

ලිඛගතො පඤ්චමාසෙථ කවි 'තො' පච්චයො හොති.

191 ක්වාදයො විහතති සඤ්ඤායො'ති තොප්පහුති දන්‍යා'නනානං විහතති සඤ්ඤා, තසමා තදනනානමපි විහතනනනා - පදනනං සිෂ්ඨනති. න පුන විහතති. - වොරසමා, වොරතො. එවං පිතිතො, මාතිතො එස්.

පිතාදිනමසිමි තාත්‍රා'සිමිගගනණෙන තොමහි පිතාදිනං උසස ඉ.

192 ඉමසසිඤ්ඤානි හතො ධෙසු ව.

එං ආදිසු පරෙසු ඉමසස ඉ හොති. - ඉතො.

193 සබ්බසෙසනසසකාරො වා'ති තො ථෙවෙතසස අත්තං වා - අතො, එතො.

පකෙඛ සරලොපාදිනා අකාරලොපො.

194 තුතොථෙසු වෙ ති කිසස කු. - කුතො. 'කච්චිතොති' සුත්ත ද්විධාකරණෙන සත්තමයතෙථ තො හොති. ආදිසමිං- ආදිතො.

195 ත්‍රථසත්තමියා සබ්බතාමෙහි ති සත්තමයතෙථ. තු ,ථප්පච්චයා හොන්ති. - සබ්බසමිං, සබ්බත්‍ර, සබ්බත්‍ර දවිත්තං. එවං අත්‍ර , අත්‍ර , එත්‍ර.

196 ත්‍රෙතිවචං'ති පුබ්බෙ එතසස අ - කුත්‍ර, කුත්‍ර.

197 සෙසෙසු වෙ ති කාදෙසෙ - කත්‍ර.

198 කිසමා වො වෙ ති වප්පච්චයො.

199 කිසස ක වෙ වෙ ති කො. 'ක' කාරාකාර ලොපො. - කච්.

200 හිං හං හිඤ්ඤානං' ති කිසමා හිං ආදිප්පච්චයා.

201 කුහිං හංසු වෙ ති කිසස 'කු' 'ච' 'කාරෙන හිඤ්ඤානං දවනංසු ව. - කුහිං, කුහං, කුහිඤ්ඤානං.

202 තමහා වෙ ති හිං, හං - තංහි, තහං.

203 යතො හිං'ති හිං - යහිං.

204 ඉමසමා හධා වෙ ති. හ,ධා, - ඉහ, ඉධ.

205 සබ්බතො ධි ති ධි - සබ්බධි.

කාලෙත්‍යධිකාරො.

206 කිං සබ්බකෙසෙකයකුහි ද දවනං'ති කිං ආදිතො ද දවනං ව.

කසමිං කාලෙ, - කද, කදවනං.

207 සබ්බසස සො දමහි වා'ති සබ්බසස සො වා. සද, සබ්බද.

208 තමහාදනි වෙ ති දනි, ද ව. - තදනි, තද. යදදිනා ඉම සද්ද සමානා'පරෙහි ව යථාසබ්බාං ජජ්ජු ප්‍පච්චයා, ඉමසමානානං අසා ව. - අජ්ජ, සජ්ජ, අපරජ්ජ.

209 ඉමසමාරහිදුනාදනි වෙ ති රයහාදිප්පවවයා.

210 එත රමහි ති ඉමසස එතො - එතරහි.

211 අධුනාමහි වෙ ති ඉමසස අ. - අධුනා, ඉදනි.
ලොපං'නෙව.

212 සබ්බාසමාච්ඡොපසග්ග නිපාකාදිහි ව. එතෙහි පරා සබ්බා විහතති ලුප්පානෙන. - ත්වං
ආච්ඡොසො තුමෙහ ආච්ඡොසො.

උපසග්ගනිපාකා චුළුවනෙන.

ප, පරා, නි, නි, උ, දු, සං, වි, අව, අනු, පරි, අධි, අහි, පති, සු, ආ, අති, අපි, අප, උප, -
එතෙ විසත්ථුපසග්ගා.

ව, න, ව, වා, මා, හි, ධි, වි, කු, කු, නු, වෙ, රෙ, සෙව, වෙ, වො, බො, නො, තො,
යං, නං, තං, කිං, හඤ, කිර, එව, කීව, යාව, තාව, වත, වථ, අථ, අභිත, ඉභ්බස,
තග්ග, ආම, නාම, නුත, පුත, පත, ආහ, සහ, මුසා, සකකා, ලබ්බා, හෙට්ඨා,
ආරා, දුරා, දිවා, නවා, විනා, නානා, අද්ධා, මුද්ධා, මීච්ඡා, පච්ඡා, ආවි, සකඛි,
සච්චි, සච්ඡි, බහ, යදි, ඉති, කිනති, අස්සී, සොස්සී, බලු, නනු, කිමු, අසසු, යගෙස,
සවෙ, හවෙ, සුචෙ, සුචො, අරෙ, පුරෙ, නමො,තිරො, අධො, අථො, අහො, රහො,
හියො, හියො, අනෙතා, පාතො, සුදං, කලලං, එවං, ධුචං, අලං, හලං, සයං,
සායං, සමං, සාමං, කාමං, පාරං, ඔරං, චිරං, හුරං, අහං, සහං, උච්චං, නීචං,
සකිං, සද්ධිං, අථවා, අනතරා, ආරකා, බාහිරා, බහිද්ධා, යාවතා, තාවතා, සමනතා,
සාමනතා, ආමනතා, සමමුඛා, වරහි,තරහි, සමපති, ආයති, උපරි, යාවදෙ, තාවදෙ,
තිරියං, සනිකං, සසකකං, එතරහි, එතතාවතා, පරමමුඛා, කිතතාවතා, අඤ්ඤාදස්සු,
සෙය්‍යපීදං, අප්පෙවනාම, හියොසොමනතාය, - ඉච්චාදයො නිපාතා.

සදිසා යෙ තිලිඛෙහසු සබ්බාසු ව විහතතිසු

වචනෙසු ව සබ්බෙසු තෙ නිපාතා'ති කිනතිතා.

යථා :- උච්චං රුකෙඛා/ලතා/සරං වා.

උච්චං රුකෙඛා,

(හෙ) උච්චරුකඛ

උච්චරුකෙඛන

උච්චරුකඛසස

උච්චරුකඛසමා

උච්චරුකෙඛ වා ඉච්චාදි

උච්චංරුකෙඛා/ රුකඛා වා ඉච්චාදි. එවං ලතා/සරානි.

උභයෙසු විහත්තාහත, ක්‍රියා, දෙස, සමයදිසාගුණසේථි

සබ්බා'පි යථා යොගං විහතතියො'ඤ්ඤාති තුප්පධමා.

තං යථා :-

“අධි, අනෙතා” සදෙහි සත්තමි.

“සයං” සද්ද තනියා, ඡට්ඨි ව.

නමොසද්ද පඨමා, දුතියා ව.

“පාරං” සද්ද සත්තමි,

“දිවා” සද්ද පඨමාදුතියා සත්තමි ව.

“හෙට්ඨා” සද්ද සත්තමි.

“උච්චං” සද්ද සබ්බා’පි.

“පසද්ද” ව ව” සද්ද ව පඨමා.

“හෙ” සද්ද ආලපනෙ පඨමා. තථා’ඤ්ඤාහි’ පි.

උපසග්ගා සබ්බෙ’පි සද්දනතරෙන් සහ පසුජ්ජනෙන.

නිපාතා තු කෙච්චි විසුමපි - යථා පහාරො, පහරති.

සො ව සො ව භාසති වා කරොති වා සොඤ්ඤාදි.

එකෙක ලිඛං ද්විලිඛං තිලිඛං වාපාලිඛිකං

චතුර්ධෙ’ති නාමං නාමං නමත්තස්’ති කිත්තිකං

නාමිකං

213 නාමානං සමාසො යුත්තජ්ජො’ ත්‍යධිකරො. සමාසො’ති භින්නස්ථානං පදනමෙකස්ථානා
‘යුත්තජ්ජො’ති

අඤ්ඤාමඤ්ඤා සමබන්ධජ්ජො.

විභාසා’ ත්‍යධිකාතබ්බං වාක්‍යස්ථං.

මහනෙතා ව සො වීරො වාති වාක්‍යො.

214 ද්විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො

භින්නප්පචතතිනිමිත්තා සද්ද එකස්මිං වස්ථුනි පචතතා

තුල්‍යාධිකරණා

විසෙසනවිසෙසභූතා සමානාධිකරණා දෙව පද්‍ය යද්‍ය සමසායනෙන තද්‍ය සො සමාසො
කම්මධාරයො නාම.

(ඉධ සමාස සූත්තානි සඤ්ඤා ද්වාරෙන් සමාස විධායකානි)

අගභිත විසෙසනා බුද්ධි විසෙසසම භි න උප්පජ්ජතිති - විසෙසනං පුබ්බං හොති

සමාසෙනෙව තුල්‍යාධිකරණත්තස්ස චුත්තත්තා තප්පකාසනස්ථං පසුත්තා සමාසතො

අතිරික්තා ව සො ඉවෙනෙ “චුත්තට්ඨානමප්පයොගො’ති ඤායා නප්පසුජ්ජනෙන.

එවමඤ්ඤාත්‍ර.

215 තෙසං විහතියො ලොපා ව.

තෙසං යුත්තස්ථානං සමාසානං පුබ්බත්තරපදනං විහතී ලුප්පනෙන. 'ව'කාරෙන කවි න. නතො "මහන වීර" ඉති ව රූප්පසංඛිත.

216 පකති වසස සරන්තසස.

විහතීසු ලුත්තාසු සරන්තසස පුබ්බභූතසස පරභූතසස ව අසස සමාසපදසස පකති හොති 'තිහ ලුත්තාකාරා පුනානියනෙන. තතො" මහන වීර" ඉති ධීතෙ.

217 මහතං මහා කුලයාධිකරණ පදේති මහනතසස මහා.

218 තදධිතසමාසකිතකා නාමං වා තවෙකුනාදිසු ව තදධිතාදයො නාමං ඉව දට්ඨබ්බා.

"තවෙ"ප්පභුති පච්චයෙ වජේජ්ජවා

තතො වත්තිවජායා සාදාදි - මහාවීරො, මහාවීරා ඉවවාදි.

කමමධාරයො දවඤ්ඤ ව තප්පුරිසො ව ලාභිනො

තයො පරපදෙ ලිඛිතං - බහුබ්බිති පදනතරෙ.

රත්තා ව සා පටි වාති, - රත්තපටි, මහනති ව සා සද්ධා වාත - මහාසද්ධා

219 කමමධාරය සංඝෙඤ්ඤ වෙ ති පුබ්බ පදෙ පුමෙව කතෙ ආ, ඊ, පච්චයානං නිවුත්ති.

නීලං ව තං උප්පලං වාති, - නිලුප්පලං

සත්ථි'ව සත්ථි, සත්ථි ව සා සාමා වාති, - සත්ථිසාමා (නාරී) මුඛමෙව වඤ්ඤ - මුඛවඤ්ඤ,

විසෙසන විසෙසානං යථෙච්ඡත්තා කවි විසෙසනං පරං හොති. - බත්තියභූතො ඉවවාදි

. ඉවජා ව යථාතනති.

'න'සද්ද 'සි' නසස ලොපො. න + සුරො, - අසුරො. එත් කමමධාරයෙ කතෙ

220 උභෙ තප්පුරිසා'ති තප්පුරිසසඤ්ඤා.

221 අත්තනතසස තප්පුරිසෙ' ති 'න'සස 'අ'- න අසෙසා - අනසෙසා, එත්

222 සරෙ අනි ති 'නසස' අත්.

'නාමානං +සමාසො' ති සුතෙන දව්ධා කතෙ අයුත්තස්ථානමපි කවි සමාසො. න පුන

ගෙය්‍යා - අපුනගෙය්‍යා ගාථෙත්වාදි. එත් ගෙය්‍යෙන සමබ්ඤ්ඤා න'සද්ද. අයුත්තත්ථො

නාපි පුනෙන යොගවිභාගබලෙන සමසාතෙ.

තයො ලොකා සමාහටා- තිලොක, . එත්

223 සංඛ්‍යා පුබ්බා දිගු ති කමමධාරයසස දිගුසඤ්ඤා.

224 දිගුසෙසකත්තං' ති එකත්තං නපුංසකත්තං ව.

226 අඤ්ඤාපදයෝජන ඛණ්ඩකය

අප්පඨමනතානමඤ්ඤාසං පදනං අයෝජන දෙව වා ඛණ්ඩක වා නාමානි යද සමස්සනෙන තද සො සමාසො ඛණ්ඩකය නාම.

ආගතා සමණා යං සො - ආගතසමණො, - විහාරො. ජිනානි ඉන්ද්‍රියානි යෙන සො - ඡිතින්ද්‍රියො, - භගවා. ආභිතො අග්ගි යෙන සො - ආභිතග්ගි, අග්ගාභිතො වා'ත්‍යාදෙ යථෙව්ඡං විසෙසනස්ස පරතා.

කරණෙ තු - ජිනෙතා රුකෙධා යෙන සො - ජිනනරුකෙධා, (ඵරසු)

දිනෙතා සුංකො යස්ස සො - දිනනසුංකො, (රාජා)

නිගගතා ජනා යසමා සො - නිගගතජනො (ගාමො)

දසබ්බානි යස්ස සො - දසබ්බො (භගවා)

නත්ථි සමො යස්ස සො - අසමො. - එත්ථ අත්තනන්තස්සා'ති යොගවිභාගෙන න ස්ස අ.

පහුතා පිච්ඡා යස්ස සො - පහුතපිච්ඡො,

මහනති පඤ්ඤා යස්ස සො මහාපඤ්ඤා. දව්සු

227 ඉත්ථිං භාසිතපුම්භිපුමා'ව චෙ ති පුමභාවා' තිදෙසා පුබ්බතරං * පදෙසු ආර්ථප්පඨවයානමභාවො.

228 කච්චි සමාසනගතානමකාරනෙතා' ති අත්තස්ස අත්තං. කාරගගහණෙන ආඉ ව ඉත්ථිසම්චණ්ණනතා ත්වනෙති ව කප්පඨවයො'පි.

යථා :- විසාලං අකඛි යස්ස සො - විසාලකෙධා

පච්චකබ්බමා - සිලොපො

සොහනො ගන්ධා යස්ස - සො සුගන්ධි

බහුකතතිකො; බහුනදිකො (සමුදෙද) එත්ථ

යදදිනා රසෙසා;

බහුකතතුකො

මතතා බහවො මාතඩගා යසමිං ත - මතතබහුමාතඩගං - (වනං) - (තුල්‍යාධිකරණෙ)

සුචණ්ණස්ස විය වණෙණා යස්ස සො (සුචණ්ණචණ්ණො)

වජ්රං පාණිමිති යස්ස සො - වජ්රපාණි.

උරසි ලොමානි යස්ස සො - උරසි ලොමො (එත්ථ විභත්‍යලොපො)

"අයෝජන"ති බහුතතගගහණෙන කච්චි පඨමනතානමපි

සහ හෙතුනා යො වත්තතෙ සො - සහෙතුකො. (යදදිනා) 'සහ'ස්ස 'සො'.

සත්ත වා අට්ඨ වා යෙ තෙ - සත්තට්ඨ - මාසා.

එත්ථ අඤ්ඤාපදයො'වා'සදසස්සයො.

දකඛිණස්සා ව පුබ්බස්සා ව දිසාය යං අත්තරාලං සා දකඛිණපුබ්බා - (දිසා) - හිනනාධිකරණො.

අප්පඨමනතානනති කිං ? - දෙසිතො බුද්ධෙන යො ධම්මො.

229 නාමානං සමුවවයො දවන්දෙ.

සමුවවයොති පිණ්ඩිකරණං - එකවිභතතිකානං නාමානං යො සමුවවයො සො දවන්දෙ නාම - ඉදං සුතතං බහුවචනවිසයං වන්දෙ ව සුරියො ව, වන්දසුරියා - තිඨන්තිත්‍යාදික්‍රියාසමබන්ධසාමඤ්ඤතො අපෝඝපෙකඝානා එවං නරනාරියො, අකකරපදනි.

230 තථා දවන්දෙ පාණිතුරියයොගගසෙනඛගුද්දජනතුකවිවිධ විරුදධවිසභාගඝාදීනං ව. විවිධෙනාකාරෙන විරුද්ධා විවිධවිරුද්ධා.

සභාගා සදිසා - විවිධා ව තෙ සභාගා වෙති, විසභාගා - යථා දිගුසමාසෙ තථා දවන්දෙ පාණාඛගඝාදීනං එකතතං නපුංසකතතං ව හොති.

චක්ඛුසොතං - ගීතවාදීතං - යුගනඛගලං - හඝස්සං - අසිවමමං - ඩංසමකසං - කාකොලුකං - නාමරූපං - නාමං නමනලකඛණං, රූපං රූප්පණලකඛණං එවමෙන ධම්මා ලකඛණතො විවිධා පරමඝාතො සභාගා ව.

ආදිසද්දෙනාඤ්ඤඝාපි - යථා භින්නලිඛගානං - ඉත්ථිපුමං - යදදිනා රසෙසා දසිදසං' පතතවිවරං, ගංගාසොණං.

සඛබ්‍යාපරිමාණානං - තිකචතුකකං. සිප්පිනං - වෙණරථකාරං. ලුද්දකානං - සාකුන්තිකමාගවිකං. අප්පාණිජාතිනං - ආරසඝී. එකජ්ඣායනබ්‍රාහ්මණානං - කඨකලාපං ඉච්චාදි.

231 විභාසා රුක්ඛතිණපසුධනධඤ්ඤජනපදදීනං ව.

දවන්දෙ රුක්ඛාදීනං එකතතං නපුංසකතතඤ්ච වා හොති - ධවබදිරං ධවකදිරා - මුඤ්ඤජබ්බජං, මුඤ්ඤජබ්බජා - අපේළකං, අපේළකා - හිරඤ්ඤසුචණණං, හිරඤ්ඤසුචණණානි - සාලියවං සාලියවා - කාසි කොසලං, කාසිකොසලා. ආදිසද්දෙන - අඤ්ඤසු ' පි වා - යථා නිවච්චිරොධිනමද්දබ්බානං - කුසලාකුසලං, කුසලාකුසලානි - සකුණිනං - බකබලාකං, බකබලාකා - බ්‍යඤ්ජනානං - දධිසතං, දධිසතානි - දිසානං - පුබ්බාපරං , පුබ්බාපරා ඉච්චාදි.

අධිසද්ද සමිං තස්ස ලොපො - අධිසද්දෙන තුල්‍යාධිකරණතො ඉත්ථිසද්දපි සමිං - නිවච්චසමාසතො ආධාරභූතායම්ඝීයනති පදනතරෙන විගහො. අධිඉත්ථියනති ධීතෙ

232 උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො අබ්‍යාසිභාවො උපසග්ගාදිපුබ්බකො සද්දෙ විභත්‍යඝාදිසු සමාසො හොති අබ්‍යාසිභාව - සඤ්ඤා ව.

233 සො නපුංසකලිඛෙගා' ති අබ්‍යාසිභාවො නපුංසකලිඛෙගා. යදදිනා එකවචනො ව.

234 .සරො රසෙසා නපුංසකෙ'ති රසෙසා.

235 අඤ්ඤසමා ලොපො ව

අනකාරනතා අබ්‍යාසිභාවා පරා සබ්බා විභතති ලුජ්ජරෙ. අධිත්ථි - විභතතිනමඝො ආධාරාදි - ඉධාධි සද්දෙ ආධාරෙ වත්තතෙ - අධිත්ථි ඉවෙතං පදං ඉත්ථිසමිවෙතමඝං වදති.

236 සමීපං නගරස්ස උපනගරං. අංවිහනනිනමකාරනකබ්බිභාවා' ති විහනනීනං කචි අං. කචිති කිං ? උපනගරෙ. අභාවො මකඛිකානං නිමමකඛිකං - රසෙසා. අනුපුබ්බො ථෙරානං අනුථෙරං. අනතිකකමම සතතිං යථාසතති, යෙ යෙ බුඩ්ධා යථාබුඩ්ධං. විචජායං - යතතකො පරිචෙජ්ඣෙ ජීවස්ස යාවජීවං.

අවධාරණෙ - ආපබ්බතා බෙතනං ආපබ්බතං බෙතනං. මරියාදයං විජ්ජමානා සීමා මරියාද, පබ්බතං විනා' ත්‍යජෙථා - ආජලනතා සීතං ආජලනතං සීතං - අභිවිධිමහි - ගය්‍යමානා සීමා අභිවිධි - ජලනෙතන සහෙත්‍යජෙථා.

ආසද්දයොගෙ ධාතුනාමාදිනා අපාදනවිධානෙනෙව වාක්‍යමපි සිද්ධං. තථාඤ්ඤත්‍ර.

උත්තමො වීරො පවීරො. ඉවචාදෙ පන - පුබ්බපදස්ථප්පධානතතාභාවාබ්බිභාවාභාවො කමමධාරයො එව - එවං විසිට්ඨො ධමමො, අභිධමමො - කුච්ඡිතං අනනං, කදනනං.

237 එත්ථ කදං කුසසා'ති සරෙ කුසස කදදෙසො. අප්පකං ලවණං, කාලවණං.

238 එත්ථ කාප්පජෙට්ඨ වාති. කුසස කා - බහුවචනෙනාඤ්ඤත්‍රාපි කචි. කුච්ඡිතො පුරිසො කාපුරිසො, කුපුරිසො වා, එවමසුරාදි. අබ්‍යසමාසො

පුබ්බපරුහයමඤ්ඤපදස්ථප්පධානාබ්බිභාවසමාසො,
කමමධාරයතපුරිසා වෙ දවජෙ ව බහුබ්බි හි ව ඤෙය්‍යා.

සමාසො.

ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්තං

(ගණසජ්ඣායනය සඳහා පමණි)

එවං මෙ සූත්තං, එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මීගදායෙ, තත්‍ර බො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛූ ආමනෙතසි.

දෙව මෙ භික්ඛවෙ අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා, යො වායං කාමෙසු කාමසුඛලිකානුයොගො භිනො ගමෙමා පොථුජ්ජනිකො අනරියො අනඤ්ඤාසංහිතො. යො වායං අත්තකිලමථානුයොගො දුක්ඛො අනරියො අනඤ්ඤාසංහිතො. එතෙ තෙ භික්ඛවෙ උභො අනෙත අනුපගමම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සමෙබ්බායාය නිබ්බාණාය සංවත්තති.

කතමා ච සා භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සමෙබ්බායාය නිබ්බාණාය සංවත්තති. අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථීදං? සමමාදිට්ඨි සමමාසංකප්පො සමමාවචා සමමාකමමනෙතා සමමාආජ්චො සමමාවායාමො සමමාසති සමමාසමාධි. අයං බො සා භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සමෙබ්බායාය නිබ්බාණාය සංවත්තති.

ඉදං බො පන භික්ඛවෙ දුක්ඛං අරියසච්චං. ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛා මරණමපි දුක්ඛං, අප්පියෙහි සමපයොගො දුක්ඛො පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො, යමපිච්ඡං න ලහති තමපි දුක්ඛං. සඬබ්බෙනෙත පඤ්චපාදානකකුක්ඛා දුක්ඛා.

ඉදං බො පන භික්ඛවෙ දුක්ඛසමුදයං අරියසච්චං. යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාගසහගතා තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දීති. සෙය්‍යථීදං? කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා.

ඉදං බො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරෝධං අරියසච්චං. යො තසසායෙව තණ්හාය, අසෙසවිරාගනිරෝධො වාගො පටිනිසසග්ගො මුත්ති අනාලයො.

ඉදං බො පන භික්ඛවෙ දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං. අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථීදං. සමමාදිට්ඨි සමමාසංකප්පො සමමාවචා සමමාකමමනෙතා සමමාආජ්චො සමමාවායාමො සමමාසති සමමාසමාධි.

ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චනති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං බො පනිදං දුක්ඛං

අරියසව්වං, පරිඤ්ඤායානනි මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛං අරියසව්වං පරිඤ්ඤාතනනි මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි.

ඉදං දුක්ඛසමුදයං අරියසව්වනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛසමුදයං අරියසව්වං, පහතබ්බනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛසමුදයං අරියසව්වං, පහිනනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි.

ඉදං දුක්ඛනිරෝධං අරියසව්වනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරෝධං අරියසව්වං සච්ඡිකාතබ්බනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරෝධං අරියසව්වං, සච්ඡිකතනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි.

ඉදං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා අරියසව්වනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදා අරියසව්වං භාවෙතබ්බනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස ධම්මෙස්ස, චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදා අරියසව්වං, භාවිතනනි මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුසස්සතෙස්ස, ධම්මෙස්ස චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි.

යාවකීචඤ්ච මෙ භික්ඛවෙ ඉමෙස්ස චතුස්ස අරියසව්වෙස්ස ඵ්වං තිපරිවට්ටං ද්වාදසාකාරං යථාභුතං ඤාණදස්සනං න සුවිසුද්ධං අහොසි. නෙව තාවාහං භික්ඛවෙ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්බමකෙ සස්සමණ්ඩ්‍රාහමණීයා පජාය සදෙවමනුස්සාය අනුත්තරං සමමාසමෙධාධිං අභිසම්බුද්ධො පච්චඤ්ඤාසිං.

යතො ච ඛො මෙ භික්ඛවෙ, ඉමෙස්ස චතුස්ස අරියසව්වෙස්ස ඵ්වං තිපරිවට්ටං ද්වාදසාකාරං යථාභුතං ඤාණදස්සනං සුවිසුද්ධං අහොසි. අථාහං භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්බමකෙ සස්සමණ්ඩ්‍රාහමණීයා පජාය සදෙවමනුස්සාය අනුත්තරං සමමාසමෙධාධිං අභිසම්බුද්ධො පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි. අකුප්පා මෙ වෙතොවිමුත්ති. අයමනතිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්බවො'ති.

ඉදමචොච භගවා. අත්තමනා පඤ්චවග්ගියා භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනායුනති.

ඉමසම්ඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ ආයසමනො කොණඩඤ්ඤස්ස වීරජං චිතමලං ධම්මවකඤ්ච උදපාදි යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මෙනි.

පචත්තිනෙ ච පන භගවතා ධම්මවකකෙ භුමමා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

භුමමානං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා වාතුමමහාරාජිකා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

වාතුමමහාරාජිකානං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා තාවතිංසා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

තාවතිංසානං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා යාමා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

යාමානං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා තුසිතා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

තුසිතානං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා නිමමාණරතීනං දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

නිමමාණරතීනං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා පරනිමිතවසවත්තිනො දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

පරනිමිතවසවත්තිනං දෙවානං සද්දං සුඤ්චා බ්‍රහ්මපාරිසස්සා දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවකකං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මිනා වා කෙනචි වා ලොකසමිනි.

සුභකිණ්ණකානං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා වෙහඨ්ථා දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

වෙහඨ්ථානං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා අවිහා දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

අවිහානං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා අතප්පා දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

අතප්පානං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා සුදස්සා දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

සුදස්සානං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා සුදස්සී දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

සුදස්සීනං දෙව්‍යානං සද්දං සුඤ්චා අකණ්ඨකා දෙව්‍යා සද්දමනුස්සාවෙසුං. එතං භගවතා ඛාරාණසියං ඉසිපතනෙ මීගදායෙ අනුත්තරං ධම්මවක්කං පචත්තිතං, අප්පතිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිනි.

ඉතිහ තෙන ඛණෙන තෙන මුහුත්තෙන යාව බ්‍රහ්මලොකා සද්දො අබ්භුගගඤ්ඤි.

අයඤ්ච දසසහස්සී ලොකධාතු සඬකමපි සමපකමපි සමපවෙධි. අප්පමාණො ච උළාරො ඕභාසො ලොකෙ පාතුරහොසි. අතික්කමම දෙව්‍යානං දෙව්‍යානුභාවනි.

අථ ඛො භගවා උදානං උදානෙසි. අඤ්ඤාසි වත හො කොණඩඤ්ඤා, අඤ්ඤාසි වත හො කොණඩඤ්ඤා'ති.

ඉතිහිදං ආයසමතො කොණඩඤ්ඤාසස අඤ්ඤා කොණඩඤ්ඤාතෙව නාමං අහොසීති.